

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra muzikologie

**Kritická edice korespondence Roberta
Smetany s Bedřichem Václavkem**

Příspěvek k vydání Českých světských písní zlidovělých

The critical edition of correspondence of Robert Smetana with Bedřich Václavek.
Contribution to the edition of *České světské písně zlidovělé* [Czech Secular Folk
Songs]

Disertační práce

Mgr. Pavlína Přibilová

Školitelka: doc. PhDr. Eva Vičarová, Ph.D.

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem předloženou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Olomouc

Pavλίna Přibilová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří se jakýmkoli způsobem podíleli na vzniku této práce. Bez jejich pomoci a podpory, by pravděpodobně nevznikla.

Děkuji proto své školitelce doc. PhDr. Evě Vičarové, Ph.D., za rady, připomínky, motivaci, trpělivost a psychickou podporu. Velmi děkuji prof. PhDr. Jiřímu Fialovi CSc., za jeho odbornou pomoc, čas, vzpomínky a humor. Děkuji prof. PhDr. Aleně Burešové, CSc., prof. PhDr. Josefu Kovalčukovi in memoriam, PhDr. Petru Lykovi, Ph.D. et Ph.D., Mgr. Michaelae Kopečkové a Mgr. Evě Novákové. Dále děkuji zaměstnancům Archivu Národního muzea v Praze, Národního archivu v Praze, Památníku národního písemnictví v Praze, Archivu Univerzity Palackého v Olomouci, Státního okresního archivu Olomouc a Moravského zemského muzea v Brně, zde konkrétně PhDr. Heleně Beránkové.

Děkuji sestře, Mikulášovi a Honzovi.

Obsah

Úvod	6
Stav bádání	9
K životu a dílu Roberta Smetany	16
Smetanova spolupráce s Bedřichem Václavkem	40
Bedřich Václavek	40
K edici České světské písně zlidovělé	48
<i>Okolnosti vzniku edice a metody práce</i>	48
<i>Vývoj edice po Václavkově smrti</i>	55
Soupis společných publikací Roberta Smetany a Bedřicha Václavka	73
Korespondence Roberta Smetany s Bedřichem Václavkem	74
Zpráva o korespondenci	74
Ediční poznámky	79
Kritická edice	82
<i>Robert Smetana Bedřichu Václavkovi</i>	83
<i>Vybrané dopisy Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi</i>	155
<i>Soupis korespondence</i>	194
Závěr	198
Seznam zkratk	201
Prameny a literatura	202

Shrnutí	209
Summary	210
Резюме	210
Anotace	211
Аннотирование	212
Annotation	213
Jmenný rejstřík	214
Obrazové přílohy	223

Úvod

Robert Smetana se během svého života věnoval různým vědním disciplínám a pracoval v několika významných olomouckých institucích. Jeho jméno je proto neodmyslitelně spojeno s Muzeem hlavního města Olomouce (dnes Vlastivědným muzeem), Univerzitou Palackého v Olomouci a zdejší Katedrou muzikologie, jejíž je zakladatelem. Své celoživotní úsilí spojil s hudební folkloristickou, hudební historiografií, hudební kritikou a popularizací hudby. Ve všech oborech a odvětvích svého aktuálního bádání po sobě zanechal nerasmazatelnou stopu. Nejplodnější vědeckou spolupráci Robert Smetana rozvinul s literárním teoretikem a kritikem Bedřichem Václavkem. Výsledkem jejich kooperace bylo vydání edic *České písně kramářské* z roku 1937, *Český národní zpěvník* z roku 1940 a Sušilovy *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými* z roku 1941. Jejich obsáhlá vědecká činnost směřovala k hlavnímu cíli – vytvořit rozsáhlou, třísvazkovou edici České světské písně zlidovělé (ČSPZ). Badatelská součinnost ale byla ukončena Václavkou smrtí za druhé světové války. Poté zůstal Smetana na dokončení ČSPZ sám. K vydání první části edice ČSPZ (Písně epické), tak došlo až v roce 1955. Robert Smetana se během svého olomouckého období velmi aktivně snažil uctívat památku Bedřicha Václavka, současně usiloval o dopracování edice ČSPZ. V této souvislosti pak počátkem šedesátých let inicioval vznik konferencí Václavkova Olomouc (VO), kde vystupoval jako aktivní přispěvatel, diskutér a kde byla pravidelně problematika dokončení ČSPZ projednávána. Zároveň se stal jedním z iniciátorů vzniku Kabinetu Bedřicha Václavka (KBV).

Vzhledem k významu celé edice a vědeckému přínosu autorské dvojice české folkloristice, je spis zaměřen právě na toto dílo, resp. na korespondenci, v níž je geneze práce konzultována.

Spis je strukturován do tří oddílů. První kapitola s názvem *K životu a dílu Roberta Smetany* zaznamenává Smetanova studijní léta, počátky spolupráce s Václavkem nebo složitou sociální situaci, která mladému vědci způsobovala nemalé obtíže. V neposlední řadě zmiňuje zásadní životní etapy, které souvisejí s jeho příchodem do Olomouce. V této rovině se budeme věnovat výběrovému řízení do Muzea hlavního města Olomouce, jeho aktivitám souvisejícím s obnovením vysokého školství ve městě Olomouc a založením zdejšího

muzikologického pracoviště. Kapitola končí momentem, kdy Robertu Smetanovi nebyla prodloužena pracovní smlouva a odešel do důchodu.

Druhá část práce s názvem *Smetanova spolupráce s Bedřichem Václavkem* blíže konkretizuje vědecké vymezení autorské dvojice. Vedle objasnění vzniku a vývoje projektu ČSPZ je zde otevřena problematika jejich nedokončení, která zároveň představuje zásadní otázku předloženého spisu. V kapitole budou podrobně prezentována stanoviska geneze ČSPZ Bedřicha Václavka, Roberta Smetany, ale i třetího muže celého projektu Václava Pletky.

Jádrem předložené práce je zpracovaná edice korespondence Roberta Smetany a Bedřicha Václavka. Dopisy jsou upraveny podle pravidel a norem, jež jsou představeny v kapitole „Ediční poznámky“. Poznámkový aparát doplňuje sdělení v dopisech. Komentáře, které jsou rovněž součástí poznámkového aparátu jsou voleny tak, aby čtenáře zbytečně nezahlcovaly. Jejich cílem je objasnit význam dopisů, upozornit na osoby a místa, které jsou pro pochopení kontextu důležité. Dochovaná korespondence prakticky nezmiňuje historické milníky první poloviny 20. století, tedy druhou světovou válku a následné politické změny související s jejím skončením. To proto, že podle domluvy začali oba muži dopisy ničit poté, co Václavek vstoupil do ilegality. Z toho důvodu vyměňovaná korespondence končí rokem 1940. Nepodařilo se zjistit, dokdy přesně fungovala a zda byla ukončena až Václavkovým zatčením. Cílem spisu je tedy předložit kriticky zpracovanou korespondenci Roberta Smetany a Bedřicha Václavka. Předložená edice korespondence podrobně odkrývá způsob vědecké práce Smetany a Václavka, obtíže spojené se získáváním vědeckého materiálu. V neposlední řadě zrcadlí i soukromí obou mužů.

Všechna předložená zjištění byla opřena o detailní heuristický průzkum, jenž poukázal na důležité osobnosti, místa, historické události a milníky, které významným způsobem měnily jak život obou spolupracovníků, tak i vývoj a práci na ČSPZ. Předložený spis se snaží reflektovat odkaz Roberta Smetany v kontextu jeho odkazu české hudební folkloristice. Smetana je představen především jako sběratel lidové písně a badatel. Získaný archivní a dokumentační materiál chce prezentovat v souvislosti jeho hlavního badatelského zájmu a vztahu k osobě Bedřicha Václavka. Sledujeme tedy Roberta Smetanu a v návaznosti na něj i téma sběratelství a stěžejní dílo ČSPZ.

Ze studia množství archiválií a dokumentů vyplynula řada zajímavých skutečností, které doposud nejsou odborné veřejnosti známé. Proto není vstupní biografická pasáž o všech Smetanových aktivitách proporční. To však bylo od samého počátku jejím záměrem. Akcentuje totiž ty okolnosti, které se opírají o nová zjištění a přibližují tak Smetanu z dosud

neobjeveného pohledu. Veškeré jeho aktivity, všeobecně známé a hudebními historiografy již zhodnocené, jsou pojaty jen výčtově, z důvodu zachování celistvosti pohledu na Smetanův život a dílo.

Přínos spisu spočívá v předložení nového dokumentačního materiálu, který sleduje muzikologickou profilaci Roberta Smetany, jeho cestu k folkloristice a všechny okolnosti práce na edici. Práce nemá ambice podrobně rozebírat a analyzovat obsah díla ČSPZ. Cílem práce je představit komplexnější pohled na celou edici ČSPZ, tedy časové vymezení, metodologii, způsoby zpracování, úskalí při dokončování projektu apod. Uplatněním metody komparativní jsme se pokusili zprostředkovat více pohledů na soubor jevů týkající se díla ČSPZ. Sledujeme tedy Roberta Smetanu a v návaznosti na něj i téma sběratelství a stěžejní dílo ČSPZ. Práce se snaží zpracovávat získaný materiál objektivně, ovšem připouští i další možnosti náhledu na diskutovanou problematiku.

Stav bádání

Primárním zdrojem pro vznik této práce se staly dopisy, které si mezi sebou Robert Smetana s Bedřichem Václavkem vyměňovali. Původním záměrem práce bylo předložit vzájemnou korespondenci tak, aby na sebe jednotlivé dopisy navazovaly. Bedřich Václavek si ale všechnu korespondenci, kterou od Smetany dostal, neuchovával. Soudíme tak z jeho pozůstalosti, ve které došlé dopisy nepředstavují ani polovinu toho, co Václavek posílal Smetanovi. Proto bylo od původního záměru odstoupeno. Jakési torzo dopisů, které ve Václavkově pozůstalosti badatel nalezne, jsme zpracovali kompletně. Do dnešní doby se dochovalo 73 dopisů, které Robert Smetana adresoval Bedřichu Václavkovi. Dokumentační materiál je uložen v pozůstalosti Bedřicha Václavka v Památníku národního písemnictví v Praze (PNP).¹ Získané prameny mají velkou vypovídací hodnotu a představují hlavní zdroj pro poznání vědeckých počátků Roberta Smetany.

Korespondence, kterou zasílal Bedřich Václavek Robertu Smetanovi, je uložena ve Smetanově pozůstalosti v Archivu Národního muzea v Praze (ANM). Námi zvolený výběr čítá 34 dopisů z celkového počtu 149 dopisů a nachází se za hlavní edicí. Domníváme se, že počet dochovaných dopisů (149) bude kompletním seznamem korespondence, kterou kdy Smetana od Václavka dostal. Respektive kompletní seznam neutajené korespondence s Václavkem, tedy oficiálních dopisů. Usuzujeme tak vzhledem k povaze Smetanovy pozůstalosti. Obsah dopisů, které Smetana obdržel od Václavka, je často velmi stručný, korespondence má spíše sdělovací charakter, který vypovídá o tom, kdy a kde se měli oba muži sejít, co bylo potřeba zpracovat či objednat z knihovny. Dopisy, které měly hlubší vypovídací charakter, byly přepsány a umístěny za hlavní edici.

Výchozí materiál k poznání Smetanovy osobnosti, vědecké a pracovní činnosti poskytuje jeho obsáhlá pozůstalost uložená v ANM.² Fond čítá 40 kartonů a 1 393

---

¹PNP, Fond Václavek Bedřich (1897–1943). V době sběru pramenného materiálu byla pozůstalost Václavka nezpracovaná a v roce 2013 bylo třeba získat povolení k přístupu. Badateli byly k dispozici pouze akviziční soupisy, ve kterých bylo možné potřebný materiál najít a následně objednat. Soubor dopisů, které Václavek od Smetany obdržel, se nacházel pod přírůstkovým číslem 51/82. V současné době je fond zpracován a čítá 140 kartonů. Na základě revize informací jsme shledali, že končený stav 73 dopisů byl totožný.

² Rodina Roberta Smetany dlouho zvažovala, které instituci Smetanovu pozůstalost svěří. Olomouc–vzhledem k okolnostem Smetanova odchodu–v úvahu nepřicházela. Byla proto svěřena pražskému ANM. Pozůstalost byla velmi pečlivě zpracována Alenou Šubrtovou a Milenou Běličovou

inventárních jednotek. Z bohatého dokumentačního materiálu měla pro tuto práci hlavní význam část pozůstalosti obsahující došlou korespondenci s Bedřichem Václavkem³ a rukopisy související se vznikem ČSPZ. Rozsáhlá Smetanova pozůstalost svým charakterem připomíná spíše memoáry. Převážná část pozůstalosti je sepsána na stroji. Sledujeme-li Roberta Smetanu ve vztahu k českému hudebnímu folklóru a k folkloristice, je v ANM velké množství materiálu, který je uchován v jakési dvojí podobě. První podobu představuje došlá korespondence, která je cenná pro svoji historicky a kriticky vypovídající hodnotu. Ta druhá má povahu vzpomínkovou, značně poznamenanou subjektivním náhledem na minulost a jednotlivé osobnosti v ní zaznamenané. Konkrétně se jedná o vzpomínky na Smetanovy kolegy včetně několika vlastnoručně napsaných životopisů. Vlastních životopisů Smetana sepsal několik, od heslovitých po několikastránkové s autobiografickými ambicemi. Smetana se zde pokoušel o jakousi sebereflexi pracovní i osobní. Nejstarší z vlastnoručně psaných životopisů pochází z roku 1934, nejmladší z poloviny sedmdesátých let 20. století.⁴

Korespondence v životě Roberta Smetany představovala důležitý komunikační prostředek. Proto v jeho pozůstalosti nalezneme množství dopisů, které zaznamenávají pracovní i soukromou korespondenci s celou řadou institucí a jednotlivci. Zmiňme vysoké školy – vyplívá ze Smetanových funkcí na Univerzitě Palackého. Komunikoval například s Ústavem pro hudební vědu v Praze, Filozofickou fakultou Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně (dnes Masarykova Univerzita) nebo Janáčkovou akademií múzických umění v Brně. Ve styku byl dále s vydavatelstvími, hudebními institucemi a odbornými časopisy. Zde zmiňme jen nahodile nakladatelství Československý spisovatel, Orbis, Academia, Státní hudební vydavatelství, Český hudební fond, Státní ústav pro lidovou píseň, Svaz československých skladatelů, Společnost českých národopisců, Národní galerii Praha, Národní muzeum, periodikum Hudební rozhledy, Opus musicum, redakci Indexu, redakci slovníku MGG a další. Kromě korespondence s kolegou Bedřichem Václavkem

---

a opatřena průvodní zprávou: Šubrtová, Alena; Běličová, Milena: *Robert Smetana (1904–1988)*. ANM, inv. č. 153, NAD č. 323. Praha 1992–1993, 5 str.

³ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 618, k. č. 8, Václavěk Bedřich, 214 ks. Dále ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 987, k. č. 16, R. Smetana a B. Václavěk: Hledají se ztracené písně. Relace v brněnském rozhlasu, strojopis; ibidem: inv. č. 987, k. č. 16, R. Smetana – B. Václavěk: České světské písně zlidovělé, úvodní slovo; ibidem: inv. č. 989, k. č. 16, Bedřich Václavěk (K 50. výročí narození). Relace pro Čs. rozhlas, Brno, 10. 1. 1947; ibidem: inv. č. 993, k. č. 16, Námitky V. Karbusického proti práci B. Václavka a R. Smetany, poznámky R. Smetany k replice, strojopis i rkp.; ibidem: inv. č. 999, k. č. 16, Osnova práce Václavěk – Smetana: České světské písně zlidovělé; ibidem: inv. č. 1009, k. č. 16, Bedřich Václavěk a český písňový folklór (předmluva a komentář k vydání Václavkových časopiseckých statí o lidové slovesnosti, Čs. spisovatel), b. d., 43ss.

⁴ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 11, k. č. 1, Vlastní životopisy, 24 ks; ibidem: inv. č. 12, k. č. 1 Paměti; ibidem: inv. č. 898, k. č. 12, Státní ústav pro lidovou píseň v ČSR (+životopis R. Smetany z r. 1935).

v pozůstalosti nalezneme písemnou komunikaci např. s Jaroslavou Václavkovou, Vladimírem Václavkem, Vladimírem Helfertem, Jaroslavem Helfertem, Blaženou Helfertovou, Stanislavem Součkem, Jiřím Horákem, Vladimírem Gregorem, Josefem Plavcem, Ctiradem Kohoutkem, Josefem Bekem, Luďkem Zenklem, Bedřichem Golombkem či bohatou korespondenci s Václavem Pletkou a mnoha dalšími.

Hodnověrnost údajů získaných ze Smetanovy pozůstalosti bylo třeba ověřit z dalších dostupných zdrojů. Zmiňme proto Státní okresní archiv v Olomouci (SOkA), kde jsou uloženy informace týkající se výběrového řízení Smetany do Muzea hlavního města Olomouce, dnes Vlastivědného muzea,⁵ a Archiv Univerzity Palackého (AUP), kde nalezneme informace o Smetanových aktivitách na Univerzitě Palackého, o oficiálních důvodech jeho odchodu z univerzity a o jeho pozdějším spolupracovníkovi Václavu Pletkovi.⁶ Jako cenný se ukázal materiál, který poskytla Helena Beránková z Moravského zemského muzea (MZM). Konkrétně se jedná o připravovaný článek „Fotografické stopy ztracené identity“.⁷ V Etnografickém ústavu Moravského zemského muzea je totiž uložena sbírka negativů zachycujících portréty dačických interpretů, které při svých sběrech ve Velké Lhotě na Dačicku pořídil sám Robert Smetana. V této souvislosti se v únoru roku 2019 uskutečnila výstava těchto portrétů, které ve spolupráci s Helenou Beránkovou pořádalo Muzeum Dačice.⁸ V oddělení Dějin hudby MZM se nachází několik dokumentů, které v roce 1991 muzeum získalo od příbuzné Roberta Smetany. Jedná se o soubor fotografií, na nichž jsou vyobrazeni Smetanovi známí Bedřich Bakala, Rafael Kubelík či Vladimír Ambros a jiní. Tyto osobnosti fotografoval sám Robert Smetana.⁹ Dále je zde k dispozici korespondence mezi Smetanou a Janem Rackem,¹⁰ Vladimírem Helfertem a Smetanou a v neposlední řadě mezi Helfertem a Bedřichem Václavkem.¹¹ Tyto dokumenty měly pro náš záměr spíše sekundární význam a posloužily jako doplňkový materiál. Původní předpoklad byl, že v MZM budou nalezeny materiály, které by odrážely Smetanovo působení v muzeu ve 30. letech. Tyto záznamy ovšem muzeum k dispozici nemá, pravděpodobně z důvodu, že Robert Smetana zde nebyl veden jako stálý zaměstnanec, nýbrž jako pomocná vědecká síla.

---

⁵SOkA, fond AMO, Registratura 1920–1940, inv. č. 28, k. č. 64.

⁶AUP, RUP I., K45, Hudební znělky. Dopisy určeny Zdeňku Blažkovi, Vladimíru Ambrosovi, Jaroslavu Kvapilovi a Emilu Axmanovi; AUP, inv. č. 3195, složka prof. PhDr. Smetana Robert, DrSc.; AUP, inv. č. 3887, složka Václav Pletka.

⁷Rukopis: Beránková, Helena: Fotografické stopy ztracené identity. Zasláno elektronicky 27. 4. 2018.

⁸V této věci byl také aktivní Josef Kovalčuk. V průběhu příprav však v červnu roku 2018 zemřel.

⁹MZM, oddělení dějin hudby, fond Robert Smetana, sig. F 1.564.

¹⁰MZM, oddělení dějin hudby, fond Robert Smetana, sig. G1–134.

¹¹MZM, oddělení dějin hudby, fond Robert Smetana, sig. A 1805–1810, B727–729, C 159–157, D 903–912.

Pro pochopení životní cesty Roberta Smetany měla význam i komunikace s pozůstalými, respektive se zástupcem rodiny, Smetanovým zetěm Josefem Kovalčukem, který byl autorem vzpomínkové edice Roberta Smetany na osobnosti v meziválečném Brně.¹² Zmiňme také důležité pamětníky Roberta Smetany: bohemista Jiří Fiala významně přispěl při řešení otázek kritické edice korespondence, muzikoložka Alena Burešová pak napomohla objasnit otázky týkající způsobu práce na ČSPZ a důvody jejich nedokončení.¹³ Při sběru životopisných, ale především pracovních údajů mělo svůj úkol i heslo o Robertu Smetanovi zpracované Evou Vičarovou¹⁴ a sborník příspěvků věnovaný památce Roberta Smetany *Hudba v Olomouci. Historie a současnost II. In honorem Robert Smetana*.¹⁵ Zde je částečně odkazováno na Smetanovu životopisnou cestu. Publikace Smetanu reflektuje především jako vědce a hodnotí jeho význam pro českou hudební vědu. Svoji úlohu při sběru informací o projektu ČSPZ měl i sborník *Musicologica Olomucensia, In honorem Alena Burešová*¹⁶ nebo příspěvek Aleny Štěrbové ve *Studia Bohemica*.¹⁷ Důležitým zdrojem byly také práce Jiřího Fialy,¹⁸ Lubomíra Tyllnera a Zdeňka Vejvody.¹⁹ Jako doplňkový materiál posloužila i velmi podrobná diplomová práce Markéty Dolákové, která kompletně zpracovala činnost Roberta Smetany v oblasti památkové péče.²⁰ Dále je třeba zmínit rigorózní práci Věry Svobodové.²¹ Předmětem jejího výstupu byly české společenské zpěvníky a jejím primárním záměrem byla snaha aktualizovat Václavkův a Smetanův *Soupis společenských zpěvníků* publikovaný

---

¹²Ed. Kovalčuk, Josef: *Hudební život v meziválečném Brně ve vzpomínkách Roberta Smetany*. Brno 2014.

¹³Dále pak: Burešová, Alena: Vzpomínka na profesora Roberta Smetanu. In: *Kulturní měsíčník* 6, 1988, č. 12, str. 38–39.

¹⁴ Robert Smetana. In: *Český hudební slovník osob a institucí*[on-line]. Eva Vičarová, 2010. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=783

¹⁵Ed. Burešová, Alena: Kritické edice hudebních památek VII. *Hudba v Olomouci. Historie a současnost II. In honorem Robert Smetana*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2004.

¹⁶*Musicologica Olomucensia. In honorem Alena Burešová*, Sv. 26. č. 50, 2017. Zde konkrétně: Burešová, Alena: K problematice zlidovělých písní (výsledky sběratelské sondy v roce 1971). *Ibidem*, str. 14–17.

¹⁷Štěrbová, Alena: Literárněvědná bohemistika na Filozofické fakultě UP v Olomouci v letech 1946–2006. In: *Studia Bohemica*. AUPO, č. 91, 2007. Ed. Petr Pořízka. Univerzita Palackého v Olomouci, str. 47–60.

¹⁸Fiala, Jiří: Václav Jaromír Pícek a literární historie. In: *Česká literatura*, vol. 33, no. 3, 1985, str. 251–257; Fiala, Jiří: *Václav Jaromír Pícek*. Olomouc 1989.

¹⁹Tyllner, Lubomír; Vejvoda, Zdeněk: *Česká lidová píseň. Historie, analýza, typologie*. Praha 2019.

²⁰Doláková, Markéta: Robert Smetana a jeho působení v oblasti muzejnictví a památkové péče v Olomouci v letech 1936–1946. Diplomová práce, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2011.

²¹Svobodová, Věra: České společenské zpěvníky jako kulturní fenomén druhé poloviny 19. století a první poloviny 20. století. Pohled na problematiku společenských zpěvníků na základě vytvořené počítačové databáze rozsáhlého souboru nově dostupných pramenů. Rigorózní práce, Filozofická fakulta, Ústav etnologie. Univerzita Karlova, Praha 2009.

v *Českém národním zpěvníku*.²² Vědecký počín Svobodové nám pomohl vymezit se vůči záměrům Roberta Smetany ohledně dokončení edice ČSZP. I na základě této práce začaly vyvstávat další otázky týkající se KBV, VO a osoby Václava Pletky. Proto bylo důležité projít dostupný materiál týkající se Pletky a projektu ČSPZ. Jedná se o několik článků ve sbornících *Václavkovy Olomouce*²³ či *Českém lidu*.²⁴ Zmiňme i e-mailovou komunikaci s Jiřím Traxlerem,²⁵ a Traxlerův vzpomínkový text na Pletku v *Českém lidu*²⁶ nebo kompletní soupis prací Roberta Smetany, který zpracovala Jitka Vyvozilová.²⁷

Velmi okrajově posloužilo nemnoho diplomových prací, které se zabývaly Robertem Smetanou ve vztahu k Univerzitě Palackého v Olomouci.²⁸ V neposlední řadě jsou to také příslušné kapitoly knihy *Hudba v Olomouci*.²⁹

Podklady pro vznik životopisné kapitoly o Bedřichu Václavkovi byly sebrány v Národním archivu Praha (NA) v pozůstalosti Václavkova syna Vladimíra. Tento materiál jsme použili z důvodu, že Vladimír Václavek zvaný Bob v dopisech vystupuje velmi pravidelně. V kapitole, která pojednává o osobnosti Bedřicha Václavka, proto budeme částečně vycházet i z nepublikovaných vzpomínek jeho syna Vladimíra. Ve Smetanových dopisech Václavkovi jsme se často setkávali se závěrečnou zdvořilostí formulí „pozdravení dámám“. Díky pozůstalosti Vladimíra Václavka víme, že toto pozdravení patřilo Jaroslavě Václavkové, matce Václavka Františce a služebné Štěpánce Blešové.³⁰ Pozůstalost Vladimíra Václavka nám

---

²² Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: Soupis společenských zpěvníků. In: Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: *Český národní zpěvník*. Praha 1940, 2. vydání Praha 1949.

²³ Pletka, Václav: Poznámky k úkolům české folkloristiky. In: *Václavkova Olomouc* 1960, str. 93–100; Smetana, Robert: K otázce Václavkových „Českých světských písní zlidovělých“. Teze k teorii českých světských písní zlidovělých. In: *Václavkova Olomouc* 1960, str. 11–44; Smetana, Robert: Bedřich Václavek a český písňový folklór, In: Václavek Bedřich: *O lidové písni a slovesnosti*. Praha, 1963; Smetana, Robert, Závěry [Závěry], In: *Václavkova Olomouc* 1964, str. 123–174.

Smetana, Robert: Úvodem k jednání folkloristů. In: *Václavkova Olomouc* 1964, str. 9–21; Pletka, Václav: Význam Václavkových „Českých světských písní zlidovělých“ v naší folkloristice a problém dokončení jejich edice z hlediska současných potřeb. In: *Václavkova Olomouc* 1964, str. 29–51.

²⁴ Pletka, Václav: Význam odkazu Bedřicha Václavka pro další rozvoj marxistické folkloristiky. *Český lid* 6, 1971, str. 321–341.

²⁵ E-mailová korespondence s Jiřím Traxlerem ze dne 17. a 30. 11. 2017.

²⁶ Traxler, Jiří: Jubilant Václav Pletka. In: *Český lid, sborník věnovaný studiu lidu českého v Čechách, na Moravě, Slezsku a na Slovensku*, r. LXXXI, č. 3, 1994.

²⁷ Soupis umístěn v: Ed. Burešová, Alena: Kritické edice hudebních památek VII. *Hudba v Olomouci. Historie a současnost II*. In honorem Robert Smetana. Univerzita Palackého v Olomouci, 2004, str. 302–381.

²⁸ Krejčířová, Dagmar: Kapitoly dějin Katedry hudební vědy a výchovy na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Diplomová práce, Pedagogická fakulta, Olomouc 1986; Fialová, Ivana: Robert Smetana – život a dílo. Diplomová práce, Pedagogická fakulta, Olomouc 1992.

²⁹ Vičar, Jan a kol.: *Hudba v Olomouci 1945–2013*. a 2014.

³⁰ Služebná pocházela z vesnice Pornice u Nezamyslic. NAP, fond Vladimír Václavek, Paměti (strojopisný originál, 931 str.)

napomohla objasnit také neznámou postavu, tzv. „Ušku“. V pozůstalosti Bedřicha Václavka byl totiž nalezen dopis, na kterém byl podepsán jak Václavek, tak Smetana a adresován byl „Uškovi“. Z tohoto důvodu nebyl zařazen do edice korespondence. Podařilo se dohledat, že označení „Uška“ používal Václavek pro svou ženu Jaroslavu. Vycházeli jsme taktéž ze vzpomínkových materiálů pořízených Robertem Smetanou.³¹ Odkazu Bedřicha Václavka bylo věnováno i několik životopisných publikací. Pro účely této práce bylo využito prací Štěpána Vlašína, J. Mojžíra Weimanna a Jaroslava Meda,³² dále publikace jako: *Dvořákův Bedřich Václavek v Olomouci*,³³ *Václavkův Deník*,³⁴ *Medův Literární život ve stínu Minichova (1938–1939)*³⁵ a vzpomínkový sborník na Bedřicha Václavka vydaný Indexem v roce 1957.³⁶ Pro úplnost uvedme i Václavkovy *Kritické stati*,³⁷ publikaci *Bedřich Václavek v Olomouci a jeho boj proti fašismu*,³⁸ *Juvenile*,³⁹ *Bedřich Václavek a Zemská a Univerzitní knihovna v Brně*⁴⁰ či disertační práci Jany Drdové *Diskuse o socialistickém realismu v meziválečném Československu*.⁴¹

Pro vznik kritické edice korespondence bylo třeba dohledat řadu novinových článků, které úzce souvisejí s vědeckou a sběratelskou činností Roberta Smetany a Bedřicha Václavka.⁴² K tomu se váže množství literatury zabývající se meziválečným a poválečným obdobím a osobnostmi na poli hudební vědy této etapy, stejně jako literatura sledující proměny společenských poměrů tohoto období.⁴³ Využili jsme nespočet pramenů,

³¹ ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 618, k. č. 8, Václavek Bedřich 214 ks, 1932–1940; ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 619, k. č. 8, 3+1 ks, Václavek, Vladimír, syn, 1962–1984; ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 989, k. č. 16, 12s, Bedřich Václavek (K 50. výročí narození). Relace pro Čs. rozhlas, Brno, 10. 1. 1947; ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 993, k. č. 16, 3s, 1953, Námitky V. Karbusického proti práci B. Václavka a R. Smetany, poznámky R. Smetany k replice, strojopis i rkp; ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 999, k. č. 16, b. d., 2s, Osnova práce Václavek–Smetana: České světské písně zlidovělé.

³² Vlašín, Štěpán: *Bedřich Václavek*, Praha 1979; Med, Jaroslav; Mojžíř J. Weimann: *Bedřich Václavek a Vysočina*. Havlíčkův Brod 1962.

³³ Dvořák, Jaromír; Lón, František; Filip, Zdeněk: *Bedřich Václavek v Olomouci a jeho boj proti fašismu*, Olomouc, 1960.

³⁴ Ed. Dvořák, Jaromír: *Bedřich Václavek*. Deník 1921–1922. Olomouc 1962.

³⁵ Med, Jaroslav: *Literární život ve stínu Mnichova (1938–1939)*. Praha (dotisk) 2011.

³⁶ Kol. autorů: *Index vzpomínkový sborník Bedřicha Václavka 1897–1957*. Brno 1957.

³⁷ Václavek, Bedřich: *Václavek, Bedřich: Kritické stati z třicátých let*. Praha 1975.

³⁸ Dvořák, Jaromír; Filip, Zdeněk; Lón, František: *Bedřich Václavek v Olomouci a jeho boj proti fašismu*. Olomouc 1960.

³⁹ Václavek, Bedřich: *Juvenile*, Praha 1978, sestavil František Valouch.

⁴⁰ Smejkal, Bohuslav: *Bedřich Václavek a Zemská a Univerzitní knihovna v Brně*. Brno 1977.

⁴¹ Drdová, Jana: *Diskuse o socialistickém realismu v meziválečném Československu*. Disertační práce. Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2017.

⁴² Zde zmiňme především Lidové noviny, ve kterých Smetana s Václavkem pravidelně inzerovali zprávy o sběru a využívali jich pro získání kontaktů na vlastníky soukromých písňových sbírek.

⁴³ Křesťan, Jiří: *Zdeněk Nejedlý. Politik a vědec v osamění*. Praha 2012; Macek, Petr: *Směleji a rozhodněji za českou hudbu! „Společenské vědomí“ české hudební kultury 1945–1969 v zrcadle dobové hudební publicistiky*. Praha 2006; Spurná Helena: *Oldřich Stibor (1901–1943)*. Olomouc 2015; Helfert,

keré nám pomohly odkrýt neznámá jména, dobové zkratky, pracovní vědecký a sběratelský materiál, zaniklé instituce či ulice v Brně a v Olomouci. V této souvislosti tak vznikl rozsáhlý poznámkový aparát, který je nedílnou součástí kritické edice korespondence. Tyto a další informace jsou opřeny o server *Internetové encyklopedie dějin Brna*.⁴⁴ Využili jsme i několika dalších internetových domén, které reflektují námi sledované období první poloviny 20. století a osoby spojené s jednotlivými institucemi, ve kterých Smetana pracoval. Důležité byly i osobnosti, které se v korespondenci objevovaly v souvislosti se sběratelskou a s tím související vědeckou činností, nebo naopak osoby, které Robertu Smetanovi zprostředkovávaly množství vedlejších přivýdělků. Mezi ně se řadili například Vladimír Helfert, Jaroslav Helfert, Stanislav Souček nebo samotný Bedřich Václavek při práci na knize *Jak si zařídím byt*.⁴⁵

Vladimír: Periodizace dějin hudby. Příspěvek k otázce logiky hudebního vývoje. In: Vladimír Helfert. *Vybrané studie I: O hudební tvořivosti* (red. František Hrabal). Praha 1970; Helfert, Vladimír; Sosnar, Jura: *Hovory Tužkou. Listy spoluvězněmupříteli. Moje literární plány. (1941–42)*. Praha 1956; Hostinský, Otakar: *O umění. Výbor vědecký prací a studií*. Praha 1956; Hostinský, Otakar: *O hudbě. Výbor vědecký prací a studií*. Praha 1961; Hostinský, Otakar: *Z hudebních bojů let sedmdesátých a osmdesátých. Výbor z operních a koncertních kritik*. Praha 1986.

⁴⁴ Tato encyklopedie vznikla z podnětu historičky Mileny Flodrové z Muzea města Brna. K elektronickému zpracování jednotlivých hesel, tedy osob, událostí, míst, škol, pamětních desek atd., se postupně připojily i další brněnské instituce jako například Archiv města Brna, Masarykova univerzita či Moravská galerie.

⁴⁵ Halabala, Jindřich; Polášek, Josef; Rossmann, Zdeněk: *Jak si zařídím byt... Levně, moderně, hygienicky*. Olomouc, Index 1935.

Dále např.: <http://muzeum-straznice.webnode.cz/osobnosti-straznicka/>; <http://www.spalicek.net>; <http://www.narodopisnaspolecnost.cz/index.php/virtualni-badatelna/digitalizovane-casopisy/item/35-narodopisny-sbornik>; <http://www.matrice-moravska.cz/historie-a-soucasnost>; <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/fedor-soldan-40465>; <https://www.marxists.org/glossary/people/b/u.htm#bukharin-nikolai>; <http://www.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/zprava/ecce-homo-kopnikiada--279346>; <http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/>

Dále pak: Souček, Stanislav: *Domnělá píseň pražských vyhnanců na Slovensko a její slovenské příbuzenstvo*. Brno 1923, 85 str; Ed. Kopáš, Radim; Schwarz, Josef: *Jan Jeník z Bratřic: Když jsem šel okolo vrat...* Praha 2009; Traxler, Jiří: *Písňe krátké Jana Jeníka Rytíře z Bratřic*. I, II. Praha 1999–2010. Smetana, Robert: *Tiskaři a nakladatelé českých písní kramářských*. In: *Časopis Matice Moravské*, r. 58, 1934, str. 296; Smetana, Robert; Václavek, Bedřich: *Jak katalogizovat kramářské písně. Kapitoly knihovědné a knihovnické Janu Emlerovi k šedesátce*. In: *Slovanská knihověda*, r. V, 1938, str. 193–143; Smetana, Robert; Václavek, Bedřich: *České písně kramářské*. 1. vyd. František Borový 1937, 2. vyd. Svoboda 1949; Smetana, Robert: *Kramářská píseň*. In: *Ottův slovník naučný nové doby*, Dodatky, III. sv. 2, 1935, str. 821–822; Smetana, Robert; Václavek, Bedřich: *České písně kramářské*. Praha 1937; Stýskal, Jiří: *Bohuš Vybíral*, In: Pavel Urbášek (red.), *Zakladatelé a pokračovatelé. Památník osobností obnovené univerzity, Olomouc* 1996, str. 243–245 a mnohé další

K životu a dílu Roberta Smetany

Robert Smetana (29. 8. 1904–6. 10. 1988) se narodil v předměstské části Vídně v Kaiser-Ebersdorfu⁴⁶ jako prvorozený syn Františka Smetany (1870–1942) a Anny Marty Smetanové, roz. Kadlecové (1877–195?). Druhým dítětem manželů Smetanových byla dcera Sylva.⁴⁷ František Smetana pracoval v kasárenském vojenském oděvním skladu, v němž sloužil jako dílovedoucí a kde zároveň v dvoupokojovém bytě s celou rodinou bydleli. Později se rodina přestěhovala na opačný okraj Kaiser-Ebersdorfu, do velkého bytu nájemního domu XI. vídeňského okresu na Krautgasse. Zde Robert Smetana dokončil obecnou školu a nastoupil na tzv. nižší střední školu v Simmeringu v Molitorgasse. Po skončení první světové války byl Smetana na jeden rok umístěn k příbuzným do Olomouce (1918–1919).⁴⁸ Zde pokračoval ve středoškolských studiích, zatímco zbytek rodiny zůstal ještě rok ve Vídni. František Smetana zde toho času působil ve službách československé likvidační komise. Nadcházející léto, tedy v roce 1920, již prožila rodina pohromadě. Smetanovi se přestěhovali do Prahy, kde mladý Smetana pokračoval ve svých studiích na reálném gymnáziu. Jeho studia nebyla zpočátku příliš úspěšná a sám Smetana k tomu ve svých vzpomínkách vtipně poznamenal:

„[...] začal na mne nenápadně dopadat jeden nezdár za druhým a za měsíc jsem byl z pěti předmětů vyzkoušen na nedostatečnou. Dokonalou proorganizovanost profesorského sboru jsem pochopil krátce na to, když se rozdávala vysvědčení. Mé vysvědčení třířasovi nějakým nedopatřením zůstalo ve sborovně a já jsem si pro něj musel dojít po rozdání vysvědčení s třídním profesorem do sborovny. Měl je v šupletí a vydal mi ho teprve tehdy, když jsem mu dal čestné slovo, že se v příštím roce neobjevím na žádné střední škole v Praze. Bez řeči jsem toto slovo dal, věda, že se co nevidět budeme stěhovat do Brna ... A to bylo to mé štěstí. [...]“⁴⁹

---

⁴⁶ Smetana byl velmi pyšný na doslovný český překlad této vesnice: „Císařské Kančí Vsi“.

⁴⁷ Sylva Smetanová se provdala za syna brněnského starosty Karla Tomeše, Zdeňka. Podle materiálů, které jsou uloženy v ANM v Praze, víme, že si Smetana nepřál, aby v jeho pozůstalosti byla vedena jakákoli zmínka o jeho sestře a o rodině Tomešových. Josef Kovalčuk věc vysvětlil s odůvodněním ke komplikované době, ve které Smetana žil. Sylva Tomešová, roz. Smetanová, byla StB umučena ve vězení za pokus emigrovat do Rakouska.

⁴⁸ V Olomouci, kde Smetana bydlel u příbuzných, se učil spisovné češtině. Rodina doma sice mluvila česky, ale ve Vídni navštěvoval školu německou.

⁴⁹ ANM, fond Robert Smetana, Vlastní životopisy, inv. č. 11, k. č. 1, Můj životopis.

Na reálném gymnáziu v Brně složil maturitní zkoušku (1923) a získal předpoklady pro vysokoškolské studium. Byl přijat na přírodovědeckou fakultu (1923–1924), kde začal studovat chemii a přírodopis. Avšak poznání života a díla Bedřicha Smetany jej přimělo studia přírodních věd přehodnotit.⁵⁰ V legendárním brněnském knihkupectví Barvič a Novotný si Smetana z knihovny české hudby zakoupil životopis Bedřicha Smetany od Karla Emanuela Hrobského.⁵¹ Záhy se tak znásobil jeho zájem o českou hudbu, aktivně se začal zajímat o brněnský hudební život, a především o Orchestrální sdružení⁵² řízené Vladimírem Helfertem.⁵³ Později se sám stal jeho členem coby hráč na housle. Dodatečně složil maturitní zkoušku z latiny⁵⁴ a byl přijat ke studiu hudební vědy a estetiky na filozofickou fakultu brněnské univerzity (1924–1929). Období vysokoškolských studií bylo pro Roberta Smetanu bezesporu inspirující. V meziválečném Brně se totiž koncentrovaly významné osobnosti českého hudebního života. Žil zde nejen Leoš Janáček, který v tomto období dosáhl evropského významu, ale i přistěhovaní Pražané: inspirující učitel a vědec Vladimír Helfert, Jaroslav Helfert⁵⁵ či Bedřich Václavek,⁵⁶ působil zde významný publicista Gracián Černušák,⁵⁷ Stanislav Souček⁵⁸ a mnoho dalších. Vycházela zde řada hudebních časopisů, mezi nimi bylo i Helfertovo periodikum *Hudební rozhledy*,⁵⁹ fungovalo Orchestrální sdružení, opera, hudební

---

⁵⁰ Zájem v oblasti přírodních věd však u Smetany zůstal celý život. Byl vášnivým fotografem a fotografie si sám zpracovával. Jak uvedla Helena Beránková, tak ještě „[...] ve 20. letech 20. století fotografoval, tak trochu už anachronicky, na skleněné desky. Později používal filmy 6 x 6. Průběžně vlastnil různé fotografické kamery – fotoaparát Linhof s těžkým, ale nestabilním stativem, dále Leicu, která byla jeho oblíbeným přístrojem, ještě později tři různé typy Exacty [...] a Flexaretu zrcadlovku; používal i širokoúhlý objektiv, tzv. rybí oko. [...]“ Vychází z doposud nepublikovaného textu: Beránková, Helena: *Fotografické stopy ztracené identity*. Zasláno elektronicky dne 27. 4. 2018.

⁵¹ Byl sepsán pro hudební časopis *Česká hudba*, sestavil a úvodním slovem opatřil K. E. Hrobský (1877–1951), hudební spisovatel a sběratel hudebních památek na Turnovsku. Známé byly jeho popularizační snahy, letmo se věnoval i kompoziční práci. Přínosné jsou jeho texty pro Pazdírkův hudební slovník II.

⁵² Ve svých vzpomínkách uvedl, že Orchestrální sdružení navštěvoval i jako aktivní hráč na housle. Byl nesmírně pohlcen hudbou českých autorů, ale i osobností Helferta. Orchestrální sdružení vzniklo primárně jako amatérské s nepatrným procentem hráčů profesionálních. Helfert přišel do Brna v roce 1919 a v tuto dobu zde z českých profesionálních orchestrů fungoval pouze orchestr Národního divadla řízený Františkem Neumannem, který vystupoval pouze několikrát do roka.

⁵³ Vladimír Helfert (1886–1945), český muzikolog, pedagog, organizátor a dirigent, zakladatel oddělení hudební vědy na brněnské Masarykově univerzitě.

⁵⁴ Uchazeči o studium na filozofické fakultě museli složit zkoušku z latiny.

⁵⁵ Jaroslav Helfert (1883–1972), starší bratr Vladimíra Helferta, významný historik a muzeolog. Byl ředitelem Moravského zemského muzea v Brně a zakladatelem muzeologie na brněnské filozofické fakultě.

⁵⁶ Bedřich Václavek (1897–1943), český marxistický estetik, literární teoretik a kritik. Více viz níže.

⁵⁷ Gracián Černušák (1882–1961), český pedagog, sborníř, korepetitor, hudební kritik a popularizátor hudby, lexikograf.

⁵⁸ Stanislav Souček (1870–1935), český filolog, bohemista a literární historik, v roce 1930–1931 působil jako rektor Masarykovy univerzity.

⁵⁹ Helfertovy *Hudební rozhledy* vycházely v Brně v letech 1924–1928. Pražské *Hudební rozhledy* založené v roce 1948 měly s těmi brněnskými společný pouze název.

spolky, byla zde nově založená univerzita.⁶⁰ Během studia hudební vědy se Smetana paralelně přihlásil k dalšímu studiu na konzervatoř. Studoval zde skladebné předměty, hoboje, tympány a klavír (1925–1928).⁶¹ Ve svých vzpomínkách zároveň uvedl, že Helfert jeho rozhodnutí o studiu na konzervatoři nepodporoval.

„[...] Vstupem na konzervatoř jsem se dostal do okruhu lidí, který Vladimír Helfert znatelně ignoroval a s nímž se, myslím, nikdy nesblížil. [...]“⁶²

Období studií přineslo Smetanovi řadu zajímavých setkání. Jako příklad za všechny uveďme to, které se váže ke dni 13. srpna 1928, kdy pobýval na chalupě na Poldovce.⁶³ Zde ho navštívil přítel Teodor Schafer a přinesl mu *Lidové noviny*, ve kterých vyšel nekrolog Graciána Černušáka o Leoši Janáčkově.⁶⁴ Oba ještě toho večera odjeli z Telče do Brna na Janáčkův pohřeb. Druhého dne, 14. srpna dopoledne, už Smetana kondoloval pozůstalé paní Zdeňce Janáčkové. Smetanu údajně nenechala ani domluvit a vzrušeně si postěžovala, že „oni mu nechtějí dát ani čestný hrob!“,⁶⁵ přesto že ho vůbec neznala. Prostřednictvím kolegy Zdeňka Tomeše,⁶⁶ syna brněnského starosty Karla Tomeše,⁶⁷ si Robert Smetana sjednal schůzku na radnici a ve prospěch čestného hrobu pro Leoše Janáčka zde intervenoval. Dozvěděl se však, že paní Janáčková zadala pohřeb soukromému pohřebnímu ústavu. Město Brno bylo rozhodnuto uspořádat Leoši Janáčkově veřejný pohřeb svým vlastním pohřebním ústavem, ale v této věci mu bránil onen soukromý pohřební ústav, jemuž se paní Janáčková upsala smluvně.⁶⁸

Robert Smetana po Janáčkově smrti pravidelně vdovu po skladateli navštěvoval. Paní Zdeňka, společně s pomocnicí v domácnosti Marií Stejskalovou, Smetanovi vyprávěly zážitky a příběhy, které později sepsal a uveřejnil v letáku, který vydal nakladatel Oldřich Pazdírek.

---

⁶⁰ Masarykova univerzita byla založena 28. ledna 1919.

⁶¹ Jeho vstup na konzervatoř však musel být upraven zvláštním výnosem ministra školství, protože v té době platilo, že jeden a týž občan nemůže studovat současně na dvou státních školách. Ministerstvo Smetanovi povolilo výjimku.

⁶² ANM, fond Robert Smetana, k. č. 1, inv. č. 11, Vlastní životopisy.

⁶³ Rodina Smetanova vlastnila chalupu ve Velké Lhotě u Dačic, kterou zakoupil Smetanův otec František po návratu z Vídně. K tomuto místu měl Smetana po celý život velmi kladný vztah. Je to patrné jak z jeho korespondence s Bedřichem Václavkem, kdy ho Smetana informoval o tom, že zde bude trávit prázdniny, tak z jeho pozdějších vzpomínek.

⁶⁴ Leoš Janáček zemřel 12. srpna 1928.

⁶⁵ ANM, fond Robert Smetana, Vlastní životopisy, inv. č. 11, k. č. 1, Můj životopis.

⁶⁶ Pozdější manžel jeho sestry Sylvy.

⁶⁷ Karel Tomeš (11. 7. 1877 – 28. 1. 1945) byl v letech 1925–1935 starostou města Brna. Zemřel násilnou smrtí v koncentračním táboře Dachau po naočkování skvrnitým tyfem.

⁶⁸ Leoš Janáček byl pohřben 15. srpna, v den narozenin jeho dcery Olgy. Dva dny po oficiálním pohřbu, v pátek 17. srpna, byla rakev s ostatky vyzvednuta z původního hrobu a přenesena na nové místo.

Leták sloužil jako náhrada za zaniklé Helfertovy *Hudební rozhledy*.⁶⁹ Robert Smetana v roce 1948 vydal knižně soubor těchto vzpomínek na Janáčka s názvem *Vyprávění o Leoši Janáčkově*,⁷⁰ v nichž jsou zřejmě poprvé zmíněny okolnosti jeho skonu.⁷¹

„[...] Zavinila Janáčkovu smrtelné onemocnění paní Stösslová, která byla s jedním ze svých dvou synů, s Leošem Janáčkem na Hukvaldech. Prapříčinou Janáčkovu onemocnění byla ráno, ve středu 8. srpna, prý neposlušnost chlapce paní Stösslové, který byl svou matkou za něco plísněn a dostal nějaký políček a ze vzdoru utekl. Paní Stösslová prý na to předvedla hysterický výjev matky zoufající nad ztrátou dítěte, omdlávala prý při tom ... a Leoš Janáček, zoufalý nad neštěstím paní Stösslové, začal chlapce hledat v lese po Babí hůře. Byl celý život náchylný k pocení, zpotil se prý, svlékl prý propocené kabát a odpočíval na lavičce na svižném větru, který vanul na vrcholku Babí hory. Večer se ohlásila jeho smrtelná nemoc prvními příznaky. [...]“⁷²

Na konci roku 1929 absolvoval Robert Smetana potřebný počet semestrů a dosáhl absolutoria, neměl ale stále žádnou disertační práci.⁷³ Původní návrh tématu mu podal Vladimír Helfert. Cílem bylo upozornit na problematiku charakteru tónin z hlediska hudebně-historického.⁷⁴ Smetana však úkol chápal zcela opačně. Měl v plánu se zabývat problematikou tónin ve smyslu hudebně-akustickém a tónově psychologickém.⁷⁵ Práci ale ani nerozpracoval.

Ke konečnému tématu dospěl až koncem roku 1930 prostřednictvím Stanislava Součka, který mu doporučil, aby pro Státní ústav pro lidovou píseň (jehož byl předsedou)

⁶⁹ Časopis *Hudební rozhledy*, který známe dnes, vychází od roku 1948 a svůj název převzal právě po zaniklých brněnských *Hudebních rozhledech*. *Hudební rozhledy* Vladimíra Helferta vycházely ve 20. letech 20. století.

⁷⁰ Smetana, Robert: *Vyprávění o Leoši Janáčkově*. Olomouc 1948.

⁷¹ Ve Smetanově pozůstalosti se nachází tři dokumenty, které nejsou časově blíže určeny, ale které ve zkratce pojednávají o Leoši Janáčkově, a to v podobě životopisné vzpomínky, vzpomínky na pohřeb a paměti o Janáčkově získaných od Marie Stejskalové, služky Janáčkových. Přímý odkaz na paní Janáčkovou není ve Smetanově pozůstalosti žádný.

⁷² ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 1096, k. č. 19, Paměti o Leoši Janáčkově (informace o pamětech Marie Stejskalové, služky u Janáčkových). Na tyto a další skutečnosti později upozornili i janáčkovští badatelé. Zmiňme například: Zahrádka, Jiří: *Divadlo nesmí býti lidu komedií: Leoš Janáček a Národní divadlo v Brně*. Brno 2012; Tyrrell, John: *Janáček. Years of a Life*. Volume I, II. London 2006, 2007.

⁷³ V době, kdy Smetana studoval, byli absolventi filozofických fakult po sepsání závěrečné (disertační) práce titulováni doktory filozofie.

⁷⁴ Vladimír Helfert měl představu o Smetanově práci takovou, že Smetana bude řešit otázku charakteru tónin hlavně v instrumentální hudbě od Bacha (Temperovaný klavír) do romantismu. Smetana k tomu ve svých vzpomínkách poznamenal: „To znamenalo zabývat se stěžejními osobnostmi hudebního klasicismu Mozartem a Haydnem, dále českou hudbou 19. století – Smetanou a Dvořákem.“ ANM, fond Robert Smetana, Vlastní životopisy, inv. č. 11, k. č. 1, Můj životopis.

⁷⁵ V jeho pozůstalosti pak nalezneme komentáře, kde upozorňoval na skutečnost, že v době, kdy se chtěl věnovat svému tématu, neexistovala v Brně pro takové výzkumy potřebná technika, prostory ani laboratoř. Podobnou problematikou se v roce 1926 zabýval Otakar Zich. V práci o čtvrttónové hudbě rozvinul své pochybnosti o teoretických základech čtvrttónové hudby. Opíral se o poznatky matematicko-akustické. Zich, Otakar: Čtvrttónová hudba, In: *Hudební rozhledy* II, 1925–1926, str. 19–23, 69–74, 90–93, 110–113, 121–123.

sesbíral několik písní. A právě v této souvislosti se Smetana seznámil se svým budoucím spolupracovníkem Bedřichem Václavkem.⁷⁶ Sám Smetana nejdříve pochyboval, zda se jedná o správný vědecký směr. Do této doby se totiž o folkloristiku nezajímal.⁷⁷ Nicméně odjel na Poldovku, na místo, odkud pocházela jeho rodina a ke kterému se pojila dlouhá evangelická tradice (Smetanovi dávní příbuzní byli evangelíci a v minulosti čelili nátlakům násilné rekatolizace). Po třech a půl měsících sběru se Robert Smetana vrátil zpět do Brna se sbírkou přibližně 315 písní. Za tento sběr inkasoval od Ústavu 3 000Kč odměny. Na melodickém materiálu písní z Velkolhotecka Smetana zpozoroval rysy, jimiž se velkolhotecké písně lišily od písní z jiných oblastí. Orientace Roberta Smetany na toto téma měla v celku logické základy. Několik Smetanových předků bylo v době třicetileté války souzeno v souvislosti s náboženskou netolerancí, protože vyznávali evangelickou víru.⁷⁸ Smetanovi rodiče pocházeli z Velké Lhoty na Šachu na Dačicku. Po vzniku Československa se vrátili zpět do Velké Lhoty, kde na osadě Poldovka zakoupili chalupu.

Po návratu do Brna Smetana mimo jiné opět hledal možnosti, jak si přivydělat. Několik měsíců působil jako suplent na III. reálném gymnáziu v Brně, kde vyučoval hudební výchovu za Františka Lejska.⁷⁹ Pár týdnů působil na hudební škole Filharmonického spolku brněnské Besedy místo Viléma Blažka.⁸⁰ V roce 1933 byl opisovačem Vladimíra Helferta, který mu zadal opis rukopisu pro druhý svazek jeho *Jiřího Bendy*⁸¹ pro tiskárnu.⁸² Smetana působil taktéž v Českém rozhlasu, kde vytvářel bibliografické zápisy českých skladeb. Ty byly honorované jednou korunou. V roce 1933 začal s Václavkem a předními českými architekty

---

⁷⁶O něm samostatná kapitola. Smetana ve svých vzpomínkách uvedl, že znal Bedřicha Václavka už z doby studií na konzervatoři, kde Václavěk přednášel konzervatoristům o literatuře. Znal jej i z univerzitní knihovny a z redakce časopisu *Rovnost*, pro kterou pracoval jako literární referent.

⁷⁷Vychází ze Smetanových vzpomínek. ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 11, k. č. 1, Můj životopis.

⁷⁸V tomto období v českém prostředí neexistovala náboženská tolerance. Jakési náboženské svobody mělo být docíleno tolerančním patentem, který vydal císař Josef II. v roce 1781. Společenské postavení nekatolíků však bylo i nadále velmi komplikované.

⁷⁹František Květoslav Lejsek (2. 5. 1888 – 24. 1. 1955) byl pedagog, houslista a sbormistr. Zabýval se folklorem, byl autorem zpěvníků moravských lidových písní určených mládeži, sbormistrem ve studentském pěveckém sdružení v Brně–Židenicích, dirigentem a sbormistrem Akademického hudebního spolku (1912–1914), zakladatelem pěveckého spolku Dalibor (1920–1927) a sbormistrem pěveckého spolku Veleslavín (1927–1936). Vychází z: Internetová encyklopedie dějin Brna. http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=13165, cit. 10. 10. 2017.

⁸⁰Vilém Blažek (2. 4. 1900 – 7. 12. 1974) sbormistr, klavírista a skladatel. V letech 1927–1945 pedagogicky působil na hudební škole Besedy brněnské v Brně, dále na brněnské konzervatoři, tj. od roku 1940 a s přestávkami zde setrval až do roku 1958. Dále působil jako ředitel Střední pedagogické hudební školy a v letech 1951–1955 byl pedagogem na Janáčkově hudební škole v Břeclavi

⁸¹Helfert, Vladimír: *Jiří Benda: příspěvek k problému české hudební emigrace*. Brno 1934.

⁸²Helfert psal tuto práci po svém těžkém onemocnění a rukopis vyžadoval čitelnější úpravy.

spolupracovat na knize s názvem *Jak si zařídím byt*.⁸³ Smetanovým úkolem bylo zjistit firmy a výrobní podniky a dotazovat se jich, zda mají ve své nabídce takové výrobky, které se hodí do moderní domácnosti a pro svoji uměleckou úroveň či výtvarnou kvalitu zasluhují propagace. Na základě takto vytvořeného seznamu Smetana pak jednotlivé firmy obcházel a nabízel jim účast na publikaci. Výsledná kniha se stala hitem, a podle Smetany „šla na dračku“.⁸⁴ Z korespondence nicméně vyplývá, že Roberta Smetanu tato práce velice obtěžovala, protože byla časově velmi náročná a jeho pozice zde byla více jak nevděčná. To z důvodu, že on sám vykonával funkci jakéhosi „podomního prodejce“. Další, původně velmi slibně vyhlížející zaměstnání, bylo zpracování druhého vydání Kočího⁸⁵ *Malého slovníku naučného*.⁸⁶ Když však byl asi v polovině práce, oznámil mu vydavatel Kočí, že je v úpadku, a práce zůstala nedokončena bez finanční odměny. Robert Smetana později v jednom ze svých životopisů napsal, že v důsledku hospodářské krize ve 30. letech vynášela uvedená zaměstnání velice malé finanční prostředky k přežití. V letech 1932–1935 byl doslova odkázán na podporu známých mezi které patřil „[...] Vladimír Helfert, Stanislav Souček, Jaroslav Helfert a zejména manželé Václavkovi. Výpůjčky jsem splácel pak ještě za okupace.[...]“⁸⁷

Stav nejistého výtěžku byl pro Smetanu dlouhodobě neudržitelný. Často si Václavkovi stěžoval na podmínky, ve kterých se nachází, a Václavek ho čím dál více přesvědčoval, aby odešel za ním do Olomouce (Václavek byl nucen se v červnu 1933 do Olomouce přestěhovat).⁸⁸ Také Smetana vnímal vzdálenost Brna a Olomouce jako komplikaci pro současnou i budoucí spolupráci. Osobní komunikace mezi Václavkem a Smetanou byla totiž omezena pouze na několik sobot v měsíci a na pravidelné korespondenční lístky a dopisy. Smetana se však k odchodu do Olomouce, města, které neměl rád a necítil v něm potenciál, neměl. V níže uvedeném textu přikládáme dopis Bedřicha Václavka z 12. března 1934.

„Milý příteli! Přemýšlím pořád o Vás a po zralém uvážení (a vzteku na všelijaké pány) Vám dělám tento návrh: 1) zbavte se nějak svého brněnského bytu a to buď, že jej pronajmete i s nábytkem nebo vůbec pustíte a nábytek si někde lacino uskladníte. 2)

⁸³ Halabala, František; Polášek, Josef: *Jak si zařídím byt... Levně, moderně, hygienicky*. Nakladatelství Index Olomouc. 1935.

⁸⁴ ANM, fond Robert Smetana, Vlastní životopisy, inv. č. 11, k. č. 1, Můj životopis, str. 34.

⁸⁵ Bedřich Kočí (7. 3. 1869 – 17. 1. 1955) byl nakladatel a knihkupec v Plzni a Praze. Vydával nejčastěji české klasiky a světovou literaturu v levných, dobře prodejných edicích pro širší vrstvu čtenářů.

⁸⁶ Hudební hesla prvního vydání zpracoval Gracián Černušák.

⁸⁷ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 11, inv. č. 11, Vlastní životopisy 1934–1972.

⁸⁸ Podrobněji v následujících kapitolách.

nastěhujte se prozatím na 3 měsíce k nám i budete zadarmo bydlet a stravovat se v pokojíku pro služku (jinak byste pracoval v mé pracovně v Studijní knihovně). 3) Musil byste si opatřovat jen peníze na to své (nešťastné) pojištění a vedlejší výdaje, což byste snadno udělal napsáním několika článků.[...]⁸⁹

Robert Smetana ale odejít nechtěl. V Brně byl uvázán studijními povinnostmi a viděl zde i velké perspektivy, které však nepřicházely. Svoji disertační práci s názvem „O melodických idiotismech⁹⁰ v lidovém zpěvu evangelíků velkolhoteckých“ dokončil v roce 1934 a byl promován doktorem. Od 1. dubna 1935 byl stipendistou ministerstva školství pro podporu nezaměstnané inteligence. Částka 500 korun ho zavazovala k pracovní činnosti v brněnském výboru Státního ústavu pro lidovou píseň a v Janáčkově archivu. Zároveň pracoval v Helfertově hudebněvedeckém semináři na filozofické fakultě v Brně.

Hovory mezi Smetanou a Václavkem o možném přestěhování do Olomouce začaly nabývat na intenzitě v říjnu roku 1935. Bedřichu Václavkovi se totiž donesla informace o nabízeném místě v uměleckohistorickém oddělení Muzea hlavního města Olomouce, dnes Vlastivědného muzea. Smetana Václavkovo upozornění nebral vůbec vážně. Do Olomouce stále nechtěl a věřil, že vysněnou práci nakonec nalezne v Brně. Dlouho se totiž snažil získat jakoukoli pracovní pozici v brněnské Zemské a univerzitní knihovně, kterou tehdy řídil Jaroslav Sutnar.⁹¹ Sutnar v té době usiloval o realizaci výstavby budovy pro knihovnu.⁹² Smetana se snažil celé věci pomoci, sobě však zároveň také, a stal se autorem agitačních článků ve věci nové budovy v *Lidových novinách*.⁹³ Ředitel Sutnar pochopitelně kvitoval Smetanovu snahu, ale naději na zaměstnání mu nedal. Smetana pochopil, že Brno mu v dané době nemá co nabídnout. Rozhodl se proto, že přihlášku do výběrového řízení v Olomouci podá. Václavka si však chtěl pojistit reversem, že mu z Olomouce neuteče po dobu jejich spolupráce. Václavek s tímto „obchodem“ nesouhlasil:

„[...] Jen jestli se odhodláte opustit Brno. Já Vám totiž ten revers, že Ol. neopustím, podepsat nemohu. Ale představte si tohle: Co když po roce, až se přestěhujeme do nové budovy, dr. Vyb.[íral]⁹⁴ odešel, jak chce, a mně už „důvěřovali“ na tolik, aby mi svěřili řízení knihovny? Kdož ví, jestli bych odtud zrovna pospíchal. V naději, že bychom byli dva

⁸⁹ Dopis přepsán bez úprav. ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8., inv. č. 618, Václavek Bedřich 1932–1940.

⁹⁰ Zde termín ve významu slova idiom.

⁹¹ Jaroslav Sutnar (1873–1947) přišel do Brna z Vídně v roce 1922, kde nastoupil do funkce ředitele Zemské a univerzitní knihovny, v níž setrval do roku 1935.

⁹² V důsledku hospodářské krize však ke stavbě nedošlo.

⁹³ Vycházíme ze Smetanovy pozůstalosti a nevydaných životopisů. Článek nedohledán.

⁹⁴ Bohuš Vybíral. Více viz korespondence.

přednostové, zdraví Vás, těším se na Váš příchod, ale nepřemlouvám.

Váš B. V.

P. S. Byl byste zde jediným kvalifikovaným hud. kritikem! [...]“⁹⁵

Přesto se dohodli, že Smetana přihlášku do výběrového řízení podá. Počátkem listopadu však Václavek dostal zprávu od dr. Bohuše Vybírala, jednatele kuratoria Městského muzea v Olomouci, že Smetanova žádost nedorazila. Z jakého důvodu není známo. 19. listopadu pak Václavek Smetanovi napsal:

„Milý příteli,

[...] Lituji, že jste nedodržel naši úmluvu čtvrtě, že žádost ještě týž den podáte. Stav je dnes ten, že jsou podány žádosti dvě, ale jak vidím, dostal byste to Vy – se vši pravděpodobností Vy – ovšem nebudete-li váhat ani okamžik a podáte-li si žádost okamžitě, přes to, že již lhůta vypršela. Dr. Vybíral se aspoň tak tváří, že by to tak dopadlo.

Nechci Vás meritorně přemlouvat a nepřemlouval jsem Vás od počátku této věci, jak víte, protože vím, co to je odejít z Brna do Olomouce.[...]“⁹⁶

Bedřich Václavek na základě instrukcí, které dostal od Vybírala, Smetanovi nařídil, jaké reference a od koho si na sebe má vyžádat. Jednalo se například o Jaroslava Helferta, Vladimíra Helferta, měl si zajistit potvrzení praxe v jednotlivých odvětvích muzeí (Janáčkův archiv, Zemském muzeu v Brně). Ponoukl ho k tomu, aby upozornil na svůj přínos v oblasti sběru kramářských písní, že byl navržen na člena Státního ústavu pro lidovou píseň atp. V závěru dopisu ho opět ujistil, že Vybíral „[...] opakoval znovu, že je to se vši pravděpodobností Vaše, že je tam minimum práce a ideální život.[...]“⁹⁷

Samotné výběrové řízení bylo zdlouhavé. První kolo bylo vypsáno 11. září 1935 na pozici smluvního úřednického místa pro správu městských muzeí. Podmínky přijetí byly následující: československé státní občanství, tělesné a duševní zdraví spolu s trestní bezúhonností, uchazeč měl být mladší čtyřiceti let a měl ovládat český a německý jazyk. Požadováno bylo vysokoškolské vzdělání na filozofické fakultě a praxe v muzeu.

Do tohoto výběrového řízení se přihlásili pouze tři uchazeči. Jednalo se ale o středoškolské profesory bez muzejní praxe. Dva z nich se navíc nacházeli již v penzijním

⁹⁵ Dopis přepsán bez úprav. ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 618, k. č. 8. Václavek Bedřich 1932–1940.

⁹⁶ Dopis přepsán bez úprav. Podrobněji v „Edice korespondence“, dopis z 19. 11. 1935, č. 22.

⁹⁷ Dopis přepsán bez úprav. Podrobněji v „Edice korespondence“, dopis z 27. 11. 1935, č. 24.

věku. Vypsáno proto bylo nové řízení s dodatkem, že budoucí zaměstnanec bude přijat na tzv. „definitivní“ pracovní úvazek namísto tehdy obvyklé smluvní spolupráce. Druhá verze výběrového řízení byla také více propagována. Kromě německého a českého tisku se inzerát objevil na úřední desce, městská rada odeslala deset dopisů institucím, ústavům či jednotlivým osobám, které měly co dočinění s muzejnictvím.⁹⁸ V *Národním osvobození* z 18. prosince 1935⁹⁹ vyšla oficiální zpráva, že o místo správce muzeí v Olomouci bylo podáno pět žádostí. Mezi ucházejícími byli: Ukrajinec dr. Kandyba, dr. Svoboda, František Klein, dr. Hein a dr. Smetana. Zpráva byla rozšířena o informaci, že se rozhodovat bude mezi dr. Kandybou a dr. Smetanou, s poznámkou, že Kandyba není československý státní příslušník.

Cizí státní příslušnost Oleha Kandyby¹⁰⁰ zřejmě zapříčinila, že Smetana konkurz vyhrál. Z dopisů, které Smetanovi adresoval Václavek, vyplývá, že jak on, tak Vladimír Helfert a Bohuš Vybíral nepochybovali o tom, že místo získá právě Robert Smetana. Přesto, že se Robert Smetana původně konkurzu zúčastnit nechtěl, začalo mu na místě v muzeu velmi záležet a možného neúspěchu se obával. S odstupem času ale Smetana situaci hodnotil sebevědoměji:

„[...] Přihlásil jsem se tedy do olomouckého konkurzu (mohl jsem se tu vykázat i několikaletou praxí v Zemském muzeu v Brně) a měl jsem v Olomouci skrze Bedřicha Václavka i podporu ředitele Studijní knihovny dra Bohuše Vybírala, předsedy asi devíti spolků v Olomouci. Byl tehdy dokonce i předsedou Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci a jednatel v kuratoriu Městského muzea v Olomouci. [...]“¹⁰¹

Jak je patrné z korespondence, Smetanovým největším odpůrcem a zároveň člen přijímací komise byl jistý doktor Esteřák. Toho Smetana nepřesvědčil a přijmout ho nechtěl z důvodu, že je „hudebník“¹⁰² a nemá tak potřebnou kvalifikaci pro „musejní službu“. Václavkův a Vybíralův předpoklad ale vyšel. Robert Smetana konkurz vyhrál. Na pozici

---

⁹⁸ Dopisy byly adresovány: Svazu československých muzeí, Státnímu archeologickému ústavu, vrchnímu komisaři tohoto ústavu Jaroslavu Böhmovi, řediteli Národního muzea v Praze Karlu Guthovi, řediteli Moravského Zemského muzea v Brně Jaroslavu Helfertovi, přednostovi brněnského památkového úřadu Stanislavu Sochorovi, Akčnímu výboru pro pomoc nezaměstnané inteligence v Praze a na děkanáty filozofických fakult, nacházející se tehdy v Praze, Brně a Bratislavě. SOkA, fond AMO, Registratura 1920–1940, inv. č. 28, k. č. 64.

⁹⁹ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8, inv. č. 618, Bedřich Václavek, 1932–1940.

¹⁰⁰ Oleh Kandyba (1907–1944) pocházel z Ukrajiny, byl doktor filozofie v oblasti pravěké archeologie a dějin umění. Kandyba měl šestiletou praxi v oddělení pravěku Národního muzea v Praze.

¹⁰¹ ANM, fond Robert Smetana, Vlastní životopisy, inv. č. 11, k. č. 1, Můj životopis, str. 49.

¹⁰² ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 618, k. č. 8, Bedřich Václavek, 1932–1940. Podrobněji v následujících kapitolách.

správce umělecko-historického oddělení Muzea hlavního města Olomouce nastoupil 1. ledna 1936. V muzeu působil až do roku 1946.¹⁰³

Po příchodu do Olomouce byl Smetana ze situací ve městě značně znechucen a demotivován. V jeho pozůstalosti nalezneme řadu cenného materiálu, kde Smetana popisuje svoje dojmy a stav města po svém příchodu v lednu roku 1935. Označoval jej za „hloupé a vývojově opožděné město“.¹⁰⁴ Smetana se snažil „[...] marně pochopit tzv. Velkou Olomouc“,¹⁰⁵ kde „novodobá německá zástavba organicky navazovala na středověkou Olomouc“, zatímco „pod okny finančních úřadů na Palackého třídě bují bezostyšně v hanácké úrodné černozemi cukrová řepa a [...] padesát metrů pod náměstím Republiky [...] se vlní

¹⁰³ Podrobně tuto etapu Smetanova života popsala Markéta Doláková ve své magisterské práci. Doláková, Markéta: Robert Smetana a jeho působení v oblasti muzejnictví a památkové péče v Olomouci v letech 1936–1940. Magisterská diplomová práce, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého, Olomouc 2010. Připomeňme nyní pouze její krátké shrnutí významu Smetany pro muzeum. „[...] Údobí deseti let je poměrně krátká doba na realizaci radikálních myšlenek a zásadní přeměnu jednoho ústavu. Tím spíše, bylo-li jím muzeum v Olomouci, ve městě, jež se sice počtem svých obyvatel řadilo počátkem třicátých let 20. století na třetí místo v zemi moravské,¹⁰³ ale ve skutečnosti se zázemím (zejména prostorovým), jaké poskytovalo pro rozvoj muzejní činnosti, nemohlo rovnat mnohým menším obcím, jak bylo patrné v případě Prostějova a Opavy. Z tohoto zřetele je nutné vycházet i při hodnocení Smetanovy správy městského muzea. Spíše než jeho osobní přínos lze účelněji postihnout směr, kterým se ústav za jeho vedení ubíral. Pro vymezené desetiletí (1936–1946) je tedy příznačné, že se muzeum začalo postupně proměňovat v odbornou instituci, otevřenou aktivní spolupráci a moderním muzeologickým zásadám, a bylo jen Smetanovou zásluhou, že kromě péče o vlastní sbírky rozšířilo svou kompetenci tak výraznou měrou i na umělecko-historický fond celého města. V rámci olomouckého muzejnictví ojedinělé podmínky, jež zde tento první stálý zaměstnanec a schopný organizátor pro budoucí práci vytvořil, s jeho odchodem postupně zanikly.“ Ibidem, str. 134.

¹⁰⁴ ANM, fond Robert Smetana, Vlastní životopisy, inv. č. 11, k. č. 1, Můj životopis.

¹⁰⁵ „[...] Olomouc byla vyřazena anebo vychýlena z normálního vývoje velikého městského sídliště v polovici 18. století, kdy přibližně třicetitisícové město bylo obeháno ohromnými pevnostními valy tereziánské pevnosti a kdy olomoucká předměstí, vyrostlá organicky v bezprostřední blízkosti města, byla zbořena a vybudována nově tak daleko od pevnosti, že před hradbami pevnosti vzniklo volné a dostatečně veliké pevnostní předpolí. Po zrušení pevnosti v roce 1886 byla Olomouc městem bez periferie a městem, které bylo odděleno od nejbližších vesnických sídlišť širokým pásem vysoce hodnotných polí a rolí [...]“. ANM, fond Robert Smetana, k. 21, inv. č. 1024, Kultura v Olomouci před a po okupaci (projev na veřejné plenární schůzi KSČ v Olomouci 25. 1. 1963). V místním tisku o Olomouci mluvil i Adolf Kubis. „Podnikáme první kroky pro útvar velikého Olomouce, jenž by sepsal v jednu komunu všechna přilehlá předměstí k němu tihnoucí a vytvořil tak po Brně a Moravské Ostravě třetí velké město moravské.“ Podle něj měl mít „Velký Olomouc“ většinu českého obyvatelstva a podle toho „[...] bude třeba zařizovati budoucí náš postup. Velký Olomouc bude a musí být český. [...]“. Výběr obcí, které se měly stát městskými částmi Olomouce, patrně usnadnil starší zemský zákon z roku 1904, který rozšiřoval působení městského stavebního úřadu v Olomouci i na Novou Ulici, Řepčín, Hejčín, Lazce, Neředín, Povel, Novosady, Klášterní Hradisko a na části Hodolan, Bělidel a Pavlovic až po koleje železničních tratí Olomouc–Česká Třebová a Olomouc–Prostějov. Osnovatelé budoucího sloučení však do svých plánů pro lepší výsledek připočítali ještě území Černovíra a zejména ryze české Chválkovice, také Nový Svět a Holici. První den po vánočních svátcích roku 1918 byli představitelé všech těchto obcí pozváni vládním komisařem Richardem Fischerem na radnici k první z řady dalších pracovních porad. Vychází z: Tichák, Milan: Velký Olomouc slaví 90 let. Jak a proč vznikl? Dostupné z: http://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/velky-olomouc--jak-a-proc-vznikl-slavi-20090329.html, cit. cit. 18. 1. 2015.

lány pšenice. [...]“¹⁰⁶. Ve svém textu *Kultura na Olomoucku* z roku 1965¹⁰⁷ parafrázoval dojmy Bedřicha Václavka, který do Olomouce přišel nedobrovolně v roce 1933.

„[...] Když se komisař brněnské universitní knihovny dr. Bedřich Václavek přestěhoval v r. 1933 do Olomouce, střetávala se tu jeho pozornost s celou řadou neobvyklých věcí a okolností. Odhlédneme-li od osobních problémů a záležitostí, které v životě Václavkově vyvolal odchod z Brna, byly to hlavně na jedné straně obyvatelé Olomouce a na druhé straně jejich životní styl a životní podmínky, které poutaly jeho pozornost a které jej zaměstnávaly. [...] Václavek přišel do Olomouce po filosofických studiích v Praze, Vídni a v Berlíně a po bezmála desítiletém působení v dělnickém Brně, se v Olomouci vyrovnával především s onou zvláštní atmosférou ticha a klidu, kterou se Olomouc třicátých let už na prvý pohled lišila od rušného a moderního [...] Brna. V Olomouci těchto let jakoby byl čas plynul pomaleji než jinde ve světě a Olomouc dělala na brněnského přistěhovalce znovu a znovu dojem, jakoby to byl jakýsi starý svět s mnoha starými věcmi, ve kterém se lidé starali dokonce i o to, aby i nové věci v Olomouci nerušily starosvětský ráz města a aby vypadaly staře.“¹⁰⁸

Smetana časem svůj pohled na město přehodnotil. Ale dlouho nebyl jasně přesvědčen o tom, zda je Olomouc tím správným místem, kde by se mohl, či spíše chtěl usadit. Jediné jistoty spatřoval v práci pro muzeum. Ta mu ale zajišťovala pouze jakousi finanční nezávislost. Jinou perspektivu zde neviděl. V jeho pochybách ho zřejmě utvrzovala i situace Bedřicha Václavka, která před válkou nenaznačovala, že by jeho kolega a přítel měl v úmyslu v Olomouci zůstat. Věci nahrávala i častá Václavkova posměšná sdělení, že v Olomouci udělají kariéru a nebudou mít potřebu odcházet jinam. „[...] A nehnuli bychom se z Olomouce, až bychom dodělali ty písničky. Nebo až bychom byli docenty? [...]“¹⁰⁹

Oba muži ale určitě tušili, že tato vidina je více jak nereálná. A snad právě tyto okolnosti vedly Smetanu k potřebě hledat uplatnění někde jinde, konkrétně v Praze. Žádal o pomoc každého, kdo mohl mít vliv na to, aby zaměstnání v hlavním městě získal. Dostalo se mu dokonce několik přijetí např. u Jana Thona,¹¹⁰ ředitele Městské knihovny v Praze a na ministerstvu školství a osvěty. Přijetí na ministerstvu si Smetana vysvětloval zvýšenou pozorností, kterou vyvolala vydaná antologie českých písní kramářských z roku

¹⁰⁶ ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 12, k. č. 1, Paměti (strojopis) str. 32, 42.

¹⁰⁷ ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 1024, k. č. 21, *Kultura v Olomouci před a po okupaci* (projev na veřejné plenární schůzi KSČ v Olomouci 25. 1. 1963), 15 + 7, strojopis.

¹⁰⁸ Ibidem. Přepis ponechán beze změn.

¹⁰⁹ Více v „Edice korespondence“, dopis ze dne 21. 10. 1935, č. 21.

¹¹⁰ Jan Thon (28. 5. 1886 – 16. 12. 1973), český spisovatel, druhý ředitel Městské knihovny v Praze. Významně přispěl k vytvoření sítě pražských lidových knihoven. Důležitý podíl měl také na stavbě nové budovy Ústřední knihovny.

1937.¹¹¹ Ač se mohlo zdát, že nějaké místo Smetana v Praze získá, nestalo se tak. Sám pak okolnosti zdůvodnil následovně:

„[...] Když jsem se o několik měsíců později při další návštěvě Prahy dotazoval v ministerstvu na osud své žádosti o přemístění do Prahy, nepodal mi týž úředník – na rozdíl od velmi vlídného přijetí před tím – ani ruku. Tyto záhady se vysvětlily později, když byly uveřejněny seznamy svobodných zednářů. Má žádost o zaměstnání v Praze byla později jasně a srozumitelně odmítnuta z toho důvodu, že Čechům není dovoleno, aby opouštěli svá místa a uvolňovali je dobrovolně Němcům. [...]“¹¹²

Jeho další aktivity ve snaze najít pracovní uplatnění v Praze mířily do Ústavu pro lidovou píseň, kde se snažil získat alespoň částečný úvazek. To však v období meziválečném a posléze válečném nebylo možné získat. Navíc Ústav pro lidovou píseň běžně pracovní úvazky neposkytoval. Nabízel pouze členství.¹¹³ Smetana ale nakonec v Olomouci našel skrytý potenciál a zůstal zde až do roku 1982.

V roce 1942 se Robert Smetana oženil s Miloslavou Kinclovou. Okolnosti, které se kolem jeho svatby děly, zřejmě v mnohém napomohly k jeho pozdějšímu obvinění z kolaborace. Robert Smetana se rozhodl oženit na jaře zmíněného roku. O všech podstatných záležitostech týkající se svatby ho informoval jeho kamarád, farář Timik Pokorný. Robert Smetana coby „veřejný“ zaměstnanec musel ale požádat o souhlas ke sňatku úřad zvaný „Standesamt“ a pro toto řízení bylo třeba doložit, že jeho budoucí žena není židovka. Když se vracel s vyřízenou žádostí, potkal jistého „Herr Hodyka“.¹¹⁴ Tento muž ho upozornil, že je již rozhodnuto, že všichni maturanti budou ihned nuceni nastoupit na práci do Německa. Ponoukl ho, aby zašel na Arbeitsamt znovu a oznámil vedoucímu tohoto úřadu,¹¹⁵ že svatba s Kinclovou proběhne ihned po její maturitě. Proč byl Smetana upozorněn Hodykem na možné komplikace, se dozvěděl později. Německé úřady měly spadeno na jistou instalatérskou firmu, jíž majitel se jmenoval Kincl. Podezření se však vyvrátilo a ke svatbě mohlo dojít. Na brněnském zemském úřadu pak Smetana musel vyjednat žádost ke sňatku s neplnoletou.¹¹⁶ 22. června Smetana s Miroslavou Kinclovou oženil, svědkem mu byl

¹¹¹ Vydal společně s Bedřichem Václavkem.

¹¹² ANM, fond Robert Smetana, k. č. 1, inv. č. 11, Vlastní životopisy 1934–1972, str. 9.

¹¹³ Za člena byl Smetana navržen v polovině 30. let. Více v „Edice korespondence“, dopis č. 23, 27. 11. 1935.

¹¹⁴ Smetana v poznámkách uvedl, že šlo o běžného Čecha s poněmčeným českým příjmením Hodík.

¹¹⁵ Arbeitsamt byl tzv. pracovní úřad, nacházel se v Hanáckých kasárnách na náměstí Republiky. Jméno onoho úředníka Smetana neuvedl. Jednalo se podle něj o olomouckého Němce.

¹¹⁶ V době, kdy se Smetana ženil, byla hranice plnoletosti 20 let. Miroslava Kinclová měla před svatbou 19 let.

Otto František Babler.¹¹⁷ Druhý den Smetana odjel s Rudolfem Michalíkem na služební cestu do severních Čech.¹¹⁸ Přesto, že toho léta absolventi nemuseli nuceně odcházet do Německa, nikdo tehdy nemohl vědět, jak toto rozhodnutí dopadne. Sám Smetana uvedl, že ačkoli se okolnosti změnily, bral svoji svatbu s Miloslavou jako povinnost.¹¹⁹

Časné poválečné období se do etapy Smetanova života zapsalo jako velmi složité. V první řadě za války přišel o svého spolupracovníka Bedřicha Václavka. Další problémy přinášely především jeho metody a způsob práce ve Vlastivědném muzeu, kvůli kterým se stal neoblíbeným u řady svých spolupracovníků. I to vedlo k nepříjemným obviněním.¹²⁰ Ve většině případů se však jednalo pouze o pomluvy, které se týkaly významu jeho spolupráce s Bedřichem Václavkem. Jistou formu pomoci a útěchy hledal například u Jaroslavy Václavkové.¹²¹

„[...] Nejzajímavěji se ovšem rozvíjela otázka mé spolupráce s B. V., která se mi zdá dnes být dokonce spíše přítěží než kladem, nebo lépe řečeno, spíše stinnou stránkou mou než stránkou světlou. [...] Při předchozích prověrkách mi bývalo lidmi o hodně mladšími vytýkáno, že se oháním B. V. a nebo, že zneužívám B. V. za zjištěnými cíli, tj. že velmi rafinovaně na B. V. vydělávám. [...] Situace se dnes opakuje a je zajímavé, kdo dnes zasel pochybnost o tom, zda mé styky s B. V. byly solidní. Je to dr. Otakar Vašek,¹²² onen mladý profesor z Litovle, který Vás v r. 1938 navštěvoval a s nímž jsem se u Vás tehdy několikrát setkal. Za mé nepřítomnosti, t. j. po mém odchodu, upozornil na to, že jsme si s B. V. netykali, zatím co on si tykal, že jsem tam sice býval často (u Vás), ale B. V. že ke mně podle všeho neměl důvěrný poměr atd. Z toho vznikl nyní takový obecný dojem, že jsem já nějak uměle a rafinovaně tady po Olomouci vytvořil vidinu o nějakém důvěrném poměru k B. V. a teď že jsem byl odhalen. [...] Napiš mi nyní laskavě další odpověď: Bylo toto netykání mezi B. V. a mnou rozhodujícím

¹¹⁷ Otto František Babler (26. 1. 1901 – 24. 2. 1984) český překladatel, spisovatel a literární historik. Podrobněji v následujících kapitolách.

¹¹⁸ S Michalíkem odjel „na okružní cestu do severních Čech obhlížet muzejní expozice a instalace.“ Cesta byla vedena přes severní Čechy, Žatec, Louny, Most, Teplice, Mariánské lázně. ANM, fond Robert Smetana, k. č. 1, inv. č. 17, Jak jsem se ženil, str. 3.

¹¹⁹ Připomeňme, že v době svatby Smetany uplynul necelý měsíc od atentátu na Heydricha. Byla to doba, kdy Češi byli perzekuováni, popraveni, byly vypáleny obce Lidice a Ležáky. Osobní tragédie se v této době stala i Smetanově švagrové. V den jejich svatby nacisté popravili jejího snoubence Stanislava Teichamanna.

¹²⁰ Smetana byl po válce obviněn z kolaborace. Bližší vysvětlení dále.

¹²¹ Jaroslava Václavková (26. 6. 1905 – 1. 11. 1978) byla literární historička a překladatelka z němčiny. Působila v Zemské a univerzitní knihovně v Brně, od roku 1950 do roku 1953 vykonávala funkci ředitelky Památníku národního písemnictví v Praze. Vychází z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=1851 cit. 10. 10. 2017.

¹²² Otakar Vašek (1910–1995), český a československý vysokoškolský funkcionář, politik Komunistické strany Československa. V roce 1948 byl zvolen do Národního shromáždění za KSČ ve volebním kraji Olomouc. V této funkci zůstal pouze rok. V letech 1953–1954 byl děkanem Fakulty společenských věd Vysoké školy pedagogické v Olomouci.

znakem a bylo to netykání se strany B. V. záměrné, či mělo to nějaký význam, co znamená jinými slovy: vylučoval mne tím B. V. z okruhu lidí, kterým dejme tomu důvěřoval a znamená to tedy, že B. V. mne nedůvěřoval a že by odpovídalo pravdě více, kdybych dnes sebekriticky uznal, že B. V. nespolečně pracoval se mnou, nýbrž že já jsem se vetřel k Vám, do spolupráce s B. V., že jsem u Vás nebyl vítán a že se stalo jen mou nestydatostí, že jsem u Vás jedl a večerel po leta, a u Vás také bydlil a jestli je to z mé strany omyl, považoval-li jsem se za – dejme tomu – příslušníka rodiny? [...]"¹²³

Jaroslava Václavková Smetanovy obavy vyvrátila a ujistila ho o opaku. Tomu nasvědčuje i dochovaná korespondence mezi Jaroslavou Václavkovou a Smetanou. Dalším velkým Smetanovým kritikem byl jistý František Lón.¹²⁴ Mnohem závažnější však bylo nařčení Roberta Smetany z kolaborace. Dne 24. května byl vyzván, aby se 22. června dostavil k výslechu a zodpovídal se z přestupku o provinění proti národní cti. Podle Josefa Kovalčuka bylo obvinění vzneseno na základě anonymního udání, zřejmě již zmíněného Františka Lóna. Robert Smetana byl po dlouhém vyšetřování oficiálně dne 31. října 1946 všech obvinění zproštěn s odůvodněním, že není dána skutková podstata příslušných trestných činů.¹²⁵

Ve stejném období, tedy po skončení světové války, se Robert Smetana rozhodnul, že společnou práci s Bedřichem Václavkem na edici ČSPZ dokončí. To za pomoci Václavkovy ženy Jaroslavy, která se Smetanovým návrhem souhlasila.¹²⁶ V roce 1958 byl Robert Smetana listem *Tvorba*¹²⁷ požádán, aby napsal příspěvek k 5. březnu 1943.¹²⁸ Smetana svým textem prakticky inicioval vznik konferencí s názvem Václavkova Olomouc. Sám k tomu uvedl:

---

¹²³ ANM, fond Robert Smetana, k. 8, inv. č. 621, Dr. Jaroslava Václavková.

¹²⁴ Postavu Lóna vykreslila ve svých vzpomínkách Jaroslava Indrová, která v letech 1971–1976 studovala na Filozofické fakultě Univerzity Palackého. „[...] V paměti mi zůstala konkrétní jména: MDH (mezinárodní dělnické hnutí) nás učil František Lón, to byl jeden z největších univerzitních normalizátorů. Byl už na konci své kariéry, starý, protivný dědek. Dělalí jsme zkoušku, pozval si nás na osm. Byli jsme jako prváci vyklepaní hrůzou, protože to byla jedna z prvních zkoušek. Z chodby si nás do pracovny vytahoval namátkově se slovy „vy poďte, vy ještě ne, a vy si ještě počkáte“. Nikdo z nás nevěděl, kdy se dostane na řadu, on sám si odskočil tu na oběd, tu na svačinku a nám vůbec nedovolil se odtamtud hnout. Přesně si vzpomínám, že jsem se dostala na řadu v půl sedmé večer. Od rána, od osmi, do půl sedmé večer, umíš si to představit? I kdybyste mě zabili, nedokážu si už vybavit, z čeho nás vůbec soudruh Lón zkoušel, jenom si vzpomínám, že to bylo něco strašlivého, že nás tam dusil, týral, jak nám dokazoval, že jsme všichni blbí, že on je chytrý, pak něco mrmlal, někomu napsal do indexu nějakou známku a někoho vyhodil. Asi na to měl nějaký klíč. Prostě, ten soudruh, to byl pán nad námi, studenty. Na toho nikdo nemohl, ten ale mohl kohokoli z nás vyhodit. [...]“ Měrka, Pavel; Indrová, Jaroslava: *Ústav marxismu-leninismu je mou celoživotní můrou...* Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/ustav-marxismu-leninismu-je-mou-celozivotni-murou/cit>. 5. 12. 2017.

¹²⁵ Více viz ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 15, k. č. 1, Osobní zkušenost s okupací.

¹²⁶ Podrobněji v následujících kapitolách.

¹²⁷ *Tvorba*: list pro kritiku a umění

¹²⁸ Předpokládaný den úmrtí Bedřicha Václavka.

„[...] já jsem byl na takové podněty dost citlivý. V roce 1955 jsem totiž konečně vydal zlidovělou epiku (České světské písně zlidovělé, část I.: Písně epické) – její texty a nápěvy jsme sestavili v roce 1938! – a zbývala k zpracování ještě zlidovělá lyrika vlastenecká a milostná. K tomu jsme sice sebrali nějaký písňový materiál, ale už nezpracovali, takže na zpracování a vydání čekalo v těchto letech ještě 155 písní. A k tomu mi chyběl B. Václavek, a já tehdy nad tímto dopisem Tvorbě přišel na to, že bych měl využít Tvorby k hledání nějaké náhrady za B. Václavka. Napsal jsem tedy, že by se nad Václavkovým skolem nemělo truchlit, ale sejít se a dumat, co by se mělo dělat. Toho se chopil v Olomouci mládežník Jaromír Dvořák,¹²⁹ přišel za mnou, cítil se zřejmě nějak ne dosti zaměstnán, a navrhl mi, abychom pořádali tato „výročí“ v Olomouci. Vyskytl se tam krom jiného taky Mirko Očadlík a navrhl, abychom tomu říkali „Václavkova Olomouc“. [...]“¹³⁰

Smetana si od založení konference sliboval nalezení nového kolegy a nástupce Bedřicha Václavka a předpokládal, že „se lidé budou prát o Václavkovo místo“,¹³¹ ale to se nestalo. Smetana si tak vytvořil argument, proč nebyl Václavek nikým nahrazen, a České světské písně zlidovělé zůstaly nedokončeny. Tuto Smetanovu formulaci se pokusíme více zkonkretizovat a objasnit v následujících kapitolách.

Vraťme se ale k roku 1945 a k příležitostem, které se Smetanovy naskytly. Po skončení války se strhla doslova lavina příležitostí, které Roberta Smetanu přesvědčily, že v Olomouci má cenu zůstat. Snad právě proto, že se poválečná Olomouc nenacházela v příliš dobrém stavu, začaly se ve městě otvírat nové možnosti, jak naložit s jeho doposud nevyužitým potenciálem.¹³² V pozůstalosti Roberta Smetany nalezneme řadu dokumentů, ve kterých se hovoří o plánech, které tehdejší inteligence s městem měla.¹³³ Vedle mnoha cílů, které se po válce podařilo zrealizovat (především snahy o obnovení univerzity, založení filharmonie, vznik českého divadla atp.) existovalo i několik plánů, na které se již nedostalo. Jednalo se především o vznik umělecké školy výtvarného umění, která podle původních

¹²⁹ Významný český literární historik zabývající se dějinami nové české literatury. Jeho badatelský zájem směřoval k osobě Zdeňka Nejedlého.

¹³⁰ ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 1024, Kultura v Olomouci před a po okupaci (projev na veřejné plenární schůzi KSČ v Olomouci 25. 1. 1963), 15+7, strojopis.

¹³¹ Ibidem.

¹³² Připomeňme, že Olomouc byla vojenskou pevností. Viz předchozí.

¹³³ Jmenujme například: ANM, fond Robert Smetana, k. č. 1, inv. č. 11, Vlastní životopisy 1934–1972; ANM, fond Robert Smetana, k. č. 1, inv. č. 12, Paměti; ANM, fond Robert Smetana, k. č. 1, inv. č. 14, Paměti olomouckého muzejníka, strojopis; ANM, fond Robert Smetana, k. č. 1, inv. č. 16, O sobě a práci (charakteristika vlastního vývoje, rozlišení prací nejvzácnějších a nejpracnějších), rkp. poznámky; ANM, fond Robert Smetana, k. č. 20, inv. č. 1103, Dvě olomoucké památkářské historie z doby okupace, strojopis; ANM, fond Robert Smetana, k. č. 19, inv. č. 1097, Zdůvodnění a návrh na reorganizaci hudebního muzejnictví; ANM, fond Robert Smetana, k. č. 20, inv. č. 1107, O bojích o Olomouc 1945; ANM, fond Robert Smetana, k. č. 20, inv. č. 1108, vyprávění o obnovování university v Olomouci. Atp.

předpokladů měla vzniknout v prostorách Klášterního Hradiska,¹³⁴ nebo o letiště pro civilní leteckou dopravu.¹³⁵

V roce 1945 byl Smetana přijat do služeb Národního výboru v Olomouci. Tato činnost jej však čím dál více odváděla od jeho povinností, které měl v Muzeu hlavního města Olomouce. Organizoval totiž obecně kulturní akce a spolupracoval s tehdejšími předsedy Národního výboru v Olomouci Václavem Stiborem, jemuž dělal kulturního tajemníka. Muzejní službu proto definitivně opustil 18. června 1946, kdy byl oficiálně ustanoven úřednickým vedením kulturního referátu Ústředního národního výboru v Olomouci. Svoji činnost muzejnickou, související s ochranou památek v Olomouci, oficiálně zakončil vydáním *Průvodce památkami po Olomouci*.¹³⁶ V srpnu roku 1945 navštívil Roberta Smetanu primář oddělení ORL nemocnice v Olomouci František Lédl,¹³⁷ který ho upozornil na to, že má být v Olomouci otevřena pobočka brněnské lékařské fakulty. Touto svojí návštěvou Roberta Smetanu prakticky přizval do akčního výboru pro obnovení vysokého školství v Olomouci a definoval Smetanovo směřování na dalších téměř čtyřicet let. Potřebu, aby začalo město znovu žít, pochopitelně vnímala i správa města. K rozmnožení předpokladů pro znovuoobnovení univerzity v Olomouci přispělo i to, že hned v prvních poválečných dnech byla získána budova pro stálou uměleckou galerii. Ale nejen to—pro olomoucká muzea byla například získána budova bývalých klaristických kasáren na náměstí Republiky.¹³⁸ V roce 1945 vznikla i Moravská filharmonie.

Znovuzřízení univerzity v Olomouci záviselo především na tom, zda se objeví dostatečné množství podnětů upozorňujících na její důležitost. Smetana uvedl, že kdyby těchto podnětů nebylo, byla zřejmě v Olomouci (snad dodnes) pouze pobočka lékařské fakulty Masarykovy univerzity v Brně.¹³⁹ Aktéři spojení s myšlenkou obnovy univerzity v Olomouci však vnímali vznik lékařské fakulty pouze jako práci částečnou a uvědomovali si, že vznikem jedné fakulty vybudují pouze jenom jakési univerzitní torzo. Právě František Lédl tvrdil, že práce vysoké školy se může rozvíjet pouze organickým rozvíjením více fakult v rámci

¹³⁴ O tom, kam by byla případně přemístěna vojenská nemocnice, která v prostorách Hradiska fungovala a dodnes funguje, se ale v dokumentech nehovoří.

¹³⁵ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 46, inv. č. 1118, Rob. Smetana: Olomouc 1945–1965, str. 7.

¹³⁶ Smetana, Robert: *Průvodce památkami po Olomouci*, Olomouc 1948.

¹³⁷ František Lédl (1980–1959), primář oddělení ORL. V letech 1948–1950 zastával funkci děkana Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

¹³⁸ Dnes zřejmě Vojenský správní archiv a Vlastivědné muzeum v bývalých jezuitských kasárnách.

¹³⁹ Smetana ve své pozůstalosti pracuje s termínem Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. Jednalo se ale o Masarykovu univerzitu. Smetana psal vzpomínky o obnově univerzity během 70. let 20. století. Právě v této době byl název Masarykovy univerzity pozměněn a univerzita používala v letech 1960–1991 označení Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. Dnes je Univerzita Jana Evangelisty Purkyně zcela jiný ústav nacházející se v Ústí nad Labem.

jedné univerzity. První konkrétní požadavek, ke znovuoobnovení celé univerzity, byl publikován 15. srpna 1945.¹⁴⁰ Tento den byl vybrán záměrně, protože v Olomouci pobývala delegace československé vlády, která sem přijela k příležitosti odhalení památníku Rudé armádě. Vládě bylo sděleno, že v poměru počtu obyvatelstva k počtu československých univerzit je tehdejší Československá republika v celosvětovém pořadí na 49. místě, což ve výsledku znamenalo, že prakticky propadla. Zástupci pro znovuoobnovení univerzity se postarali i o velkou propagaci v tisku, kdy právě na den 15. srpna 1945 nechali ve všech tehdy vycházejících novinách (šlo o 5 denních listů) otisknout článek¹⁴¹ o potřebě univerzity ve městě Olomouc. Řetězec požadavků, aby byla univerzita v Olomouci obnovena, se následně rozjel do obřích rozměrů.

Podporu pro obnovení univerzitního školství v Olomouci vyslovili například Zdeněk Fierlinger,¹⁴² tehdejší ministerský předseda a olomoucký rodák. V roce 1945 také ministr školství Zdeněk Nejedlý obecnou formulí podpořil vysoké školství nejen v Olomouci, ale i v celém Československu. Bez významu jistě nebyla okolnost, že z Olomoucka pocházel i Jan Opletal,¹⁴³ který se stal roku 1939 první studentskou obětí nacistické okupace a jehož pohřbu zneužili nacisté k uzavření všech českých vysokých škol včetně dalších persekucí. K výročí 17. listopadu z roku 1939 bylo v roce 1945 Zdeňkem Nejedlým ohlášeno rozhodnutí vlády Československé republiky, že v Olomouci bude obnovena v plném rozsahu nová československá státní univerzita. S obnovou tohoto kolosu nesouvisela pochopitelně činnost

---

¹⁴⁰Článek s názvem „O celou univerzitu pro Olomouc“ vyšel v *Osvobozeném Našinci* 15. 8. 1945, podepsáni vč. titulů, jsou: JUDr. Richard Togner, MUDr. František Lédl, PhDr. Robert Smetana, ThDr. Rudolf Col a RNDr. Jiřina Kašparová. Více viz Příloha č. 1. *Osvobozený Našinec*, č. 73, 15. 8. 1945, str. 1.

¹⁴¹Podle informací, které poskytuje Vědecká knihovna v Olomouci, zde převážně fungovala periodika, která vycházela pod hlavičkami politických stran. Fungovaly ale i nepolitické časopisy. Nejrozšířenější byl v Olomouci *Našinec*, deník ČSL (Československé strany lidové); *Stráž lidu*, deník KSČ; *Volné slovo* (Národně socialistická strana); *Čin* (Sociálně demokratický deník); *Práce* (odborářský deník). Vycházel i náboženský týdeník *Rozsevač*, časopis *Nová země* a *Věstník Cyrilometodějské Matice*.

¹⁴² Zdeněk Fierlinger, celým jménem Zdenko Jindřich Eugen Maria Fierlinger (11. července 1891 Olomouc – 2. května 1976 Praha), byl zprvu sociálně-demokratický a později komunistický funkcionář. V letech 1945–1946 zastával funkci premiéra. Jeho jméno je často spojováno s odklonem od demokratické strany a vstupem do KSČ po komunistickém převratu v únoru roku 1948. Vychází z: Bartoš, Josef; Kovářová, Stanislava; Trapl, Miloš: *Osobnosti českých dějin*. Olomouc 1995. Kapitola Fierlinger Zdeněk, str. 73–74.

¹⁴³ Jan Opletal (1. ledna 1915 Lhota nad Moravou, Náklo – 11. listopadu 1939 Praha), student Lékařské fakulty Karlovy univerzity, který byl smrtelně zraněn během protinacistické demonstrace 28. října roku 1939. Tato demonstrace byla nacisty tvrdě potlačena. Opletal byl v Žitné ulici v Praze zraněn střelou do břicha pravděpodobně civilním revolverem. Zemřel 11. listopadu na zánět pobřišnice. Během demonstrace byl zastřelen i pekařský pomocník Václav Sedláček. Pohřbu Opletala se 15. listopadu účastnila tisícovka studentů a jejich setkání přerostlo v další protinacistickou demonstraci, jejímž důsledkem bylo zavření všech českých univerzit. Více než 1200 studentů bylo posláno do koncentračního tábora Sachsenhausen a devět studentů a funkcionářů studentských organizací bylo 17. listopadu popraveno. Dostupné z: <https://legacy.blisty.cz/art/20667.html> Jan Opletal jako symbol hrdého vzdoru. Britské listy [online]. 2004-11-17 [cit. 2018-03-08].

pouze Roberta Smetany, ale jednalo se o organizovanou strukturu mnoha odborníků, kteří do Olomouce v souvislosti s univerzitou a jejím obnovením přicházeli. Pozice Roberta Smetany byla velmi jednoduše profilována. Jako blízký spolupracovník Josefa Ludvíka Fischera, budoucího rektora Univerzity Palackého, měl za úkol mimo jiné obstarat hudbu k akademickým obřadům a zajistit hmotné, administrativní a organizační zázemí pro budoucí vysokou školu. Smetana ve svých memoárech vzpomínal na úkoly, kterými jej Fischer úkoloval.

„[...] Připrav mi návrh na pořad pro slavnostní otevření univerzity! [...] Vypiš soutěž na insigne! [...] Potřebuju pozvánky na otevření, ale to ti povídám, ať jsou k světu! [...] Sežeň fanfáry! [...]“¹⁴⁴ Smetana pak vzpomínal, jak na úkoly o Fischera reagoval. „[...] Sehnal jsem tedy notáře, sehnal kancelářský personál, vyměnil pedela, vypsals výtvarnou soutěž na žezla, řetězy a medaile univerzity, zkoušel taláry, když je krejčí z Prostějova vtrhovali, sehnal řadu fanfár a znělek, mezi nimi i Kvapilovy fanfáry, které se hrají ještě dnes,¹⁴⁵ a vypracoval dva návrhy na pořad slavnostního otevření univerzity. [...]“¹⁴⁶

Smetanovy další aktivity, tentokrát již související s fungováním znovuobnovené univerzity a budováním zdejšího muzikologického pracoviště, byly již popsány jak v knize *Hudba v Olomouci*,¹⁴⁷ tak v řadě diplomových prací.¹⁴⁸ Cílem následujících odstavců je sumarizace všech Smetanových aktivit v oblasti jak organizátorské, vědecké, tak v jistém smyslu budovatelské. Robert Smetana byl oficiálně od 20. září 1946 pověřen přednáškami a cvičeními z hudební vědy a výchovy. Zároveň vykonával funkci vedoucího mezifakultního Ústavu pro hudební vědu a výchovu, který od roku 1950 nesl označení Katedra hudební vědy a výchovy. Toto pracoviště bylo pak 1. října 1953 nakrátko převedeno pod tzv. Vysokou školu pedagogickou. Pod svoji domovskou fakultu, tedy filozofickou, se navrátilo až v roce 1958. Robert Smetana se následně 1. května 1951 stal zdejším prvním docentem a 1. října 1956 prvním profesorem hudební vědy na olomoucké hudební vědě. Působil zde do roku 1972,

¹⁴⁴ ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 153, k. č. 20, Vyprávění o obnovování univerzity, str. 10.

¹⁴⁵ Tato skutečnost již není pravdivá. V souvislosti s celkovou revizí užívání akademických symbolů, insignií a podoby ceremoniálního protokolu na univerzitě v Olomouci, k níž došlo z podnětu prvního polistopadového rektora Josefa Jařaba, byl v roce 1996 vznesen požadavek také na zkomponování nových, autentických fanfár. To především z důvodu, že Kvapilovy fanfáry se používaly hojně i na jiných českých univerzitách. Osloven byl Jan Vičar, který zkomponoval minutové Fanfáry Univerzity Palackého, v roce 2000 přispěl k akademickým obřadům i další svou skladbou, symfonickým procesím *Vivat universitas!* Dnes je hudební nabídka na univerzitě velmi pestrá a fanfáry jsou střídány.

¹⁴⁶ ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 153, k. č. 20, Vyprávění o obnovování univerzity, str. 10; Srov.: Vičar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci*.

¹⁴⁷ Vičar, Jan a kol.: *Hudba v Olomouci 1945–2013*. Olomouc 2014.

¹⁴⁸ Krejčířová, Dagmar: Kapitoly dějin Katedry hudební vědy a výchovy na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Diplomová práce, Pedagogická fakulta, Olomouc 1986; Fialová, Ivana: Robert Smetana – život a dílo. Diplomová práce, Pedagogická fakulta, Olomouc 1992.

kdy byl penzionován. Toto období prožíval velmi citlivě, protože okolnosti jeho odchodu, respektive nuceného penzionování, bral velmi osobně.

Při budování nového muzikologického pracoviště se Smetana snažil postupovat tak, aby se svojí koncepcí odlišil od již existujících kateder v Praze a v Brně. Tak jako během svého působení v olomouckém muzeu využíval získaných zkušeností z Brna, konkrétně pak od Jaroslava Helferta, při budování olomouckého muzikologického pracoviště využíval poznatků, kterých nabyl u svého učitele Vladimíra Helferta.

„[...] V rámci tohoto „obnovování“ univerzity v Olomouci měl R. S. tedy docela nevšední možnosti koncipovat nově budované učiliště netradičně: zatímco na půdě ostatních univerzit v Československu byly obnovovány hudebněvědecké semináře podle starého, předválečného stříhu, realizoval R. S. jako první u nás studium hudební výchovy pro učitele středních škol. Navazoval tedy na odkaz svého krátce předtím zemřelého univerzitního učitele Vladimíra Helferta[...].“¹⁴⁹

Profilace olomoucké hudební vědy byla pochopitelně vlivem Smetany specificky orientována – tedy k hudebnímu folklóru.¹⁵⁰ V roce 1958 Robert Smetana inicioval založení uměnovědných konferencí VO, které fungovaly každoročně od roku 1960 do roku 1988.¹⁵¹ Na těchto literárněvědných a uměnovědných konferencích byla probírána i otázka dokončení Smetanovsko–Václavkovské trilogie ČSPZ. Hlavním řešitelem této problematiky byl Kabinet Bedřicha Václavka (KBV),¹⁵² a proto problematika dokončení odkazu Václavka byla mnohokrát diskutována a prezentována v jednotlivých referátech právě zde.

Vedoucím KBV byl Jaromír Dvořák, který zároveň působil i jako organizátor Václavkových konferencí. Na konferencích vystupovala celá řada přispěvatelů, mezi které se počátkem 60. let zařadil i Václav Pletka. Ten na sebe upozornil koncepcí pro dopracování Václavkova odkazu ČSPZ. Pletka projevil zájem o zpracování materiálu k ČSPZ a vyvolal polemiku o způsobu řešení edice ČSPZ. Na základě toho získal pracovní úvazek v KBV a byl pověřen několika úkoly, které se týkaly ČSPZ. Spolupráce mezi Smetanou a Pletkou se

¹⁴⁹ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 30, inv. č. 1183, Katedra hudební vědy a výchovy FF UP, její vznik a rozvoj, strojopis, 1970, str. 1.

¹⁵⁰ Nezůstala ale pouze u něj. Vladimír Hudec se ve svém badatelském zájmu orientoval na tvorbu Zdeňka Fibicha, Alena Burešová na Pavla Bořkovce, Ivan Poledňák na Jana Klusáka, Lenka Křupková na Vítězslava Nováka atd.

¹⁵¹ Podnět k založení konferencí však podle Smetany vznikl už v roce 1954a to v souvislosti s výroční konferencí Světové rady míru.

¹⁵² Kabinet Bedřicha Václavka vznikl v roce 1964, v roce 1971 byl připojen ke katedrám bohemistiky a slavistiky na FF UP (původně samostatně a ke konci 60. let sloučené Katedry bohemistiky a slavistiky). V roce 1983 byl přejmenován na Uměnovědné středisko Bedřicha Václavka a v roce 1986 převeden ke Katedře teorie kultury Filozofické fakulty Univerzity Palackého.

vyvíjela jako smysluplná, ale počátkem 70. let (přesněji v roce 1969) došlo mezi oběma muži ke sporu, jehož vyústěním bylo propuštění Pletky z KBV a jeho odchod z Olomouce. Na základě těchto události pak Pletka vydal článek, ve kterém zpochybnil význam Kabinetu a Smetany při práci na dokončení ČSPZ.¹⁵³

Paralelně s činností související s obnovou vysokého školství a vznikem hudebněvědného pracoviště se Smetanovi podařilo založit Divadlo hudby. To vzniklo po vzoru pražského Divadla hudby¹⁵⁴ prakticky ve stejnou dobu. Olomoucké Divadlo hudby bylo založeno na podzim roku 1949. Tak jako v Praze šlo o víceúčelové kulturně-vzdělávací zařízení, které nabízelo prostor divadlu a hudbě v jejich nejrůznějších formách.¹⁵⁵ Byl dán prostor výtvarnému umění, literatuře či filmu. Od šedesátých let v divadle probíhaly besedy s umělci, osobnostmi v oblasti kultury a umění, řada přednášek atp. Divadlo hudby Olomouc bylo podobně jako pražské divadlo založeno pod záštitou Gramofonových závodů a přerovských závodů Meopta. Od Prahy se ale zásadně odlišovalo univerzitní patronací, kterou zajišťovala katedra hudební vědy a výchovy. Hlavní cíl tohoto propojení spatřoval Robert Smetana především v tom, že se studenti mohli přímo zapojit do popularizačních aktivit. Smetana pak od roku 1950 aktivně spolupracoval se závodem Meopta, díky čemuž došlo ke zmodernizování prostor a akustické úpravě původních prostor pro potřeby gramofonového sálu.¹⁵⁶ Stejně jako v Praze, došlo i v Olomouci v roce 1968 k osamostatnění divadla a vedení se ujal Rudolf Pogoda.¹⁵⁷

Prostřednictvím stručné životopisné sondy jsme sledovali Roberta Smetanu na jeho brněnských studiích. V období olomouckém jsme se zaměřili na zásadní pracovní příležitosti, které se mu v souvislosti s jeho vědeckou profilací nabízely. Byly připomenuty jeho schopnosti organizační, které významně uplatnil v práci pro olomoucké muzeum, ale především při obnovování olomouckého vysokého školství a při zakládání zdejšího

---

¹⁵³ Podrobněji v následujících kapitolách.

¹⁵⁴ Divadlo hudby v Praze bylo založeno roku 1949 Gramofonovými závody n.[árodního] p.[odniku] jako kulturně-výchovná instituce s cílem propagovat domácí gramofonovou edici a zvyšovat úroveň hudební vzdělanosti. Činnost divadla zahájila revue Od Edisona k Divadlu hudby. Programový profil určoval v prvních letech J. Procházka. Ten vytvořil svébytnou syntetickou scénickou formu mísící hudbu, filmovou projekci, mluvené slovo a tanec, která se stala základem poetiky Divadla hudby na další léta. Vychází z: http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Divadlo_hudby, cit. 8. 3. 2018.

¹⁵⁵ Klasická hudba, populární, jazzová, alternativní.

¹⁵⁶ Vychází z Blüml, Jan: Dějiny moderní populární hudby v Olomouci se zaměřením na období 1945–1989. Disertační práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. Olomouc 2014.

¹⁵⁷ Rudolf Pogoda (10. března 1922 – 16. dubna 1991 Olomouc), český novinář, kritik, organizátor a dramaturg Filmového klubu, člen organizačního štábu Academia film Olomouc. V roce 1957 spoluzakládal Wolkrův Prostějov, v roce 1968 se stal vedoucím osamostatněného Divadla hudby a poezie Olomouc, redigoval filmový bulletin, vybudoval knihovnu a dokumentační archiv. Vychází z: <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=2052>, cit. 8. 3. 2018.

muzikologického pracoviště. Roberta Smetanu je třeba vnímat i jako hudebního historika. Za zmínku stojí jistě jeho systematické historické texty například v *Československé vlastivědě*,¹⁵⁸ v *Musik in der Geschichte und Gegenwart*¹⁵⁹ a *Ottově slovníku naučném*,¹⁶⁰ které vytvořil společně s Václavkem. Stejně tak je třeba zmínit jeho uvažování o významu skladatelského díla Antonína Dvořáka v českém hudebním vývoji.¹⁶¹ Dále i Smetanův pohled na hudební členění v kontextu folkloristickém.¹⁶² Díky zaměstnání v olomouckém muzeu byl Robert Smetana vynikajícím znalcem historie olomouckých památek a autorem průvodců po Olomouci.¹⁶³ Do širokého záběru jeho zájmu patřila také hudebněkritická činnost. Jako recenzent byl aktivní už během studií v Brně a odborně rozsáhlé byly i jeho reflexe olomoucké hudební scény. Své články publikoval v *Rovnosti*,¹⁶⁴ v *Rozpravách Aventina*, *Národní politice*, *Lidových novinách*, *Moravských novinách* a *Moravském večerníku*. Smetanovy recenze mnohdy přesahovaly žánrovou formu směrem k rozsáhlým úvahám. Jako příklad je na místě uvést Smetanovu historicko-sociologickou stať o obecnstvu veřejných koncertů „O nový český hudební život“.¹⁶⁵ V této stati je vykreslena i činnost Spolku pro komorní hudbu, na jehož založení a rozvoji se osobně podílel také Robert Smetana. Hudebně kritické činnosti se Robert Smetana aktivně věnoval do konce 40. let, kdy svoje zájmy začal soustředit jiným směrem. Pokud by měla mluvit čísla, pak Smetana v letech 1927–1945 napsal 417 recenzí.

¹⁵⁸ *Československá vlastivěda IX, Umění, 3. Hudba*, Předmluva a kapitola IV. Hudební romantismus: Doznívání klasicismu a rozvoj hudebního romantismu (1781–1860), str. 11–14, 16–17, 151–180.

¹⁵⁹ ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 1038, k. č. 18, Heslo „Musik“ pro MGG, fotokopie textu s. 959–1006 a 3 obr. přílohy.

¹⁶⁰ *Ottův slovník naučný nové doby* Dodatky III., sv. 2., přetisk. Praha 1950, str. 1192–1195.

¹⁶¹ Smetana, Robert: *O místo a význam skladatelského díla Dvořáka v českém hudebním vývoji*. Praha 1956. Ve vztahu k hudebnímu dějepisectví je třeba zmínit i další Smetanovy práce. Jmenujme například: Smetana Robert: *Mozartova hudba ve zpěvu českých písňových kramářů*, Hudební rozhledy 1956, str. 432–433; Smetana, Robert: *Mozarts Musik im Lied tschechischer Bänkelsänger*. In: W. A. Mozart zum 200. Geburtstag, Praha 1956, str. 108–113; Smetana, Robert: *Mozart und das tschechische Volk*. In: Internationale Konferenz über das Leben und Werk W. A. Mozarts. Praha 1958, str. 202–209. Smetana, Robert: *Cenný smetanovský objev*. Hudební rozhledy, r. 9, č. 6, 1956, str. 229. Na základě posledně zmíněného textu vznikly polemiky s Františkem Bartošem. Viz: Bartoš, František: *Pensée fugitive a jiné smetanovské problémy*. Hudební rozhledy r. 9, č. 16, 1956, str. 669.

¹⁶² Smetana, Robert: Hudební vývoj a jeho členění. Teze k periodizaci dějin hudby. *Hudební věda*, č. 3, 1972, str. 195–224. Tuto studii předjímalý i další, pro příklad jmenujme: *O demokratickou hudební vědu*, Hudební rozhledy, r. 6, č. 2–3, 1953, str. 90–97.

¹⁶³ Smetana, Robert: *Průvodce památkami v Olomouci*. Olomouc 1948; Smetana, Robert: *Výtvarníci a hudba*, Hudební rozhledy 10, 1957, č. 3, str. 130, podepsáno Fismoll. Dále jmenujme: ANM, fond Robert Smetana, k. č. 1, inv. č. Paměti olomouckého muzejníka, strojopis; ANM, fond Robert Smetana, k. č. 20, inv. 1103, Dvě olomoucké památkářské historie z doby okupace, strojopis; ANM, fond Robert Smetana, k. č. 19, inv. č. 1097, Zdůvodnění a návrh na reorganizaci hudebního muzejnictví; ANM, fond Robert Smetana, k. 16, inv. č. 985. – O své přednášce O konkrétní program olomouckého muzejnictví a obou článcích v *Moravském večerníku* (Nový věk v muzejnictví 1942, Tisícileté město 1943).

¹⁶⁴ Časopis od roku 1929 vycházel pod názvem *Dělnická rovnost*.

¹⁶⁵ Smetana, Robert: *O nový český hudební život: deset let Volného sdružení přátel moderní hudby v Olomouci, 1927–1937 a deset let Spolku pro komorní hudbu v Olomouci, 1937–1947*. Olomouc 1947.

Ve všech zmíněných souvislostech se jako neméně důležitá jeví i poslední etapa Smetanova života. Ta souvisí především s důvody jeho odchodu z Olomouce.

V roce 1970 byl Robert Smetana vedením univerzity informován, že překročil věkovou hranici 65 let a bude penzionován.¹⁶⁶ Na základě vyrozumění Smetana obratem sepsal několik žádostí, které adresoval jak vedení univerzity, tak ministru školství s odůvodněním, že před ním stojí mnoho úkolů, které nemůže v nastalé době ukončit. Mimo argumenty pedagogické zmiňoval svůj muzikologický podíl na vědeckovýzkumném úkolu „Sběr, dokumentace a kritická edice českých světských písní zlidovělých“ a povinnosti související s budováním areálu Filozofické a Pedagogické fakulty UP v Olomouci, které se odehrávalo v rámci obnovy historického městského jádra v Olomouci. Výčet povinností odhadoval na dva až tři roky práce a oficiálně požádal o prodloužení smlouvy do roku 1972. Bylo mu vyhověno. V srpnu roku 1972 byl rektorem univerzity opětovně upozorněn, že nastala doba odchodu a z funkce vedoucího katedry hudební vědy a výchovy byl odvolán. Odvolání bylo vysvětleno „[...] v souvislosti s jeho perspektivním odchodem do důchodu.[...]“¹⁶⁷ S touto perspektivou se Smetana neztotožňoval. Přesněji řečeno problém nespatořoval v tom, že musí opustit místo vedoucího katedry, ale univerzitu. Proto znovu žádal ministra školství a děkana o prodloužení svého pracovního poměru na Filozofické fakultě Univerzity Palackého. Jeho žádost byla zamítnuta. V červnu roku 1972 se s oficiálním dopisem obrátil na rektora univerzity, aby zrevidoval uvážení ministra školství a děkana fakulty a přihlédl ke dvěma okolnostem. Zprv se odvolával na žádost, kterou mu děkanát fakulty v roce 1970 udělil. Jako odvolací dopis totiž použil tentýž, se kterým byl původně úspěšný, ale v roce 1972 již ne. Žádal tedy o relevantní vysvětlení s odůvodněním. Jako druhý důvod uvedl:

„[...] Katedře hudební vědy a výchovy, kterou jsem na filozofické fakultě UP vybudoval, byla pro studijní rok 1972/3 přidělena směrná čísla pro oba universitní obory hudebních studií, tj. pro učitelské studium hudební výchovy a badatelské studium hudební vědy. Pro oba obory byli přijati studenti. Není naprosto vyloučeno, že se tak stalo pod vlivem výsledků, kterých dosáhla olomoucká katedra na poli hudební vědy v minulých letech (Hudcova monografie o Zdeňku Fibichovi, Hudcův tématický katalog Fibichova díla, mé studie o členění hudebního vývoje, hlavně svazek Hudba s obšírně zpracovanými dějinami české a slovenské hudby, který jsem spolupsal a hlavně redigoval z Olomouce pro Čsl. vlastivědu

¹⁶⁶ Podle Pavla Urbáška byl personální růst v kategoriích vysokoškolských učitelů komplikován zákonným ustanovením o ukončení pracovního poměru pedagogických pracovníků na VŠ při dosažení věku 65 let. Legislativa umožňovala udělení výjimek ministrem školství; získání této výjimky však bylo podmíněno příslušným kádrově politickým profilem žadatele.

¹⁶⁷ AUP, složka Robert Smetana, č. 226, CZV.

v nakladatelství Soc. akademie Horizont v Praze, aj.). Svědčí pro to alespoň to, že po prověrce československé muzikologie byl dr. Hudec a já zapojen do celostátních úkolů, dále že jsem od letošní zimy zařazen do komisí pro obhajoby vědeckých hodností a v jedné z nich jmenován dokonce předsedou.[...]“¹⁶⁸

Za Smetanovo setrvání na pracovišti se postavil i jeho nástupce Vladimír Hudec. Jeho žádost byla postavena na požadavku na externí setrvání Smetany na katedře, minimálně na akademický rok 1972/1973. Text dále obsahoval následující:

„[...] V letošním roce byla naší katedře po 16 letech opět přiděleno směrné číslo pro neučitelské studium hudební vědy, po léta přidělované pouze fakultě pražské a brněnské. Domníváme se, že k tomu přispěla i skutečnost, že v této době byl prof. Smetana jediným profesorem hudební vědy (a doktorem věd) v celé ČSR. Odchází ovšem do důchodu v okamžiku, kdy po jmenování brněnského doc. Vysloužila profesorem téhož oboru se zvyšuje nebezpečí, že si na studium hudební vědy na Moravě bude nadále činit nárok, a to pravděpodobně ne vždy k prospěchu věci, pouze brněnská filosofická fakulta. [...]“¹⁶⁹.

Požadavku Smetany a Hudce bylo vyhověno. Smetana mohl pracovat jako profesor do 30. září 1973. Tohoto dne bylo také Smetanovi oficiálně oznámeno, že tímto dnem končí jeho pracovní poměr vysokoškolského učitele.¹⁷⁰ Rozhodnutí se Smetana snažil oficiální žádostí opět prodloužit, ale již bez úspěchu. Na univerzitě mohl působit už jen jako předseda rigorózní komise teorie a dějin hudby a předseda habilitační komise. To trvalo až do roku 1980. V důsledku reformy školské soustavy a rozhodnutím Ministerstva školství byla olomoucká katedra k 1. červnu 1980 převedena pod Pedagogickou fakultu a sloučena s Katedrou hudební vědy.¹⁷¹ To prakticky znamenalo její zrušení a postupné rozplynutí jejích pracovníků. Robert Smetana situaci nesl velmi těžce. Zeť Smetany, Josef Kovalčuk, uvedl, že Robert Smetana v této souvislosti prodělal několik infarktů. Velmi pozitivně pak celá Smetanova rodina vnímala jeho rozhodnutí, že se vrátí do Brna, odkud ve třicátých letech (nerad) odešel za Bedřichem Václavkem do Olomouce. K samotnému přestěhování došlo v roce 1982. Podle Kovalčuka šlo o velmi šťastné období ve Smetanově životě. Smetana totiž

¹⁶⁸ AUP, fond Robert Smetana, č. 233. Dopis ze 14. července 1972.

¹⁶⁹ AUP, fond Robert Smetana, č. 236. Dopis z 25. září 1972.

¹⁷⁰ Zmíníme-li osud některých Smetanových kolegů, či lépe vrstevníků, zjistíme, že jejich působení na univerzitě bylo, především v době normalizace, značně ovlivněno jejich vztahem v politické situaci v Československu. Proto například Jaromír Hrbek (28. 6. 1914 – 22. 7. 1992), který ve vysokých funkcích, kromě krátké ministerské pauzy, působil na univerzitě až do roku 1989. František Lón (2. 10. 1903 – 26. 5. 1986), který ve funkci rektora a následně prorektora působil od 70. do 80. let 20. století.

¹⁷¹ V roce 1990 byla na základě polistopadových změn ustavována na Filozofické fakultě (pod patronací teatrologa Jiřího Stýskala) Katedra věd o umění (tu utvořila skupina bývalých Smetanových spolupracovníků a žáků, rozptýleně působících v Praze, Brně a Olomouci) a její muzikologické oddělení. Samotná Katedra muzikologie vznikla k 1. 9. 1992.

mimo návrat do města svých studií obnovil mnoho dávných přátelství. V této etapě života se věnoval sepisování vzpomínek na osobnosti brněnského kulturního života. Byl autorem několika studií, které zasílal do Českého hudebního fondu.

„[...] Návrat do Brna nepochybně přinesl profesoru Smetanovi šest šťastných let strávených čínorodou prací, která mu dovolila zapomenout na hořkost spojenou se zrušením olomoucké katedry.[...]“¹⁷²

Smetana v Brně rekapituloval i svůj vlastní život. V nevydaných memoárech vzpomněl i na své obvinění z kolaborace, které vnímal jako velkou křivdu, a které se tak snažil osvětlit vylíčením mnoha souvislostí, jež k tomuto nešťastnému obvinění vedly. Díky velkému množství vzpomínkových dokumentů se současnému badateli dostává možnost přímého pohledu nejen do muzikologických kruhů první a druhé poloviny 20. století, ale i dalších vědních disciplín. Robert Smetana se svým širokým zájmem a úctyhodným pracovním záběrem, bezesporu zařadil k významným postavám olomouckého hudebního a kulturního života.

---

¹⁷²Kovalčuk, Josef: Několik poznámek k životopisu Roberta Smetany. In: Hudba v Olomouci. Historie a současnost II., ed. Alena Burešová. Univerzita Palackého, Olomouc 2004.

Smetanova spolupráce s Bedřichem Václavkem

Bedřich Václavek

Bedřich Václavek (10. ledna 1897 – 5. března 1943 Osvětim) se narodil v Čáslavicích u Třebíče do rodiny lesníka Františka Václavka (1850–?) a Františky Václavkové, roz. Matyášové (1854–?). V Čáslavicích rodina žila do roku 1902, pak se přestěhovala na zámek Sádek nedaleko Čáslavic, kde Václavkův otec pracoval jako správce.¹⁷³ Základní školní docházku nastoupil Václavek v Kojeticích. Václavkův otec byl ale v roce 1904 přeložen na myslivnu do Starče, kde také Bedřich Václavek dokončil roku 1907 školní docházku. Poté nastoupil na gymnázium v Třebíči, kde roku 1915 odmaturoval. Literárně činný začal být Václavek již v době středoškolských studií. Z důvodu, že v době jeho studií nesměli studenti veřejně publikovat, vydával svoje prvotiny pod označením N. N.¹⁷⁴

Vojenskou službu nastoupil Václavek po maturitě 15. října 1915 jako vojenský úředník. Na území Čech zůstal do srpna 1916, kdy byl přeložen do Kroměříže a od října 1916 do Vídně. Zde měl nastoupit na univerzitu, na ní měl strávit akademický rok 1916–1917. V této etapě Václavkova života narážíme na menší informační nepřesnosti. Jaroslav Med s Mojzírem Weimannem¹⁷⁵ uvedli, že se v roce 1916 Václavek zapsal na univerzitu, kam ale nenastoupil, protože byl opět přeložen zpět do Čech, resp. na Moravu do Brna. O Václavkových studiích ve Vídni se nezmiňují ani autoři vzpomínkového sborníku *Index*,¹⁷⁶ není na něj upozorněno ani ve slovníkových heslech. Robert Smetana naopak uvedl, že na univerzitě ve Vídni Václavek řádně studoval v letech 1916 až 1917. Tuto skutečnost uváděl ve všech svých textech, které jsou věnovány Bedřichu Václavkovi.

V roce 1918 byl Václavek převelen zpět do Jihlavy. Z armády byl propuštěn 8. listopadu 1918. Přestěhoval se do Prahy, kde v letech 1918–1921 studoval bohemistiku a germanistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V letech 1922–1923 studoval v Berlíně divadelní vědu a žurnalistiku. Doktorem filozofie byl Bedřich Václavek promován 3. března 1923 na Univerzitě Karlově v Praze a na základě aprobace pro učitelství

---

¹⁷³ Zámek Sádek bylo panské sídlo hrabat Chorynských, u kterých Václavkův otec vykonával službu.

¹⁷⁴ Podpis N. N. používají anonymní autoři.

¹⁷⁵ Med, Jaroslav; Weimann, Mojžíř: *Bedřich Václavek a Vysočina*, Havlíčkův Brod 1962.

¹⁷⁶ Smetana, Robert: Svědectví o Bedřichu Václavkovi. In: *Index, vzpomínkový sborník Bedřicha Václavka*. Brno 1957, str. 5–11.

na středních školách, které dosáhl získáním státní zkoušky z pedagogiky, češtiny a němčiny, byl k 1. září 1923 přijat jako středoškolský profesor na reálné gymnázium na Starém Brně, kde vyučoval do konce ledna roku 1924. Tuto etapu Václavkova života charakterizoval Jaroslav Med jako období, kdy byl Václavek zaujat proletářským programem v umění, což utvrdil členstvím v nově založeném brněnském Devětsilu.¹⁷⁷ V tomto období, konkrétně 5. července 1924, se také Bedřich Václavek oženil s tehdy devatenáctiletou Jaroslavou Nickmannovou. Robert Smetana ji charakterizoval jako velmi obětavou manželku, která „[...] sdílela uvědoměle nejen všechno přesvědčení svého manžela, ale ztotožnila se s ním i v jeho práci [...]“.¹⁷⁸

31. ledna 1925 byl Václavek přijat jako knihovník v Zemské a univerzitní knihovně v Brně. S účinností od 1. října 1929 byl v této službě dne 9. listopadu 1929 povýšen na komisaře knihovní a archivní služby. V této funkci zůstal až do 28. června 1933, kdy byl z trestu přeložen do Olomouce, kde nastoupil 29. července 1933. Syn Václavka Vladimír ve svých pamětech uvedl, že poté, co byla Václavkova rodina nucena odejít z Brna do Olomouce, vybrali si manželé Václavkovi byt v Klicperově ulici č. 18. Vladimír Václavek svého otce popisoval jako velmi zaměstnaného muže, který si pro něj ale vždy našel čas. Napsal, že k němu Bedřich Václavek přistupoval z pozice staršího kamaráda. Zapůjčoval mu knihy o hospodářském zeměpisu, nosil mu různé mapy a atlasy a naučil ho základům kartografie. Vladimír Václavek ve svých pamětech dále píše, že s rodiči podnikali pravidelné výlety do přírody na severovýchod od Olomouce. Václavek uvedl, že je pravidelně doprovázel Robert Smetana, tehdy již se svojí snoubenkou a budoucí manželkou Miroslavou Smetanovou, roz. Kinclovou. O Robertu Smetanovi víme, že byl vášnivý fotograf, což potvrzuje i Václavkova vzpomínka, že na těchto pravidelných výpravách často fotografoval. Václavkovi od Smetany později také obdrželi album s obrázky z těchto výletů. Výprav se účastnily i další osoby, například německý emigrant Richard Kaltofen se svou snoubenkou

---

¹⁷⁷ Asi nejvýznamnější příspěvek z tohoto Václavkova období je jeho stať O novém umění. Václavek, Bedřich: O novém umění. In: *Var*, roč. 1, č. 10, 15. 4. 1922.

¹⁷⁸ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 17, inv. č. 1011, Příspěvek k biografii B. Václavka a korespondence s genezí práce, strojopis a doplňky, str. 6.

Anelmou (o něm se zmiňuje i Robert Smetana), spisovatel Jiří Weil¹⁷⁹ či skladatel Vít Nejedlý.¹⁸⁰

V květnu roku 1938 byla v Brně vydána Václavkova kniha *Písemnictví a lidová tradice*,¹⁸¹ na jejímž základě se Václavek rozhodl požádat o přípuštění k habilitačnímu řízení na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Jeho žádosti bylo vyhověno a dne 25. dubna 1939 jej profesorský sbor v čele s Arne Novákem navrhl za docenta dějin novější české literatury. Protektorátní ministerstvo školství a národní osvěty však na návrh nereagovalo, resp. byl k 6. lednu 1940 zamítnut. Jeho dílu a odkazu byla později projevena úcta, když ho Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně posmrtně jmenovala docentem pro obor novější české literatury.

Od 1. září 1939 byl Bedřich Václavek ministerstvem školství a národní osvěty v Praze až do odvolání poslán na placenou dovolenou. 3. dubna 1940 opustil Václavek Olomouc a odešel do ilegality. Důvody, proč mělo gestapo zájem o osobu Bedřicha Václava, souvisely především s jeho komunistickou činností. Z kraje jara roku 1940 byla totiž na Přerovsku a Olomoucku prozrazena místní komunistická organizace. Svým brzkým útěkem Václavek předešel gestapo asi o 5 týdnů, protože 10. května 1940 měl být v Olomouci zatčen. Tohoto dne ho gestapo v jeho bytě již nenalezlo, proto odvedlo k výsledku jeho ženu Jaroslavu. Ta byla vězněna do 5. června 1940 ve věznicí Amtsgerichtu v Olomouci.

Václavek se před gestapem skrýval na různých místech republiky za pomoci mnoha lidí. Smetana uvedl, že první ilegální úkryt mu poskytl František Nechvátal v Praze a odtud zřejmě poslal Smetanovi dopisy, které se jako jediné z ilegálního období dochovaly.¹⁸²

Z Prahy se Václavek přemístil na jižní Moravu do Nové Vsi ke Karlu Kapounovi. V době, kdy mělo proběhnout jeho zatčení v Olomouci, se skrýval v Poříčí u Litomyšle u Petra Jilemnického. Odtud 11. května odjel do Chocně, pokračoval na Zbraslav, kde krátce pobyl u správce zdejší galerie Františka Hřivny. Na Zbraslavi Bedřich Václavek změnil vizáž

---

¹⁷⁹ Jiří Weil (6. 8. 1900 – 13. 12. 1959) byl český spisovatel, literární kritik, novinář a překladatel. Na Univerzitě Karlově studoval slovanskou filologii a srovnávací literaturu, studia dokončil v roce 1928 doktorátem. Během studií se stal členem Devětsilu. Weil byl přesvědčeným komunistou, mezi lety 1933–1935 působil v SSSR jako překladatel. V roce 1937 byl vyloučen z KSČ za svůj román *Moskva–hranice*. V tomto románu odhalil fungování stalinismu, což, jak přiznával, pro něj bylo velmi bolestné.

¹⁸⁰ Vít Nejedlý (22. 6. 1912 – 2. 1. 1945), český hudební skladatel, dirigent, publicista, redaktor a muzikolog. Syn Zdeňka Nejedlého.

¹⁸¹ Václavek, Bedřich: *Písemnictví a lidová tradice*, Praha 1938, 2. vyd. 1947.

¹⁸² Více viz „Vybrané dopisy Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi“: dopis č. 33 ze dne 11. 4. 1940 a dopis č. 34 ze dne 18. 4. 1940.

a totožnost – nechal si narůst plnovous a svoji identitu kryl pod jménem Jan Svoboda.¹⁸³ Manželé Václavkovi se setkali v červenci roku 1940 po více jak dvouměsíčním odloučení v Brandýse nad Labem na nádraží. Poté Václavek dva týdny prožil v Čermné u Kyšperka, kde našel útočiště u hostinského Emany Vaška a kde zásluhou Petra Jilemnického a Emany Vaška získal také své definitivní zfalšované dokumenty. Nato začal vystupovat pod jménem František Hrdina. V Kyšperku se nechal vyfotografovat s novou vizáží a doklady včetně fotografie odnesl na místní úřad, kde mu po předložení křestního a domovského listu čermenského rodáka Františka Hrdiny byly vyhotoveny doklady. V létě 1940 byl Václavek pod jménem Hrdina policejně hlášen u majitelky tiskárny paní Dohnalové na Mokrém Hoře u Brna. V září 1940 se definitivně usadil ve vlastním bytě v Praze Libni, v ulici Nad Rokoskou 1320. Podle aktuálních možností se snažil trávit svůj volný čas i se svojí rodinou, tedy manželkou a synem, kteří se poté, co byla Jaroslava propuštěna z vězení, přestěhovali do Prahy také. Jaroslava Václavková se svým synem nejdříve bydlela v Brně u příbuzných Nickmannových ve Sladkovského ulici č. 9 poblíž Králova Pole. Až poté odešli do Prahy, kde chvíli bydleli u strýce Eduarda Nickmanna a později se přestěhovali do 4. poschodí stejného domu, do garsonky. Bydleli na ulici Plzeňské 121 v Kosířích.

Bedřich Václavek se v této době živil především překlady knih z němčiny. Vladimír Václavek uvedl, že se s otcem poté, co byl nucen odejít do ilegality, poprvé potkal v září roku 1940 na Zbraslavi. Bylo to v bytě Vladislava Vančury. Vladimír Václavek uvedl: „[...] Stručně mně sdělil, že se se mnou bude scházet na různých místech v Praze, ale podmínkou je, že ho nikomu neprozradím a budu jej stále oslovovat ‚strýčku‘.[...]“¹⁸⁴To proto, že podle dokladů byl František Hrdina bezdětný. Schůzky Václavka s rodinou probíhaly u Jaroslavy Václavkové v bytě, v parcích nebo v Praze na Karlíně v Královské třídě č. 97 u Jilemnických. Další schůzky probíhaly například v bytě Donáta Šajnera,¹⁸⁵ který byl podle Vladimíra Václavka jeden z nejdůvěrnějších přátel manželů Václavkových. Scházeli se také u Vladimíra Vančury¹⁸⁶ nebo v suterénu domku Marie Majerové.¹⁸⁷ Přesto, že byl Václavek v utajení,

¹⁸³ Tato identita nebyla smyšlená. Jan Svoboda byl již zemřelý redaktor z Rosic.

¹⁸⁴ NAP, fond Václavek Vladimír, 1930–1987, nezpracovaný, Paměti (strojopisný originál, 931 str.), str. 20.

¹⁸⁵ Donát Šajner, vlastním jménem Jaroslav Šajner (24. 1. 1914 – 1. 5. 1990), český spisovatel, prozaik a básník. Od roku 1948 byl funkcionář v kulturní politice. V roce 1957 byl redaktorem Československého rozhlasu a od roku 1972 vedoucím tajemníkem Svazu spisovatelů.

¹⁸⁶ Vladimír Vančura (23. 6. 1891 – 1. 6. 1942), český spisovatel, dramatik, filmový režisér. Byl aktivní v odbojové činnosti, která se mu stala osudnou v roce 1942, kdy byl za svoji antifašistickou činnost zastřelen na Kobyliské střelnici. Smrt Vančury je v souvislosti s Václavkem popsána v pamětech Vladimíra Václavka.

¹⁸⁷ Marie Majerová, vlastním jménem Marie Bartošová (1. 2. 1882 – 16. 1. 1967), česká prozaička, komunistická novinářka a překladatelka.

pořádal se svým synem časté výlety, především o letních prázdninách. Pokud chtěla Václavkova manželka svého muže navštívit přímo v jeho bytě, musela nejdříve vyčkat na předem smluvený signál. Do domu mohla vstoupit až tehdy, visela-li v okně figurka kočky z voskovaného plátna. Na jaře roku 1942 šla svého muže opět navštívit, ale kočka v okně nevisela. Robert Smetana ve svých vzpomínkách popsal podrobněji okolnosti Václavkova zatčení, které proběhlo 30. dubna 1942. Toho dne byl v bytě akademického sochaře Zdeňka Dvořáka v Praze na Letné v Schnirchově ulici č. 15 na schůzce komunistických kulturních pracovníků zatčen gestapem a uvězněn na Pankráci. Jako příbuzné uvedl František Hrdina svého švagra Súčka, který později obdržel z Pankrácké věznice dopis, ve kterém Hrdina žádá o zaslání prádla a toaletních potřeb. Václavkovu rodinu uklidňovala pouze ta skutečnost, že pokud není známá skutečná identita Bedřicha Václavka, nehrozí mu tak velké nebezpečí. Bedřicha Václavka jeho rodina ale od 30. dubna 1942 již neviděla.

Dne 28. ledna 1943 byl Bedřich Václavek převezen v transportu vězňů z Pankrácké věznice do koncentračního tábora v Osvětimi. V květnu roku 1943 dostal příbuzný Súček úřední sdělení z Osvětimi, že 5. 3. 1943 v 10 hodin a 50 minut zemřel jeho švagr Bedřich Václavek. Kromě úmrtního oznámení přišel také seznam osobních věcí v malém sáčku. O tom, že úmrtní oznámení je pravé, se Jaroslava Václavková přesvědčila, když na vnitřním plášti kapesních hodinek našla vyryto: „UŠKO a BOBO, MĚJTE SE RÁDI A JDĚTE MOU CESTOU“. Podle Vladimíra Václavka tato slova pocházela od jeho otce, protože nikdo jiný neznal důvěrná rodinná oslovení.¹⁸⁸ Bedřich Václavek se v Osvětimi nakazil skvrnitým tyfem a pro celkově špatný zdravotní stav byl zřejmě usmrčen fenolovou injekcí.

Pokusíme-li se charakterizovat Václavkovu práci, pak v počátcích jeho tvůrčí činnosti nalézáme snahy o básnickou a prozaickou tvorbu. Brzy však od tohoto typu uměleckého projevu ustoupil. Naopak se začal teoreticky věnovat proletářské poezii. K poezii a poetismu přispěl svou knihou *Od umění k tvorbě. Studie z přítomné české poesie*.¹⁸⁹ V roce 1930 vydal knihu *Poesie v rozpacích*.¹⁹⁰ Svoji první velkou literárně kritickou koncepci Václavek shrnul v díle *Česká literatura XX. století*.¹⁹¹ Zde se Václavek pokusil o syntetický sociologický výklad moderního vývoje české literární tvorby a žádal o syntézu modernosti a angažovanosti umění. Toto dílo se ale stalo předmětem bouřlivých diskuzí, především Arne Novák proti tomuto Václavkovu pohledu vystupoval velmi negativně, když dílo hodnotil jako nástroj

¹⁸⁸ Uška – Jaroslava Václavková, Bobo – Vladimír Václavek.

¹⁸⁹ Václavek, Bedřich: *Od umění k tvorbě: studie z přítomné české poesie*. Praha 1928.

¹⁹⁰ Václavek, Bedřich: *Poesie v rozpacích. Studie k sociologii umění a kultury*. Praha 1930.

¹⁹¹ Václavek, Bedřich: *Česká literatura 20. století: Rytmus vývoje a stav*. Praha 1934, 2. vyd. 1947, 3. vyd. 1974.

komunistické agitace. Na druhou stranu, jak píše Smetana, uvedl F. X. Šalda ve svém zápisníku, že: „[...] se Arne Novákovi v souvislosti s Václavkovou knihou dostalo tvrdé poučení. Václavkovo pojetí předešlo tehdejší československý vývoj o dvanáct kritických let. Žádá-li Šalda ještě kdysi před válkou, literaturu jako svět hodnot a hodnot svých a literaturu ne jako náhodnou a výjimku, nýbrž jako řád a metodu, kulturní útvar a organism, žádá Bedřich Václavek po literatuře, už aby se stala světem původních hodnot, světem metodických a řádových, avšak aby byla vždycky funkcí živého, pulsujícího života [...]“¹⁹²

V další knize *Tvorbou k realitě*¹⁹³ představil socialistický realismus jako nové syntetické umění. Kromě mnoha dalších publikací byl autorem monografií o Stanislavu Kostkovi Neumannovi,¹⁹⁴ Františku Halasovi¹⁹⁵ a Karlu Hynku Máchovi.¹⁹⁶ Aktivní byl Václavek i na poli překladatelském, zejména v překladech z němčiny.¹⁹⁷ Tyto aktivity se pak zrcadlí i v korespondenci mezi ním a Robertem Smetanou, kdy Smetanu často žádá o korektury textů.¹⁹⁸ Robert Smetana uvedl, že přeložil přibližně 18 cizojazyčných děl.¹⁹⁹ Václavek byl dále aktivní jako redaktor a vydavatel. Hana Kábová Václavka charakterizovala následovně:

„[...] B. Václavek, skromný organizátor levicově orientovaného kulturního života, spoluzakládal brněnský umělecký svaz Devětsil (1924), Levou frontu (1930) a literární skupinu Blok (1936), byl jednatelem brněnské pobočky Společnosti pro hospodářské a kulturní styky se SSSR, pracoval ve Výboru pro pomoc demokratickému Španělsku v Brně. Od 30. let vystupoval neochvějně proti fašismu. Byl výtečným redaktorem periodik Pásmo (1924–1926), Revue Devětsilu (ReD, 1927–1931), Index (1929–1939), Sociologická revue (oddíl sociologie umění, 1930–1936) a 'U'-Blok (1936–1938). [...]“²⁰⁰

Pro náš záměr je však důležitá především Václavkova aktivita na poli české folkloristiky, která se odvíjela ve spolupráci s Robertem Smetanou. Odkazu Bedřicha Václavka se velmi aktivně po celý svůj život věnoval právě Robert Smetana. Ten byl autorem řady

¹⁹² ANM, fond Robert Smetana, k. č. 17, inv. č. 1013, Za Dr. Bedřichem Václavkem, strojopis, str. 5.

¹⁹³ Václavek, Bedřich: *Tvorbou k realitě: Studie k problematice současné české literatury*. Olomouc–Praha 1937, 2. vyd. 1946, 3. vyd. 1950.

¹⁹⁴ Václavek, Bedřich: *Stanislav Kostka Neumann: 1875–1935*. Praha 1935.

¹⁹⁵ Václavek, Bedřich: *Bedřich Václavek o Františku Halasovi: K problematice současné poezie*. Bratislava 1934.

¹⁹⁶ Václavek, Bedřich: *Společenské vlivy v životě a díle K. H. Máchy*. Olomouc 1935.

¹⁹⁷ Gottfried Keller: *Zelený Jindřich*, 1931; H. Mann. *Přijde den*, 1937.

¹⁹⁸ Smetana vyrůstal v Rakousku, kde navštěvoval i základní školu. Německy tak uměl velmi dobře.

¹⁹⁹ Pro příklad uveďme překlady: Frank, Leonhard: *Ochsenfurtské kvarteto*, 1930; Keller, Gottfried: *Zelený Jindřich*, 1931, 2. vyd. 1951; Weiskopf, Franz, Carl: *Převrat*, 1932; Wassermann, Jakob: *Co platno člověku*, 1933; Fallada, Hans: *Zelený Gustav*, 1941.

²⁰⁰ Kábová, Hana: Bedřich Václavek – Literární estetik a folklorista (1897 Čáslavice–1943 Osvětim). Dostupné z: <http://abicko.avcr.cz/archiv/2003/2/obsah/bedrich-vaclavek--literarni-estetik-a-folklorista-1897-caslavice--1943-osvetim-.html>, cit. 4. 4. 2018.

vzpomínkových textů, které v mnoha případech byly publikovány, ovšem některé zůstaly ukryty v jeho pozůstalosti. Smetana po výčtu všech Václavkových aktivit uvedl, že svého spolupracovníka vnímal především jako výtečného teoretika slovesnosti. Václavek se totiž nezaobíral pouze teorií umělé slovesnosti, nýbrž teorií slovesné tvorby lidové „[...] a činil to tak soustavně, že se touto dvojí prací přímo výrazně odlišil od ostatních těchto oborů, zaměřených buď jen k literatuře anebo jen k folklóru. [...]“²⁰¹

S problematikou slovesnosti a folklóru se Bedřich Václavek poprvé setkal jako posluchač filozofie v literárněhistorickém semináři, který tehdy vedl Jan Jakubec.²⁰² Toto téma poprvé zpracoval v seminární práci, jež byla výstupem z Jakubcova semináře. Až později se začal věnovat problematice zlidovění umělých a slovesných a posléze také hudebních skladeb; to konkrétně v době, kdy psal svou disertační práci. Právě tato Václavkova práce přinesla jasný metodologický rozvrh pro studium tohoto sociologicky významného literárního dění. Na základě svého výzkumu byl později osloven Státním ústavem pro lidovou píseň, aby vydal kritickou edici Českých světských písní zlidovělých.

„[...] Po svízelných dlouhých studiích materiálu i metody, po pilném sbírání dokumentujících písní na sběratelských výpravách, pomocí rozhlasových relací i denního tisku a po několika významných edičních zkouškách (takovou byla např. kritická edice Sušilova velikého svazku moravských lidových písní) dospěl Bedřich Václavek konečně k definitivnímu formulování svého životního díla literárněhistorického. Dokončil svazek sedmnácti českých zlidovělých písní z celkového počtu asi 200 písní, uloživ krátce před tím teoretickou část své práce ve svém habilitačním spisu ‚České písemnictví a lidová tradice‘, když se konečně rozhodl ucházet se o vysokoškolskou kariéru na filosofické fakultě Masarykovy university v Brně. K habilitačnímu kolokviu předcházela B. Václavka po schválení habilitačního spisu pověst už dávno uznané autority pro otázky slovesné složky lidového zpěvu jakožto speciálního oboru literárněhistorického. [...] Aby Dr. Bedřichu Václavkovi bylo uděleno venialigendi pro obor českých novodobých dějin literatury, způsobil Bedřichu Václavkovi jednu z jeho posledních šťastných chvil, zradostněnou tím, že se za jeho habilitaci postavil celou vahou své vědecké osobnosti i svého rektorského úřadu profesor Arne Novák, někdejší jeho odpůrce.[...]“²⁰³

Jak ale již víme, Václavovi byl titul přiznán až posmrtně.

---

²⁰¹ ANM, fond Robert Smetana, ANM, fond Robert Smetana, k. č. 17, inv. č. 1011, Příspěvek k biografii B. Václavka a korespondence s genezí práce, strojopis a doplňky, str. 24.

²⁰² Jan Jakubec (11. 5. 1862 – 4. 7. 1936), český literární historik a kritik. V letech 1919–1932 působil jako profesor dějin české literatury na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

²⁰³ ANM, fond Robert Smetana, ANM, fond Robert Smetana, k. č. 17, inv. č. 1011, Příspěvek k biografii B. Václavka a korespondence s genezí práce, strojopis a doplňky, str. 6.

Soubor jevů kolem lidového zpěvu a otázka zlidovělých písní je svou podstatou oborem dvojvědním. Václavek proto začal vyhledávat muzikologa, který by se postaral o hudební stránku vědeckého bádání o zlidovělé písni. V roce 1930 byl Vladimírem Helfertem Václavkovi doporučen Robert Smetana a začala tak dlouholetá spolupráce, jejímž výstupem bylo několik publikací a nedokončené dílo České světské písně zlidovělé.²⁰⁴

Václavkova osobnost se podle Roberta Smetany, jeho syna Vladimíra a Hany Kábové²⁰⁵ vyznačovala silnou vůlí prožít cenný život. Byl velmi soustředěný na svoji práci a právě to se významně projevilo v korespondenci, kde od svého kolegy Roberta Smetany velmi často vyžadoval stejný interes a odhodlanost.

Závěrem si dovolíme uvést nepublikované závěry Roberta Smetany k osobnosti Bedřicha Václavka:

„[...] Osobnost Bedřicha Václavka prostupovaly dva biografické řády a ty se mají k sobě, jako se má k sobě obsah a forma anebo cíl a metoda. Obsah Václavkova života byl určen politickými principy, formovým řádem byla ve Václavkově životě slovesnost. Výjimečnost Václavkovu vidíme pak v síle a ryzosti těchto životních řádů Bedřicha Václavka a v tom, jak čisté bylo osobnostní prostředí, ve kterém byly tyto dva řády zrozeny a rozvinuty. [...]“²⁰⁶

Robert Smetana se ve svých četných příspěvcích velmi plodně Václavkovi věnoval, stejně tak jako celá řada autorů, kteří se svými příspěvky v *Indexu* z roku 1957 pokusili podchytit všechny oblasti vědeckého zájmu této osobnosti.²⁰⁷ Bedřichu Václavkovi je věnována řada odborných jazykových textů a mnoho diplomových prací. Tato oblast poznání však již není předmětem našeho zájmu.

---

²⁰⁴ Podrobněji v další kapitole.

²⁰⁵ Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky.

²⁰⁶ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 17, inv. č. 1011, Příspěvek k biografii B. Václavka a korespondence s genezí práce, strojopis a doplňky, str. 46.

²⁰⁷ Kol. autorů: *Index, vzpomínkový sborník Bedřicha Václavka 1897–1957*. Brno 1957.

K edici České světské písně zlidovělé

Okolnosti vzniku edice a metody práce

Robert Smetana začal s Bedřichem Václavkem spolupracovat roku 1931.²⁰⁸ Jejich práce se primárně zaměřila na sběr a dokumentaci ČSPZ,²⁰⁹ které měly být sebrány do tří svazků, tedy jakési trilogie – písně epické, zlidovělé lyrické písně milostné, lyrické písně vlastenecké.

Hlavním mužem projektu byl Bedřich Václavek. Ten se problematikou zlidovělých písní zabýval od roku 1920. V roce 1923 byl pak osloven Státním ústavem pro lidovou píseň

²⁰⁸ Okolnosti zahájení spolupráce Smetany a Václavka spadají překvapivě už do roku 1920. Robert Smetana ve svých vzpomínkách uvedl, že v roce 1910 postřehl František Homolka zlidovění některých umělých básní a písní a svá zjištění publikoval v Zíbrtově *Českém lidu*. V roce 1920 pak upozornil Jan Jakubec svého posluchače Bedřicha Václavka na Homolkovy zápisy a zadal Václavkovi na toto téma řadu studijních úkolů. Homolka, František: Rozšíření písní umělých mezi lidem českým, In: *Český lid*, 1911, r. 20, str. 31–41. František Homolka (1885–1933) pocházel se slavné houslařské rodiny Homolků. Byl učitelem ve Zlosyni a sběratel lidových písní, které jsou uloženy v Ústavu pro etnografii a folkloristiku Akademie věd. Jan Jakubec (1862–1936) český literární historik a kritik. V letech 1919–1932 působil jako profesor dějin české literatury na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

²⁰⁹ Termín zlidovělá píseň označuje písňové skladby nefolklorního (tzv. umělého) původu, jež byly přijaty do zpěvního repertoáru širších vrstev venkovské, resp. i městské populace, přičemž autorské znění textu se v procesu zlidovění mohlo měnit. Starší termín pro zlidovělou píseň zněl znárodnělá píseň. Prvním významnějším badatelem, který se problematikou zabýval i po teoretické stránce byl Otakar Hostinský, který si uvědomil, že v lidovém zpěvu figurují duchovní písně převzaté z kostelního zpěvu i umělé, avšak i znárodnělé písně světské. Zde například některé písně českého obrození. Soustavný výzkum pak podnikli Bedřich Václavek a Robert Smetana, kteří vybrali v českém prostředí 175 textů a nápěvu zlidovělých písní (v Německu představuje zlidovělé písně podle J. Meiera 567 písní). Ty pocházejí od 67 autorů, z nichž je 14 anonymních. Asi 30 % textů bylo převzato z tvorby 7 nejvýznamnějších básníků 1. pol. 19. století, 68 % pochází od 46 autorů menšího významu či úrovně (včetně pololidových veršovců a producentů kramářské písně). O procesu zlidovění textových a melodických písňových útvarů lze uvažovat i v historicky starším údobí, kde ovšem samy kategorie „umělosti“ a „lidovosti“ mají natolik specifický charakter, že novodobý pojem zlidovělá píseň sem nemůže být přímo promítán. Jev zlidovělé písně se specificky vyhraňuje právě až v 19. a 20. století, kdy zlidovělá píseň již zčásti vytlačuje a nahrazuje autochtonní folklórní produkci a je přijímána pod tlakem působnosti zvláštních edičních, provozních a později i masových médií. Významným faktorem je přitom proměna sociálního postavení a úlohy jednotlivých společenských vrstev v rámci vyhraňujícího se národního kolektivu, formování nových typů společenského zpěvu apod. Vychází z: Fukač, Jiří; Vysloužil, Jiří: *Slovník české hudební kultury*. Praha 1997, str. 1021. Jiří Fiala ve své studii o Václavu Jaromíru Pickovi píše: „[...] Z badatelského hlediska je zlidovělá píseň interdisciplinární záležitostí par excellence: střetá se tu přístup textologický a literárněhistorický (geneze a analýza textu), muzikologický (historie a analýza zhudebnění textu), sociologický (recepce a funkce písně v třídně rozdělené společnosti), slovesně a hudebně folkloristický (recepce a postupná folklorizace písně). Václavek ovšem nemohl rozvíjet všechny aspekty studia zlidovělých písní stejně intenzivně. Nejprve bylo nutno určit, které písně zlidověly [...], a tak se ve Václavkově práci dostává do popředí proces recepce a folklorizace písní. Perspektiva edice shrnující všechny zlidovělé písně i sám charakter zkoumaného materiálu přiměly Václavka, aby se nesoustřeďoval na studium jedné písně nebo písní jednoho autora, ačkoliv si byl vědom potřeby takového detailního studia (zvláště vztahu textu písně k ostatní literární tvorbě autora textu) [...]“ Fiala, Jiří: *Václav Jaromír Pick. Typ předbřeznového lyrika*. Olomouc 1989, str. 10.

v Praze,²¹⁰ aby sebral, zdokumentoval a kriticky vydal české světské písně zlidovělé. O jeho činnosti byla od téhož roku pravidelně informována odborná veřejnost, a to nejen obecně, ale také monografiemi o jednotlivých zlidovělých písních.

Nezávisle na Václavkovi podnikl v roce 1930 Robert Smetana svoji první velkou sběratelskou cestu. Sběr proběhl na jihozápadní Moravě poblíž jeho chalupy na Dačicku. První Smetanův sběr z tohoto roku obsahoval 315 písňových zápisů dokumentujících proces zlidovění jednotlivých písní. Druhou velkou cestu Smetana uskutečnil v roce 1932. Dohromady sesbíral na 700 zápisů a dostatečně velký materiál pro svoji disertační práci.²¹¹ Se svou sbírkou seznámil Smetana Stanislava Součka, tehdejšího předsedu moravského pracovního výboru Státního ústavu pro lidovou píseň a profesora Masarykovy univerzity. Souček na Smetanovu sbírku upozornil literárního historika Jana Jakubce a posléze se o Smetanovi dozvěděl i Bedřich Václavek, který si Smetanovu práci vyžádal k nahlédnutí.

V roce 1930 se oba muži domluvili na spolupráci.²¹² Václavek plnil funkci textologa a Smetana zpracovával problematiku hudební složky. Robert Smetana později posunul rovinu sběratelskou i na rovinu dokumentaristickou, když začal pořizovat fotodokumentaci obyvatel z oblastí, kde právě probíhaly sběry.²¹³

Další velký sběr proběhl v roce 1933.²¹⁴ Počátkem srpna 1934 pak Smetana s Václavkem podnikli první společnou cestu do Vranče u Starého Hrozenkova,²¹⁵ na Zdounecko, do Pačlavic a do Javorníku. Sběr se týkal českých a moravských písní kramářských, resp. jejich tisků. Sbírání pramenů bylo ale časově velmi náročné. Smetana ve

---

²¹⁰ Předsedou ústavu byl tehdy Zdeněk Nejedlý.

²¹¹ V této práci Smetana formuloval teorii o vzniku a variačním procesu lidových a zlidovělých písní. Helena Beránková pak napsala, že právě zde Smetana učinil významný metodologický pokrok ve sběru písní – od nestejnomyšlného, estetizujícího a politizujícího hlediska ke skutečnému obrazu lidové zpěvnosti 19. století, který zahrnuje i písně pololidové a kramářské. Vychází z doposud nepublikovaného textu: Beránková, Helena: Fotografické stopy ztracené identity. Zasláno elektronicky dne 27. 4. 2018.

²¹² Podle archivních pramenů víme, že Robert Smetana vnímal započítání společné práce na ČSPZ rokem 1931.

²¹³ Tomuto tématu byla věnovaná výstava, kterou pořádalo Muzeum Dačice společně s Helenou Beránkovou z Moravského zemského archivu v Brně. Více viz Příloha č. 4

²¹⁴ Viz Korespondence Roberta Smetany, dopis č. 5, 8. 11. 1935.

²¹⁵ Zde je třeba upozornit, že se nejedná o stejnou oblast, kde měl Václavek chalupu. Václavkovi jezdili do Nového Hrozenkova u Vsetína. Starý Hrozenkov se nachází v okrese Uherské Hradiště ve zlínském kraji.

své pozůstalosti diplomaticky uvedl, že právě sběratelskou prací nemohl plně zaměstnaný knihovník Václavek zvládat. To činil Smetana.²¹⁶

První velká pracovní komplikace nastala v roce 1933. Bedřich Václavek byl v tomto roce za trest kvůli své politické činnosti, a zejména za své aktivity ve stávce horníků v rosicko-oslavanském revíru, přeložen z Brna do Studijní knihovny do Olomouce.²¹⁷ Jejich styk byl tak omezen pouze na sobotní odpoledne, kdy Václavek jezdil do Brna a společně se scházeli v kavárně Avion, v Sokolovně v Kounicově ulici či v Kině Dopz²¹⁸ na Moravském náměstí.²¹⁹

V roce 1933 proto v dopise vyložil Václavek svému spolupracovníkovi všechny dílčí úkoly, které bylo potřeba podchytit, aby mohla být edice ČSPZ dokončena.

„[...] 1) Bylo třeba studiem české umělé poesie a hudby, studiem historické literatury všeho druhu a ovšem i výzkumem lidové tradice zjistit, které české lidové písně jsou písněmi zlidovělymi, a bylo třeba sestavit literárně a hudebně historický soupis českých světských písní zlidovělých.

2) U jednotlivých českých světských písní zlidovělých bylo třeba dokumentovat fakt zlidovění zápisy zlidovělých písní z terénu lidového zpěvu anebo literárně či hudebně-historickými svědectvími.

3) Bylo zapotřebí osvětlit cesty, po kterých se dalo zlidovování českých světských písní zlidovělých, t.j. určit jejich prostředkující tvary a znění jednak v tzv. českém společenském zpěvu měšťanském, jednak v t. řeč. české písni kramářské.

4) Bylo třeba zpracovat materiál zjištěných českých světských písní zlidovělých pro kritické vydání Státního ústavu pro lidovou píseň

5) Třeba zpracovat celý jev zlidovělých písní teoreticky. [...]“²²⁰

---

²¹⁶ Dvojice pro svoji práci potřebovala řadu úlev a výhod od kolegů z nejrůznějších ústavů. Proto například Stanislav Souček dvojici badatelů výrazně pomohl, když zajistil, že Slovanský seminář Filozofické fakulty Masarykovy univerzity pro ně bude vypůjčovat sbírky českých kramářských písňových tisků. Vypůjčené sbírky si dokonce mohli odnést domů. Výstupem této práce byla kniha *České písně kramářské*, která tiskem vyšla v říjnu 1937.

²¹⁷ Dnes Vědecká knihovna Olomouc.

²¹⁸ Též kino Moskva či kino Scala. Od roku 2013 Univerzitní kino Scala.

²¹⁹ Podrobněji v následujících kapitolách.

²²⁰ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 17, inv. č. 1014, Mé vzpomínky na B. Václavka, strojopis, str. 3.

O připravované edici dvojice pravidelně informovala v tisku. Význam práce na edici ČSPZ spatřovali především v tom, že již existovaly rozsáhlé edice milostných písní moravských a části německých písní z Čech, a z toho důvodu bylo třeba přistoupit ke zpracování českých světských písní zlidovělých.

„[...] Po edicích připravených jednak Leošem Janáčkem a Pavlem Vášou, jednak Gustavem Jungbauerem, se chystá svazek, jehož význam je po nejedné stránce – hlavně pro literární a hudební dějiny umělé poesie hudby obrozenské i pro otázku jejich zlidovění – značně obsáhlý, nehledíc k tomu, že na rozdíl od jiných, synthetisujících svazků této edice, uveřejňuje převážnou měrou materiál jinde ještě nepublikovaný. [...] Edice českých světských písní zlidovělých [...] sleduje vedle směrnic kritického publikování materiálu a vedle otázky původu jednotlivých skladeb jak po stránce textové, tak hudební i snahu zobrazit u jednotlivých skladeb a druhů písní co nejpřesněji také proces jejich zlidovění. [...]“²²¹

Robert Smetana a Bedřich Václavěk charakterizovali ČSPZ jako písně folklórní, což znamená, že jsou evidentní součástí folklóru a že všemi znaky odpovídají písním folklórním.²²² V pozůstalosti Smetany byly nalezeny dva dokumenty, které blíže Smetanovo a Václavkovo chápání ČSPZ vysvětlují. První text je datován k 30. 4. 1940. Je označen hlavičkou s „Úvodním slovem“.²²³ Druhý, podrobněji nedatovaný, pochází z roku 1955 a je pojmenován „Projekt edic Českých světských písní zlidovělých, poznámky ke genezi“. Tento dokument můžeme chápat jako neexistující předmluvu. Zásadní rozdíl mezi jednotlivými texty spatřujeme především v rozdílné dataci začátku a konce sběru jednotlivých písní. Zatímco text z roku 1940 mluví o časové ose let 1780–1914, druhý text již sleduje písně od roku 1780 (Smetana konkrétně uvedl „ca 1781“) do roku („přibližně“) 1860. První nalezený dokument je jediným pramenem, který dokládá, že sledované období ČSPZ mělo být datováno až do počátku 20. století. V druhém dokumentu jsou pak konkrétně popsány záměry autorů, respektive spoluautora Roberta Smetany, který zůstal na dopracování sám. Jde o celkové vymezení tématu a jeho charakteristiku:

ČSPZ „[...] jsou zobecnělou součástí kulturního statku lidu a lid s nimi jako s takovými nakládá, tj. tvoří je, zpívá je, projevuje se jimi, udržuje je, zajišťuje jejich existenci, obměňuje je a krom dalšího způsobuje jejich zánik; jsou tradovány lidem, existují jen v „ústní“ (a nikoli písemné podobě) a

²²¹ Václavěk, Bedřich; Smetana, Robert: České písně zlidovělé. In: *O české písní zlidovělé*. Praha 1950, str. 97. Dále: „[...] Situace, která tu nastala, stačí osvětlit několika příklady: ze všeho, co bylo řečeno k této otázce Bedřichem Václavěkem a mnou, plyne, že zlidovělé písně jsou písně folklórní, tedy písně lidové (tj. řádná složka lidového ústního podání, tedy písně „pamětní“, atd.)[...]“ Smetana, Robert: Závěry, In: *Václavkova Olomouc 1964*. Ostrava 1965, str. 126.

²²² Parafráze textu Roberta Smetany, viz: ANM, fond Robert Smetana, k. č. 16, inv. č. 998, Projekt edice Čes. světských písní zlidovělých, poznámky ke genezi. Dále pak ve sborníku *Václavkova Olomouc*. Více viz Příloha č. 2

²²³ Plný text viz Příloha č. 3.

v pamětní fixaci a písemného zápisu se jim dostává teprve od sběratele lidových písní. Z toho plyne, že jev Č. sv. písní zl. i tyto písně samy lze dokumentovat jen zápisy sběratelů, popř. rovnocennými svědectvími. Slovem „zlidovělá“ v označení těchto písní se rozumí, že tu jde o písně, které se staly „lidovými“, čili o písně, které z hlediska tzv. produkční teorie nejsou lidovými písněmi v užším slova smyslu (tj. písněmi, které vznikají a existují jen v prostředí lidu). Zlidovělé písně jsou písně, které se staly folklórními písněmi zlidověním umělých, tj. nikoli lidových textů anebo písní. Zlidověním rozumíme proces, za něhož byly původně umělé anebo poloumělé texty, melodie anebo celé písně – za zvláštních podmínek stýkání a střetání různých společenských tříd – importovány do lidového prostředí tj. do prostředí, ve kterém se umělecká tvorba děje metodami folklórního umění, tímto prostředím recipovány a umělecky zpracovány tak, aby vyhotovovaly úzu lidových písňových (synkretických) projevů, aby jako takové mohly v tomto prostředí zobecnět a vykonávat své specifické společenské funkce. Při recipování umělého textového materiálu směřuje všechna folklórní činnost lidu výlučně k tvorbě písní. Při tvorbě zlidovělých písní (tj. při zlidovování umělého, mimofolklórního materiálu) jsou přijímané umělé texty lidem zepěňovány a v rámci tohoto procesu stejně jako recipované umělé písně uzpůsobovány většími či menšími změnami lidové písňové produkci a reprodukci. Jsou-li recipovány umělé melodie, jsou za tohoto procesu ‚otextovány‘. Zvláštností písní, které studoval Bedřich Václavek je, že existují (řečeno zjednodušeně) podvojně:

- a) jednak (původně) jako umělé texty anebo písně (v některých případech také jako umělý melodický materiál),
- b) jednak (v lidovém společenském prostředí) jako písně folklórní.

Mezi oběma krajními základními formami těchto písní existují obvykle četné mezitypy v podobě písní kramářských, zpěvníkových apod. Termínem „zlidovělá píseň“ se označuje tudíž folklórní píseň (tj. celý komplex variant jedné písně), ke které náleží, v umění jiné společenské třídy, příbuzný mimofolklórní textový anebo písňový materiál. [...] Zlidovělé písně, které studoval Bedřich Václavek, charakterizují tyto hlavní znaky:

- a) Všechny vznikly v oblasti českého folklóru, tj. v českém lidovém prostředí a všechny proto náležejí do českého folklóru, a to i tehdy, když umělý materiál těchto písní vznikl v národnostně jiném než českém prostředí[...]
- b) Další obecnou vlastností těchto písní je světskost. Mezi Č. sv. písněmi zlidovělými není duchovních písní a také všechny antefolklórní²²⁴ (tj. umělé) textový materiál těchto písní je profánní.
- c) Č. sv. písně zl. vykazují přímé a organické vztahy ke svému mimofolklórnímu příbuzenstvu také po stránce užitých uměleckých, tj. kompozičních prostředků, i umělecké praxe. [...]
- d) Obsah těchto písní není rovněž nahodilý a je rovněž u celé kategorie podmíněn; je charakteristický pro ideologickou konstituci společenského prostředí, ve kterém byl vytvořen

---

²²⁴ Zde předpokládáme, že předponou ante-myslel Smetana „před-folklórní“.

antefolklórní materiál Č. sv. písní zlidovělých. Svým původem nejsou písněmi dělnickými, proletářskými atd.

- e) Podle obsahu kategorizoval Bedřich Václavek všechny tyto písně jednak na písně epické, jednak na písně lyrické.

V druhu lyrických písní lze seskupit v samostatnou skupinu písně milostné a písně vlastenecké. Bedřich Václavek zjistil v českém písňovém folklóru asi 175 Čes. sv. písní zlid. dvacetiletým vlastním výzkumem (1920–1940) a za asi desíleté spolupráce s muzikologickým spolupracovníkem (1930–1940). Výzkum byl zaměřen na české folklórní sbírky a na příslušný umělý výchozí materiál, dále na oblasti prostředkující (tj. na písně kramářské a zpěvníkové edice) a konečně na dokumentační materiál jiného druhu (svědectví v memoárové literatuře, komparační možnosti v rukopisných zpěvnících apod.) Výzkum byl doplněn studiem příslušné folkloristické literatury. Množství těchto písní není rovněž nahodilá a je podobně jako kvalitativní stránka těchto písní, podmíněná. [...]

Výzkum jednotlivých komplexů těchto písní ukázal, že mimofolklórní materiál těchto písní byl vytvořen v jádře v době od r. 1781 do roku přibližně 1860. Z toho plyne, že původní umělé text a písně, tj. mimofolklórní příbuzenstvo Čes. svět. písní zlidovělých náleží do umělecké produkce české buržoazie v době konstituování českého národa v buržoazním slova smyslu v letech ca 1781 až 1860, přičemž jádro konstituujícího se národa tvořila česká drobná buržoazie, rekrutující se především z českého lidu venkovského. [...] Výsledky těchto rozborů Čes. svět. písní zlid. je třeba aplikovat na vymezení kritické edice Čes. svět. písní zlid. a případně pomocí těchto výsledků korigovat dosavadní záběr Václavkův a Smetanův v rozvrhu edice všude tam, kde je jejich materiál vinou starších a méně vytříbených hledisek zavedl za hranice kategorie písní, které studoval Bedřich Václavek. Po metodologické stránce je třeba mít na mysli, že při studiu Čes. svět. písní zlidovělých je nezbytné vycházet ze studií a textů. Vyžaduje to jednak skutečnost, že mnoho českých svět. písní zlidovělých vzniklo zlidověním umělých textů a jednak potřeba jednotného postupu v celé edici. Z toho plyne, že nápěvovou služkou Čes. svět. písní zlid. je třeba zpracovat v druhé etapě práce jakožto samostatný úkol. To zejména tam, kde je třeba samostatnými postupy zjišťovat a určovat původ a provenienci nápěvů, s nimiž zlidovělé texty byly zpívány. [...]²²⁵

Vydání ČSPZ pochopitelně předcházelo vydání dalších děl. Již v roce 1934 vyšlo první společné dílo – studie o písni *Kde domov můj?*...²²⁶. Další popularizace projektu i celé jeho koncepce proběhla v roce 1937, kdy vyšla antologie českých písní kramářských.²²⁷ Lubomír Tyllner a Zdeněk Vejvoda zhodnotili význam tohoto díla následovně: „[...] i dnes je možné jejich charakteristiku písňových typů považovat za hodnotnou, i když akcentují některé rysy

²²⁵ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 16, inv. č. 998, Projekt edice Čes. světských písní zlidovělých, poznámky ke genezi.

²²⁶ Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: Sto let života písně „Kde domov můj?“ v tradici. *Ročenka Chudým dětem* 46, 1934, str. 75–101.

²²⁷ Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: *České písně kramářské*, Praha 1937.

výrazněji, než by prokázala důkladná statistická analýza. Navazuje na některá zjištění Hostinského a dospívá k poměrně jednoznačnému dualismu typu instrumentálního a vokálního (západního a východního) [...].²²⁸

Antologii písní kramářských předjímala řada článků a hesel.²²⁹ Velmi podrobně byla práce na projektu i celá jeho koncepce publikována ve Václavkově habilitační práci „Písemnictví a lidová tradice“²³⁰ z roku 1938. Edice se týkala také kniha *Český národní zpěvník*²³¹ z roku 1941, která podobně jako antologie kramářských písní přinesla další pomocný materiál. Podle Roberta Smetany byla v roce 1938 práce na přípravě edice dovršena uzávěrem sběrů a přípravou rukopisu pro první svazek edice. Smetana uvedl, že oba vědci společně připravili dvojí rukopis tohoto svazku. Rukopis ale nebyl úplný – chyběl v něm jak rozbor nápěvového materiálu, tak vůbec metodický plán pro takovýto rozbor.

Vědecká a sběratelská práce na vydání ČSPZ trvala oběma vědcům přibližně do počátku 40. let. V této době měla být již téměř hotova finální podoba publikace tak, aby mohly být záhy vydány všechny zamýšlené části trilogie. Situaci ale zkomplikovala zpráva, že Václavkovi hrozí zatčení gestapem. Oba muži se proto rozhodli „naoko“ pracovní rozejít a celé dílo ukrýt. Originály sbírek uložili napřed v olomoucké Studijní knihovně,²³² později v Ústavu pro lidovou píseň v Praze. Dva exempláře rukopisů autoři rozdělili mezi sebe a uložili na nestejných místech. Během Václavkova stíhání gestapem ovšem lidé, u nichž se Václavek chvíli schovával a u kterých svoji část rukopisu uložil, ze strachu před Němci Václavkův exemplář zničili. Zůstala tak pouze část Roberta Smetany. Poté, co se Václavek usadil v Praze, spolupráce byla znovu obnovena. Oba muži byli nuceni komunikovat pouze na základě šifrovaných textových zpráv. Dvojice i přes ztížené pracovní podmínky vydala dvě velké knižní publikace. První byl *Český národní zpěvník*.²³³ Smetana se ve svých vzpomínkových textech ale velmi nelichotivě vyjadřoval nad tím, jak dopadlo jeho první vydání za okupace a jak byl obsah knihy značně deformován cenzurou. Další knihou byla

²²⁸ Tyllner, Lubomír; Vejvoda Zdeněk: *Česká lidová píseň. Historie, analýza, typologie*. Praha 2019, str. 97.

²²⁹ Zmiňme: *Tiskaři a nakladatelé českých písní kramářských*. Samostatně stránkový otisk, Brno 1934, 12 str.; Kramářská píseň. In: *Ottův Slovník naučný nové doby, III, Dodatky*, sv. 2, Praha a Bratislava 1935, str. 1192–1195. Text byl později otištěn v publikaci: Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: *O české písni lidové lidové a zlidovělé*. Praha 1950, str. 133–141.

²³⁰ Václavek, Bedřich: *Písemnictví a lidová tradice. Obraz jejich vztahů v české písni lidové a zlidovělé*. Olomouc 1938, 2. vyd. Praha 1947.

²³¹ Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: *Český národní zpěvník*, 1. vydání Melantrich Praha 1940, 2. vyd. Svoboda Praha 1949.

²³² Dnes Vědecké knihovně.

²³³ Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: *Český národní zpěvník*, 1. vydání Melantrich Praha 1940, 2. vyd. doplněné (tj. necenzurované) Svoboda Praha 1949.

reedice Sušilových *Moravských národních písní*.²³⁴ Na dálku rozpracovávali další práci, jejíž koncepce byla připravována již v roce 1939. Jednalo se o *Kancionál českých dějin*. Tato kniha vzhledem k okolnostem již dokončena nebyla. Všechny materiál, který Smetana během války uchovával, se později pokusil vydat. Vyšly tak sebrané spisy Bedřicha Václavka²³⁵ a v roce 1952 Smetana zpracoval nové vydání jejich společné reedice Sušilových *Moravských národních písní*. V roce 1955 pak vydal první svazek ČSPZ.

Vývoj edice po Václavkově smrti

Už v roce 1945 Smetana věděl, že chce ve společné práci pokračovat. Z jara roku 1945 ale stále neměl žádné zprávy o svém kolegovi a ani o stavu rukopisů, které si před válkou rozdělili. Dlouho se také nemohl spojit ani s Jaroslavou Václavkovou. 23. května roku 1945 proto napsal rodičům Václavkové Nickmannům, zda o Václavkovi nebo jeho ženě mají zprávy. Smetana psal:

„[...] pokouším se nyní všemi směry navázat spojení s paní doktorovou Václavkovou anebo, je-li to možné, s panem doktorem Václavkem.[...]“²³⁶

29. května 1945 obdržel Smetana od Václavkové zprávu, že Bedřich Václavěk válku nepřežil. Jaroslava Václavková mu nabídla schůzku nad pozůstalým materiálem, který se v tu dobu nacházel u Nickmannů v Brně. Zde bylo posléze zjištěno, že mnoho materiálů, které si Václavěk vzal do úschovy, se ztratilo.²³⁷ Nicméně již 2. června 1945 byl Smetana pevně rozhodnut, že práci na zlidovělých písních hodlá dokončit. O pomoc s edicí požádal Jaroslavou Václavkovou. Z dokumentů, které jsou uloženy v jeho pozůstalosti, vyplývalo, že rukopis prvního svazku byl prakticky dokončen, z 217 písní zbývalo dokončit 17. V dopsání dalších svazků Smetana velký problém neviděl. „[...] Zbývá zpracovat asi 200 písní /písně vlastenecké a písně lyrické/. Teoreticky nejobtížnější část je hotova. [...]“²³⁸ Skutečnost, že teoretická část lyrických písní měla být hotová, dokládá i korespondence mezi Václavkem a Smetanou, kdy

²³⁴ Sušil, František: *Moravské národní písně*. Ed. Václavěk, Bedřich; Smetana, Robert. Praha 1941.

²³⁵ Jednalo se o několiksvazkový textový soubor, ve kterém jsou kompletně vydány všechny Václavkovy publikace a společné texty Václavka a Smetany.

²³⁶ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8, inv. č. 621, Václavková Jaroslava dr., dopis z 23. května 1945.

²³⁷ Viz předchozí.

²³⁸ Podrobněji v „Edice korespondence“, dopis z 2. června 1945.

v dopisu z 20. června 1939 Václavek Smetanovi píše: „[...] Zapřísahám Vás, abyste dodělal nejdéle do 26. VII. (tedy do týdne) lyrické písně. [...]“²³⁹

V letech 1950–1954 se Robert Smetana zabíral metodologickým rozbořem melodického materiálu epických zlidovělých písní. Rukopis dokončil a společně s Jaroslavou Václavkovou jej dne 12. 11. 1955 zadal nakladatelství Československé akademie věd (ČSAV) k vydání. Téhož roku uzavřelo nakladatelství ČSAV v Praze smlouvu se Smetanou na vydání průvodního svazku k epickým písním zlidovělým, ve kterém měly být publikovány také jednotlivé doplňky k již vyšlému materiálu. Tedy jakýsi dotisk. Právě tento doplňkový materiál ve vydané edici chyběl a byl předmětem kritiky. Recenzenty byli Irena Janáčková v *Českém lidu* v roce 1956,²⁴⁰ Karel Vetterl v *Československé etnografii* v roce 1957²⁴¹ a Vladimír Karbusický a Václav Pletka v *Hudebních rozhledech*²⁴² 1957.²⁴³ Všichni zmínění pracovali ve svých textech s informací, která byla zřejmě obecně známá, tedy že brzy po vydání první části I. svazku epických písní vyjde i druhá část, teoretická, doposud nepublikovaná. Ta měla obsahovat chybějící teoretické pojednání, přehled nápěvově příbuzných písní a rejstříky k slovesnému a hudebnímu materiálu epických písní. Zamýšlený doplňkový materiál však nikdy nevyšel a kniha se tak stala „pouhým torzem“.

Smetana důvody, proč nedošlo k vydání komentářů k edici, okomentovat takto:

„[...] Ukázalo se totiž, že materiál (uzavřený v roce 1938) a pojatý do edice, se zatím znásobil sběratelskou prací v soukromých i veřejných sbírkách, v muzeích i knihovnách. [...] Za stagnace, která byla takto zaviněna, upozornila na Václavkův projekt edice znovu filosofická fakulta UP Václavkovou Olomoucí 1960 a 1961. Přímo otázkám edice je věnována VO63 s tím, že má přispět k realizaci Václavkova projektu. Za přípravy VO63 byla problematika projektu i koncepce obohacena několika podněty V. Karbusického a V. Pletky, které mohou přispět

²³⁹ Podrobněji v „Edice korespondence“, dopis č. 28, 20. 7. 1939.

²⁴⁰ Janáčková, Irena: Bedřich Václavek a Robert Smetana: České světské písně zlidovělé. *Český lid*, r. 43, 1956, str. 276–277.

²⁴¹ Vetterl, Karel: B. Václavek–R. Smetana: České světské písně zlidovělé. *Československá etnografie*, r. V, č. 1, Praha 1957, str. 95–100.

²⁴² Karbusický, Vladimír; Pletka, Václav: České písně zlidovělé. *Hudební rozhledy*, r. X, č. 15, 1957, str. 636.

²⁴³ Údajně existují i zahraniční recenze na dílo ČSZP. Nám se jejich existenci dohledat nepodařilo. V pozůstalosti Roberta Smetany se nenachází. Pozůstalost Václavka k tématu ČSPZ obsahuje rukopisy a různé verze pracovního materiálu k ČSZP. Nejsou v nich ale vloženy žádné dodatky k zahraničním reflexím. Podle informací, které poskytl PNP, se ani v pozůstalosti Jaroslavy Václavkové nenachází žádný materiál, ze kterého by bylo patrné, že se v něm vyskytuje jakákoli zahraniční zmínka o ČSZP.

k tomu, aby celý projekt byl vsazen do vztahů k jiným projektům a takto fakticky rozšířen, i aby koncepce byla zpřesněna. [...]“²⁴⁴

Ze Smetanovy pozůstalosti ale vyplívá, že úvodní slovo i vědecké teze k ČSPZ existovaly. O tom, z jakého důvodu nebyl text připraven do úvodu vyšlé publikace, se dnes můžeme jen dohadovat.²⁴⁵

Problematikou dokončení díla se Smetana zabíral i v několika člancích. Zmiňme například ten z *Václavkovy Olomouce* z roku 1961. V příspěvku „K otázce Václavkových „Českých světských písní zlidovělých““²⁴⁶ rozpracoval několik tezí k jejich dokončení. Smetana pravidelně odborné veřejnosti předkládal důvody, proč má smysl v práci na projektu pokračovat. Dokonce i připouštěl nedostatky edice, jako byla například labilnost a spornost písní, které byly do edice zařazeny – zde chápeme, že byl sporný jejich proces zlidovění.²⁴⁷ Dále si byl vědom toho, že některé písně byly diskutabilní i z periodizačního hlediska.²⁴⁸ Význam samotné edice je však potřeba spatřovat především v tom, že odráží společenský vývoj a proces začlenění písně do běžného života. Právě proto je potřeba České světské písně zlidovělé vnímat i jako vědecký počín s velkým historickým přínosem. Robert Smetana v 60. letech usiloval především o to, aby bylo dokončení díla začleněno do „nějakého“ projektu, který by se problematikou zlidovování českých světských písní zabíral. Došlo by tak k dopracování druhé části písní lyrických. Na základě studií, které jsou uveřejněny ve sborníku *Václavkova Olomouc* z roku 1960, pak docházíme k závěru, že odborná veřejnost zájem o Václavkův vědecký odkaz v oblasti folkloristiky měla. Jeden z příspěvkatelů, který se konkrétně zabýval odkazem Bedřicha Václavka, Václav Pletka,²⁴⁹ ve svém příspěvku zdůraznil, jak důležité dokončení Václavkova vědeckého odkazu v oblasti folkloristiky je. Pletka měl navíc velmi jasnou představu o tom, jak by se mělo postupovat, aby byla práce na ČSPZ završena. Vycházel především z vlastního metodologického postupu, který společně s Vladimírem Karbusickým uplatnili při sestavování *Dělnických písní*.²⁵⁰ Pletka ve svém příspěvku upozornil, že by především měla zaznít otázka, zda je vůbec reálné ČSPZ dokončit. Konkrétně se tázal, zda je po 20 letech, kdy byly oba rukopisy rozděleny, možné navázat na původní pracovní postupy. Závěr zněl, že není. Stejně jako Smetana upozorňoval

²⁴⁴ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 16, inv. č. 998, Projekt edice Čes. světských písní zlidovělých, poznámky ke genezi.

²⁴⁵ Příloha č. 3.

²⁴⁶ Smetana, Robert: K otázce Václavkových „Českých světských písní zlidovělých“. Teze k teorii českých světských písní zlidovělých. In: *Václavkova Olomouc 1960*, Praha 1961, str. 11–44.

²⁴⁷ Smetana uvádí např. píseň Nitra, milá Nitra; Hanka; Červenaj se kopce, stádo běží z volce.

²⁴⁸ Tzv. Hašleriády, písně z 20. století atp.

²⁴⁹ Pletka, Václav: Poznámky k úkolům české folkloristiky. In: *Václavkova Olomouc 1960*, str. 93–100.

²⁵⁰ Pletka, Václav; Karbusický, Vladimír: *Dělnické písně I, II*. Praha 1958.

na to, že mnoho pamětníků válku nepřežilo, byl zničen nebo ztracen dokumentační materiál, přibylo soukromých i vědeckých sbírek v muzeích atp. Pletka tedy navrhol vypracovat nové dělení písňových kategorií na tři základní skupiny:²⁵¹

- píseň lidová (v tradičním pojetí smyslu slova)
- tzv. píseň společenská
- píseň dělnická

Smetana vycházel z následujícího členění písní a měl zájem je také zachovat:

- zlidovělé písně epické
- zlidovělé lyrické písně milostné
- lyrické písně vlastenecké.

Pletka hovořil o tom, že jím vytvořené tři kategorie byly nejobecnější, jelikož právě od roku 1800 docházelo k nejsložitějšímu mísení různých písňových druhů. Zde měl na mysli píseň tradiční lidovou, dále tzv. píseň společenskou, která byla podle Pletky typickým produktem kapitalismu, a píseň dělnickou, podle Pletky odkaz „nechtěného kapitalismu a blížící se éry socialismu“.²⁵² Kromě těchto základních kategorií mluvil Pletka i o podskupinách, které tvořily písně kramářské. Jejich tvorbu Pletka navrhl řadit do již zmíněných kategorií podle aktuálního obsahu písně. Písně šantánové a tzv. šlágry měly podle Pletky regresivní funkci a jejich podstata spočívala především v kažení vkusu. O jejich možném začlenění do příslušných kategorií neuvažoval, ani je nezmínil.

Uvnitř každé hlavní kategorie Pletka navrhl vytvořit podkategorie. Konkrétně to demonstrujeme na následujících příkladech:

- lidová píseň
  - epická
  - lyrická
  - obřadní
  - taneční
- píseň společenská
  - epická
  - lyrická

---

²⁵¹ V této souvislosti Pletka zmiňoval úvodní slovo Ludvíka Svobody k vydání Václavkovy disertační práce. Václavek, Bedřich: *Písemnictví a lidová tradice – Obraz jejich vztahů v české písni lidové a zlidovělé*. Praha 1947.

²⁵² Pletka, Václav: Poznámky k úkolům české folkloristiky. In: *Václavkova Olomouc 1960*, str. 93–100.

- vlastenecká
- píseň dělnická
  - epická
  - lyrická
  - revoluční, pochodová
  - epicko-lyrická óda
  - píseň satirická aj.²⁵³

Pletka si touto kategorizací vysvětloval závěry Bedřicha Václavka v habilitační práci *Písemnictví a lidová tradice*.²⁵⁴ Václavek se zde často vyjadřoval, že nový sebraný materiál bude brzy nutno podrobit revizi dosavadních teorií, zatímco nové teoretické výsledky si budou žádat ke svému ověření nový materiál, který ovšem bude sbírán z hlediska aktuálního teoretického pohledu. Vědecké teorie tedy podle Václavka nejsou a nikdy nebudou jednou pro vždy dány, ale vždy budou procházet regeneračním procesem, který se děje na základě nových hledisek noetických, „vyvolaných konfrontací nového materiálu s dosavadní teorií.“²⁵⁵

V listopadu roku 1962 byl Václav Pletka Robertem Smetanou, Jaromírem Dvořákem a Jaroslavou Václavkovou požádán, aby prošel Václavkovu pozůstalost a vypracoval zprávu o možnostech dokončení edice ČSPZ.²⁵⁶ Práce na stanoveném úkolu trvala Pletkovi přibližně rok a své výstupy prezentoval na Václavkově Olomouci v listopadu 1963.²⁵⁷ Na základě zmíněného byl Pletka přijat v roce 1963 do týmu Kabinetu Bedřicha Václavka.²⁵⁸ Z korespondence, která je uchována v pozůstalosti Roberta Smetany, je patrné, že se oba muži²⁵⁹ vzájemně respektovali. Situace se ale koncem šedesátých let změnila. V dokumentu, který nalezneme v pozůstalosti Roberta Smetany z roku 1972 („Základní teze pro poradu dne 27. ledna 1971 o využití výsledků vědeckého výzkumu o českých světských písních zlidovělých“) se dočítáme:

„[...] dr. Václav Pletka, který od počátku usiluje zabránit, aby Václavkova–Smetanova edice Čes. svět. písní zlidovělých byla dokončena, a snaží se, aby byl realizován nějaký jeho

²⁵³ Pletka ale ve svém členění například vůbec nezohlednil vojenskou píseň a balady.

²⁵⁴ Václavek, Bedřich: *Písemnictví a lidová tradice. Obraz jejich vztahů v české písni lidové a zlidovělé*. Praha 1947.

²⁵⁵ Václavek, Bedřich: *Písemnictví a lidová tradice. Obraz jejich vztahů v české písni lidové a zlidovělé*. Praha, 1947. Úvodní slovo vydavatele Ludvíka Svobody, str. 7.

²⁵⁶ Tato informace je doložitelná, protože se nachází i ve Smetanově pozůstalosti a Pletka a jeho aktivity jsou dokumentovány i v písemné komunikaci mezi Robertem Smetanou a Jaroslavou Václavkovou.

²⁵⁷ Viz sborník 1964.

²⁵⁸ Kabinet vznikl s hlavním cílem: dokončit dílo Václavka a potažmo Smetany ČSPZ.

²⁵⁹ Myšleno Smetana a Pletka.

plán. Přesto se v roce 1963 přihlásil ke spolupráci pro dokončení díla Václavěk–Smetana (viz rezoluci ve sborníku VO 1964 na str. 144) a přesto přijal v r. 1969 zaměstnání v Kabinetu B. Václavka na fil. fakultě UP v Olomouci, na jehož půdě by mělo být toto dílo dokončeno. Někdy v polovici 60. let si vyžádal, aby v zájmu této spolupráce byl habilitován. [...]“²⁶⁰

Vrátíme-li se k okolnostem, které předcházely následnému sporu Smetany s Pletkou, zdá se, že Smetana přenechal úkol zhodnotit možnosti dokončení edice osobě jiné. Robert Smetana tedy zřejmě z počátku v Pletkovi viděl osobu fundovanou a věci znalou a snad i dlouho hledaného filologa-textologa, který by nahradil Bedřicha Václavka. Podle archivních materiálů Pletka zastával svoji funkci zodpovědně a s Robertem Smetanou vycházel velmi dobře. To ostatně dokládá i dochovaná korespondence mezi Pletkou a Smetanou. Mezi oběma muži panovala přátelská nálada i v době, kdy se Pletka kriticky vyjadřoval ke způsobu práce na ČSPZ. Situace se změnila až koncem šedesátých let.²⁶¹

Václav Pletka na základě studia dokumentačního materiálu, který získal od Smetany a Václavkové, uvedl, že po prozkoumání korespondence, kterou mezi sebou Smetana s Václavkem vedli, dospěl k závěru, že oba muži měli k dispozici zpěvníky, které obsahovaly melodie zlidovělých písní i rukopisné zpěvníky ze soukromých sbírek. Pletka se nebál veřejné konfrontace se Smetanou a k celé jejich práci byl velmi kritický. Podle Pletky totiž badatelé se získanými prameny nepracovali v dostatečné míře. Konkrétně uvedl, že Robert Smetana nepracoval se získaným materiálem pro připravovanou edici dostatečně důkladně. Podle Pletky byla Václavkova práce prováděna „relativně dosti intenzívně“²⁶², naopak hudební složka sebraného materiálu byla podchycena nedostatečně. Robert Smetana podle něj takřka vyčerpал literaturu sborovou – olomoucký Žerotín, filharmonickou Besedu brněnskou a knihovnu Národního muzea. Zcela ale chyběly další materiály–jaké, to neuvěd. Snad z důvodů takovéto kritiky Smetana Pletkovy názory neakceptoval. Hlavní problém ale zřejmě spočíval v tom, že se oba protagonisté názorově rozcházel v celkové koncepci pohledu na zpracování edice. Podle Václava Pletky stav sbírky naprosto nepřipouštěl možnost, že by kdy k dokončení edice ČSPZ mohlo dojít.

„[...] Nové pohledy na jev českých světských písní zlidovělých – nebo zlidovění písní české společnosti v onom našem širším pojetí – by mohlo přinést jedině synkretické

²⁶⁰ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 30, inv. č. 1181, Řešení sporu v kolegiu děkana.

²⁶¹ Podle dokumentů uložených v ANM Václav Pletka a Robert Smetana se v dopisech titulovali velice zdvořile: Milý příteli, Vážený příteli, Vážený a milý příteli apod. Tato forma oslovení trvala od roku 1966 a končila rokem 1970. V tomto roce podal Pletka oficiální stížnost za urážku jeho osoby.

²⁶² Pletka, Václav: Význam Václavkových „Českých světských písní zlidovělých“ v naší folkloristice a problém dokončení jejich edice z hlediska současných potřeb. In: *Václavkova Olomouc 1964*. Ostrava 1965, str. 29–51.

zpracování stránky slovesné i hudební (včetně shrnujících muzikologických závěrů), jehož realizace – především s ohledem na hudební stránku – je však za daných podmínek, střízlivě řečeno, hudbou snad velmi vzdálené budoucnosti. Ovšem i takové dílo, máme-li na zřeteli skutečnost, že by už nebylo možné pod vlivem výsledků hudebního výzkumu pozměnit a uvést do odpovídajícího souladu s již dříve Václavkem zpracovanou a zhodnocenou složkou slovesnou, jistě by se už velmi vzdálilo od původně koncipovaného Václavkova plánu. [...]²⁶³

Robert Smetana viděl dokončení práce pouze tak, že budou dodrženy původní plány, které si stanovili s Václavkem a že podle toho budou dopracovány i písně lyrické a vlastenecké. Jednalo by se tedy o písně před rokem 1860, které by se zpracovaly až do konce života té či oné písně, tedy přibližně do roku 1948 (vč. zápisů a sběrů pozdějších, tedy pro Smetanu současných). Ve vzpomínkovém materiálu Roberta Smetany nalezneme často formulaci, že existují kritikové, kteří ignorovali klady vydaných ČSPZ a upozorňovali pouze na nedostatky jejich společné práce. Těmito kritiky měl na mysli Pletku, který argumentoval: „[...] Chceme-li objektivně posoudit a zvážit, jaké možnosti nám dokumentace zachovaná ve Václavkově pozůstalosti dává k dokončení edice českých světských písní zlidovělých, musíme ji přesně a bez jakýchkoliv skrupulí zhodnotit. Tím se nijak nedotýkáme Václavkova díla, které je – jak jsme si již několikrát řekli – svým způsobem již uzavřeno. [...]²⁶⁴

Pletka také upozornil na fakt, že nelze navazovat na práci Václavka a Smetany z tak velkého časového odstupu. A že není možné ani najednou připojovat k dosavadnímu materiálu nové materiály a nálezy zlidovělých písní současných. Podle Pletky totiž nešlo jen o samotný materiál, ale o způsob a formy provádění základního výzkumu a zpracování pramenů. Pokud by měl souhlasit s možností oživit práci na zlidovělých písních, pak doporučoval vytvořit spíše katalog. Sebrané prameny by tak byly zpřístupněny pro další vědeckou práci. Hlavním měřítkem by podle něj byla společná funkce a závažnost písňového materiálu.

„[...] Správný heuristický přístup k základnímu výzkumu pramenů je totiž jediným prostředkem k poznávání a odkryvání oněch skutečností, jejichž znalost vytváří předpoklady k nalézání obecných zákonitostí, které jsou konečným výsledkem celého procesu vědecké práce.[...]²⁶⁵

Pokud by měla být práce na edici písní dokončena, hovořil Pletka o několika bodech, které by bylo třeba dodržovat.

---

²⁶³ Ibidem, str. 38.

²⁶⁴ Ibidem, str. 39

²⁶⁵ Ibidem, str. 48–49, poznámka č. 24.

1. Mělo se jednat o písně, které svým textem či melodií měly umělý původ. Výběr písní by však neměl být omezen počtem 175 zlidovělých písní vybraných Václavkem, ale měl by být zahrnut všechny písňový žánr, v němž se zlidovění projevovala.²⁶⁶
2. Hodnocení folklórních změn (kvalita i kvantita) mělo by být posuzováno vždy ve vztahu k dané epoše a ke společenské funkci dané písně; texty by měly být hodnoceny i z hlediska způsobu fixace jejich melodií a jejich dalšího šíření.
3. Výběr písňového materiálu by neměl být datačně omezen, ale měl by komplexně sledovat všechna období, kterými daná píseň prošla.²⁶⁷
4. Nutnost sledovat proces zlidovění jednotlivých písní. Hledat průniky textového a melodického materiálu umělých a zlidovělých písní, tedy nakolik přejímají lidové písně.
5. Nápěvová složka zlidovělých písní by měla být zpracovávána současně se studiem textů.
6. Výběr písní nelze omezovat jen na „Václavkovy České světské písně zlidovělé, a tím méně na ono ještě dále zúžené pojetí Roberta Smetany, má-li být tento jev postižen v celé své mnohotvárnosti a rozpornosti ve všech vrstvách národa a v celé své vývojové dynamičnosti. Právě ta je totiž tím nejcennějším, co můžeme ze studia zlidovělých písní získat a vytěžit.“²⁶⁸
7. Bylo by třeba „urychleně“ sebrat a zpracovat zbývající písemně dochovaný materiál, obecně by bylo podle Pletky potřeba lépe pečovat o již sebrané

²⁶⁶ Přesná Pletkova citace: „Budou to všechny písně, které svým textem nebo melodií mají umělý původ (tedy i anonymní, ukazuje-li na to stylově kritický rozbor – takto, jak víme, postupoval i B. Václavek) a které se staly součástí písňového repertoáru národa, byly v něm šířeny a více či méně textově nebo melodicky pozměňovány. Nebudeme se přitom pochopitelně omezovat na oněch 175 zlidovělých písní vybraných Václavkem, nýbrž zahrneme do našeho výběru všechny písňové žánry, v nichž se zlidovění projevovalo.“ Pletka, Václav: Význam Václavkových „Českých světských písní zlidovělých“ v naší folkloristice a problém dokončení jejich edice z hlediska současných potřeb, In: *Václavkova Olomouc 1964*. Ostrava 1965, str. 44.

²⁶⁷ Pletka přímo napsal: „Výběr písňového materiálu, na němž chceme dokumentovat a sledovat jev zlidovění písně v české společnosti, nemůže být omezen jen na období konstituování národa v buržoazním slova smyslu v letech 1781 až 1860, či pojednáván zvlášť a odlišnými metodami, jak dnes výběr z vnějších důvodů zužuje Rob. Smetana, ale naopak musí být rozšířen především na období plného konstituování dělnické třídy v druhé polovině 19. století, kdy právě vzniká a krystalizuje problematika dvou kultur v jedné kultuře národní ve smyslu teorie Leninovy, jejíž další osvětlení R. Smetana v tezích postuloval, aniž však vyložil, jak a jakými prostředky k tomu právě na oně zúžené základně chce dojít.“ Ibidem, str. 45. Podobného názoru byl také Pletkův spolupracovník Vladimír Karbusický, který upozorňoval na mylný Smetanův záměr písňový materiál zužovat. Více viz Karbusický, Vladimír: Pojem zlidovění a typy zlidovělých písní české společnosti. In: *Václavkova Olomouc 1964*. Ostrava 1965, str. 53.

²⁶⁸ Ibidem, str. 45.

zpěvníčky a jiné rukopisné materiály, které jsou uloženy po malých venkovských muzeích.

8. Nutnost využití moderních technik pro dokumentaci a záznam písňového materiálu. Pletka v tomto směru mluvil o mikrofilmech a záznamech na magnetofonové pásky.
9. V neposlední řadě hovořil o tom, že je třeba také institucionalizovaná podpora.²⁶⁹

Definitivní ukončení debaty a vlastně i spolupráce mezi Václavem Pletkou, Robertem Smetanou a potažmo i Jaroslavou Václavkou nastalo v roce 1971, kdy vyšel Pletkův článek s názvem „Význam odkazu Bedřicha Václavka pro další rozvoj marxistické folkloristiky“.²⁷⁰ Pletka veřejně zpochybnil význam práce KBV, který byl do počátku 70. let jeho zaměstnavatelem. Co vedlo Pletku k tomu, aby vystoupil se svými opačnými názory na dokončení díla Václava a Smetany takto veřejně a neřešil situaci přímo v místě svého pracoviště, zmíníme později. Pletka tedy kromě zpochybnění koncepce pro dokončení díla ČSPZ zpochybnil také zásady pro vydání lyrické části ČSPZ, část dosud nevydanou lyrickou. Tyto zásady, které si pracovníci KBV stanovili a které publikovali ve *Sborníku VO* v roce 1964, Pletka podrobil kritice. Především upozornil na otázky „[...] v čem tkví ideologičnost, že nejde o úkol samostatný, že se nepokládá za vhodné využívat nově objevených materiálů za posledních 30 let. Tím spíše je zarážející, že je vyhlašuje člověk, který se ještě před 10 či 7 léty tak bezvýhradně přihlašoval k marxistickému pojetí folkloristické práce a navrhoval, jak dále rozvíjet Václavkovo dílo. [...]“²⁷¹

Dále poukázal na to, že zásady, jak zpracovat pokračování edice, sice byly publikovány, ale stav badatelské práce neodpovídal tomu, že se vydání mělo kdy uskutečnit.

Na tomto místě se pak nabízí několik hypotéz, na které dnes již jednoznačnou odpověď nenajdeme. Z pozice pohledu třetí osoby musíme připustit, že Robert Smetana měl zřejmě jisté nostalgické sklony, které se pochopitelně odvíjejí od tragédie Václavkova skonu a snahy dokončit jednou započatý úkol. Měl ale především jasnou koncepci postupu práce, respektoval vymezené časové období, vycházel z již uskutečněné heuristiky, tedy výběru

---

²⁶⁹ Vychází z: Pletka, Václav: Význam Václavkových „Českých světských písní zlidovělých“ v naší folkloristice a problém dokončení jejich edice z hlediska současných potřeb, In: *Václavkova Olomouc 1964*. Ostrava 1965, str. 44-46.

²⁷⁰ Pletka, Václav: Význam odkazu Bedřicha Václavka pro další rozvoj marxistické folkloristiky. In: *Český lid* 6, 1971, str. 321–341.

²⁷¹ Pletka, Václav: Význam odkazu Bedřicha Václavka pro další rozvoj marxistické folkloristiky. In: *Český lid* 6, 1971, str. 327.

písní ke zpracování, kterou nehodlal měnit a na které se shodl ještě se svým bývalým spolupracovníkem Václavkem. Na druhou stranu je třeba říci, že Pletkovy argumenty měly také svou logiku a význam – chtěl rozšířit časový úsek zvolených písní a tím i jejich počet, navíc pod termínem zlidovělá píseň cítil jiný žánr, než Smetana s Václavkem. Asi proto, z pragmatického důvodu, se rozhodl, že nejlepší volba na dopracování ČSPZ bude katalog a nikoli celá edice. Navíc, údajně stejně jako Václavek, usiloval o modernizaci zaznamenávání sebraného materiálu, prý v duchu jeho práce na *Českých dějinách písní*, které Václavek připravoval od roku 1941. Pletka navíc ve své studii upozornil na to, že i on během práce na *Dělnických písních* vycházel z principů „václavkovských“. Uvedl, že Václavek údajně hodlal vydat souborné vydání písní s názvem *České dějiny písní*, na němž začal pracovat roku 1941, ale jeho dokončení bylo přerušeno Václavkovým zatčením gestapem. Tuto informaci se nám však nepodařilo podložit ani nijak vyvrátit.

Nyní je třeba zmínit, že v roce 2009 vznikla na Ústavu etnologie Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, práce Věry Svobodové, která se zabývala problematikou českých společenských zpěvníků druhé poloviny 19. a první poloviny 20. století.²⁷² Právě v této práci se autorka rozhodla aktualizovat Václavkův a Smetanův „Soupis společenských zpěvníků“,²⁷³ který byl vydán v Českém národním zpěvníku poprvé v roce 1940, podruhé v necenzurované podobě v roce 1949. Práce Svobodové vznikla na základě sbírky Václava Pletky, kterou Etnologický ústav Akademie věd získal, a dále příslušných svazků knihovny Etnologického ústavu; s drobnějšími soukromými sbírkami se celkově jednalo o soubor přibližně 400 exemplářů společenských zpěvníků. Autorka srovnáním několika prvních svazků s téměř sedmdesát let starým soupisem dvojice Václavek–Smetana došla k závěru, že pouhé rozšíření Václavkovy a Smetanovy práce „[...] o nová čísla na základě aplikace jimi zavedeného systému je z hlediska současných výzkumných podob nevyhovující.[...]“²⁷⁴ Autorka si byla vědoma, že v rámci vývoje a změn, kterými společnost prošla, se v průběhu těchto časových vln sice změnilo složení repertoáru, ale kmenový písňový základ zůstal prakticky stejný. K šíření společenských písní se mimo to přidala postupem času média, která dvojice

---

²⁷² Svobodová, Věra: *České společenské zpěvníky jako kulturní fenomén druhé poloviny 19. století a první poloviny 20. století. Pohled na problematiku společenských zpěvníků na základě vytvořené počítačové databáze rozsáhlého souboru nově dostupných pramenů*. Rigorózní práce, Filozofická fakulta, Ústav etnologie. Univerzita Karlova, Praha 2009.

²⁷³ Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: *Soupis společenských zpěvníků*. In: Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: *Český národní zpěvník*, Praha 1940, 2. vydání Praha 1949.

²⁷⁴ Svobodová, Věra: *České společenské zpěvníky jako kulturní fenomén druhé poloviny 19. století a první poloviny 20. století. Pohled na problematiku společenských zpěvníků na základě vytvořené počítačové databáze rozsáhlého souboru nově dostupných pramenů*. Rigorózní práce, Filozofická fakulta, Ústav etnologie. Univerzita Karlova, Praha 2009, str. 4

Václavek–Smetana v době vzájemné spolupráce nemohla využívat. Jednalo se například o odborně zpracované výběry,²⁷⁵ gramofonové desky a samozřejmě i rozhlas a televizi.

„[...] Retrospektivní zvukové edice²⁷⁶ vyvolaly novou vlnu zájmu o společenskou píseň v tehdejší Československu (Sauzení²⁷⁷ lásky), ale i mezi krajany v cizině (České písně vlastenecké), pod jejich přímým vlivem došlo k revitalizaci a k refolklorizaci některých společenských písní (Přijde jaro, přijde..., Vystavím si skrovnou chaloupku..., Je to chůze po tom světě...). Již tento letmý pohled na proměny a návraty společenské písně naznačil, že bude nutné Václavkův–Smetanův soupis revidovat, doplnit nejen nové tituly a vydání, ale i mnohé další údaje k položkám dosavadním a především že bude třeba změnit formu této dokumentace[...].“²⁷⁸

Právě na tomto příkladu jsme se rozhodli prezentovat inovativní přístupy v práci s pramennými materiály, které vlivem času a společenských změn mění svoji podobu. Především se mění i vědecké uvažování, nabízejí se nové přístupy zpracování a mění se koncepce zpracování. Tento postup pro edici Robert Smetana nepřijal. Svobodová se s ohledem na množství pramenů při úvahách o podobě zpracování svého výzkumu rozhodla rezignovat na doplňování údajů do tehdy stávajícího, sedmdesát let starého soupisu, ale naopak se rozhodla vytvořit formou počítačové databáze katalog zpěvníků, který by umožnil moderním způsobem využívat uložená data.²⁷⁹ Proto je třeba upozornit, že pohled Václava Pletky svoje opodstatnění ve své době měl. Na základě Pletkových teorií

---

²⁷⁵ *Český národní zpěvník*. Zpracovali Bedřich Václavek a Robert Smetana, Praha 1940; *Lyrika českého obrození (1750–1850)*; *Výbor Vojtěcha Jiráta*, Praha 1940; *Zpěv českého obrození (1750–1866)*; *Výbor Mírko Očadlíka*, Praha 1940; *Letáky z roku 1848*, Uspořádal Miloslav Novotný, Praha 1948; *Písně roku 1848*, vydala Jaroslava Václavková, Praha 1948; *Český národní zpěvník*. 2. vydání. Praha 1949; *Český revoluční zpěvník*, sestavili Vladimír Karbusický a Jaroslav Vanický, Praha 1953. Vychází ze: Svobodová, Věra: *České společenské zpěvníky jako kulturní fenomén druhé poloviny 19. století a první poloviny 20. století. Pohled na problematiku společenských zpěvníků na základě vytvořené počítačové databáze rozsáhlého souboru nově dostupných pramenů*. Rigorózní práce, Filozofická fakulta, Ústav etnologie. Univerzita Karlova, Praha 2009, str. 4–5.

²⁷⁶ *České písně vlastenecké*. LP Skiffle Kontra. Supraphon 1970. *Sauzení lásky*. LP Spirituál kvintet. Supraphon 1981.

²⁷⁷ Zde opravdu „Sauzení“

²⁷⁸ Svobodová, Věra: *České společenské zpěvníky jako kulturní fenomén druhé poloviny 19. století a první poloviny 20. století. Pohled na problematiku společenských zpěvníků na základě vytvořené počítačové databáze rozsáhlého souboru nově dostupných pramenů*. Rigorózní práce, Filozofická fakulta, Ústav etnologie. Univerzita Karlova, Praha 2009, str. 4–5.

²⁷⁹ Parafraze textu Svobodová, Věra: *České společenské zpěvníky jako kulturní fenomén druhé poloviny 19. století a první poloviny 20. století. Pohled na problematiku společenských zpěvníků na základě vytvořené počítačové databáze rozsáhlého souboru nově dostupných pramenů*. Rigorózní práce, Filozofická fakulta, Ústav etnologie. Univerzita Karlova, Praha 2009, str. 112. Svobodová, Věra: *Společenské zpěvníky jako kulturní fenomén českého národního obrození*. *Český lid*, č. 3, 2012, 339–361.

a snad i Václavových úvah o způsobu zpracování dokumentačního materiálu pod vlivem časových i společenských změn se autorka rozhodla vytvořit aktualizovaný katalog. Robert Smetana se však během snah o dopracování edice ČSPZ rozhodl postupovat jinak.

Vraťme se ale k podstatě Pletkova uvažování nad ČSPZ. Pletka si byl vědom, že je nezbytné důsledněji přistupovat ke zpracování dalších částí edice, která měla být nejen po stránce heuristické, ale i koncepční připravena tak, aby „práce na ní postupovala v plné shodě se současnými i budoucími potřebami naší vědy.“²⁸⁰ V rámci snahy o dokončení ČSPZ Pletka mluvil především o vytvoření mnohem většího vzorku, než je „50 zlidovělých písní“.²⁸¹ Pletka zřejmě záměrně útočil na Roberta Smetanu a zdůrazňoval, že na množství publikovaných písní upozorňoval i Bedřich Václavek: tedy že je třeba mít široký vzorek, který v písních epických chybí. Pletka dále Smetanovu práci na epických písních doslova „shodil“, když napsal:

„[...] a konečně bychom se měli vyjádřit k nejzávažnější otázce: zda totiž existuje pouze oněch 175 – či dokonce méně – zlidovělých písní v našem písňovém bohatství, nebo zda je jich víc – a kolik asi. Na tuto otázku jsem se snažil odpovědět již v r. 1963, kdy jsem soudil, že u nás můžeme zjistit – podle kritérií, jimiž se řídil i B. Václavek – nejméně 600 zlidovělých písní. Od té doby sleduji i své tzv. podezřelé písně a je jich t. č. již přes 800. A tak, jak se postupně nacházejí doklady o jejich kolování, se z podezření stává v četných případech jistota. A i když některé z nich – jsouce bedlivě zváženy – budou nalezeny lehkými a škrtnuty, leckteré zase přibudou. Je proto možno již dnes říci, že onen počet 600 bude v každém případě dodržen, či spíše překročen.[...]“²⁸²

Pokud ovšem prostudujeme pozorně pozůstalost Roberta Smetany a projdeme společné texty Václavka a Smetany, pochopíme, že tato Pletkova tvrzení nebyla zcela pravdivá. Dvojice totiž uzavřela sběr materiálu a stanovila konkrétně v českém písňovém materiálu písně zlidovělé. Smetana s Václavkem pak výsledek komentovali tak, že počet písní stanovili na již zmíněných 175, ale tento proces zlidovění doložili přibližně 5 000 doklady.²⁸³

²⁸⁰ Pletka, Václav: Význam odkazu Bedřicha Václavka pro další rozvoj marxistické folkloristiky. *Český lid* č. 6, 1971, str. 335.

²⁸¹ Toto číslo mělo zřejmě dehonestovat práci Smetany a Václavka. Pletka ho použil ve svém příspěvku o významu odkazu Bedřicha Václavka.

²⁸² Ibidem, str. 335.

²⁸³ Více viz: Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: O české písni lidové a zlidovělé. *Sebrané spisy VI*, Praha 1950, str. 9.

Roberta Smetanu ale i Jaroslavu Václavkovou Pletkovy závěry urazily. Snad i toto mohly být důvody, které se přičítají k okolnostem odchodu Václava Pletky z KBV. Jaroslava Václavková Smetanovi napsala:

„Milý Roberte,

nedovedu Ti popsat rozhořčení, které jsem prožila po přečtení článku Dr. V. Pl. v Českém lidu. Co tedy podniknout proti takové zlomyslnosti? Myslím, že jsou možné dvě cesty. Napsat polemiku do tisku, slušnou, na úrovni Tvého postavení. Nevím ovšem kam? Nebo žalovat pisatele. V tomto případě by byla nutná porada s právním zástupcem, aby nějakými „kouzly“ nebyla spravedlnost udusána. [...] Znovu si, Roberte, uvědomuji, jak jsme se v Dr. V. Pl. zklamali, když jsme mu věnovali tolik důvěry! Zdravím Tě srdečně. Tvá Slávka Václavková [...]“²⁸⁴

Pozůstalost Roberta Smetany odhalila ještě další jeden možný pohled na diskutovanou problematiku a zároveň odkryla i jeden pohled na úskalí práce na ČSPZ i na odchod Václava Pletky z KBV a univerzity. Velmi podrobně jsou v ní popsány například důvody, proč Václav Pletka v roce 1972 napsal článek „Význam odkazu Bedřicha Václavka pro další rozvoj marxistické folkloristiky“.²⁸⁵ Nalezená dokumentace Pletku fakticky diskredituje. Ve Smetanově pozůstalosti jsou materiály, které uvádějí, že v době, kdy byl Pletka v KBV zaměstnán, nevykonával adekvátně svoji práci a do zaměstnání docházel sporadicky. Dále jsou zde informace, že pracoval na jiných úkolech, než na jakých pracovat měl a na základě kterých byl do ústavu přijat.²⁸⁶ Je zde i dokument, kde na veřejném zasedání akademické obce Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci Smetana demonstruje důvody, proč je třeba ukončit spolupráci Kabinetu s Václavem Pletkou. Píše se v něm, že v roce 1963 byl přizván ke spolupráci a do zaměstnaneckého poměru kabinetu, na jehož půdě mělo být dílo Václavka a Smetany dokončeno. V zájmu spolupráce byl Pletka habilitován a v roce 1970 oznámil, že kabinet opouští, protože by byl „nucen pošlapat svou dosavadní vědeckou a ideologickou práci“²⁸⁷, kdyby měl vykonat to, k čemu je donucován, tj. spolupracovat s ČSPZ.

---

²⁸⁴ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8, inv. č. 621, Václavková Jaroslava dr. 111 ks. Dopis ze dne 29. května 1972.

²⁸⁵ Pletka, Václav: Význam odkazu Bedřicha Václavka pro další rozvoj marxistické folkloristiky. In: *Český lid* 58, 1971, str. 321–341.

²⁸⁶ Pletkovi vyšly v 60. letech tyto knižní publikace: *Kabaretní písničky* (1961), *Písňe lidu pražského* (1966), *Tam u Králového Hradce* (1966), *Písničky Josefa Švejka* (1968).

²⁸⁷ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 30, inv. č. 1181, Řešení sporu v kolegiu děkana, str. 2.

Pro zachování objektivitu je třeba zmínit i dřívější dokumenty. Například z roku 1970. Ty byly nalezeny v Archivu Univerzity Palackého ve složce Václava Pletky. Zde se z oficiálního dopisu, adresovaného kolegiu děkana, dovídáme:

„[...] V úterý dne 15. t. m. jsem se asi v 22.00 hod. setkal u vchodu do budovy FF s vedoucím funkcionářem fakulty,²⁸⁸ který – aniž jsem dal k tomu sám jakýkoliv podnět – začal ostře kritizovat činnost pracoviště, na němž působím, prohlašoval, že je zruší a sil, resp. míst takto získaných, použije pro jiné úkoly. [...] O obsahu rozhovoru jsem vyhotovil vzápětí ve své kanceláři písemný záznam [...]. Dne 17. t. m. jsem byl na 9.00 hod. pozván k vedoucím funkcionáři FF za účelem jednání. Obsah a styl tohoto jednání se však spíše podobal jakémusi trestnímu tribunálu.²⁸⁹ [...] Žádal jsem na počátku jednání, aby byl přizván věd. pracovník KBV s. Fr. Valouch, má-li se jednat o činnost KBV, a aby byl o usneseních veden přesný zápis. Mé žádosti nebylo v žádné z obou bodů vyhověno. [...] V závěru bylo vedoucímu KBV prof. dr. J. Š. Kvapilovi přislíbeno, že o učiněných rozhodnutích, která s. děkan vyhlásil, bude vyhotoveno písemné sdělení, ale toto neobdržel dodnes ani prof. Kvapil, ani já. [...]“²⁹⁰

Pletka v dopise dále upozornil na některá fakta, která byla dle jeho názoru jednoznačná. V první řadě mu bylo vytknuto, že nebyl fyzicky přítomen na pracovišti. Byla mu udělena důtka. Pletka ale předložil argument, že byl na studijní cestě mimo Olomouc. Na svoji obhajobu předložil podrobný pracovní plán.²⁹¹ Upozornil na to, že takovým způsobem pracoval celou dobu svého působení v KBV a připomenul několik pracovních úkolů, za které mu bylo vedením UP vyplacena odměna. Rovněž je důležité, že Pletkovi byla v 1970 změněna pracovní pozice na samostatného vědeckého pracovníka.²⁹² Druhým bodem jednání komise byla otázka plnění úkolu „Sběr, dokumentace a edice českých světských písní lidovělých“, za který byl v letech 1966–1969 zodpovědný. Pletka upozornil, že touto problematikou se zabýval přibližně 20 let. Zdůraznil, že Václavek na tomtéž problému pracoval v době předmnichovské republiky 16 let. Dále se vyjádřil následovně:

---

²⁸⁸ Zde půjde zřejmě o Dimitra Krandžalova, který byl od podzimu roku 1969 děkanem Filozofické fakulty Univerzity Palackého. Vychází z: Zatloukal, Pavel: Jaromír Dvořák aneb Rozkvět salonního komunismu v Olomouci. In: *Skleník. Kapitoly z dějin olomoucké výtvarné kultury 1969–1989*. Ed. Daněk, Ladislav; Zatloukal, Pavel. Olomouc 2009, str. 12. V AUP, ve složce Roberta Smetany, jsou dále k dispozici dokumenty, které jsou v roce 1970 podepsány Krandžalovem, děkanem Filozofické fakulty.

²⁸⁹ Přítomni byli Dimitr Krandžalov, Robert Smetana, Josef Šofferle Kvapil, Břetislav Smysl.

²⁹⁰ AUP, fond Václav Pletka, dopis ze dne 23. 9. 1970, str. 1.

²⁹¹ Nebyl součástí Pletkovy složky.

²⁹² AUP, fond Václav Pletka, dopis ze dne 24. 4. 1970. Píše se v něm: „[...] *Děkanát filozofické fakulty UP v Olomouci Vám v příloze předkládá k projednání a ke schválení návrh vedoucího KBV prof. dr. J. Š. Kvapila na převedení s. doc. Dr. Václava Pletky, CSc., do funkce samostatného vědeckého pracovníka.* [...]“

„[...] Některé nejzávažnější ideologické a metodologické aspekty, jimž se již po léta v této práci řídím, jsem přednesl v jedné části svého referátu „Uplatnění Leninova pojetí dvojí kultury ve vědecké práci“, předneseného dne 29. 6. 1970 na Václavkově Olomouci 1970. Přesné znění referátu, který byl předem písemně vypracován a předložen k posouzení dvěma proděkanům této fakulty, je k dispozici u proděkana pro věd. činnost. Zrovna tak je k dispozici magnetofonový zápis a přepis na stroji diskusního příspěvku prof. dr. Roberta Smetany, DrSc., v němž společensky nevhodným a ideologicky pochybným způsobem reagoval na můj referát. Posouzení jeho příspěvku je obsaženo v závěrech konference – byl to totiž jediný příspěvek, který se naprosto vymykal z celkového rázu jubilejní 10. VO 1970, která přispěla svým ideovým profilem ke konsolidačnímu procesu a k pozitivnímu řešení vytyčených úkolů (cituji z referátu Jaromíra Dvořáka, Václavkova Olomouc 1970, Nová mysl 9, 1970, str. 1320).“²⁹³

V posledním bodě Pletka žádá vysvětlení, proč je jeho osoba při práci na úkolech na ČSPZ ignorována.

„[...] Jsem nucen se zabývat ještě dokumentem, který mi byl předložen k prostudování, ač je datován dnem 9. 7. 1970, teprve dne 16. 9. t. r. Je to dopis prof. dr. Roberta Smetany, DrSc., jímž na příkaz kolegia děkana fil. fak. UP ze dne 7. 7. 1970 podává návrh zásad pro vydání Václavkových Českých světských písní zlidovělých. Dovoluji si požádat, aby mi bylo vysvětleno, proč kolegium děkana FF UP požádalo o podobný návrh pouze prof. Smetanu, a nikoliv také mne. Podle dokladů, uložených na děkanátu FF UP a v druhopisech v KBV, byli pro plnění tohoto úkolu stát. plánu určování již po několik let dva pracovníci – a sice pro muzikologickou část výše uvedený prof. dr. R. Smetana, DrSc., kdežto pro literárněvědnou a folkloristickou část já. Pouze na rok 1970 – neboť návrhový list byl odeslán v době, kdy jsem byl mimo ČSAV a mimo FF UP (nastoupil jsem zde teprve 17. 11. 1970) – figuroval jako zodpovědný pracovník doc. Dr. Jar. Dvořák, CSc. Tento však ihned po mém nástupu na FF UP prohlásil – a jistě to potvrdí –, že od této doby jsem nadále za tuto část úkolu zodpovědný opět já sám. Podle informací, které jsem obdržel od p. prof. dr. J. Š. Kvapila, byl prý tento návrh, předložený prof. Smetanou, kolegiem děkana FF schválen a stává se závaznou směrnici pro další činnost pracoviště, na němž jsem zaměstnán. [...] Jako zodpovědný pracovník [...], který pracuje – resp. měl by pracovat, na jiné jeho části. Navíc – je obecně známo a doloženo v dosavadní literatuře o čes. svět. písních zlidovělých, že část literární a folkloristická je základní a určující složkou celého úkolu.[...] Návrh, vypracovaný prof. Smetanou, a snad již schválený kolegiem děkana FF UP, má jediný smysl: dokázat již po x-té, že Václavkovy české světské písně zlidovělé v této formě a s tím materiálem, který shromáždil, jsou dílem ukončeným, vědecky vytěženým a zhodnoceným. Tato převážně Václavkova práce však se zdá být pro prof. Smetanu ještě nedostatečně

---

²⁹³ AUP, fond Václav Pletka, dopis ze dne 23. 9. 1970, str. 2.

vytěžena finančně, a proto již po léta naléhá na to, aby byla vydána. Ovšem tu černou robotu, spojenou s přípravou edice, musí udělat někdo jiný, ovšem ten někdo nejsem a nebudu já.[...]“²⁹⁴

V následující části dopisu se Pletka zabýval spíše svými osobními antipatiemi k Robertu Smetanovi a KBV, a nemá tudíž takovou váhu.

Celá záležitost kolem odchodu Václava Pletky z KBV se stala záležitostí velmi zdouhovou a věcí veřejnou. Pletka si s děkanátem Filozofické fakulty Univerzity Palackého vyměnil několik dopisů, ale bezvýsledně. Kabinet Bedřicha Václavka a Olomouc v roce 1971 stejně opustil.

Na místo Václava Pletky byly později vypsány dva konkurzy. Na pozici textologa byla přijata Miloslava Vaníčková²⁹⁵ a na místo muzikologické v roce 1971 Alena Burešová. Burešová byla pověřena, aby podle přiřazeného seznamu zpracovala příslušný soupis písní. Pro tuto práci bylo potřeba mít k dispozici i lístkový katalog a mikrofilmy, které měl v Kabinetu Bedřicha Václavka zanechat Václav Pletka. Ten se však ukázal jako neúplný. Soukromý katalog Václavka Pletky v Kabinetu nezůstal. Podle nepodložených informací si jej Pletka měl odnést, když z Olomouce odcházel. V citovaném dopise děkanátu univerzity nicméně Pletka uvedl, že:

„[...] Děkanem FF UP mi bylo vytčeno, že podle jeho informací mám jako vědecký pracovník ve svém držení dokumentační záznamy, mikrofilmy a jiné podobné předměty, jejichž původ není jasný. Poznamenal, že by mělo být vyšetřeno, jakým způsobem jsem tyto materiály získal a že by mi měly být v případě nelegální formy získání odebrány, a to případně i za pomoci soudního rozhodnutí. Konstatuji, že v řadě mých tiskem vyšlých prací [...] vysvětluji jejich původ. Je známo, že jsou výsledkem mé dlouholeté vědecké činnosti a že jsem tu vlastně po léta nahrazoval svou mimoslužební činností nepružnost a nevíšmavost institucí, které měly mít práce tohoto druhu ve své náplni. Tak vznikla v letech 1950–1957 velmi rozsáhlá práce o dělnických revolučních písních a tak vznikal po dalších 13 let ještě podstatně rozsáhlejší výzkum pramenů k vývoji netradiční písňové kultury, jehož součástí jsou asi z jedné pětiny i prameny k čes. svět. písňím zlidovělým. Že tato moje pětina je mnohokrát

---

²⁹⁴ Ibidem, str. 3.

²⁹⁵ Alena Burešová uvedla, že v letech 1972 nebo 1973 byla Vaníčková propuštěna. Bližší informace o Vaníčkové nejsou k dispozici. V Archivu Univerzity Palackého se totiž nenachází žádná složka, která by doložila, kdy Vaníčková v KBV pracovala a proč byla propuštěna. Zmínky o Vaníčkové nejsou ani v pozůstalosti Roberta Smetany. Podle nepodložených informací, ale emigrovala do Rakouska a z toho důvodu, byl ukončen její pracovní poměr v KBV.

větší než celý výzkum tohoto žánru, uzavřený v letech 1938–1940, je viditelně mým největším proviněním.[...]“²⁹⁶

Proč se nepodařilo v díle pokračovat, se v neposlední řadě pokusila vyjasnit i Alena Burešová, která do celé problematiky vnesla další rozměr.

„[...] A teď pár slov k tomu, proč se nepodařilo v díle pokračovat. Podle toho, jak mne prof. Smetana instruoval, práce spočívala v tom, že na určitou dobu bylo nutné mít v paměti všechny dostupné varianty písní a melodií s nimi souvisejícími (z fungující společenské praxe). Šlo o stovky záznamů, mezi nimiž bylo třeba sledovat historii té které melodie, písně, najít spojnice, které fungovaly jako jisté uzly pro další proměny především písňového materiálu. Takže muzikolog mohl přistoupit k této práci ve fázi, kdy už to podstatné z literární práce bylo jasné, a i tak by ještě bylo třeba dohledávat v hudební produkci potřebné varianty. To ohromné množství melodického materiálu, lze – i dle jeho vlastní zkušenosti – udržet v hlavě tak dva, tři měsíce. Pak se dostavila totální vyčerpanost.[...]“²⁹⁷

Burešová vzápětí nastínila, proč se Václav Pletka tak zarytě držel své vlastní koncepce a snahy vytvořit „pouze“ písňový katalog. Jeho sociologická idea spočívala v jednoduché práci: tedy pouze spočítal výskyt a frekvenci jednotlivých písní. Tato metoda však postrádá doklady „[...] o cestách provozu jednotlivých písní, proměnách lidové tvořivosti, o příčinách obliby určitých písní, o jejich šíření v určitých oblastech a konec konců i o proměnách vazeb mezi umělou tvorbou a cestami zlidovění určité látky, o jejím zezpěvnění v lidovém repertoáru. Nápad doc. Pletky na rozdělení písňového repertoáru na tematiku dělnickou odporuje tomu podstatnému, co znamená pojem společenský zpěv.[...]“²⁹⁸

Dostupný dokumentační materiál poskytl takové množství informací, které nám nabízejí poměrně jednoduchou odpověď na otázku, proč dopracování ČSPZ nebylo úspěšné. Byla to labilnost pracovní důvěry, příliš komplikované a rozsáhlé téma. Zrekapitulujme, že Robertu Smetanovi nešlo o to vytvořit množství dílčích průzkumů, jejichž výsledkem by byly katalogy–tedy výstup, o který Pletka celou dobu usiloval. A to z prostého důvodu, že katalog by nepodával souhrnný obraz podoby ČSPZ. Předložené archivní dokumenty napomohly lépe se orientovat v problematice dokončení ČSPZ a upozornily na několik důležitých skutečností: na to, že koncepce práce na ČSPZ měla být po válce změněna, a na složité a křehké pracovní vztahy,

²⁹⁶ AUP, fond Václav Pletka, dopis ze dne 23. 9. 1970, str. 5.

²⁹⁷ Z e-mailové korespondence zasláné 11. 2. 2018.

²⁹⁸ Ibidem.

které byly vlivem mocenských možností, zbytečně zpřetrhány. Snad právě díky tomu zůstal Václavkův a Smetanův odkaz neuzavřený. Závěrem lze konstatovat, že Robert Smetana nenašel osobnost, s níž by vytvořil podobný pracovní tandem jako s Bedřichem Václavkem. I tato skutečnost dosvědčuje, že dvojice Smetana-Václavkem byla jedinečná.

Soupis společných publikací Roberta Smetana a Bedřicha Václavka

- Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: Sto let života písně „Kde domov můj?“ In: Ročenka Chudým dětem, r. 46, 1934, str. 75–101.
- Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: Lidová píseň. In: Ottův Slovník naučný nové doby, sv. 2, Praha 1935, str. 821–822.
- Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: České písně kramářské. Praha, 1937 (1949)
- Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: Jak katalogizovali kramářské písně, In: Janu Emlerovi k šedesátce, Slovanská knihovna 5, Praha, 1938, str. 137–143.
- Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: Český národní zpěvník. Praha, 1940 (1949)
- Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: František Sušil: Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými. Praha, 1941
- Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: Havlíčkova politika v písních. Rozhlasová montáž z prací o Havlíčkovi a jeho době, současných pamětí a z písní Havlíčkových. Vysíláno 10. ledna 1946
- Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: O české písni lidové a zlidovělé. Praha 1950 (Samostatně: Několik slov úvodem, str. 7–19; Tiskaři a nakladatelé, str. 77–89; Kramářská píseň, str. 131–132)
- Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: České světské písně zlidovělé. Písně epické. Praha 1955
- Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: Prozatimní soupis zlidovělých písní. Prozatimní definitivní seznam zpěvníků. Úvodní slovo k edici z r. 1940 Bedřich Václavek, Smetana Robert. In: Václavkova Olomouc 1964, Ostrava, 1965, str. 149–166.

Kritická edice vybrané korespondence Roberta Smetany a Bedřicha Václavka

---

Zpráva o korespondenci

Robert Smetana si během svého života vytvořil mnohé pracovní kontakty a vše si velmi pečlivě uchovával a zapisoval. Dochovaná korespondence nasvědčuje, že Smetana udržoval bohatý písemný styk s mnoha osobnostmi a institucemi. Při takovémto množství pramenů můžeme očekávat rozmanitou funkčnost jednotlivých dopisů.

Soubor dopisů Roberta Smetany Bedřichu Václavkovi je v celku snadné definovat. Obsahová náplň se dá rozdělit na rovinu zcela profesní a rovinu důvěrnou, až velmi osobní. Tón komunikace byl ze strany Smetany zprvu ryze zdvořilostní. Postupem času se vztah mezi oběma muži značně prohloubil. Vykali si ale až do konce spolupráce. Tento vztah zřejmě oběma vyhovoval. Udrželi si rovinu korektnosti a po drobných potyčkách se vyhnuli zbytečnému přílivu větších emocí. V celkovém počtu autografů Roberta Smetany převažují strojopisy nad manuskripty. V korespondenci, kterou dostával Smetana od Václavka, pak převažují manuskripty, a to i přesto, že Smetana Václavka žádal o to, aby psal na stroji. To kvůli špatné čitelnosti jeho rukopisu.

Periodizační hledisko zpracované korespondence je ohraničeno léty 1932 až 1940. Písemná komunikace mezi oběma muži měla v jejich spolupráci nepostradatelnou funkci, především od roku 1933, kdy musel Václavek z Brna odejít do Olomouce. Nejfrekventovanější byla proto korespondence v letech 1934–1935, v období, kdy byl Václavek v Olomouci a Smetana v Brně. Václavek se ale s Brnem nerozloučil a o víkendech se pravidelně vracel. Oba muži se osobně setkávali v brněnských kavárnách Avion, Sokolovně v Kounicově ulici a v Kině Dopz. Menší frekvenci komunikace zaznamenáváme v období prázdnin, kdy oba trávili čas na svých chalupách; Smetana ve Velké Lhotě na Dačicku a Václavek v Novém Hrozenkově u Vsetína. Obsahová náplň korespondence tohoto období se týkala Smetanových studií, finančních problémů, ale i lapsů ve společné práci. Důležitá etapa ve Smetanově životě je v korespondenci zaznamenána rokem 1935. V této době byl Smetana Václavkem informován o nabízeném místě správce uměleckohistorického oddělení v Muzeu hlavního města Olomouc. Jak bylo naznačeno níže,

Smetana velmi tvrdě odolával Václavkovu tlaku, aby za ním do Olomouce odešel. Václavek svého váhavého spolupracovníka společně s Vladimírem Helfertem a Bohušem Vybíralem přesvědčil. Smetana konkurz do Olomouce vyhrál a tím se prakticky uzavřel jeden díl nejmotivnější části korespondence. Poté, co Smetana k 1. lednu 1936 nastoupil do olomouckého muzea, četnost vyměněných dopisů poklesla. Proto poslední etapu vymezujeme léty 1936–1938. V těchto dopisech jsou řešeny především pracovní úkoly.²⁹⁹ V listech je jen místy reflektována politická situace, resp. je upozorněno na sílící německou invazi. Nicméně poslední dochovaný dopis, který Smetana zaslal Václavkovi, vyznívá až poeticky:

„[...] Bylo by to tu velmi krásné, kdybych nemyslel pořád na písničky, o kterých se mi sem a tam dokonce také zdá. Poručení mil. paní a rodině.[...]“³⁰⁰

Vzájemná korespondence dle dochovaných autografů oficiálně skončila 2. dubna 1940, kdy Václavek Smetanovi poslal poslední dopis, který byl také jako poslední nalezen v pozůstalosti Roberta Smetany. Komunikace se ale nekončila. Poté, co Václavek získal novou identitu pod jménem František Hrdina, se korespondence obnovila. Musela ale být podle předchozí domluvy ničena. Písemný styk oba muži kamuflovali tím, že psali maskované milostné dopisy a nechali si je zprostředkovat dalšími osobami. Václavek měl v dopisech vystupovat pod ženským jménem Mimi,³⁰¹ pan Jaroslavský nebo J. Taly.³⁰² Prostředníky této komunikace byla nejdříve manželka básníka Františka Halase³⁰³ Libuše Rejlová.³⁰⁴ Pod jménem Pavla v dopisech vystupovala i žena Václavka Jaroslava. Dalším osobám nebyly poskytovány žádné informace. V případě, že by byli nuceni účastnit se výsledku na gestapu, měli všichni zúčastnění připravenou verzi, že Bedřich Václavek unikl přes Vsatsko na Slovensko a dále do Sovětského svazu. V pozůstalosti Roberta Smetany a Bedřicha Václavka se nepodařilo dohledat, do kdy přesně utajená písemná korespondence fungovala.

²⁹⁹ Podrobněji v předchozí kapitole.

³⁰⁰ Podrobněji v „Edice korespondence“, dopis č. 70, 4. 7. 1938.

³⁰¹ Tyto dopisy nejsou dochovány.

³⁰² Dva dopisy jsou součástí „Edice korespondence“. Nejedná se o autografy. V pozůstalosti Roberta Smetany nebyly nalezeny, ale nachází se ve *Sborníku VO*, kam je přepsal a poznámkami opatřil Robert Smetana. Více viz: Vybrané dopisy Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi. Dopis č. 33, 11. 4. 1940; dopis č. 34, 18. 4. 1940.

³⁰³ Básník František Halas (3. 10. 1919 – 27. 10. 1949) se s Bedřichem Václavkem seznámil v roce 1923. Začali spolu spolupracovat při zakládání Brněnského Devětsilu, redigovali společně první ročník devětsilské revue *Pásmo* (v letech 1924–1925 Halas redigoval společně s Artušem Černíkem), spolupracovali spolu i na komunistickém satirickém časopise *Šlehy*.

³⁰⁴ Libuše Rejlová (1908–1958) česká historička umění a autorka monografie o Antonínu Procházce.

V roce 1964 Robert Smetana uveřejnil ve *Sborníku VO 1964*³⁰⁵ dva dopisy, které se dochovaly z doby, kdy byl Václavek v utajení. Známa je nám ale pouze ta podoba, kterou Smetana publikoval ve sborníku a kterou opatřil vlastnoručně vytvořeným poznámkovým aparátem. Tyto dva exempláře pocházejí z 11. a 18. dubna 1940. Dopisy byly psány tak, aby nebylo možné rozeznat, kdo je píše, a tak, aby se o Václavkově existenci vůbec nevědělo.³⁰⁶

Robert Smetana ve vzpomínkách věnovaných Bedřichu Václavkovi napsal:

„[...] Nikdy nezapomenu na večerní pracovní poradu s Bedřichem Václavkem v olomouckém Václavkově bytě v dnešní Václavkově ulici číslo 1, na kterou mne pozval velmi stručným dopisem, napsaným docela výjimečně na visitce.[...]“³⁰⁷

Tento vzkaz jsme v pozůstalosti nenalezli. Je uchován pouze zmíněný dopis z 2. dubna 1940, kdy Václavek Smetanu běžně úkoluje. Dále pak píše:

„[...] Jasně, stručně a nanejvýš věcně jsme projednali na této schůzce všechny eventuality i náš modus vivendi pro nejbližší i vzdálenější budoucnost. Bylo to totiž buď dne 2. dubna 1940 anebo bezprostředně kolem tohoto dne – a byla to naše asi dvouhodinová pracovní porada poslední. Když jsem tehdy večer odcházel od Václavků, zahlédl jsem Bedřicha Václavka ještě jednou v plném pokojovém osvětlení oknem ze zahrádky vily, jak soustředěně a klidně urovnává na svém rozložitém psacím stole nějaké své papíry a knihy. To jsem Bedřicha Václavka viděl naposledy. Příštího dne ráno totiž odjížděl Bedřich Václavek z Olomouce a touto cestou docházel do ilegality, ze které se už nevrátil.[...]“³⁰⁸

V předložené korespondenci se setkáváme s důležitými jmény české inteligence první poloviny 20. století.³⁰⁹ Prostřednictvím Smetanových výpovědí je poukázáno na instituce,³¹⁰ se kterými byl pracovně v kontaktu nebo ve kterých krátkodobě pracoval. V dopisech je vykreslena Smetanova osobnost, jeho jistá nevyrovnanost způsobená absencí stálého zaměstnání, nepravidelným výdělkem, rostoucími dluhy a dlouho nedokončenými studii. I na základě těchto skutečností se rovina pracovní korespondence přeměnila v rovinu osobní. Především ze Smetanovy pracovní neukojenosti mohla pramenit jakási jeho

³⁰⁵ Václavkova Olomouc 1964. Ostrava 1965.

³⁰⁶ Oba dopisy, které Smetana dodal jako přílohový materiál do *Sborníku VO*, jsou součástí kapitoly „Vybrané dopisy Bedřicha Václavka“. Ve Smetanově pozůstalosti nebyly nalezeny.

³⁰⁷ Smetana, Robert: Svědectví o Bedřichu Václavkovi. *Index, vzpomínkový sborník Bedřicha Václavka 1897–1957*. Brno 1957, str. 6

³⁰⁸ Ibidem, str. 6

³⁰⁹ Vladimír Helfert, Jaroslav Helfert, Stanislav Souček, Jiří Horák, Karel Jaroslav Obrátil, Bohuš Vybíral, Fedor Soldana, J. L. Fischer, Josef Polášek, Jindřich Halabala, Roman Jakobson, Jan Mukařovský atd.

³¹⁰ Pro příklad: Janáčkův archiv, Český rozhlas, Moravské zemské muzeum v Brně, Masarykova Univerzita, Muzeum hlavního města Olomouce, Ústav pro lidovou píseň atp.

frustrace. Robert Smetana často Bedřicha Václavka žádal, aby si našel nového spolupracovníka. Václavek jej ale přesvědčoval, ať u společné práce zůstane. Neopomíjel ho ani napomínat, nebo kriticky připomínat, když se mu například několik dní neozval.

„[...] Milý příteli, co je s Vámi? Umřel jste Vy nebo někdo Vám? Hledal jsem Vás marně včera ráno u Vás. [...]“³¹¹;

„[...] Proč jste se v sobotu neukázal v Avionu? [...]“³¹²

„[...] Jako Váš zaměstnavatel jsem s Vámi zcela nespokojen. Dnes jsem dostal [...] rozpočet, který zřejmě na nic není. [...]“³¹³;

„[...] Milý příteli, velmi jste mne zklamal, když dnes nepřišly knížky. [...] Jsem hotov s registrací slok a mohl jsem, máje dva dni volno, přikročit k analýze, a teď nemohu. [...]“³¹⁴;

„[...] Člověče, děláte něco? [...]“³¹⁵;

„[...] Přestal jste odpovídat na moje lístky, patrně v správném předpokladě, že Vás ty písničky nebudou otravovat. [...]“³¹⁶

V době, kdy se Smetana rozhodl, že dopíše disertační práci, zbrkle informoval svého spolupracovníka, že na nic jiného už nebude mít čas.³¹⁷ Václavek se ale nenechal vyvést z míry: „[...] Jakkoli chápu Vaši situaci a souhlasím s Vaším rozhodnutím, shledávám, že jste člověk extrémů, čehož důsledky nemohu ovšem nést. [...]“³¹⁸

V dalších dopisech jsme se mohli dočíst, že se Smetana rozhodl, že žádná studia nedokončí a najde si práci.

„[...] Nevím, co Vás vlastně potkalo, že jste ztratil do té míry rovnováhu? Nemaje o tom ponětí, nemohu do věci naplno mluvit. Tuším, že jde o peníze. Jde-li o peníze na taxy, pak se to musí nějak spravit, proto byste přece věc neodkládal a nekazil si přes roku života, v němž můžete celou svou situaci, uděláte-li rigorosum, vše můžete k lepšímu změnit. Bojím se však, že jde o nějaké Vaše skrupule, že při rigorosu nebudete excelovat nebo pod. Pamatujte, že dnes se skvělými výsledky studují studenti, kteří na to mají. U Vás je to otázka

³¹¹ ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 618, k. č. 8. Václavek Bedřich 1932–1940. Dopis ze dne 3. 6. 1935.

³¹² Ibidem, dopis ze dne 13. 5. 1935.

³¹³ Ibidem, dopis ze dne 18. 1. 1935.

³¹⁴ Podrobněji v „Edice korespondence“, dopis č. 13, 1. 11. 1934.

³¹⁵ Ibidem, nedatovaný.

³¹⁶ Ibidem, dopis z 19. 8. 1938, Olomouc.

³¹⁷ Podrobněji v „Edice korespondence“, dopis č. 9, 17. 4. 1934.

³¹⁸ Podrobněji v „Vybrané dopisy Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi“, dopis č. 7, 18. 4. 1934.

existence a teď jde o to mít tu formalitu co nejdříve z krku! [...] Vyzývám Vás předem, abyste nepřerušoval studia. [...]“³¹⁹

Korespondence obou mužů odrývá i jejich soukromý život. Bedřich Václavek působil ve svých dopisech zdrženlivěji. Nechával většinou Smetanu pouze pozdravovat od své manželky Jaroslavy. Smetana byl sdílnější. Téměř pravidelně pozdravoval „milostivou paní“ a „BOBa“. V první fázi práce bylo potřeba postavu jménem Bob identifikovat. Smetana totiž v písemném styku nepoužíval označení „pozdravujte Boba“ nýbrž „BOBa“. Ve svých dopisech Václavovi psal, aby se s ním za něj „pokočkoval“, že „mám pro něho připravené úplně nové věci na kočkování!“³²⁰ nebo „zatočte za mne s Bobem v luftě a buďte zdrav“³²¹. V pozůstalosti Roberta Smetany jsme později našli dopis, který mu 8. ledna 1940 adresoval Bedřich Václavek.

„Milý příteli,

hledal jsem Vás dnes marně v úřadě a slyším, že se vrátíte až 16. t. m. To jste si to dobře natáhl, ale ostatně Vám nezávidím a doufám, že lyžujete? My jsme si pobyli na Hrozenkově moc dobře, pilně jsme i s Bobem lyžovali, ale sotva jsme se v pátek vrátili, už na nás dotírají nemoci. [...]“³²²

Bob byl Václavkův syn Vladimír.³²³

Další osoba, která je dvakrát podepsána v dopisech Václavkovi, je jistá Věra Plocherová. Jedná se o dopisy z doby, kdy byl Smetana již v Olomouci. Jsou datované 17. srpna 1936 a 8. srpna 1937, kdy spolu trávili léto na Smetanově chalupě na Dačicku. Smetana se s touto ženou rozešel a v roce 1942 se oženil s Miloslavou Kinclovou. Z tohoto manželství se narodily dcery Jitka³²⁴ a Hana.³²⁵

---

³¹⁹ Podrobněji viz: Vybrané dopisy Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi, dopis č. 9, 7. 6. 1934.

³²⁰ Podrobněji v „Edice korespondence“, dopis č. 23, 15. 11. 1934.

³²¹ Podrobněji v „Edice korespondence“, dopis č. 24, 9. 12. 1934

³²² ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 618, k. č. 8, Bedřich Václavek.

³²³ Vladimír Václavek (1930–1987). Jeho nezpracovaná pozůstalost je uložena v Národním archivu Praha. Paměti (strojopisný originál, 931 str.). Více v kapitole Adresát Bedřich Václavek.

³²⁴ Jitka Ondroušková, která se a provdala za Ladislava Ondrouška.

³²⁵ Hana Kovalčuková, vystudovala historii a němčinu na Filozofické fakultě Univerzity Palackého a provdala se za Josefa Kovalčuka, který se osobou svého tchána zabýval v několika článcích a vydal dvě edice Smetanových pamětí.

Ediční poznámky

Robert Smetana a Bedřich Václavek v korespondenci detailně odkrývají svůj život z let 1933 až 1938. Jednotlivé dopisy jsou uloženy v PNP a ANM v Praze. Z pozůstalosti Roberta Smetany plyne, že komunikace mezi oběma muži byla velmi plodná a oficiálně fungovala až do dubna roku 1940.³²⁶ Srovnáme-li množství dopisů, které byly nalezeny v obou pozůstalostech, zjistíme, že v PNP je dochována ani ne třetina dokumentačního materiálu, který se nachází v ANM, tedy pozůstalosti Roberta Smetany. Domníváme se, že důvodem byla skutečnost, že oproti Smetanovi byl Bedřich Václavek mnohem menší systematick. Obdržené dopisy často používal jako poznámkové papíry a větší váhu, než sdělovací, pro něj neměly. V případě Roberta Smetany tomu bylo přesně naopak. Smetana jako systematick par excellence si uchovával téměř vše, bez známek dalšího užívání.

Pro zpracování korespondence jsme se rozhodli využít metodu kritické edice, konkrétně pak vědecké. Tedy tu, která je vypracována kritickou metodou a opatřena podrobným literárněhistorickým i textologickým komentářem. Vzhledem ke stáří jednotlivých dopisů se tato cesta nabízela jako zcela přirozená. Smetanovy autografy jsou ve většině velmi pečlivě zapsané, ať již jde o dokumenty psané rukou či strojem.³²⁷ Zcela opačný případ tvoří dochovaná korespondence, kterou zasílal Bedřich Václavek Smetanovi. Pokud Václavek nepsal na stroji, byl jeho rukopis prakticky nečitelný. Oba muži pro svoji komunikaci používali spisovnou češtinu. Kromě drobných archaismů, byla věcná formulace logická a pochopitelná. V edici je čerpáno z autografů Roberta Smetany³²⁸ a vybrané korespondence Bedřicha Václavka.³²⁹

Jednotlivé dopisy jsou opatřeny záhlavím, v němž je uvedeno datum a ve většině případů i místo odeslání dopisu. Pokud tyto údaje nebyly přímo uvedeny v dopise a korespondenčních lístcích, nebo byly špatně čitelné, ale byly na základě jiných indicií doplněny, jsou vepsány do hranatých závorek. Dopisy, u kterých nebylo možné dohledat dobu jejich vzniku, jsou umístěny na konec edice jako dopisy „Bez datace“. Edice se podřizuje současné pravopisné normě. Je potřeba upozornit, že korespondence mezi Smetanou

³²⁶ Poslední dopis, který se nachází v Archivu Národního muzea, je z 2. dubna 1940.

³²⁷ Vždy bez významnějších změn. Pouze jeden dopis ze dne 23. ledna 1935 je psán křivě, z důvodu poruchy psacího stroje, a s větším množstvím překlepů, které jsou opraveny.

³²⁸ ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 618, k. č. 8, Bedřich Václavek.

³²⁹ Autografy jsou uloženy v Památníku národního písemnictví v Praze. V době naší návštěvy nebyla Václavkova pozůstalost zpracována. Památník národního písemnictví Praha. Fond Bedřich Václavek, nezpracovaná pozůstalost. Oddíl Robert Smetana. Dnes: Osobní fond v rozsahu 140 kartónů, 1897 - 1943.

a Václavkem sloužila především jako komunikační prostředek. Jsou proto doplněny chybějící písmena, špatné pády, shody. V těchto případech bylo potřeba doplnit například zvrtné „se“, aby byl jasný význam. Značná část dopisů byla vyřízena ve spěchu, čímž mnohdy utrpěl jazykový projev. V těchto případech jsme větu upravili do logického sledu nebo využili poznámkový aparát, kde je větný význam vysvětlen. Z důvodů respektování autenticity jsme se rozhodli zachovat drobné archaismy či nespisovné výrazy. Jedná se například o „jaké voloviny“, „prachy“, „vynechati“, „mám vrátiti“, „mlčevších“, „slíbivších“, „neposlavších“, „filosofie“, „positivní“, „musea“, „musejník“, „dátí“, „ovládati“, „symbiosa“, „insertce“ apod.³³⁰ Ze stejného důvodu jsou ponechány v původní podobě i slovní tvary, které se dnes píše se /z/, ale v době vzniku dopisů se /s/. Opraveny jsou ale například „prakse“ na „praxe“. Interpunkce byla opravena zejména tam, kde by její absence (popř. přemíra) mohla způsobit komplikace v porozumění textu (tzn. v těchto dopisech i tak mohou být nějaké interpunkční hrubky). V dopisech jsou opraveny zjevné gramatické chyby a překlady, včetně interpunkce. Zde například: „nerozumněl“, „včeřejška“, „pobívali“, atp.

Zkratky typu tj. a tzv. jsou upraveny do dnešní podoby. Specifické psaní velkých písmen v edici není korigováno, například: „Radio“, „na Stadionu“, „Ústavu“. V transkripci není sjednocen žádný typ kolísání. Například psaní velkých a malých písmen „vám“ a „Vám“, „vy“ a „Vy“. Ponechán je i nejednotný typ datace například „19. X.“, „5. června“. Ponechány jsou také číslovky ve větách např. „3 firmám“.

Zkrácená podoba letopočtu je upravována ve formě například: 35 na [19]35. Není zasahováno do místních jmen. V případě názvů ulic, které se v průběhu času změnily, jsou v dopisech původní názvy ponechány. V poznámkovém aparátu je následně uveden současný název. Podle pravidel edice jsou upraveny i citace v hlavním textu. Bedřich Václavěk o jednom ze svých spolupracovníků Zdeňku Rossmannovi psal jako o Roassmannovi. Příjmení bylo upraveno na správnou podobu Rossmann.

Edice přidává odstavce tam, kam je Smetana předpokládal, ale měl málo místa (u korespondenčních lístků). Odstavcem s hvězdičkou * je nahrazeno Smetanovo označení [I], [-]. Robert Smetana na korespondenčních lístcích či dopisech upozorňoval na text na druhé straně symbolem ÷, který je ponechán. Smetana měl oproti svému kolegovi Václavkovi písmo čitelné. Místa, která jsou z důvodu stáří dopisů či z důvodů znečištění nečitelná, jsou označena v hranaté závorce s poznámkou nečitelné, tj. [nečitelné].

---

³³⁰ Výčet konkrétních příkladů není kompletní.

Robert Smetana (ale i Bedřich Václavek), aby urychlil sdělení, používal velké množství zkratk. Celý význam slova je v textu doplněn v hranaté závorce. Například Mil.[oslav], exam.[inátoři], slov.[anských], univ.[erzitní] knih.[ovny], prostřed.[nictvím], p.[anu] dr. V.[ybíralovi], Li.[dových] nov.[inách], St.[átní] ú.[stav] p.[ro] l.[idovou] p.[íseň], ř.[editel] S.[utnar], Mukař.[ovský], kram.[ářské], Buch.[arin], Čas.[opis] Mor.[avského] M[usea] Zem.[ského]. V poznámkovém aparátu jsou vysvětleny četné zkratky dobových institucí VOSK = Všesvazová komise pro kulturní styky se zahraničím, S. R. = Sociologická revue, ČMM = Časopis matice moravské, NVČ = Národopisný Věstník Československý, R. J. = Radio Journal. Tento termín Smetana používá v různých podobách jako například „Radio“, „Radiojournal“, „Radio Journal“, „Journal“ atp. Zkratky akademických titulů jsou ponechány v původní podobě, tedy například „dr.“, „prof.“

Smetana své dopisy posílal nejčastěji z Brna, kde pobýval do roku 1933, následně pak z Olomouce. Prázdniny Smetana trávil u svých rodičů ve Velké Lhotě u Dačic, kterou označoval též Poldovkou, odtud v dopisech „na Poldovce“. Podpisy dopisů Smetanou nejsou pokaždé stejné. Smetana používal například „SM“, „R.Sm.“, „Sme“ atp. Stejně tak je ponechán podpis Václavka jako „BVáclavek“. Ponechán byl i rozličný způsob psaní číslovek s měnou, tj. 350 Kč, 350,- i 350.–. Smetana nerozlišoval tvary „naši“/„naší“, chybné užití se objevuje na vícero místech. Pro lepší čitelnost opravujeme do spisovného tvaru. V dopisech jsme se často setkávali s větším počtem teček, než je obvyklé „...“, je zarovnáno na počet tří teček. Smetana často používal spojení „,-“ to je v dopisech ponecháno kvůli častému opakování.

Dva Václavkovy dopisy z roku 1940 jsou doslovným přepisem ze sborníku Václavkova Olomouc. U těchto dopisů je ponechán původní poznámkový aparát. Námi vytvořené poznámky jsou v tomto případě vyznačeny tučně.

Poznámkový aparát přináší bližší informace k jednotlivým osobám, místům a souvislostem. Údaje uvádíme při jejich první zmínce, dále se v poznámkovém aparátu neobjevují. V poznámkách neodkazujeme na editorské zásahy v textu. Grafická úprava edice má jednotnou podobu a nerespektuje přesné rozvržení textu autografů. V tomto případě se jedná o oslovení, závěrečnou formulaci a datum. To vše je sjednoceno.

Edice korespondence

Robert Smetana Bedřichu Václavkovi

1933

1. ³³¹

Na Poldovce 12. července 1933

Vážený pane doktore, ctěný příteli,

nevím ani, jak Vám mám vyložit okolnosti, za nichž Vám píši. Především Vám odepisuju pozdě, poněvadž jsem ujel z Brna. Neměl jsem ani příležitost, abych za Vámi došel do knihovny. Jen jsem nechal v L.[idových] N.[ovinách] svou adresu. Možná, že mi můj odjezd budete zazlívát, ale uvažte, co jsem měl dělat. Myslím denně na Vás a Vaši poslední záležitost a prosím Vás, abyste mi o tom napsal dopis. Svou další spolupráci s Vámi nemusím ovšem za žádných okolností opustit. To je samozřejmé. Zařídte se prosím podle toho. A Zlid.[ovělé] písně dokončíme, na to zase spoléhám já. Jen půjde nyní o to, jak si to zařídíte. Pro dnešek přenechávám Vám další slovo. Váš Sm.

Jak dlouho se zdržím, nevím, zatím sbírám písně, obzvláště zlid.[odvělé] písně.

Rob. Smetana t. č. ve Velké Lhotě u Dačic na Moravě, Poldovka³³²

---

³³² Václavek odepsal 18. 7. 1933: „Milý příteli! Co jste se tak zbrkl, že jste odjel? Ale to je Vaše záležitost. Pamatujte však, že jsem byl živě interesován i na ní! [...] Pro naši práci z toho plyne, že musíme počítati s tím, jak budeme spolupracovat [...] mi zatím není jasné. Prohlédl jsem opětovně celý stav práce a budu v ní velmi energicky pokračovati – skoro se bojím, jestli mi stačíte s tempem, když Vaše poměry jsou tak neurované. (Ovšem to tempo je podmíněno tím, jestli mně do toho nepřijdou věci, které nejsou v mé moci). Zatím horlivě sbírejte zlid. písně u Vás, tím byste mohl naší práci hodně prospěti!! [...]“ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8, inv. č. 618, Bedřich Václavek. Podrobněji ve „Vybrané dopisy Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi.“

2.

Na Poldovce, V.[elká] Lhota u Dačic na Mor.[avě], 1. srpna 1933.

Vážený pane doktore, vážený příteli,

začátek Vašeho dopisu, který zodpovídám teprve dnes, když mi došla má mašina, bez které zřejmě nemohu cokoli psát a zapisovat, tedy tento začátek Vašeho dopisu zazní trochu výčitkou. Ptáte se doslova, proč jsem se tak zbrkl a ujel z Brna. Odpovím Vám na tuto otázku, i když právě ona znamená pro mne celý soubor otázek, který neumím zodpovědět ještě ani sobě. Je to v zásadě jednoduchá věc. V Brně nebylo do čeho kousnout, to, co bych si mohl vypsát v L.[idových] N.[ovinách], to sotva stačí na živobytí, a teď mi tam zbývaly ještě jiné věci. Utekl jsem tedy doslova z Brna sem, kde neutratím ani za měsíc to, co tam za týden. Platy mi ovšem zůstaly, to víte asi nejlépe sám, a já jsem užil posledních peněz na cestu sem. Možná, že v tom všem budete spatřovat něco, co vypadá jako zkušenost se mnou. Ale předpokládejte, že bych nerad upadl do líčení svých posledních dnů v Brně. V L.[idových] N.[ovinách] se dosud nic nehnulo a právě ta okolnost mi působí obavy před podzimem, kdy odtud budu musít zmizet. Kalkuloval jsem tedy takto: seberu alespoň 500 písni, což mi vynese alespoň 3 000,- Kč. Tím zaplatím všechno, co bude třeba zaplatit. A pak snad budu mít příležitost vybrat si v L.[idových] N.[ovinách] nějakou částku a psát. Ale právě před několika dny jsem pročítal návrhy úsporné komise a dočetl se, že asi nebudou zakupovány žádné sbírky, jichž není třeba k vyučování. Proto chci dnes ještě napsat o informace prof. Helfertovi,³³³ zda se do sbírání mám vůbec dávat. Zlidovělé písně ovšem už zapisuju. Mám už také onu píseň, o které jsem Vám kdysi vyprávěl. Jde o onu domnělou píseň pražských vyhnanců na Slovensko,³³⁴ o které psal prof. Souček. Pro naši edici získáme takto celou píseň, totiž celé číslo, s nápěvem, textem původním a textem zlidovělým. Bude toho nesporně na jednu stránku, čili má zásluha o finanční zdar našeho podniku rovná se asi 31,-Kč.

V další části svého dopisu uvažujete o budoucnosti naší spolupráce. I mně není ještě jasno, jak to uspořádáme, abychom překonali vzdálenost z Br.[na] do O.[lomouce]! Ideální podmínky bychom za těchto okolností získali, kdyby to nějak dopadlo v L.[idových] N.[ovinách]. Domáhal bych se co nejdříve členství v Syndikátu pro permanentku, která by mi dovozovala dojíždět do O.[lomouce] první třídou a zadarmo. Ale spíše myslím, že budeme

---

³³³Vladimír Helfert (24. 3. 1886 – 18. 5. 1945), zakladatel brněnské hudební vědy, učitel Roberta Smetany.

³³⁴Souček, Stanislav: Domnělá píseň pražských vyhnanců na Slovensko a její slovenské příbuzenstvo. Brno 1923, 85 str.

moci počítat se stornem Vašeho přeložení než s touto možností. Víte, člověk by neuvěřil, jaké voloviny dovedou udělat nahoře a jak dovedou zkomplikovat práci.

Zatím ale bychom ještě marně uvažovali. Zajímalo by mne, zda jste byl ve styku s prof. Helfertem a co soudí o tom on. Ale varuji Vás před jeho optimismem. Dal jsem se jím několikrát zlákat. Nevyčítám mu to ovšem (je to totiž vždycky rys lidí, kteří by sami nikomu neuškodili a kteří to předpokládají také o všech ostatních), ale žádný rozpočet bych na tom nebudoval.

Jinak není se mnou nic nového; trochu jsem ještě ztloustl, trochu jsem opálen, trochu jsem se koupal a vydatně jsem zžírán starostmi o tom, co bude později. Mám toho už dost a bojím se toho zvláště nyní, když vím, že z toho mohou být také všelijaké smrtonosné případy. Takto Vám nelíčím svou budoucnost, která se dotýká trochu i Vás, ovšem nijak růžově, ale konečně, snad to také nějak vydržím. Jen že nebudu moci pracovat tak intenzivně, jak bych mohl, kdyby bylo o mě postaráno poněkud pravidelněji. Ale co to je starost, víte sám nejlépe, a tak už o tom nemusím více psát.

Ještě několik konkrétních věcí. Své bydliště zdejší zaměním nyní už jen za Brno. O tom Vám napíšu hned, jakmile odtud odjedu. V univ.[erzitní] knihovně si onen sešit, o němž píšete, vyzvednu, jakmile se jí dostanu alespoň trochu blíže. K plánovitému sbírání písní zlidovělých chybí mi pouze jejich seznam. Nemáte tam něco po ruce, abyste mi to sem k sbírání poslal? Mimo to bych potřeboval balík kancelářského papíru. Máte-li nějakou forotu, která nic nestála, přepisoval bych na tento papír hned zlidovělé písně pro naši potřebu.

Děkuji Vám za Váš dopis, jsem Váš

Rob Smetana

Přeji Vám, abyste své dovolené hodně dobře užil. Vyříd'te mé poručení paní choti.

3.

Brno, 19. X. [19]33

Vážený příteli,

lituji, že Vám musím oznámit, že odjíždím do Prahy až v pondělí, den [23]³³⁵, tedy v den jako Vy. V Brně je totiž zahajováno Janáčkovo museum a zároveň ustavována Janáčkova společnost. Proto chci strávit tuto neděli ještě v Brně. Sejdeme se tudíž až v knihovně Národního musea, kde na Vás budu podle ujednaných dispozic čekat. Zároveň si laskavě zařídte jinak úkol, který jste na mne uložil, a napište laskavě Mil.[oslavu]Novotnému³³⁶ ještě jednou sám. Budu v Praze jen o několik málo hodin dříve než Vy. Mimo to se nehoršete, že to píšu až nyní. Teprve dnes jsem se o nedělních slavnostech dozvěděl z novin. Doufám také, že se v Brně před naším odjezdem ještě uvidíme. Napište mi proto laskavě, kde bychom se mohli setkat.

Se srdečným pozdravem Váš oddaný RSm

P. S. Neviděl jsem nikdy rozmlácenějšího stroje než je tento.

---

³³⁵ Jedná se o dedukci, z číslovek je čitelné pouze číslo 3. Vycházíme z došlé korespondence, kterou Smetana obdržel od Václavka, ve které se 20. 10. 1933 píše: „Přijďte v ½ 17 do kavárny Stadionu, vy opožděný badateli. BV“ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8, inv. č. 618, Bedřich Václavěk. Pokud je tedy v dopise čitelné číslo 3, musí jít logicky o 23. listopadu.

³³⁶ Miloslav Novotný (17. 6. 1894 – 22. 12. 1966), český prozaik, literární historik a bibliograf, kunsthistorik a překladatel. V letech 1921–1924 byl tajemníkem Svazu osvětového (pozdější Masarykův ústav pro národní výchovu) v Praze, od roku 1922 působil jako externí redaktor Národních listů, od roku 1924 byl knihovníkem Národního muzea. V roce 1927 se stal správcem Literárního archivu, který založil společně s Josefem Volfem. V roce 1939 byl jmenován zemským muzejním radou, 1941 prozatímním správcem a zároveň vedoucím Literárního archivu a 1945 přednostou knihovny Národního muzea. V letech 1951–1955 působil jako vědecký pracovník Ústavu pro českou literaturu ČSAV, poté odešel do důchodu.

4.

Brno, 3. listopadu 1933

Vážený spolupracovníče,

promiňte mi, nenavštívím-li Vás zítra na Stadionu.³³⁷ Onemocněl jsem ohavnou chřipkou, a proto Vás prosím, abyste mne vyhledal v bytě, bude-li třeba, abychom spolu hovořili, a zbude-li Vám čas. O prof. Horákovi³³⁸ jsem vyprávěl již mil.[ostivé] paní. Jinak jsem po Vašem odjezdu dopracoval vše, co zbylo. Více si povíme o tom ústně, až se sejdem.

Srdečně zdraví Smetana

5.

Brno, 8. XI. [19]33

Vážený pane doktore,

budte v sobotu tak laskav a přivezte mi laskavě svoji sbírku. Zároveň Vás prosím, abyste si uvolnil některou hodinu v sobotu nebo neděli – jak Vám bude libo – k nutné rozmluvě. Nalezl jsem některé persifláže uměl.[ých] písní v Kryptadiích řed.[itele] Obrátila.³³⁹ Jsou po melodické stránce zajímavé a já je budu moci sotva vynechat, třeba že budeme mít některé nesnáze s texty.³⁴⁰ Ale o tom až ústně. Zároveň si vyzvednu svou sbírku, kterou jsem

---

³³⁷ Jde o objekt Sokolovny v Kounicově ulici v Brně. V dobách, kdy se zde oba muži scházeli, zde hrávala a sídlila Filharmonie Brno.

³³⁸ Jiří Horák (4. 12. 1884 – 14. 8. 1975), slavista, profesor komparatistiky a dějin slovanských literatur na brněnské univerzitě. Působil také v Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV.

³³⁹ Karel Jaroslav Obrátil: *Kryptadia: Příspěvky ke studiu pohlavního života našeho lidu I., II.* Jedna z nejrozsáhlejších sbírek českého folkloru. Autor zde shromáždil ty lidové projevy a zvyky, které byly většinou cenzurovány. Vše ponechával v původní podobě, ačkoliv si byl vědom, že budou měšťánskému uchu znít poněkud hrubě a oplzle. Vycházely v letech 1932–1939. Obrátil je vydával vlastním nákladem. V reedici je vydalo nakladatelství Paseka v roce 1999. Karel Jaroslav Obrátil (2. 11. 1866 – 5. 4. 1945) byl za své protifašistické názory v sídle pražského gestapa Pečkárný umučen. Psal pod pseudonymy ABC, Alfa, Karel Jaroš, Jaroslav Olšanský. Traxler, Jiří: *Písně krátké Jana Jeníka rytíře z Bratřic*, II. díl, Pelhřimov 2010. V roce 2009 vyšla publikace *Když jsem šel okolo vrat...* která je prvním a necenzurovaným vydáním známých Písní krátkých Jana Jeníka z Bratřic. Soubor lidových písní, které díky své erotické explicitnosti velkého množství popěvků do tohoto roku nikdy nevyšel a to vč. roku 1989, kdy vyšel v úplnost. Ed. Kopáš, Radim; Schwarz, Josef: *Jan Jeník z Bratřic: Když jsem šel okolo vrat...* Praha 2009.

³⁴⁰ Zde ve smyslu vulgarismů.

pořizoval letos v létě. Jak jsem slyšel, těšíte se hodně veřejně z toho, co jsem přivezl, vlastně dal poslat do Brna!³⁴¹ Zatím Vás srdečně zdravím

Sm

---

³⁴¹ Jedná se o druhý sběr, který Robert Smetana uskutečnil v roce 1933.

6.

Brno, 6. ledna 1934

Vážený pane doktore, ctěný příteli,

poněkud mne překvapuje, že nedáváte o sobě vědět vůbec nic. Víím ovšem, že jste měli se stěhováním spoustu práce a starostí, že jste jistě hodně vykořelen. Ale je tu několik věcí, které přesto musíme vyřídit.

Včera jsem hovořil s drem Gregorem,³⁴² který mi oznámil, že především měl zasedání brněnský výbor St.[átní]ú.[stav] p.[ro] l.[idovou] p.[íseň]. Oznámil mi mimo jiné, že schůze ústředního výboru bude letos pravděpodobně ke konci ledna v Brně. Zmiňoval jsem se mu o tom, že máme několik záležitostí, které bychom chtěli této schůzi předložit.³⁴³ Máme si proto prý všechny věci přichystat. Nevím, jak nahlížíte na naše metodické věci. Myslím, že bude dobře, když se s nimi nebudeme svěřovat vůbec nikomu, protože nikdo z nich zatím z toho, co můžeme zatím už my pokládat za samozřejmosti, nebude ještě chápat ani slova.³⁴⁴ Ale bylo by velmi dobré, kdybychom mohli předložit a dát si oficiálně schválit náš katalogisační návrh pro zpracovávání kramářských písní. Jednal jsem již v Lidových novinách o zapůjčení všech štočků, které tenkrát udělali pro mou stať. Dostanu je, kdykoliv budu potřebovat zdarma. Bylo by tedy ještě třeba, abyste příště dovezl do Brna ještě své fotografie oněch zdánlivě stejných tisků a mimo to abyste si vyžádal štočky z Radiožurnálu, které jste otiskl tenkrát při naší relaci o zlidovělé písní. Zároveň bude třeba, abychom na jednom příkladě ilustrovali naše požadavky. Mám k tomu štoček jedné celé kramářské písně, který však budeme musit rozřezat na 8 částí. Proto je třeba, abyste příští sobotu přijel do Brna

³⁴² Zřejmě půjde o Aloise Gregora (14. 12. 1888 – 8. 9. 1971), slavistu, moravského dialektologa, slovakistu a etnografa.

³⁴³ Šlo o vydání kramářských písní. Chronologie vydání jednotlivých částí prací na kramářských písních: Smetana, Robert: Tiskaři a nakladatel českých písní kramářských. *Časopis Matice Moravské*, r. 58, 1934, str. 296; Smetana, Robert; Václavek, Bedřich: *Jak katalogizovat kramářské písně*. Kapitoly knihovědné a knihovnické Janu Emlerovi k šedesátce. *Slovanská knihověda*, r. V, 1938, str. 1937–1943; Smetana, Robert; Václavek, Bedřich: *České písně kramářské*. 1. vyd. František Borový 1937, 2. vyd. Svoboda 1949; Smetana, Robert: *Kramářská píseň*. *Ottův slovník naučný nové doby*, Dodatky, III. sv. 2, 1935, str. 821–822.

³⁴⁴ Smetana, Robert; Václavek, Bedřich: *České písně kramářské*. Praha 1937.

a vyhradil si alespoň jedno celé odpoledne pro mne. Dokončíme tu definitivní redakci tohoto článku a mimo to bych se Vám chtěl pochlubit několika novými zajímavostmi. Dále mám tu ten pražský materiál zpěvníkový, který tu leží už téměř měsíc. Nedělám s tím zatím stále ještě nic, protože stále ještě nemám definitivní seznam písní, které budeme zpracovávat. Napište mi alespoň, zda ho dovezete. Materiál mi roste a doufám, že nyní zapíšu alespoň ještě 30 zlidovělých písní zde v Brně, jejichž provenience je Humpolecké zálesí. Právě včera jsem zapsal velmi zajímavou variantu písně o Miroslavovi a Bělě počínající: Za městem v údolí v tichém háji ...; jde pravděpodobně o jakousi transkripci této písně někdy z let 1860. Tuším, že jsem ji viděl někde mezi kramářskými tisky. Mám k tomu ovšem i nápěv a čekám, že budete patřičně překvapen.

Dr. Gregor mi zároveň říkal, že výbor jednal asi $\frac{3}{4}$ hodiny o mé soukromé situaci a vyslovoval dokonce naději, že někdo z nich (Váša)³⁴⁵ pro mne něco udělá. Ale myslím si, že tu nedělají nic, než že mi trošičku zpestřují můj bídný život. Mimo to mám několik zajímavých zpráv z Un.[iverzitní]kn.[ihovny]. Stavba se podnikat nebude a ř.[editel] S.[utnar]³⁴⁶ půjde pravděpodobně do pense už koncem února. Tyto zprávy jsou ovšem důvěrné a nechte si je pro sebe. V této souvislosti jsem slyšel něco i o Vybíralovi³⁴⁷ jako o možném nástupci. Udělal byste pak pro mne něco?

Zatím se těším na Vaši odpověď. Ostatně nezapomeňte mi napsat také svou novou adresu. Nemáte-li v Brně kde bydlet, můžete bydlet u mne. O tom jsme již mluvili. Dám Vám k dispozici své hříšné lože. Tak mi prosím Vás co nejdříve napište. S přáním všeho dobra Vaší ctěné rodině a Vám

Váš Robert Smetana

---

³⁴⁵Pavel Váša (23. 1. 1874 – 20. 3. 1954), bohemista, literární historik, pedagog a redaktor Lidových novin. Byl členem Pracovního výboru pro českou národní píseň na Moravě a ve Slezsku. Od roku 1919 byl jednatelem moravskoslezského pracovního výboru Ústavu pro lidovou píseň a členem hlavního výboru Ústavu pro lidovou píseň.

³⁴⁶Jaroslav Sutnar (24. 6. 1873 – 24. 7. 1947), knihovník vídeňské univerzitní knihovny. V roce 1922 nastoupil do Zemské a univerzitní knihovny v Brně, kde od roku 1923 do roku 1934 vykonával funkci jejího ředitele.

³⁴⁷Bohuš Vybíral (14. 1. 1887– 25. 5. 1951) absolvoval slavistiku a germanistiku na vídeňské univerzitě. O roku 1913 působil ve Studijní knihovně v Olomouci, po první světové válce jako její přednosta. Jako znalec slovinské kultury připravil první českou publikaci o slovinském umění (v roce 1921). Zapojil se také do obnovení olomoucké univerzity (místopředseda akčního výboru). Bartocha, Rostislav: Dr. Bohuš Vybíral padesátníkem, *Časopis VSMO L*, 1937, č. 187–188, s. 292–294.; Stýskal, Jiří: Bohuš Vybíral, in: Pavel Urbášek (red.), *Zakladatelé a pokračovatelé. Památník osobností obnovené univerzity*, Olomouc 1996, s. 243–245.

7.

Brno, 17. ledna 1934

Ctěný pane doktore,

souhlasím s Vaším konceptem, jež netřeba doplňovati. Napíšu jej na papír (na čisto), podepíšete jej v sobotu a já ho pak odevzdám prof. Součkovi či schůzi ústředního výboru.³⁴⁸ O tom Vás podrobněji zpravím v sobotu. Zatím podle zpráv prof. Gregora nebylo ještě o místě³⁴⁹ schůze rozhodnuto.

Náš společný článek je hotový.³⁵⁰ Mám místo Vašich 6 stran nyní téměř 11. Myslím, že nebude už třeba další redakce, poněvadž jsem se Vašeho materiálu téměř ani nedotkl. Hlavně jsem článek přepsal do češtiny, uspořádal jeho sled a doplnil o několik částí jak odborných (o významu kramářské písně apod.), tak metodických (vedlejší katalogy apod.). Mimo to jsem vypracoval vzorné katalogizační ilustrace podle štočků, jež mi zapůjčila redakce Lidových novin. Mám je již doma. Tím asi je vše z nejnnutnějších záležitostí vyřízeno. Chtěl jsem ještě podotknout, že Vám článek neposílám, protože jsem si zapomněl pořídit průklepy; nechci ovšem riskovat jeho ztrátu a mimoto by bylo i poštovné velmi vysoké.

Zatím se těším na náš společný „flám.“

Srdečně zdraví Smetana

PS. Do poznámek potřebuji ještě citaci Vašich prací z L[evé] F.[ronty],³⁵¹ kriticky jste určil tuším Nejedlému chybně připisované autorství, které si látky a citaci Jakubcovu v Dejvicích s patřičnou odpovědí Jakubcovi, dále všechny Vaše literární projevy o kramářské písni.

---

³⁴⁸V tomto období se Smetana s Václavkem začali intenzivně zabývat kramářskými písněmi.

³⁴⁹Místu schůze

³⁵⁰Společný článek z ledna či února roku 1934 o kramářské písni či o české písni zlidovělé se nepodařilo dohledat.

³⁵¹Levá fronta byla organizace českých levicově orientovaných intelektuálů. Byla založena v roce 1929 a nahradila činnost Svazu moderní kultury Devětsil (členem Devětsilu byl i Václavek). Jejím cílem bylo propagovat socialistickou kulturu a organizovat spolupráci pokrokové inteligence s dělnickou třídou. Zakládající osobnosti byli především: Karel Teige, Stanislav Kostka Neumann, Bedřich Václavek, Julius Fučík. Organizace pořádala přednášky, diskusní večery a výstavy. Vydávala časopis Levá fronta (1930–1933) a ve stejnojmenném nakladatelství levicovou, především politickou literaturu. V různých městech vznikaly odbočky (např. v Brně), organizace se dělila na několik sekcí (architektonická, ekonomická, filozofická, lékařská, literární atp.). Její působení bylo ukončeno v roce 1938.

Přivezte mi laskavě v sobotu další místa s patřičným citováním časopisů a glosu nevynechávajíc ani knížky!

8.

[leden 1934]

Pan dr. B. Václavek, Olomouc, Stud.[ijní] knihovna.

Milý příteli,

nadávám pořád, ale to neznamená, že bych Vám nebyl obětoval tu hodinu na sepsání Neumannových³⁵² předválečných věcí rád.³⁵³ Omluvte mi však, že Vám to nepřepisuju. Všude je totiž uvedena signatura a při opisování bych to mohl poplést.

Nejvíce naříkám, že k psaní dopisů se dostávám jen chvílemi – nevím, co to je, že se mi teď nahnulo tolik práce. Mám ovšem už jakési zaměstnání. Pořádám Janáčkův archiv – dodal mi to prof. Helfert – je za to 500,- Kč měsíčně, a tak i snad to mi ukrádá čas.³⁵⁴ Ale toho není tolik. Spíše jsou tu jiné věci a vůbec, já Vám nebudu dlouho a zeširoka psát, abych se mohl dát do toho, Souček³⁵⁵ se dnes veselil nad Vaším lístkem a udává tam Váš údaj. Ale ten sborník je podepsán Vírou, tovaryšem, je u toho dopis a mimo to je sborník datován 1857. Může mít ale tento počet písní, který udáváte Vy. Máme naděje, že dostaneme honorář za nasbíraný materiál, ale brněnský odbor bude pravděpodobně proti tisknutí částí rukopisů. To je pro mne ovšem vítanější. Ostatně zítra si o tom promluvíme. Večer mám ale představení v divadle, takže nebudu moci být s Vámi.

---

³⁵² František Neumann (16. 6. 1874 – 25. 2. 1929), český dirigent a hudební skladatel. Po vzniku Československa přijal nabídku Leoše Janáčka a stal se šéfem opery brněnského Národního divadla. Kromě děl světového repertoáru uvedl v Brně cyklus Smetanových oper, díla Dvořáka a Fibicha, ale především se zasloužil o uvádění děl Leoše Janáčka. Prakticky všechna Janáčková jevištní díla vzniklá po roce 1918 měla premiéru v Brně pod jeho taktovkou.

³⁵³ Zde jde zřejmě o knihu: Milén, Eduard; Helfert, Vladimír: *František Neumann*, Prostějov 1936, neprodejný soukromý tisk k VIII. sjezdu moravských knihovníků, 29 str.

³⁵⁴ Dopis pochází někdy z ledna 1934. Helfert zřejmě požádal svého bratra Jaroslava, ředitele Moravského zemského muzea, o pomoc. Vladimír Helfert totiž 28. ledna 1934 Smetanovi píše: „Milý pane Smetano, mluvil jsem o Vaší situaci s bratrem. Zajděte k němu co nejdříve, má pro Vás něco. Za druhé bych Vás prosil, abyste tuto středu k nám přišel asi v 1 hod. odpo. Rád bych Vám dal něco o zlidovělé písni a přitom Vás požádal, abyste zůstal u nás přes oběd. Zdvaví Vás VI. Helfert.“ ANM, fond Robert Smetana, Vladimír Helfert, inv. č. 190, k. č. 4, datace 1920–1945.

³⁵⁵ Stanislav Souček.

Zatím Vás srdečně zdraví R. S.

Poručte mne u ctěné rodiny!

9.

Brno, 17. dubna 1934

Vážený příteli, ctěný pane doktore,

dneškem přerušuju – jak jsem Vás už upozornil – veškeré práce, ať jsem je slíbil či nikoli.³⁵⁶ Prosím Vás proto, abyste vypracoval heslo „kramářské písňe“ pro dra Soldána³⁵⁷ Vy. Příkládám Vám k svému listu svou stať z Lid.[ových] Novin, která Vám snad v mnohém (hlavně pokud jde o hudební stránku) osvětlí to, co bych do tohoto hesla byl napsal já. K bibliografii tohoto hesla zaznamenávám pro Vás hlavně: Fr.[antišek] Bartoš.³⁵⁸ O naší poezii kramářské, Lid a národ, II., 195–293 (povšechný popis textů kram.[ářských] písní s ukázkami),³⁵⁹ dále citujte svou stať, můj článek v Lid.[ových]Novinách (7. V. [19]33 neděl.[ní]příloha, Český obchod s písněmi i zpěvem)³⁶⁰ a můj článek pro Č[asopis]M[atice]M[oravské].,³⁶¹ který letos vyjde. Nazval jsem jej Tiskaři a někteří

³⁵⁶ Robert Smetana přerušil spolupráci s Václavkem z důvodů přípravy na doktorské zkoušky.

³⁵⁷ Jedná se o Fedora Soldana (1903–1979), historika, který se v roce 1929 obdržel titul PhDr. V letech 1929–1938 pracoval v Ottově slovníku naučeném nové doby, nejdříve jako redaktor literární rubriky, od roku 1934 jako vedoucí interní redakce. Od roku 1940 působil v nakladatelství Melantrich jako redaktor Českého slova. Za články v tomto deníku během okupace byl roku 1946 očištěnou komisí Syndikátu spisovatelů na čtyři roky distancován, a tím i suspendován z publikační činnosti. Po odchodu z Melantrichu pracoval v nakladatelství Orbis a poté ve Státním nakladatelství krásné literatury a umění. Vychází z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/fedor-soldan-40465>, cit. 3. 10. 2017

³⁵⁸ František Bartoš (16. 3. 1837 – 11. 6. 1906), pedagog, jazykovědec a etnograf. Významná osobnost moravské vzdělanosti a kultury druhé poloviny 19. století. Byl organizátorem vědeckého a národního života na Moravě, autor dosud jediného souborného moravského dialektologického slovníku (dvoudílný Dialektický slovník moravský, 1905–1906).

³⁵⁹ *Lid a národ*. Sebrané rozpravy národopisné a literární. Svazek druhý. (III. Podluží a Podlužáci. IV. Moravští kopaničáři. V. O naší poezii kramářské. VI. Tři filologické „humoresky“). Zlín, Krajská knihovna Františka Bartoše, Muzeum Jihovýchodní Moravy 2003. 337str. [Faksimile vyd. Velké Meziříčí, J. F. Šašek 1885.]

³⁶⁰ Český obchod s písněmi i zpěvem (Příloha Lidových novin 41, 1933, č. 230, s. 1–2)

³⁶¹ Jde o článek: Smetana, Robert: Tiskaři a nakladatelé českých písní kramářských. *Časopis Matice Moravské*, r. 58, 1934, str. 296. Česká Matice Moravská vznikla v roce 1849 jako Národní jednota, která se etablovala jako vědecký a humanitní spolek. Jeho cílem bylo vydávat knihy a podporovat knihovny, čítárny či vznik uměleckých děl. V roce 1853 přijala jednota název, který přetrval do současnosti. Matice moravská se v roce 1869 rozhodla vydávat vlastní periodikum, *Časopis Matice moravské*, jehož koncepci vypracoval Vincenc Brandl. Vychází z: <http://www.malice-moravska.cz/historie-a-soucasnost>, cit. 17. 10. 2017

nakladatelé českých písní kramářských.³⁶² Konečně uveďte naši společnou práci pro N[árodopisný]V[ěstník]Č[eskoslovenský]³⁶³ a mimo to snad ještě Adámkův bibliogra.[fický] pokus.³⁶⁴ Sbírký mají hlavně musea v Chrudimi (1281 písní), v Litovli (824), v Plzni (1184), Praha, Městské mus.[eum] (504), Prostějov (697), Přerov (826) a Vys.[oké] Mýto (446). Stav r. 1931. Drobnější literatura o kram.[ářských] písních je roztroušena po národop.[isných] časopisech. Jde tu ovšem hlavně o otisky textů. Čes.[ký] lid., N[árodopisný]V[ěstník]Č[eskoslovenský], Čas.[opis] Mor.[avského] Musea Zem.[emského] aj.

Pro Vás nyní je další část dopisu. Chtěl jste po mně především sign.[aturu]špal.[íček]³⁶⁵ ze zem.[ském] archivu. Jenomže právě zjišťuju, že jsem si poznamenal

v zem.[ském] archivu bohužel jen to, že má 62 písní, a nezaznamenal jsem si u toho signaturu. Mohu Vám však pomoci alespoň tím, že písně ty jsou uloženy v černé vysoké krabici. Je možné, že to naleznou podle toho. Ostatní práce, které jsem Vám slíbil, nemohu nyní vykonat. Máte-li v sobotu čas, dám Vám k dispozici u mne v bytě svou bibliografii,³⁶⁶ kde je materiál k novým písním zlidovělým, který jste mne žádal. Jinak se nyní musím cele věnovat své záležitosti. Budu s tím, jak doufám, někdy 24. června hotov. Proto se na mne nezlobte, vynahradím Vám pak zdvojeným úsilím vše, oč za těchto okolností přicházíte. Hlavně se pak dáme do zlidovělých písní, k čemuž už mám nyní řadu podnětů nových. Těším se, že pak budeme o to rychleji a o to s větší chutí pokračovat.

---

³⁶² Tiskaři a nakladatelé českých písní kramářských (Samostatně stránkový otisk, Brno 1934, 12 s.).

³⁶³ Národopisný věstník československý nahradil v roce 1906 Národopisný sborník československý. V letech 1914–1924 byl jediným centrálním oborovým periodikem v Československu. Vydávání časopisu bylo přerušeno ve 30. letech hospodářskou krizí a posléze II. světovou válkou. Po válce časopis fungoval do roku 1956. Dostupné z: <http://www.narodopisnaspolecnost.cz/index.php/virtualni-badatelna/digitalizovane-casopisy/item/35-narodopisny-sbornik-cit.9.1.2018>.

³⁶⁴ Zřejmě se jedná o Karla Václava Adámka (19. 9. 1868–18. 12. 1944). Adámek byl český spisovatel, kulturní historik a muzejník. Napsal řadu prací z oblasti východočeského muzejnictví, historie, umění a etnografie. Je autorem publikací: *Lid na Hlinecku*, Praha 1900; *Příspěvky k dějinám selského lidu z okolí Hlinska 18. větu*. Prahu 1897; *Listiny k dějinám lidového hnutí náboženského na českém východě v 18. a 19. věku I–II*. Praha 1911–1912. Václav Frolec, Josef Vařeka: *Encyklopedie Lidová architektura*, Státní nakladatelství lidové architektury, Praha 1983, str. 11

³⁶⁵ Tzv. špalíček je soubor sešitů kramářských písní. Dnes dostupné na: <http://www.spalicek.net>

³⁶⁶ Bedřich Václavek v roce 1933 vydal v Národním osvobození zprávu o práci na českých světských písních zlidovělých. V září a říjnu roku 1934 pak společně se Smetanou v Lidových novinách a Národním osvobození informovali o postupech a stavu na práci českých světských písních zlidovělých. První svazek Českých světských písní zlidovělých byl vydán až v listopadu roku 1955 a to již pouze Smetanou. Tento vydaný svazek však neobsahoval původně zamýšlené teoretické studie obou sběratelů ani původně plánované rejstříky k obsahu knihy. I z tohoto důvodu, byla kniha přijata s kritikou.

Váš Rob. Smetana

10.

Brno, 20. dubna 1934

Vážený pane doktore, milý nepříteli,

velmi se podivuju, že jste se tak rozkatil. Když to tedy nejde jinak, tak teda to heslo napíšu,³⁶⁷ ale kde se dozvím bibliografii k Vaším statím o kram.[ářských] písni, zatím ví prozřetelnost. Neudělám-li to však, tak si pamatujte, že vina padne na Vás. Totiž rigo.[rosum].³⁶⁸

Horákovi³⁶⁹ byste podle mého skromného názoru neměl vůbec odepisovat. Protože on také neodepisuje. Ale chcete-li být tak pozorný vůči Praze, tak jim napište, že dodáme vinou mou první část ještě během tohoto roku. Souček sám je proti tomu, abychom to odevzdávali po částech. A usnesení ústředního výboru prý vůbec nemluvilo o částech. To prý popletl Horák. Tak si laskavě dělejte, co chcete. To, že nemůžeme dodat celý rukopis, je ovšem jasné i prof. Součkovi. Konec konců ví, jak v tom vězím, a mimo to má také snad představu o tom, co to je za práci. Ostatně už jsem Vám jednou napsal, že Janáček smolil svou tzv. edici,³⁷⁰ v níž není uděláno celkem vůbec nic, plných 26 let. Tak prosím se nechtějte dávat usurpovat nějakými pražskými nedostatky.

Ale dělejte tedy, co chcete. Za mne jim můžete napsat, že jednu část dodáme. Ale já jsem Vám zároveň napsal skutečné usnesení výboru.

Zítra Vás vyhledám na okamžik u Zemanů.³⁷¹ Váš Robert Smetana

³⁶⁷ Jde o heslo Kramářské písni v Ottově slovníku naučném. Smetana, Robert: Kramářská píseň. *Ottův slovník naučný nové doby*, Dodatky, III. sv. 2, str. 821–822.

³⁶⁸ Smetana se připravoval na doktorskou zkoušku z filozofie. Václavěk napsal 18. dubna 1934 Smetanovi: „Milý příteli! Jakkoli chápu Vaši situaci a souhlasím s Vaším rozhodnutím, shledávám, že jste člověk extrémů, čehož ovšem nemohu unést. [...] o kramářské písni psátí nebudu. [...]“ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8, inv. č. 618, Bedřich Václavěk. Více viz kapitola „Vybrané dopisy“, dopis č. 2.

³⁶⁹ Jiří Horák (4. 12. 1884 – 14. 8. 1975), český slavista, folklorista, literární komparatista, vysokoškolský pedagog a akademik ČSAV.

³⁷⁰ Zde není přesně jasné, co Robert Smetana Janáčkovou edicí myslel. Jiří Zahrádka se domnívá, že by snad mohlo jít o Moravské písni milostné I., které byly vydány v roce 1930 Leošem Janáčkem a Pavlem Vášou. Vychází z emailové korespondence s Jiřím Zahrádkou ze dne 4. 6. 2016.

³⁷¹ Nabízí se dvě vysvětlení. Za prvé se může jednat o tzv. Zemanovu kavárnu. Funkcionalistickou budovu, která se nacházela v centru Brna v ulici Koliště. Současná budova je replikou původní stavby,

11.

Brno, 28. dubna 1934

Vážený pane doktore,

splňte mi laskavě prosbu, s níž se na Vás jako na diskretního člověka obracím. Poněvadž jsem nepřetržitě rušen několika mými přáteli, rozhlásil jsem po Brně, že odjíždím na dva měsíce do Olomouce a že vůbec v Brně nebudu. Několik z těchto lidí si na mně vyžádalo, abych si na ně vzpomněl pohlednicí. To tedy musím udělat. Proto Vás prosím, abyste mi laskavě zaslal asi 3 pohlednice z Olomouce, které já tady pak napíšu a vrátím Vám s prosbou, abyste je tam dal na poštu.

Vykonáte tím pro mne mnoho. Děkuju Vám předem a jsem Váš v hýlozoistické filosofii³⁷² zahrabaný R. S.

12.

Brno, 30. dubna 1934.

Vážený příteli!

Domníval jsem se, že jde o seznam, který jsem Vám posledně dal. Nyní nejsem ovšem chytřejší ani z Vašeho posledního lístku. Mám tu Vašich seznamů celé spousty, a proto mi laskavě obratem napište, zda to má čas až do soboty, kdybych Vás někde vyhledal, anebo mi podrobně popište, oč jde.³⁷³ Mám sice na některé papíry podezření, ale toho je celkem asi 6

---

která byla postavena v roce 1926 a v roce 1964 zbourána. V letech 1994–1995 pak znovu postavena. Nebo se může jednat o rodinu folkloristy Martina Zemana (15. 8. 1854 – 31. 5. 1919), který byl sběratelem lidových písní, především v oblasti rodného Horňácka, který byl spolupracovník Františka Bartoše (6. 3. 1837 – 11. 6. 1906). Bartoš byl sběratel lidových písní, jazykovědec, český národopisec a literární historik, sběratel a vydavatel lidové slovesnosti. Na hudebních zápisech lidových písní spolupracoval s Leošem Janáčkem. Vychází z: <http://muzeum-straznice.webnode.cz/osobnosti-straznicka/cit.17.10.2017>.

³⁷²Filozofický názor, že život patří k neoddělitelným vlastnostem látkové podstaty vesmíru, respektive hmoty. Stoupenci hýlozoismu v řecké filozofii, zejména myslitelé mílétské školy a Hérakleitos, v renesanci B. Telesius a G. Bruno. V tuto dobu se Smetana připravoval na zkoušku z filozofie, která souvisela s jeho rigorózní zkouškou. Podle Kovalčuka nebylo Smetanovi nic víc tak protivné jako dějiny filozofie. Vychází z rozhovoru s Josefem Kovalčukem ze dne 2. 12. 2017.

³⁷³Václavek Smetanu urgoval a kritizoval za pomalost jeho práce: „Milý příteli! Myslil jsem, že mi dodáte sám průklep toho Vašeho článku a soupis musejí s daty o výskytu kramářských písní v nich, který chci poslati T., a zatím Vy neděláte nic[...].“ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8, inv. č. 618, Bedřich Václavek. Více viz „Vybrané dopisy“, dopis č. 3.

listů a nikoliv po dvou. Jsou to seznamy, které jsem si pro svou potřebu také kdysi opisoval do Prahy. Ty tady ovšem jsou a dopadají asi tak, jak to popisujete. V této věci tedy čekám na odpověď. Ten průklep své práce o kram.[ářských] tiskařích jsem rovněž hledal, ale mám za to, že i ten je u prof. Součka.³⁷⁴ Pamatuju se matně, že jsem tam dělal nějaké podstatné doplňky – např. určoval tiskaře, které nezná ani Volf³⁷⁵ ani Nosovský³⁷⁶ apod. – ale ještě jednou to budu hledat. ÷

Dr. Soldán mi dosud neposlal ani slovo o heslu Kram.[ářská] píseň. Nepsal snad něco Vám? Já jsem mu svou adresu myslím připsal. Napište tedy laskavě – nezapomeňte prosím Vás přiložit ty pohlednice – zda i toto může čekat do soboty, anebo je-li toho třeba dříve.

S díky za přání Váš – Sm

Budete-li psát dru Tobolkovi,³⁷⁷ můžete se mu o mé práci zmínit. Napište, že je tam jednak bibl.[ické]kram.[ářské] písně, jednak soupis čes.[kých]mus.[ejních] sbírek a sbírek souhr.[nných] (i s počtem písní) a konečně soupis [nečitelné] a mezi těmi, že je řada čes.[ké]knihovědě neznámých.

Já se jdu zase nořit do scholastiky. Srdečně Váš Sm.

---

³⁷⁴Stanislav Souček (7. 5. 1870 – 30. 12. 1935), český filolog, bohemista a literární historik, v letech 1930–1931 byl rektorem Masarykovy univerzity. Stanislav Souček nebyl přímým Smetanovým přímým pedagogem jako například Vladimír Helfert. Souček však Smetanovi velmi pomáhal a snad přes podobné náboženské vyznání (Souček byl také evangelík jako Smetana) k sobě našli bližší vztah. Smetana se Součkem často konzultoval své práce.

³⁷⁵ Může jít o Františka Volfa, výtvarníka (1. 12. 1897–3. 7. 1983), který se zabýval lidovými motivy v tvorbě pro děti.

³⁷⁶Zde může jít o pražského knihovníka, bibliografa a spisovatele Karla Nosovského (24. 5. 1881 – 22. 11. 1935).

³⁷⁷Zdeněk Václav Tobolka (20. 6. 1874 – 5. 11. 1951), český historik, politik a knihovník, byl označován za otce české knihovědy. Působil v Praze.

13.

[Brno], 23. V. 1934

Velectěný příteli,

je tomu asi už 20 dnů, co jsem Vám odevzdal nějaké články, a Vy asi zapomínáte, že jste mi chtěl o nich něco napsat. Jednak o tom, jak jste naložil se seznamem tiskařů, [Tobol.],³⁷⁸ jednak o heslu, a možná, že ještě o něčem.

*Se mnou není ještě nic nového. Dis.[ertace] je posouzena kladně, teď už jen čekám na rig.[oratum] a velmi se těším, až bude po všem. Už dlouho mi nic nebylo tak protivné jako děj.[iny]fil.[osofie], ještě, že jsem nyní objevil zábavnější učebnici.

*Osud hesla „kram.[ářské]p.[ísně].“ by mne nesmírně zajímal proto, že by mi komentář přišel nesmírně vhod. Nemám toho už mnoho, a proto se nyní také občas místo fil.[ozofie] zabývám úvahami o tom, jak z toho fin.[ančně] vyjdu.

Zatím Vás srdečně zdravím. Váš Sme.

14.

Brno, dne 5. června 1934

Vážený příteli, ctěný pane doktore,

především bych Vám chtěl oznámit, že mám už po malém rigorosu.³⁷⁹ Nedopadlo to tak, jak jsem očekával, ale dopadlo to už, a tak jsem z jedné věci už vyvázan. Za druhé bych Vás chtěl poprosit, abyste nepočítal s mou návštěvou v Olomouci, protože jsem musil odložit velké rigorosum asi o šest měsíců. To ovšem znamená, že do šesti měsíců nebudu moci dělat vůbec nic, tedy že padá i další termín, který jsme oznámili do Prahy. Dnes nemám jinou možnost než prohlásit, že se nemohu zavázat vůbec nijak: tedy ani pro odevzdání části rukopisu, tak jak jsme to domlouvali. Znovu Vám nadhazuju jednu možnost pro Vás, abyste si totiž, není-li toto pro Vás přijatelné, získal jiného spolupracovníka. Můžete-li přijmout tyto podmínky, pak tedy se mnou počítejte. Celá věc se totiž dostala do nového stadia, které vyhlíží poněkud méně růžově, než se zdálo ještě v sobotu. Tedy berte na vědomost, že nyní

---

³⁷⁸ Jde zřejmě o Zdeňka Václava Tobolku.

³⁷⁹ Malé rigorosum – dílčí zkouška, která byla součástí zkoušky hlavní.

budu muset dalších šest měsíců studovat a že po tuto dobu nebudu moci dělat nic jiného. Ale vážně uvažujte o změně, kterou jsem Vám navrhoval už výše. Nevím, kdo by mohl padat v této věci v úvahu, ale přemýšlejte o tom. Mé rozhodnutí – dělat ještě toto další rigorosum závisí totiž na složce, kterou já už neovládám. Závísí na tom, seženu-li peníze na toto studium čili ne. Lituju, že Vám musím tento dopis poslat, ale já sám dnes musím přemýšlet o tom, zda by nebylo lépe rozloučit se s veškerou vědou, a ovšem i s doktorátem. Dostanu-li tyto peníze, kterých potřebuju k studiu, nedopadne to asi jinak. Z 800,- Kč budu muset splácet tisícové dluhy, a tu uznáte, že budu musit věnovat hodně vedlejší práce na výdělek pro tyto účely. Proto tedy Vás znovu upozorňuju na to, že by výměna spolupracovníka byla pravděpodobně velmi naléhavá. Svě závazky vůči ústavu bych vyřídil tak, jak jsem to kdysi naznačil prof. Součkovi, anebo bych je vyřídil později, až je budu moci vydělávat.

Zatím čekám na Vaši odpověď. Váš Smetana

PS: Kdyby bylo třeba učinit nějaké prohlášení do Prahy, tak Vás tímto zmocňuju k jakémukoli prohlášení ve smyslu tohoto dopisu.³⁸⁰

15.

7. VI. [19]34 Brno

Vážený pane doktore,

ke svému včerejšímu dopisu, který Vás podle nynějšího stavu asi zcela zbytečně vylekal, dodávám toto: moji exam.[inátoři] mi doporučují, abych se hlásil s dalším až po prázdninách. Co by to ovšem znamenalo, to Vám ilustruje vhodně můj poslední dopis. Nyní jsem se konečně vyspal a věc promyslel. Usuzuju, že by to byla volovina ode mne rozbít si pro větší či menší úspěch rigoroza celý svůj život. Myslím tu svůj vědecký život, zahodit všechno to, co jsem pro zlid.[ovělé] písně udělal. To mne nyní ani nenapadne. Mimo to, touto věcí jsem se zabýval 10 let, tak z toho snad přece něco vím. Včera jsem se přezkoušel a byl jsem do jisté míry sám překvapen. Proto tedy se hlásím k rig.[orosu] a jsem přesvědčen, že 50 % vím. Z toho 40 % značně a na nějakých 75 % to dotáhnu tím, bude-li se mluvit k disertaci. To tedy jako doplněk.

Váš SM³⁸¹

---

³⁸⁰ Bedřich Václavěk na Smetanův první dopis reagoval okamžitě po přečtení dne 7. 6. 1934. Více viz „Vybrané dopisy Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi“, dopis č. 4.

16.

[červen 1934]³⁸²

Milý pane doktore,

dovolte, abych Vám jen zcela stručně oznámil, že jsem v pondělí dělal velké rigorosum s prospěchem jednomyslně výborně a že v úterý 26. jsem byl za účasti prof. Součka a Helferta promován. Dnes se oddám už rekreaci.

V sobotu odjízďím domů k rodičům. Adresa: Velká Lhota u Dačic na Mor., Poldovka.

16. července mám zde v radiu přednášku. Asi 17. bych tedy mohl být v Olomouci.

Poručte mne laskavě milostivé paní a sám přijměte srdečný pozdrav.

Váš Smetana

17.

5. VII. 1934, Velká Lhota u Dačic

Vážení přátelé,

děkuji Vám především za lístek z Nov.[ového] Hrozenkova,³⁸³ který mne přesvědčil nejen o tom, že jste vůbec na světě, nýbrž i o tom, že mám ve Vás své dobré přátele. Chtěl jsem Vám napsat původně dopis, ale snad to vměstnám i sem. Tedy především o mém stavu, ještě před vel.[kým]rig.[orosem] jsem se otrávil vadnou konzervou, a ač jsem byl ihned ošetřen a léčen, přece nevím, jak mi bude sloužit zdraví v Olomouci. Zatím mám velké potíže s žaludkem. Sem jsem spěchal hlavně proto, abych si mohl dát upravovat [pochvou] stravu. Jinak byly mé obavy pravděpodobně plané. Obával jsem se hlavně recidivy tbc, ale zatím

---

³⁸¹ Na tento dopis již Václavek nereagoval. Respektive mu 15. června 1934 poslal seznam úkolů pro další spolupráci.

³⁸² Smetana se stal doktorem 26. 6. 1934, odtud odvozujeme datum. Poté odjel k rodičům na dovolenou. Smetanovi rodiče neměli takové finanční prostředky, aby si mohli dovolit jet na jeho promoci.

³⁸³ Zde trávil dovolenou Václavek.

jsem nemohl zjistit žádný příznak. Nervově jsem se tu zrekreoval za 2 dny. Po této stránce má tento kraj na mne vždycky skoro zázračný vliv.

*O Vás jsem neměl dlouho zpráv. I J.[osef] L.[udvík] F.[ischer],³⁸⁴ s nímž jsem se několikrát setkal v Brně, nevěděl, kde vlastně jste. Jinak mi řekl, vlastně vysvětlil část jednoho z vašich posledních dopisů, jimž jsem nerozuměl.³⁸⁵

Do Olomouce se ovšem už těším. Zarmucuje mne jedině finanční stránka tohoto podniku, která je mi ještě úplně nejasná. Teď na to ale nechci myslet.

S novými díky za Váš laskavý lístek Váš Smetana.

Dr. Rob. Smetana, t. č. Vel.[ká] Lhota u Dačic, Poldovka.

18.

16. VII. 1934.

Ctěný příteli,

včera jsem přijel do Brna a dnes ráno vyřizoval své věci. Bohužel jsem se nedostal do knihovny, kam jsem si jen zatelefonoval pro informace. Knihovna se zítřkem uzavírá, a proto tam budu moci pracovat jen zítra dopoledne od 8 hod. do 1. Udělám tedy, co budu moci. Zítra večer, tj. dne 17. v úterý, bych se už rád vydal k Vám. Pojedu vlakem na Nezamyslice, který odjíždí z Brna v 20:26 a přijede do Olom.[ouce] v 23:15. Budu mít aktovku a těžké zavazadlo s některými sbírkami a svým vlastním materiálem. Proto bych Vás byl poprosil o to, abyste mi někoho poslat vstříc, ale nevím, seženu-li do té doby na cestu. Dnes mám přednášku v Radiu, a tak doufám, že tam něco dostanu. Mluvil jsem dnes znovu o edici

³⁸⁴ Josef Ludvík Fischer (6. 11. 1894 – 17. 2. 1973), český filosof a sociolog, představitel filosofického strukturalismu. V letech 1921–1923 pracoval v pražských knihovnách a aktivně se zapojil do levicového hnutí. Přispíval do Neumannova Června, Václavkovy Studentské revue, spolupracoval se Zdeňkem Nejedlým v časopisu Var. Kvůli své levicové činnosti byl stejně jako Václavek přeložen do Studijní knihovny v Olomouci, kde byl zaměstnán do roku 1933. Na přelomu 20. a 30. let spolu s Bedřichem Václavkem a Jiřím Mahenem redigoval Index (1929–1939). V říjnu 1945 byl jmenován řádným profesorem Filosofické fakulty Masarykovy univerzity, ve školním roce 1945–1946 zastával funkci děkana. Zároveň se podílel na obnovení olomoucké Univerzity Palackého, na které z pověření ministra školství Zdeňka Nejedlého v letech 1946–1949 vykonával funkci rektora (v letech 1949–1951 je v Seznamu přednášek FF UP uveden jako prorektor). Dostupné z: Gabriel, Jiří. J. L. Fischer v letech 1945–1948. 1. část. In: *Studia philosophica*, 59, 2012, č. 1, str. 72j.

³⁸⁵ Dopis nedohledán.

s prof. Helfertem. Záleží mu na tom, abychom mohli intenzivně pracovat a aby to mělo bezvadnou vědeckou úroveň. Více ústně.

Zatím se těším na shledanou Váš R. Smetana

19.

Brno, dne 17. října 1934

Milý příteli, pane spolupracovníku,

chtěl jsem Vám dnes napsat jenom lístek. Podle Vašich pracovních způsobů jsem si založil i já lístek s Vaším jménem, abych na nic, až se zase sejdeme, nezapomněl. Dovolte, abych Vám tedy tento lístek opsal a poznámky patřičně vyložil.

- 1) V neděli jsem se byl představit pí Humlové. Velmi zámožná dáma, pěkná vila atd. Tedy zjistil jsem, že vedle mne bude o Kde domov můj psát také p. dr. Plavec³⁸⁶ (proto ta prosba o výpisy z novin.) A protože by naše příspěvky mohly látkově kolidovati, prosím Vás, abyste mu ihned napsal – já neznám jeho adresy – aby on mě napsal, co o tom bude psát. Ale prosím Vás, abyste to neodkládal.
- 2) Na neděli si udělejte místo, abyste sám mohl navštívit pí Humlovou. Těch literátů je tam tolik, že se nevyhnete kolisím. Proto je bezpodmínečně třeba, abyste se s tím seznámil. My jsme tam jen dva. Píše tam Hýsek,³⁸⁷ Strejček³⁸⁸ a mnoho jiných. Pražák³⁸⁹ atd.
- 3) V Ústavě na mne čekal dopis se seznamem písní, které věnovala jakási Leontina Mašínová³⁹⁰ z Lázní Bělohradu před několika týdny Nár.[odopisnému]Mus.[eu] do

---

³⁸⁶ Josef Plavec (8. 3. 1905–29. 6. 1979) byl český muzikolog, skladatel, vysokoškolský pedagog a sbormistr.

³⁸⁷ Miloslav Hýsek (15. 1. 1885 – 10. 2. 1957), profesor dějin české literatury. Jeho badatelský zájem směřoval ke zkoumání moravského písemnictví v období od 18. do počátku 20. století. Publikoval značný počet studií o zapomínaných českých, a zejména moravských literátech.

³⁸⁸ Karel Strejček, byl redaktor, publicista. Spoluautor knihy o Komenském. Karas, František; Strejček, Karel: *Život a osudy J. A. Komenského*. Spolek „Komenský“, 1935.

³⁸⁹ Vilém Pražák (3. 3. 1889 – 27. 3. 1976), český knihovník, literární historik a etnograf. Též se může jednat o Alberta Pražáka (11. 6. 1880–19. 9. 1956), který byl český literární historik, byl politicky aktivní.

³⁹⁰ Leontina Mašínová (16. 3. 1882 – 10. 2. 1975), česká prozaička, autorka literatury pro děti. Její nejslavnější dílo je trilogie o Janu Amosi Komenském. Mašínová, Leontina: *Mladá léta Jana Amose*,

Prahy. Oznamuje nám to a posílá seznam sbírky, kterou podědila po jakémsi faráři. Je tam asi 22 písní z našeho seznamu³⁹¹ písní zlidovělých a vedle toho hodná kopa dalších umělých písní, které podle toho také zlidověly. Už jsem ji odepsal odvolávaje se ještě na Vás, že to musíte prohlédnout také Vy. O tom, jak to dostaneme z Prahy, si pohovoříme zde.

- 4) Přivezte mi laskavě celou svou píseň „Kde domov můj?“, a můžete-li, také všechny nové zpěvníky, které Vám došly do Olomouce po mém odjezdu a ve kterých je tato píseň otištěna. To ovšem podle možnosti.
- 5) Dále se Vás chci zeptat, zda byste mi zaručil za směnku 2.500 Kč v Cyr.[ilo] Met.[odějské] záložně.³⁹² Dr. Firkušného³⁹³ jsem k tomu ani nemusel zvat. Nabídl se mi sám. Rozvažte si laskavě, zda mi můžete tuto přátelskou službu vykonat. Doufám, že tam není rizika. Já se ptám ještě jinde, ale i Vy mi laskavě odpovězte.
- 6) Peníze z Ústavu jsem ještě nedostal. Pošlu Vám proto asi nejdříve jen peníze za nedělní relaci. (150,- Kč). Sbíрку už prohlédl prof. Souček, zásadně Ústav sbírku koupí, jen já ještě musím udělat rejstřík písní a lokalit.

To by bylo pro dnešek všechno. Těším se na shledanou, i když Vás na noc k sobě zvu s těžkým srdcem. Nemám totiž čisté prádlo na postel, a tak laskavě napište, co o tom soudíte. Sestra mi totiž rezervy poslala domů, a tak tady není ničeho, do čeho bych Vás mohl položit. Dojde-li to, tak samozřejmě spíte u mne, protože bychom toho udělali o hodně více, než kdybyste musel do Kr.[álova] Pole. Zařídte si to tedy tak, abyste mohl vyhovět oběma modalitám.

To je myslím asi vše, co dnes bylo. Myslím, že odpovědi na to není třeba, že si o všem promluvíme ústně. Máte-li ještě zájem na tom, abych dobře jedl, pak Vám oznamuju potěšitelnou zprávu, že mi vaří sestra³⁹⁴ a že s tím jídlem vycházím dobře.

---

1. díl, 1957; *Do labyrintu světa*, 2. díl, 1958; *Planoucí pochodeň*, 3. díl, 1961. Souborně s titulem vyšel i titul s názvem *Nesmrtelný poutník*, 1969.

³⁹¹ Seznamy písní se doposud nepodařilo dohledat.

³⁹² Cyrilometodějská záložna, sídlila od roku 1915 na Zelném trhu. Stavba nahradila čtyři domy, které na tomto místě stály. Budovu navrhnul architekt Vladimír Fischer. Dnes je v budově hotel.

³⁹³ Leoš Firkušný (16. 6. 1905 – 9. 6. 1950), český muzikolog. Bratr světově proslulého klavírního virtuóze Rudolfa Firkušného. Jeho badatelský zájem se orientoval na Leoše Janáčka, zasloužil se o propagaci Janáčkovy hudby v zahraničí. Patřil k zakladatelům mezinárodního festivalu Pražské jaro. Černušák, Gracián; Štědroň, Bohumír; Nováček, Zdenko: *Československý hudební slovník I. A–L*. Praha, 1963, str. 324–325. Dále pak: Kovalčuk, Josef ed: *Robert Smetana: Vzpomínky na Rudolfa Firkušného*. Brno 2012.

³⁹⁴ V této době bydlel se sestrou na ulici Stojanova v Brně. Sourozenci společně bydleli až do doby, než se Smetanova sestra provdala za zpěváka Zdeňka Tomeše.

Pozdravujte laskavě dámy, jimž se uctivě poroučím, a Boba. Ale u mne dělejte výjimky a nezapomínejte na to!! Bobovi přeji brzké uzdravení a nám oběma brzkou příležitost na kočkování.

Váš Smetana

20.

Brno, 25. října 1934

Vážený pane doktore, napište mi laskavě, kde se sejdeme v sobotu večer. Mám pro Vás jednak hodně věcí (hlav.[ně] rkp.[rukopisné]sborníčky),³⁹⁵ a pak mi máte dát relaci na pondělí. Naše společná relace prý měla úspěch, sem do Brna došel jeden příspěvek z Prostějova. Dnes také jsem dal dr. Kiliánovi ráno opis Eislerovy písně.³⁹⁶ Čekal jsem na Váš text, protože jde o píseň prokomponovanou. Pokyny pro sazbu textu Vám dám zde. Jinak nic nového.

Na shledanou se těší Smetana Robert

Vyřídte laskavě uctivé poručení dámám a Bobovi pozdrav!

*Zpěvníček pí Humlové jsem Vám dal do kufříku. Víím to zcela určitě.³⁹⁷ Mimo to mám strašnou rýmu.

---

³⁹⁵ Smetana v dopise užívá dva termíny „sborníček“ a „zpěvníček“. Správný termín je Rukopisný sborníček. Oba muži však v korespondenci často termíny zaměňovali. Více viz: Václavek, Bedřich; Smetana, Robert: O české písni lidové a zlidovělé. Praha 1950, str. 11.

³⁹⁶ Zde zřejmě míněn Hanns Eisler (6. 7. 1898–6. 9. 1962). Eisler byl rakouský hudební skladatel a jeden ze členů Druhé vídeňské školy. Smetana ve svém dopise zřejmě píše o jedné z jeho písní, která je součástí desetidílného souborného vydání pod názvem Písně a kantáty.

³⁹⁷ Na rukopisný slovníček se Václavek dotazuje v dopise z 23. října 1934: „[...] Dal jste mi ten ruk.[opisný] Slovníček od pí. Humlové? Potřebuji jej nutně pro „Kde d.[omov] můj“.“ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8, inv. č. 618, Bedřich Václavek.

Vážený příteli,

odpovídám Vám dnes na oba lístky. Rukavice jsou prý na polic.[ejním]ředit.[elství].³⁹⁸ Souček o písni té neví, ale doporučuje Vám, abyste prohlédl jeho článek o rozšíření slov.[anských] písni v N[árodopisném] V[ěstníku] Č[eskoslovenském] a článek Táborského.³⁹⁹ V jednom z nich je soupis písni, tak není-li tam. Dnes mi Charvát⁴⁰⁰ a jeden ze zřízenců univ.[erzitní] knih.[ovny] slíbili, že dnes ještě odejde Lumír,⁴⁰¹ roč. 53. do Ol.[omouce].⁴⁰² Prohlédnou to také, zda tam je Hýskova práce.⁴⁰³ Věřím tomu, protože si jeden z těch zřízenců vzal osobně na starost. Štoček not u Kiliana⁴⁰⁴ je prý hotov. Zároveň Vám oznamuji, že tu mám obrovský materiál, o jakém ani nesníte, z Lázní Bělehrad. Máme znovu „Jan za chrta dán“ a i ostatní je velmi dokumentární.⁴⁰⁵ Jinak čekám netrpělivě na rukopis, třebaže sám stále ještě sháním materiál k heslu a třebaže jsem sám ještě nenapsal ani slovo. Žiju teď trochu jakoby v blázinci, mám práce až přes hlavu a nevím co dříve.

Pozdravujte a poručte mne dámám, a pokočkujte se za mě s Bobem. Váš Smetana

³⁹⁸Václavek ve svém dopise ze 4. 11. 1934 prosil Smetanu, aby rukavice našel:

„Milý příteli, měl bych na Vás prosbu. Včera jsem jel v ½ 11 hod. večer ještě s jedním pánem taxíkem z koliště (od kavárny Museum) ke kavárně Asplanade a pak k přerovskému peronu a zapomněl jsem v něm rukavice (takové pletené, velké). Nemohl byste dojít na stanoviště taxíků u kav.[árny] Museum a zeptat se, jestli je našli, tj lépe: jestli by se našel ten taxík, co mne vezl? [...]“ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8, inv. č. 618, Bedřich Václavek. Více viz „Vybrané dopisy Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi“, dopis č. 6.

³⁹⁹Zde jde o dohledání článků o Josefu Kajetánu Tylovi a Karlu Havlíčku Borovském. Konkrétně o Borovského kritický počin *Obrazy z Rus* (vyšly jako příloha *Pražských novin*). Soubor článků ukazuje na autorův myšlenkový přerod z původního rusofila na kritika. V případě Tyla jde o píseň z jeho hry se zpěvy *Fidlovačka* aneb *žádný hněv a žádná rvačka* (1834) *Kde domov můj*. Václavek se touto písní zabýval velmi podrobně. Hledal všechny její podoby jak u nás, tak její zahraniční verze.

⁴⁰⁰Otakar Charvát (22. 1. 1900 – 1. 11. 1949) byl vrchní tajemník Univerzitní knihovny v Brně. Robert Smetana v jednom ze svých dopisů uvedl, že byl chodícím slovníkem.

⁴⁰¹Beletristický časopis *Lumír* vydáván od roku 1851 do roku 1940. Zakladatelem byl Ferdinand Břetislav Mikovec z touhy o pozvednutí české literatury na světovou úroveň, a to publikováním překladů i původní tvorby inspirované zahraničními vzory. Název časopisu byl odvozen od pěvce Lumíra, jednoho z hrdinů básně *Záboj a Slavoj Rukopisu Královédvorského*.

⁴⁰²Václavek ho v dopise z 5. 11. 1934 žádal, aby časopis prošel.

⁴⁰³Jedná se o studii zabývající se J. K. Tylem a písní *Kde domov můj* a jejím původu.

⁴⁰⁴Zřejmě jde o Bohuslava Kiliana (16. 7. 1892 – 25. 2. 1942), vystudovaného právníka, který byl ale zároveň vydavatelem meziválečných kulturně-společenských a uměleckých revue jako např. *Salon* (od 1923), *Měsíc* (od 1932) či *Der Monat* (od 1933).

⁴⁰⁵Jde o tu ročenku *chudým dětem*. Smetana, Robert; Václavek, Bedřich: *Sto let života písně „Kde domov můj?“* v tradici. (*Kde domov můj? „Chudým dětem“*, XLVI. ročenka Dobročinného komitétu v Brně, 1934, str. 75–101.

22.

V Brně dne 13. XI. 1934

Milý příteli,

nevím, proč mi neodpovídáte na mou pos.[lední] zásilku hesla. Posílám Vám přes to další části. Do Prahy to posílejte laskavě ihned. Máte-li proti mně námitky, že to dělám pomalu, pak mi asi křivdíte. Nemáte tušení, co to je za dřinu a soužení.

To co Vám posílám dnes, si laskavě opravte a upravte v části, v níž se jedná o textech. Na hud.[ebních] rozborech mi laskavě neměňte vůbec nic. To je komorní kousek a za to ručím do posl.[edního] písmene. Stejně i to, co se týká života lid.[ové] písně. Nedejte se mást jinými slovníky, tyto věci znám moc dobře.

Hlavně mi ihned odepíšte alespoň lístkem, zda Vám tyto zásilky došly!

Do Prahy můžete napsat, že heslo nepřesáhne 5. stran. To je rozměr, který mi udal jednou spatra J.[osef] L.[udvík] F.[ischer]. Nyní už udělám krátce theorii. Hlavní část je hotova. Korektury dejte samozřejmě poslat i mně, protože budu musit porovnávat i údaje znovu s prameny. Hlavně mi ihned napište!

Poručte mne laskavě dámám.

Srdečně zdravím Smetana

23.

V Brně dne 15. listopadu 1934

Vážený příteli,

právě došly Vaše oba listy, a tak Vám ihned odepisuju, protože Vám mám zároveň napsat ještě něco jiného. Především o sborníku „K.[de] d.[omov] m.[ůj]?“⁴⁰⁶ Dopsal jsem to v pondělí v 5 hod. ráno a ještě téhož dne jsem odevzdal rukopis asi v 9 hod. dopoledne pí Humlové. Rukopis má 19 stran strojem psaných. Co se z Vašeho rukopisu dalo vystříhat, jsem vystříhal a nalepil, sám jsem připsal celkem 8 stran. Dnes s Vašimi dopisy mi také došel

---

⁴⁰⁶ *Kde domov můj*: Sborník prací o národní a státní hymně, Plzeň 1934, 36 str.

nadšený dopis pí Humlové. Já sice nemám dojem, že je to tak mimořádné, ale Humlovi prý jsou nadšeni. V úterý jsem tam byl až do oběda, a zdá se, že z našeho spolupracovníctví mají opravdu radost. Sjednali jsme pak toto: 300 Kč, 100 separátů v samostatných arších a s obálkami. Korekturu dostanete jak Vy, tak já. Jenže Vy mi laskavě pošlete ihned svou korekturu, a já do tohoto Vašeho kartáčového otisku vpíšu pak také své korektury. Prosím Vás však, abyste přečetl mou část, a kdyby se Vám na ní něco nelíbilo, abyste mi to oznámil ve zvláštním dopise. S korekturou laskavě spěchejte, protože jsem už já přerazil termín asi o 4 dny a jak je Vám známo, měla tiskárna v smlouvě, že začne 7. t. m. s tiskem. Vaší korekturu, kterou doplním pak také já, odevzdám sám do tiskárny, aby se to už nezdržovalo. Tak to by byla odbyta jedna věc.

Nyní začínám plnou parou heslo. Mám hodně materiálu a doufám, že to heslo bude dobré. Ihned Vám pošlu rukopis, jakmile to bude tak daleko. Nevíte, kde jsou už nyní?

Havlíčka Vám vypůjčím. Stačí, dám-li Vám ho v sobotu?

Do Lidovek⁴⁰⁷ Vám tuto noticku ovšem dám. V sobotu mám však večer divadlo, a tak nevím, jak dlouho budeme moci spolu mluvit. Nezapomeňte mi laskavě přivést také jedno číslo Střediska. Také by mne interesoval Index a s Fischerem bych rád mluvil o tom, co zvěděl v Praze. Včera večer mi přijela maminka a tak Vás prosím, abyste na některý den přišel k nám na oběd. Finančně to se mnou nevyhlíží zle, jenže nemohu dostat peníze domů. Proto Vás znovu prosím, abyste něco udělal v mé věci u Kiliána.⁴⁰⁸ Ovšem jen potud, pokud můžete. Celou polovici bych chtěl uložit na Vaší knížku, abych také pohnul s tím. Sám mu při nejbližší příležitosti napíšu dopis s prosbou o honorář.

Těch separátů, o kterých jsem psal nahoře, užijeme velmi dobře ani ne pro referenty, nýbrž pro naše nynější sběratel[?]. Myslím, že uděláme dobře, pošleme-li všem s podpisy tento separát, aby měli představu, jak ty zlidovělé písně budou vypadat.

To je pro dnešek asi vše. Pozdravujte laskavě dámy a Boba! Dámám vyřídíte, že vzpomínám pořád na doby, kdy jsem byl takřka členem Vaší rodiny, a BOBovi, že už mám pro něho připravené úplně nové věci na kočkování!

Váš Smetana

---

⁴⁰⁷Smetana v Lidových novinách podával krátké zprávy o vysílání v rozhlase.

⁴⁰⁸Bohuslav Kilián (16. 7. 1892 – 25. 2. 1942) byl český advokát, znalec umění, novinář a vydavatel kulturních a společenských časopisů Salon a Měsíc. Synem jeho sestry Marie byl Bohumil Hrabal. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=2070, cit. 9. 1. 2018.

9. XII. 1934.

Vážený a milý příteli,

posílám vám zatím jen první část hesla. Myslím, že Vám dám na poštu zítra část II. (slovo čes.[ké] písňě lid.[ové] v 19. stol.)⁴¹⁰ a III. část (dějiny hlavně). Prohlédněte to dobře, opravte podle svého svědomí a vědomí, co je třeba opravit, a pošlete to hned do Prahy. A všimněte si laskavě také, co je to za dřinu. Je toho zatím na 2 strany. Celé heslo bude mít myslím 5 stran. Napište Soldánovi, že ostatek dojde během 2 dnů. Sedím a (vím toho daleko víc z této práce, než jsem toho věděl za studia...) a mám nějaké věci jako je chřipka. Do Prahy pište, že to děláme oba. Jak dopadne vyličení slovesné stránky, ví ovšem Bůh. Ale celé heslo bude lepší, než je dosud v kterémkoli slovníku.

Poručte mne laskavě dámám, zatočte za mne s Bobem v luftě a buďte zdrav. Napište ihned, zda jste to dostal a jak se Vám to líbí.

Váš Smetana

Úprava hesla

Pro tisk (zkrac.[zkráceně] Lidová píseň na I. p.) nechte redakci.

---

⁴⁰⁹Tento dopis odráží práci na Ottově Slovníku naučném nové doby. V letech 1930–1934 se Ottův zeť K. B. Mádl vrátil k projektu pod názvem Ottův slovník naučný nové doby – dodatky k Velikému Ottovu slovníku naučnému doplňky k prvnímu vydání. Tyto doplňky měly reflektovat nové vědecké poznatky a historický vývoj v době od prvního vydání. Většina hesel byla nových a jen malý podíl hesel původní encyklopedie byl revidován. Roku 1934 se Ottovo nakladatelství dostalo do finančních potíží a v práci pokračovalo nakladatelství Novina. Sayer, Derek: *The Coastsof Bohemia: A Czech History*. Princeton Univ. Pr., 1998, str. 96.

⁴¹⁰ Slovníkové heslo: Lidová píseň (s Bedřichem Václavkem, *Ottův Slovník naučný nové doby*, Praha a Bratislava 1935, s. 1192–1195).

1935

25.

Brno, 10. I. [19]35

Vysoce ctěný a milý příteli,

v sobotu se zařídím podle Vašeho lístku ze včerejška. Prosím Vás však, abyste přišel pokud možno co nejdříve, hovořit o firmách se dá až po rozpočtu.⁴¹¹

Já Vás však prosím, abyste mi laskavě nezapomněl přivést jeden exemplář posledního čísla Střediska (s fotografiemi Kašpaříkovými).⁴¹² Říkal jsem Vám, kdo si to vyžádal.

A nakonec bych se chtěl jen letmo zmínit, že mám pro Vás jakési zajímavé zprávy. Záměr se separátem z ročenky se zdařil. Ale je toho víc.

Pozdravujte laskavě BOBa,⁴¹³ poručte mne uctivě dámám a sám přijmete srdečný pozdrav.

Váš R. S.

26.

Brno, 15. [I.][19]35

Milý příteli,

Přivezte laskavě s sebou příště složenký Indexu. To už je poslední drobnost, na kterou jsme zapomněli.

Srdečně Váš R. S.

---

⁴¹¹Jde o práci na knížce Jak si zařídit byt. Viz níže.

⁴¹²Zřejmě půjde o olomouckého fotografa Karla Kašpaříka (8. 9. 1899 – 20. 10. 1968). Kašpařík se vyučil prodavačem. V první světové válce bojoval na italské frontě. V roce 1922 vystudoval obchodní akademii. Během německé okupace byl vězněn v koncentračním táboře. Kašpařík fotografoval dokument, převážně v Dolanech (u Olomouce), kde bydlel. Vytvářel fotomontáže a fotografie. Ve třicátých letech založil s Jaroslavem Nohem a Otakarem Lenhartem avantgardní skupinu fotografů. Jeho fotografie jsou součástí sbírek brněnské Moravské galerie.

⁴¹³Syn Bedřicha Václavka a Jaroslavy Václavkové Vladimír Václavek (1930–1987). Více viz předchozí.

23. I. 1935.

Ctěný příteli,

jak vidíte, třečkuje⁴¹⁴ mi mašina, která je teď tak indisponována jako já. Psal jsem tuto výroční zprávu⁴¹⁵ s velkými potížemi vůbec, takže jsem ji mohl jen nepatrně doplňovat. Poukázal jsem tam na konec ještě na to, že toto sbírání materiálu (kram.[ářských] písní a pod.) stojí také peníze na cestovním a poštovním. Na to Vy vždycky zapomínáte. Mimo to jsem tak pro ukázkou také dal ten separát, totiž jen zmínku o něm. Vlastní separát přiložím, až to budu odevzdávat Součkovi. Byl bych Vám vděčen, kdybyste mi tuto zprávu vrátil obratem, protože si ještě prof. Helfert vyžádal, aby o všech těchto věcech byl zpraven, než pojedou do Prahy. Já tu ještě chci udělat archiv Besedy Brněnské, je tam toho více než v Žerotíně, ale to jsem tam nenapsal, aby se neplašili. Také jsem Vám už říkal myslím, že bych rád dodělal ještě Žerotín. Ale to až jak dopadnu s penězi. Tohle je věc čím dále tím hnusnější. Ale předcházím Vašim domněnkám, nejste, resp. Vaše pohledávky nejsou nijak ohroženy. Jen si např. představte, že dodneška nemám honorář za tiskaře,⁴¹⁶ takže jsem ještě nemohl zaplatit tiskárně, pro kterou jsou tyto peníze rezervovány.

Pořád tu poslouchám, co to venku klepe, zatím tu dnes vesele taje, takže voda dělá v okapových rourách úplný rámus. Víte, jak se těším na jaro a teplejší počasí? Bylo hezky v Olomouci, i když je to pitomé město, ale bylo léto. Jak se Vám vedlo na Hrozenkově? Zítra jdu za Halabalou⁴¹⁷ a při každé vzpomínce na to vzpomínám srdečně i na číslici, kterou jste mi potají ukazoval. A mám tušení, že to dáme dohromady pěkně. Zase pro Vás zajištění. Nepíší mi z Ottova Slovníku (a co Vám), a tak si už začínám myslit, že to akceptovali i v té délce.

Nedávno mi Skutil⁴¹⁸ vypravoval, že prý tady kdesi u Slavkova žije nějaký učitel, který prý má tolik písní (špalíčků i zápisů), že prý toho nikdy tolik neviděl. Ten pan učitel se jmenuje

⁴¹⁴ Zde ve významu „střečkuje“. Střečkovití (lidově střečci) je dvoukřídlý hmyz, jehož larvy žijí parazitickým způsobem života. Jde o velké mouchy podobné včele.

⁴¹⁵ Smetana s Václavkem museli každý rok předložit zprávu o své badatelské činnosti, kterou předkládali Státnímu ústavu pro lidovou píseň.

⁴¹⁶ Tímto Smetana míní honorář za: Smetana, Robert: Tiskaři a nakladatelé českých písní kramářských. *Časopis Matice Moravské*, roč. 5, 1934, str. 296.

⁴¹⁷ Jindřich Halabala (24. 5. 1903 – 18. 11. 1978), český nábytkový designér, teoretik, publicista a pedagog. Proslavily ho především návrhy stylového nábytku pro brněnské Uměleckoprůmyslové závody v letech 1925–1955, kde pracoval jako hlavní designér. Díky této pozici zásadně ovlivnil vzhled meziválečných a poválečných českých domácností.

⁴¹⁸ Zřejmě se bude jednat o Jana Skutila (1934–1998), Skutil byl archivář, učitel, zabýval se vlastivědnou prací a regionální historií. Dále jsem dohledali Josefa Skutila (7. 3. 1904–18. 9. 1956). Ten byl český

Gabriel a my ho známe také, protože jsme mu psali. Říkal prý, abychom tam zajeli, - ale jezděte, když Vám odnikud nejdou peníze. O tom bychom si měli ještě promluvit. Nemyslete, že bych mu měl poslat tiskaře, aby viděl, co jsme toho měli kdysi v rukou my!?

A tak se pomalu těším na sobotu, kdy se zase uvidíme. Pozdravujte BOBa, poručte mne uctivě dámám a sám buďte srdečně pozdraven.

Váš R. S.

P. S. Buďte tak laskav a pište více strojem. To, co jsem dnes na zprávě pokazil (mnoho toho není, sem tam nějaký slovosled), pokazil jsem jen vinou Vašeho rukopisu. A mimo to ještě jedna legrace. Vy jste napsal i tu notičku o tiskařích zřejmě rukou a ani snad nevíte, že tam z toho vypadlo místo kramářských písní něco o janičářských písních a mně jste tam přištědřil zkratku, o které nevím vůbec, co by mohla znamenat. Podle toho mi chodí také adresy: pan Dr. Robert Smetana... atd. Objednávky mi došly celkem asi čtyři s Francem Pospíšilem⁴¹⁹ z musea 5.

Složenky mi vozit nemusíte, protože mi dali zadarmo konto v Cyrilce.⁴²⁰

Váš R. S.

28.

Brno, 8. II. [19]35

Vážený příteli,

prosím Vás v odpověď na oba Vaše lístky, abyste zítra (tj. v sobotu) nepočítal se mnou. Stihla mne totiž prudká angína provázená poměrně vysokými teplotami, takže budu několik dnů asi ležet. Prosím Vás však, abyste přivezl s sebou do Brna všechny věci, o které jsem Vás žádal posledně. Nechte je laskavě u doc. Fischera, u něhož si je vyzvednu. Pracoval jsem trochu na knize a myslím, že s úspěchem. Domluvte s J.[osefem] L.[udvíkem] F.[ischerem], kdo bude podpisovat agendu, mám-li Vám ji posílat do Olomouce, či zda ji může podpisovat J.[osef] L.[udvík] F.[ischer] anebo někdo jiný. Dále tu nechte laskavě razítko,

---

archeolog a historik. Byl prvním českým školeným odborníkem na paleolit, vedl pravěká oddělení muzeí v Brně a Olomouci. Zřejmě však půjde o zcela jinou osobu.

⁴¹⁹ Nenalezen.

⁴²⁰ Cyrilometodějská záložna.

anebo určete, zda Vám mám všechnu korespondenci posílat do Ol.[omouce], odkud byste ji musel však expedovat. Zároveň mi nechte u Bohanesa⁴²¹ (anebo u J.[osefa] L.[udvíka] F.[ischer]) poukázku na papír a obálky. Nemám ani jedno, ani druhé. Pak bych byl rád, kdybyste tu někomu nechal nějaké známky. To víte, jak to u mne chodí. Nakonec pak snad ani není třeba, abych připomínal, jak mne mrzí, že mne to takto postihlo. Myslím, že Vám však během prvních dnů příštího týdne budu moci poslat obširnější zprávy. Trochu se to vinou mého onemocnění zdrží.

Pozdravuje Vás a Vaši rodinu R. S.

29.

19. II. [19]35

Milý příteli,

děkuji Vám za Vaše pokyny a už zítra Vám, myslím, pošlu první zásilku obchodních dopisů a smluv k další expedici. V tom bude o pár exemplářů smluv více. Ty mi laskavě vraťte pro firmy, s nimiž budeme jednat ústně. To je v této věci všechno.⁴²² J. L. Fischer byl včera operován. Nevím, o co jde přesně, ale je to na noze nějaký výrůstek kosti. Dnes došla zároveň korektura hesla – mám naději, že vydá tak 3 a půl strany. Ihned ji vracím a mrzím se, že to nedělá více než 450,- Kč. Jinak tu není nic nového. Mám přechodné zaměstnání u Helf.[erta],⁴²³ kde budu pořádat jakýsi archiv. Teď něco důležitého!!! Souček

---

⁴²¹ Zřejmě se jedná o Antonína Bohanesa (22. 2. 1883–? 1961). O tzv. Antonu Bohanesovi se píše v Miliři, zpravodaji společnosti Jiřího Mahena. Antonín Bohanes byl brněnský papírník a pojily ho úzké kontakty s Jiřím Mahenem. Smetana zřejmě s obchodníkem spolupracoval na dodávce papíru. Ve vzpomínkách Bohuše Sedláka se potvrzuje naše dedukce: „[...] Třetím v naší partě býval vždy korektní „kupčák“ Anton Bohanes, čtvrtým knihkupec Pepek Novotný a pátým nemluva fotograf Racek. [...]“ Vzpomínky Bohuše Sedláka, *Miliř* 15/2013. Zpravodaj společnosti Jiřího Mahena, str. 33. Dostupné z: https://issuu.com/kjm_bрно/docs/milir_mahen_15_2013, cit. 10. září 2017.

⁴²² Zde jde zřejmě o obchodní pohledávky u papírníka Bohanesa viz dopis Václavka z 9. II. 1935: „[...] Přiloženě poukázka k Bohanesovi – je to poslední naše pohledávka, tak toho využijte rozmyslně. Razítko jsem Vám chtěl říci, abyste si dal udělat sám [...]“.ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8, inv. č. 618, Bedřich Václavek.

⁴²³ Vladimír Helfert se všem svým posluchačům snažil zprostředkovávat nejen povinnou muzikologickou praxi, ale také různé podoby přivýdělků v brněnských institucích, a to na základě jejich vědeckého zaměření. Smetana zprvu vykonával funkce opisovače a později katalogizační činnost v muzeu. Tato funkce mu i později, když se začal zabývat sběrem lidových písní, zůstala. V dopise, který Smetana od Helferta doslal 14. 9. 1930, pak čteme: „[...] O Vás a Štědroňovi pak jsem uvažoval tak: Vy jste zapracován do lid. písně a do hud. archivu. Tedy pro Vás bych na příští rok měl zase ty opisy a katalogizaci. Pro Štědroňu pak knihovnictví. Jistě pochopíte mé stanovisko, když chci, aby pokud možno všem se něčeho dostalo, tj. aby ty „požitky“ nebyly kumulovány. Víím dobře, že je toho málo, ale zatím se nedá nic dělat. Buďte

Vás naléhavě prosí, abyste mu obratem oznámil, kolik je ve Vírově rukopisném sborníčku, který nám poslal prostř.[ednictvím] Ústavu z Prostějova na článek v Lidových novinách jakýsi p. oficiál Víra po svém otci. Já jsem Vám ho odevzdal, takže máte jak sborník Mašínové z r. 1854, tak tento Víruv z r. 1857. Dal jsem Vám ho brzy po svém příjezdu do Brna. Musíte to doma ihned najít a odepsat Součkovi, co to asi je. Hlavně prý záleží na počtu písni. S.[ouček] to potřebuje pro výroční schůzi, na které musíme dělat dobrotu. Naše curr.[iculum] v.[itae] už tam jsou a já se těším, že půjdeme na flám společně alespoň po jmenování. Váš R. S.

30.

Brno, 24. února, 1935.

Milý příteli,

posílám Vám devět dopisů se vším ostatním (obálky, průklepy a smlouvy s průklepy) a prosím Vás, abyste to co možná nejdříve expedoval. Tím by byly vyřízeny všechny firmy, jimž bylo třeba dopsat. Chybí mezi nimi jen firma (majitelkou je nějaká Vaše známá) s bytovými textiliemi v Praze.⁴²⁴ Mluvil jste o ní, ale neměli jsme její adresy; tuším, že jste říkal, že inserovala v Indexu. Ostatní jsou už ústní. Najdeme-li ještě nějaké firmy mimo Brno, tak to vyřídím co nejrychleji ve dvou dnech. Vzpomínám si právě, že u dvou nemáme přesných adres. Tak by bylo třeba dopsat celkem ještě 3 firmám. Zítra myslím, že seženu jejich adresy. Mám dopoledne čas a tak se na dvě hodiny mohu do toho dát.

Večer jsem mluvil s prof. Helfertem. Byl pod dojmem zpráv o daních hodně skleslý, hlavně byl nespokojen s minulostí a dnešními poradami v „Indexu.“ I já se divím, že to nenapadlo dříve např. Fl.[oriána].⁴²⁵ Dále nevím, zda můžete v těchto dopisech nabízet vzhledem k tomu, že budete členy grémia, firmám výtisky se slevou. Uvažujte o tom ještě!

---

ubezpečen, pane Smetano, že mi Váš osud leží velice na srdci a že bych zvláště Vás rád viděl aspoň trochu zabezpečeného a v životě zakotveného. Dal jste mi jednou nahlédnout trochu do svého nitra a od té doby tím více mám za svou povinnost se o Vás starat. Mně není lhostejný osud žádného z mých posluchačů – tím méně Váš, o němž dobře vím, že jste ještě nevyšel z krizí, jimiž je každý mladý duch zmítán. Proto toto mé rozhodnutí posuzujte jedině jako snahu, aby bylo spravedlivě dáno všem, kteří potřebují. Ostatně přitom efekt u Vás bude vždy větší, nežli při tom knihovnictví. [...]“ ANM, fond Robert Smetana, k. č.4, inv. č. 190, Helfert Vladimír, 37 ks, 1920–1945.

⁴²⁴ Halabala, Jindřich; Polášek, Josef: *Jak si zařídím byt... Levně, moderně, hygienicky*. Olomouc 1935.

⁴²⁵ Jedná se zřejmě o Josefa Floriana (9. 2. 1873 – 29. 12. 1941), který byl vydavatel a překladatel. Vydával díla středověkých myslitelů, teologickou, náboženskou, filozofickou a vědeckou literaturu, dále také českou beletrii.

Budete-li číst dopisy, tak se nelekejte toho, že nejsou stejné. U dopisů malým firmám vynechávám např. zmínku, že tam vyšlete zástupce k ústnímu jednání a pod.

Napište mi laskavě, jak to došlo. Balím to do balíku, protože to přijde na jedny peníze a protože to mohu zároveň pojistit. Celý den u toho dnes sedím, a že to nebyla zábavná práce, můžete si představit.

Vyřídte nemocným přání, aby se brzy uzdravili a sám buďte zdrav!

Váš Smetana

31.⁴²⁶

28. II. [19]35

Vctp. Dr.⁴²⁷

posílám Vám dnes další *[nelze přečíst]* dopisů. Jsem dokonale zničen psáním, a proto jsem se nakonec rozhodl posílat dopisy průklepové. Otiskl jsem tam i vydavatelství, ale na konci dopisů ho budete muset přetisknout razítkem. Jednám tu pilně a už vím, jak na to. Mám největší úspěch, když hned dám najevo, že jde o spolek! V sobotu už budu mít *[nečitelné]* více. Zatím je to všechno rozjednáno. Nepíšete; snad nemáte chřipku? Váš R. S.

Některé adresy jsme nemohli zjistit. Můžete-li je doplnit, doplňte je, ne-li, pošlete to tak. Pošta to doručí.

---

⁴²⁶ Tento dopis se týká práce na projektu „Jak si zařídím byt“.

⁴²⁷ Tj. „velectěný pane doktore“.

32.

V Brně dne 3. března 1935.

Milý příteli,

děkuju Vám za Váš lístek a dopis. Lístek, který jsem Vám poslal v tomto týdnu já, se zřejmě křížoval s Vaší zprávou, o níž se zmiňujete ve svém dopise. Lituju Vás, že jste chřipkou postížen tak citelně, včera jsem byl pozván na večeři k Humlům, a tak Vám mám i odtud vyřídit přání brzkého uzdravení – a přeju Vám ovšem, abyste se co nejdříve vystonal.

Poněkud jste mne překvapil, že jste mi neposlal svou sobotní relaci.⁴²⁸ Byl bych Vám ji ovšem ochotně přečetl a snad jste také něco mohl ušetřit.

Polášková stížnost se má ovšem poněkud jinak. Chtěl po mne tu naši předlohu, aby si z ní mohl vybrat nějaké tapety pro úpravu nových městských síní, a chtěl, abych mu ji na nějakou dobu dal. Já ovšem ji při svém jednání nemohu postrádat, a tak je to s tím spíše naopak. Nedávno jsme to pak vyřídili tak, že si Polášek tapety prostě vytrhl a ostatek mi vrátil. Vaše obavy, že to nedělám dost energicky, bych Vám chtěl ovšem zapudit. Dá to nesmírně mnoho práce a mrzí mne, že úspěchy zatím nejsou takové, jak jsem si původně představoval. Jde to velmi ztěžka a to hned z několika příčin: jednak nejsou u výrobců např. peníze. Božánek⁴²⁹ např. prý nemůže dát ani haléř, jinde se to zdržuje tím, že příslušní úředníci firem jsou nemocní chřipkou, celkem ale je o to interes, jenže málo ochoty k placení. Musíme znovu rozhodit další dopisy a snad už v sobotu to bude jasnější. Překvapuje mne, že ani z dopisové akce nemáte ještě objednávek, ač se v té věci, jak sám můžete soudit, více dělat nedá. Dnes budu psát další dopisy, a tak je prosím Vás také ihned expedujte.

V Lidovkách vyjde zpráva o Vybíralově přednášce v úterý a ve středu ráno a snad také v odpoledníku ve čtvrtek v kulturní světačce.⁴³⁰ Včera jsem tam už přišel pozdě, takže nedělní nonpareille⁴³¹ byl vysázen.

Heslo z Ottova slovníku by se Vám mělo především líbit. Pokud jde o peníze, je samozřejmě smluveno, že peníze jdou k Vám. Jen mám obavu, že je nedostanete do dne,

---

⁴²⁸ Pravidelné příspěvky do rádia.

⁴²⁹ Smetana oslovoval brněnské firmy, aby získal peníze na knihu Jak si zařídit byt.

⁴³⁰ Článek nenalezen.

⁴³¹ Nonpareille je stupeň velikosti písma o šesti bodech. Nonpareille je ale i literární tvar, kterým je míněn pravidelný článek v novinách, který vycházel v Lidových novinách v neděli.

kdy je potřebujete. J.[osef] L.[udvík] F.[ischer] mne upozorňoval onehdy, že peníze dostaneme asi nejdříve až koncem března. Kdybyste si je mohl dát poslat svým vlivem dříve, pak to ovšem udělejte. Bude-li třeba nějakého dopisu ode mne nakladatelství, je samozřejmé, že ho napíšu.

Jinak tady není celkem nic nového. Včera večer jsem se řádně přejedl (lín na másle, zadělávané hovězí s rýží, pivo, sýr, čaj a zákusky) a dnes se mi z toho asi pletou prsty na stroji. J.[osef] L.[udvík] F.[ischer] leží, má zase zánět nervu na noze, já mám už jakési zaměstnání (to mi také trochu překáží v pochůzkách za obchodem), ale je to jinak zaměstnání příjemné. O knihovně nemám zatím žádných dalších zpráv.

Helfertovi jsem vyřídil, aby dal k provozování moderní ruské hudby v Olomouci nějaký podnět. Ale přeje si, aby podnět vyšel z Olomouce a poznamenal, že do konce března má naléhavou práci, takže by na tom nemohl dělat nic, a pak že jede na dva měsíce do Itálie. Tak to nějak zařídte.

Své oko si dejte vyšetřit. Je to asi porucha nervu a snad se to dá spravit.

Čupr (rektor techniky)⁴³² poslal nám separát článku vyvolaného naší studií. ~~Přikládám~~ ~~ho~~. (Nepřikládám to, protože se to nevejde do obálky.)

V pátek posílal jsem Vám v otevřené obálce obchodní korespondenci další. Ve svém dopise se však o tom nezmiňujete. Nyní tedy dostanete třetí zásilku, a tak to mějte laskavě v evidenci, aby se nám ty dopisy neztrácely.

Jinak tu není celkem nic nového. Pro všechny případy přikládám Vám ještě dopis pro Ottu. Můžete-li si to nějak zařídit, udělejte to.

Vyřídte má poručení dámám a sám buďte co nejdříve zdrav.

Váš RSm.

---

⁴³²Karel Čupr (27. 12. 1883 – 22. 9. 1956) v letech 1926–1927 byl děkan odboru inženýrského stavitelství a v roce 1932–1933 stál v čele odboru strojního a elektrotechnického inženýrství. Ve 30. letech byl zvolen rektorem brněnské české techniky na dvě funkční období 1933–1934 a 1934–1935. Všechny funkce vykonával na České vysoké škole technické v Brně.

33.

V Brně dne 3. března 1935.

Milý příteli,

prof. Helfert Vám ještě vzkazuje, že by rád před svým odjezdem do Itálie (odjíždí v neděli večer, tuším) viděl rád první číslo Indexu alespoň v korektuře. Připisuju Vám to na jeho výslovné přání, a proto mu vyhovte. Mimo to by rád provedl ještě korekturu svého vlastního článku,⁴³³ který prý má v tomto čísle. Nezapomeňte mu to proto poslat tak, aby to dostal ještě alespoň v sobotu.

Jinak není nic nového. Napište mi laskavě včas, kdy se v sobotu uvidíme. Ostatně, můžete korekturu přivést s sebou. Včera jsem mluvil s paní Slávkou telefonem a tak si naříkala, že včera podepsali jen 250,- Kč. Zítra s ní budu mluvit po druhé, a to snad už bude v lepší náladě. To už je snad všechno.

Srdečně zdraví RSm.

34.

V Brně dne 5. března 1935

Vážení přátelé,

píšu Vám dnes dopis, který bych chtěl psát nejméně. Po dnešní Vaší zprávě, k níž byl přiložen dopis Eternitových závodů ze Šumperka, mám o knihu největší obavy. Jednak měly být – podle termínů, které jsme udávali v dopisech, už nyní zodpověděny naše dotazy. Jak vidím, byla mezi firmami, k nimž jsme se obraceli, jen jediná slušná, která náš dotaz zodpověděla, i když zamítavě. Zkušenosti, které tady dělám já při osobním styku, nejsou o nic lepší. Mám dosud objednávku na 3 strany od Mrzáčků, 2 strany od f[irm]y Krčma a nic víc. Definitivně po dlouhém jednání odmítají Klauber (velkoobchod lustry) a Božánek, který má teď značnou výrobu nábytkovou a opouští výrobu lenošek. Obě firmy tvrdí, že prostě na to nemají peníze.⁴³⁴ Ostatní, kteří si vyžádali písemné nabídky (ty jsem jim poslal rozmnožené strojem bez Vašeho podpisu), prostě neodpovídají. Nejvíce mne ovšem zklamala dopisová

---

⁴³³ Zřejmě se bude jednat o text, který Vladimír Helfert publikoval v Indexu v roce 1935. Helfert, Vladimír: *Česká moderní hudba: studie o české hudební tvořivosti*. Index XX, 1. vydání, Olomouc 1936.

⁴³⁴ Oslovené firmy na získání peněz pro knihu „*Jak si zařídím byt*“.

akce a jsem rád, že v ní šlo o nejzávažnější obchody: víte, jak ty dopisy byly napsány a že se skutečně jednalo. V této věci není tedy vina na mne. A k tomu bych byl rád, abyste do věci zaangažovali honem ještě někoho jiného na ústní akvizici, abyste mi nemohli vytýkat, že jsem to zkazil já. Je mi velmi líto, že Vám nemohu napsat nic radostnějšího, ale myslím:

1) že jsme podceňovali kritickou situaci obchodu,

2) že jsme s podnikem měli začít několik měsíců před začátkem nového roku.

U Klauberů mi např. říkali, že před dvěma roky by si byli vzali nejméně 10 stran; dnes prý jim jedna strana nestačí a na víc prý nemají peněz. Jinde – a to zdůrazňuji i tyto šumperské závody – říkají, že nemohou překročit svůj inzertní plán a rozpočet. A tak laskavě uvažujte i o eventualitě, že nebude lze tuto knihu vydat. Alespoň ne letos. Byl jsem s tímto sdělením i u Poláška.⁴³⁵ Neříkal na to nic chytřejšího, než že to sám shánět nebude a že to říkal předem. Jak to stojí s Bayerem, zatím nevím; nezastihl jsem ho doma. U Halabaly jsem byl nedávno, a to mi oznámil jména dvou firem, se kterými má osobní styky, které mu však na jeho dopisy o této knize neodpověděli. Těmto dvěma firmám jsem ovšem poslal pak ihned dopisy ještě já, a jak se zdá, nemělo ani to výsledku. Ostatně pochopitelně, když neodpověděli Halabalovi. Nejvíce toho všeho může být líto ovšem především mně. Těšil jsem se, že nebude po tom už na mé straně alespoň několik pohledávek, a mimo to v tom mám několik celých, několik půldnů a mnoho práce doma u stroje. Uvažte to klidně, já ještě své pokusy neskončil, takže udělám do Vašich dalších zpráv, co bude lze udělat, a hlavně mi co nejdříve odepište.⁴³⁶

O tom, proč nevyšlo v neděli v Li.[dových] Nov.[inách] oznámení Vybíralovy přednášky, už snad víte z předchozího mého dopisu, kde Vám také píšu, že mi v L. N. slíbili otisknout toto oznámení v úterý a středu a v odpolední kulturní světačce.

S tou korekturou bych Vám zatím sliboval dnes cokoli ještě velmi neurčitě a nezávazně. Rád Vám pomohu, to je samozřejmé, ale mám teď už ten úvazek na fakultě⁴³⁷ a mimo to mi asi přibude ještě jiné práce. Hlavně to však bude záviset na tom, kdy ta korektura musí být hotova. Kdybych Vám ji mohl číst dejme tomu celý týden, mohlo by to být. Ale o tom budeme moci mluvit ještě v sobotu.

---

⁴³⁵ Josef Polášek (27. 3. 1899 – 20. 12. 1946), český architekt. Patřil k významným osobnostem brněnského funkcionalismu. Zabýval se problematikou moderního kolektivního bydlení – viz publikace „*Jak si zařídím byt*“.

⁴³⁶ Zde se mluví o spolupráci na knize Halabala, František; Polášek, Josef: *Jak si zařídím byt... Levně, moderně, hygienicky*. Index Olomouc 1935. Více viz předchozí.

⁴³⁷ Drobný úvazek v rámci podpory nezaměstnané inteligence.

Dnes a včera jsem mluvil se Součkem o schůzi ústředního výboru. Dověděl jsem se mnoho věcí (naše jmenování je ovšem schváleno, a jakmile prý dojde z ministerstva, bude moci Ústav zahájit kroky k Vašemu zpětnému umístění v Brně), o kterých si povíme ústně. Rukopis musíme zadávat celý a prostřednictvím brněnského odboru. To je zatím to nejnovější. Slovenská edice jedna je prý už z části hotova, Horák⁴³⁸ prý chce dokončit Balady (co o tom říkal Hutter,⁴³⁹ to víte), a tak prý čekají na nás.

To je tedy vše, co Vám zatím mohu napsat. Stejnou poštou posílám další obchodní korespondenci.

Uzdravte se brzy, přijedte v sobotu do Brna a vyřídte dámám mé poručení. Paní Slávku pošlete do Brna na akvisice, bude-li se jí chtít. Já bych to srdečně vítal, i když by asi sotva měla úspěchy větší, než jsem měl já.

Váš RSm.

35.

V Brně dne 19. března 1935.

Vážení přátelé,

Děkuji Vám za zprávy o Bayerovi⁴⁴⁰ a hlavně za pomoc, kterou nám nabízí paní Slávka. Prosím, aby určitě přijela. Já mám svým úřadem nyní úplně zničeno všechno soukromé podnikání a jsem denně večer zoufalý nad tím, že den je pryč a že se mi celkem

---

⁴³⁸ Jiří Horák (4. 12. 1884 – 14. 8. 1975), český slavista, folklorista, literární komparatista, vysokoškolský pedagog. Mezi léty 1922–1926 působil jako mimořádný profesor na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, odkud po odchodu profesora Jana Máchala přešel na uvolněné místo na Karlově univerzitě, kde se stal řádným profesorem (1927–1953). Zde zastával funkci ředitele semináře pro slovanskou filologii, ve 30. letech vykonával nejprve funkci děkana (1932–1933), později proděkana (1933–1934) Filozofické fakulty UK. Mimo své akademické působení byl také jednatelem (1919) a později předsedou (1939) Státního ústavu pro lidovou píseň, mezi léty 1928–1932 zastával funkci předsedy Národopisné společnosti československé. Na prvním mezinárodním sjezdu slovanských filologů (1929) se podílel jako jeho generální sekretář. Akademická činnost Jiřího Horáka byla přerušena nejprve zavřením vysokých škol během nacistické okupace (mezi léty 1944–1945 byl pro odbojovou činnost vězněn ve věznicí Na Pankráci), po konci Druhé světové války pak jeho diplomatickým působením na ambasádě v Moskvě.

⁴³⁹ Josef Hutter (28. 2. 1894 – 2. 12. 1959), český muzikolog a profesor Univerzity Karlovy. Byl posluchačem Zdeňka Nejedlého a Otakara Zicha.

⁴⁴⁰ Zde se nepodařilo přesně dohledat, o jakého Bayera jde. V pozůstalosti Smetany nebyl na Bayera žádný odkaz. Může se však jednat o Františka Bayera (15. 5. 1854 – 5. 4. 1936), který byl sice přispěvatelem do Ottova slovníku, pro který přispíval i Smetana, ale František Bayer byl zoolog. Byl ale také autorem drobných hudebních skladeb.

nepodařilo nic udělat. Byl by tu ještě Wehak⁴⁴¹ (Ing. Began, Orlí, tuším 6)⁴⁴², jehož nebudu moci zastihnout, dále je tu celý Bajer. Prosím tedy paní Slávku, aby si toho Bajera vzala na starost.

Já jsem ovšem ochoten podle všech svých sil pomáhat, to znamená, že budu psát na stroji, telefonovat a chovat se vůbec podle příkazů. Ale nemohu chodit. Tak se těším, že ve čtvrtek zavládne nový duch v této věci.

Posílám Vám zároveň další korespondenci. Dejte to laskavě hned na poštu. Je to přece jen 800,- Kč a budou dobré.

Těše se na shledání ve čtvrtek a v sobotu jsem Váš RSm.

Pozdravujte milostivou paní a BOBa!

36.

Brno, 23. března 1935

Vážený příteli,

Bajer⁴⁴³ jede do Rakouska v úterý v noci. Tvrdí, že ty jsou zajištěny. Já Vás však musím znovu ujistit, že přítomnost pí Slávky⁴⁴⁴ je nezbytná. Já mám už největší nesnáze z toho všeho a vážně Vás prosím, abyste mne nenutil opakovat tuto prosbu. Bojím se, že vážně budu muset přihlížet k tomu, kterak jste dopálen. Je-li něco už pokaženo, je to proto, že jste ve čtvrtek změnil neočekávaně dispozice. Máte však asi štěstí, protože se to s Bajerem za nové situace dá ještě zachránit. Berte laskavě tento dopis zcela vážně.

Srdečně Váš RSm.

D.[ruhá]S.[trana] ÷

---

⁴⁴¹ Nenalezeno.

⁴⁴² Nenalezeno.

⁴⁴³ Zde se nepodařilo přesně dohledat, o jakého Bayera jde. V pozůstalosti Smetany nebyl na Bayera žádný odkaz. Viz předchozí poznámka pod čarou.

⁴⁴⁴ Jde o Jaroslavu Václavkovou (26. 6. 1905 – 1. 11. 1978). Více viz předchozí.

Nejlépe bude, obrátím-li se na Vás, milostivá paní, s ujištěním, že na Vás tu čeká mnoho práce. Chtěl bych hlavně Vás přesvědčit, že v pondělí budete-li zde, už bude nejvyšší čas. Proto laskavě podporujte tuhle naši prosbu. Oddaný RSm.

37.

Brno, 25. IV. [19]35

Vážení přátelé,

denně se od neděle pokouším vyřídít nějak podmínky pro svůj zájezd do Ol.[omouce], ale dnes vidím, že mi k tomu chybí některé věci příliš podstatné; chtěl bych proto přece jen ještě vyčkat jinou, pro Vás stejně vhodnou dobu v květnu, kdy snad už takových potíží nebude. Těšil jsem se na Vás a na to, že se dostanu alespoň na několik dnů z Brna (měl bych k tomu zrovna teď jakési důvody); proto mi smluvte, dělali-li jste nějaké dispoice, zn. to odklad tím spíše. Jinak tu není novinek. Přijedete-li v sobotu do Brna, doufám, že mne pozvete na nějakou schůzku.

Zatím se ještě jednou omlouvám a srdečně zdravím.

Váš Robert Smetana

38.

Mor.[avská] Ostrava, 15. 5. 1935.

Milý příteli,

posílám Vám včera slíbený překlad z Engelse.⁴⁴⁵ Napište mi prosím, máte-li ty knihy, o nichž jsem posledně ve Střed.[isku] referoval, přímo z VOKSu.⁴⁴⁶ Potřebuji totiž přesnou adresu, chci si odtamtud něco objednat prostřednictvím Sociolog.[ického] revue.⁴⁴⁷ Psal jsem

---

⁴⁴⁵ Zde půjde nejspíš o překlad pro knihu *Česká literatura XX. století*. Václavěk, Bedřich: *Česká literatura XX. století*. Praha 1935. Smetana uměl výborně německy, vzhledem k tomu, že část života prožil ve Vídni, kde navštěvoval základní školu. Václavkovi často pomohl jako překladatel.

⁴⁴⁶ VOKS – Všesvazová komise pro kulturní styky se zahraničím.

⁴⁴⁷ Časopis *Sociologická revue*, který se ve 30. letech 20. století řadil k evropské špičce, byl vydáván Katedrou sociologie Masarykovy univerzity. Vychází z: http://soc.fss.muni.cz/about_department/department_history, cit. 26. 9. 2017.

také prof. Bláhovi,⁴⁴⁸ že bych do S.[ociologické] R.[evue] rád napsal ref.[erát] o sborníku Iefu⁴⁴⁹ o soc.[ialistickém] realismu, v němž je i ta Buch.[arinova]⁴⁵⁰ řeč, v případě, že byste o tom nechtěl psát sám. Odpověděl mi, abychom se spolu dohodli. Takto nechám na Vás.⁴⁵¹

Srdečně Vás pozdravuje Smetana

39.

Brno, 23. V. 1935

Milý příteli, zapomněl jsem Vám 1) vrátit 5,-Kč, které následkem toho máte u mne uloženy, 2) vyřídít z radia, že potřebují, abyste na lyriku určil recitatéry, protože prý asi N.[ota] B.[ene] sama je málo recitátorů, 3) že Vám smlouvu na relaci o lyrice pošlou dnes, takže ji zítra budete mít v Olomouci.

Srdečně zdraví RSm.

---

⁴⁴⁸Inocenc Arnošt Bláha (28. 7. 18979 – 25. 4. 1960), významným představitelem české sociologie a spoluvůrce brněnské sociologické školy. Byl prvním a dlouholetým ředitelem Sociologického semináře na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Spoluzaložil a zároveň byl prvním rektorem Vysoké školy sociální v Brně. Vychází z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=5727, cit. 1. 10. 2017.

⁴⁴⁹Levá fronta.

⁴⁵⁰Nikolaj Ivanovič Bucharin (9. 10. 1888 – 15. 3. 1938), bolševický revolucionář, sovětský politik, filozof, žurnalista a spisovatel. Mimo jiné byl i šéfredaktorem stranického časopisu Pravda. I jako velký přítel sovětského diktátora Josifa Vissarionoviče Stalina se v roce 1938 stal jednou z nejznámějších obětí Stalinových čistek. Vychází z: <https://www.marxists.org/glossary/people/b/u.htm#bukharin-nikolaj>, cit. 1. 10. 2017; Zeman, Zbyněk: Vzestup a pád komunistické Evropy. Praha 1998.

⁴⁵¹Reakce na tento dopis se nedochovala, nemáme proto zpětnou vazbu ani nevíme, o jaké věci jde.

40.

V Brně dne 7. července 1935.

Vážený pane příteli, doktore a komisaři,

svým expres-lístkem jste mne dnes ohavně zklamal.⁴⁵² Zůstal jsem v Brně domnívaje se, že se s Vámi dnes setkám a že se mi snad u Vás podaří vyřídit jednu ohavnou věc.

Když jste byl posledně zde, ptal jsem se Vás, zda by mi Index nemohl vyplatit zálohou na peníze z knížky „Jak si zařídit byt,“ asi 160,— Kč (jednostošedesát). Vy jste mi tehdy říkal, že se Index ze všeho vydal. Ale já jsem bohužel nyní v takové situaci, že se musím po týdnu zeptat na to znovu. Prosím Vás zároveň, abyste uvážil všechny možnosti, a kdyby se přece někde objevila taková možnost, abyste mi vyšel vstříc. Kdybyste tedy mohl – a já Vás o to naléhavě prosím – prosím Vás, abyste tyto peníze poukázal přímo na účet:

Lidová banka v Praze, zaps. spol. s ruč. omezeným. Pobočka v Brně. Brno.

111.451 B

Tyto peníze jsem tam už měl zaplatit, a kdybyste to poukázal s poznámkou, že je to z mého účtu, zkrátit byste mi tu předřzenou dobu alespoň o dva dny. Zároveň Vás ovšem prosím, abyste mi na korespondenčním lístku napsal, že jste to poukázal. Nakonec bych k této věci podotkl, že jste má poslední naděje, a znovu Vás prosím, abyste v ní udělal všechno, co můžete.

Jinak bych Vám ještě rád oznámil, že jsem zase rozhojnil počet písni několika dalšími zápisy variant a že se jinak chystám ruče do toho.

Do Olomouce bych přijel po 15. červenci. Ale to ještě s výhradou, že na to budu mít peníze. Ale doufám, že to seženu. Od 1. srpna mám 14 dnů dovolené, a to strávím doma u rodičů na Poldovce. Napište mi prosím Vás, jak byste v této době, kterou udávám, snášel mou přítomnost v Olomouci Vy. Domnívám se, že za 4 dny budu se vším hotov, takže už Vás pak více obtěžovat nebudu.

---

⁴⁵² „Pistovice, 6. VII. 35, Milý příteli, právě se dovídám, že má přednáška v radiu 7. VII. odpadá (totiž je asi odložena). Nepřijedu tedy zítra, nýbrž později. Zdravím BVáclavek.“ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8, inv. č. 618, Bedřich Václavek.

Sborníček oné paní Mašínové z Lázní Bělohradu jsem ještě nedostal. Domnívám se však, že jste ho ještě neposlal, anebo že ho opisujete, anebo že jste ho ještě vůbec nenalezl. Zjistíte to podle toho, že má nadpis „Liedersammlung, Liebenau“ den 14. 5. 1854.

To je tedy asi vše. Nakonec opakuju svoji prosbu o pomoc. Můžete-li mi ji poskytnout, neodmítněte mi ji.

Zatím srdečně zdraví RSmetana

41.

V Brně dne 12. července 1935.

Milý a vážený příteli,

dnes jsem dostal Váš lístek a doufal jsem, že mi tam odpovíte na mou naléhavou prosbu o pomoc v jakýchsi potížích finančních. Ale pravděpodobně jste neměl můj dopis ještě v rukou, a proto Vás o to ještě jednou prosím. Jsem v kruté kalamitě, a tu jsem se obrátil k Vám s prosbou, abyste mi dal Index zálohou na knížku „Jak si zařídím byt“ jednošedesát (160,-) Kč a abyste je poukázal s poznámkou, že je to z mého účtu, přímo na účet

Lidová banka v Praze, zapsané společenstvo s ručením o[b]mezeným. Pobočka v Brně. Brno. 111.451 B⁴⁵³

Snažně Vás prosím, jsou-li na kontě Indexu tyto peníze, abyste je tam poslal. Měl bych z toho hrozná nepříjemnosti a Vy máte se mnou už tolik zkušeností, že mi pomoci a důvěřovat můžete. Je to situace přechodná, ale tam je pro placení závazný termín. Prosím Vás, udělejte tedy, co budete moci.

Děkuju Vám za Neumanna, který mi došel v pořádku.

Byl jsem onehdy u Jakobsona⁴⁵⁴ a dověděl se od něho řadu zajímavostí. Žádal mne, abych se s Vámi dohodl na vydání antologie kram.[ářských] písní a i Vy se na to ptáte ve svém lístku, a tak Vám to, pokud jsem si to pamatoval, vypíšu. Jakobson to však několikrát označil

---

⁴⁵³Václavěk více Smetanův dopis nekomentoval a ještě téhož dne 12. července 1935 věcně zareagoval. Více viz „Vybrané dopisy Bedřich Václavka Robertu Smetanovi“, dopis č. 8.

⁴⁵⁴Jde o Romana Jakobsona, spolupracoval na redigování edice.

za přísně důvěrné, a tak i Vy o tom laskavě mlčte. Jde o nějakou sbírku, kterou rediguje Mukařovský. Jakobson ho upozornil na nás, že bychom tam mohli udělat kram.[ářské] písničky. Nebude to veliké, ale velmi dobře honorováno. Já jsem ihned slíbil a řekl, že nebudete-li chtít Vy, že to pevně slibuju za sebe, ale že nepochybuju, že půjdete s sebou. Myslím, že to můžeme vzít směle, protože jsem si, jak víte, dělal vždycky záznamy a někdy i kuriosa vypisoval. Mimo to mám řadu textů a tak to směle můžeme udělat.

Přímo se máme dohodnout pak s Mukařovským. K antologii budeme muset prý také napsat stručný populární úvod. Mimo to jsem s ním znovu domlouval náš společný článek o kram. písních pro Slovo a slovesnost.⁴⁵⁵ Máme se přichystat na 4. číslo letošního roku. Vzhledem k honoráři počítejte i s tím. Ostatně o tom více až ústně.

V posledním svém dopise jsem Vám také napsal, že k Vám určitě přijedu po 15. červenci. Sestra⁴⁵⁶ mi totiž 15. přestává vařit a já bych neměl z čeho být živ. Proto si všechno chystám na tuto druhou polovici července. 1. srpna jdu na 15 dnů na dovolenou. Budu doma a budu ještě sbírat. Mimo to Vám oznamuju, že jsem tady v Brně získal asi dalších 15 zápisů zlidovělých písní ze severní Moravy. Jsou vesměs velmi cenné. Přivezu je Vám do Olomouce, protože se týkají hlavně Vás.

S tou slečnou Mašínovou nezapomeňte na mne. Já jsem onen sborník ještě neexcerpoval a tak jí ho neposílejte, dokud ho nezpracuju také já. Pak bychom si ho stěží zase vypůjčovali. Ale udělal jste dobře, že jste se jí omluvil.

To by bylo všechno. Jen ještě jednou Vás snažně prosím, abyste mi pomohl. Víte, jak to se mnou je a že se bez pomoci neobejdu. Tak prosím Vás ještě na konec o jedno. Abyste mi napsal, zda mi vyhovujete čili nic.

Srdečně Vás zatím zdravím.

Váš Smetana

---

⁴⁵⁵ K realizaci této práce nakonec zřejmě nedošlo. V roce 1935 nevyšel žádný podobný článek v časopise Slovo a slovesnost. Není ani zmíněn v soupisu společné bibliografie.

⁴⁵⁶ Sylva Smetanová se provdala za Zdeňka Tomeše. Později byla obětí politických procesů.

42.

Brno, 15. července 1935.

Milý a vážený pane doktore,

děkuju Vám ze srdce za pomoc, kterou jste mi neodepřel. Jsem si ovšem vědom, že mi pomáháte také Vy a že můj příjem z knihy nedosahuje mého dluhu u Vás, takže Vám ještě něco zůstanu dlužen, ale já jsem opravdu neměl jiné možnosti. Proto na mne nebudte za to zlý. Věděl jsem ovšem, že budeme mít společný výdělek jako na podzim, takže Vám to konečně budu moci vyrovnat potom.

Ostatně to si řekneme ještě podrobněji ústně. Chystám se k Vám zužitkováváje Vaše laskavé pozvání dne 22. t. m.⁴⁵⁷ Přijel bych večer a doufám, že se vším budu hotov za několik dnů. Přivezu Vám také nějaké nové zápisy. Zároveň Vás prosím, abyste mi poslal jedno číslo Indexu. Mám tam referát o posledních hudebních událostech v Brně a teď právě bych to potřeboval. Ale snad mi dojde včas. Mám totiž psát ještě další referáty, a tak bych to rád zužitkoval. Jinak není nic nového. Onehdy jsem potkal J.[osefa] L.[udvíka] F.[ischera], byl celý zmámen jakousi terapií a kulhal. Ale nic jsem se nedověděl.

Těším se tedy na shledanou a prosím Vás ještě o zprávu, zda Vám nepřijedu nevhod. Přijel bych ovšem zase večer jako loni.

Budte zdrav a s novými díky za pomoc, Váš R Sm.

---

⁴⁵⁷ V pondělí, 22. července.

43.

Brno, 18. VII. 1935

Milý a vážený příteli,

přijedu určitě v pondělí. Ale to vyžaduje ještě složitějšího vysvětlení. Není vyloučeno, že přijede panstvo [nečitelné]⁴⁵⁸ a že mne přivezou. Stane se tak jedině, bude-li hezké počasí a nepadne-li návrat neteře pí H. z nemocnice na ten den. Kdybychom přijeli vozem, budeme v Olomouci někdy před obědem. Podle programu poobědváme v Olom.[ouci], po obědě přijedeme pro Vás a jede se na Sv.[atý] Kop.[eček] k O. F. B.⁴⁵⁹ Nepřijedeme-li však během odpoledne, znamená to, že přijedu někdy po 10. hod. več. vlakem (tak asi jako minule před rokem) a pro ten případ Vás prosím, abyste mne laskavě čekal na nádraží. Ještě v neděli Vám pošlu lístek, na kterém Vám udám dobu příjezdu. Velmi se těším!! Relace (Jak se naši bavívali) je určena do týdne kolem 20. srpna a poukazuje se za ni 300,- Kč. Tak ještě jednou se srdečně těším. Poručte mne dámám a pozdravujte BOBA! Váš RSm.

---

⁴⁵⁸ Možné varianty: Denulů, Renulů, Denelů. Může se jednat i o Dreslerovi, kteří si pronajímali ubytování na chalupě na Poldovce.

⁴⁵⁹ V pozůstalosti Vladimíra Václavka je zmínka o tom, že rodina Václavkových při výletech na Sv. Kopeček u Olomouce navštěvovala překladatele Bablera. Jedná se o Otto Františka Bablera (26. 1. 1901 – 24. 2. 1984). Původním jménem Otto Franjo Babler byl český překladatel, spisovatel, básník, literární historik. V roce 1928 se oženil a přestěhoval do Samotíšek pod Svatým Kopečkem u Olomouce. Centrem jeho pozornosti byla spiritualistická, náboženská a folkloristická tvorba. V letech 1926–1946 vydával edici Hlasy, v níž v bibliofilské úpravě uváděl své překlady Rilkeho, Blakeho, Claudela, Bubera a dalších. V letech 1935–1948 byl knihovníkem Obchodní komory v Olomouci, v letech 1948–1956 knihovníkem Univerzitní knihovny. V době od roku 1946 a 1956 vedl na obnovené olomoucké univerzitě cvičení ze srbochorvatštiny. Od roku 1956 se živil jako nezávislý spisovatel. Bablerovým životním dílem je překlad Dantovy Božské komedie, který přeložil společně s Janem Zahradníčkem. Vysoko ceněn je také jeho překlad Máchova Máje do němčiny. Vychází z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Otto_Franti%C5%A1ek_Babler, cit. 9. 1. 2018.

44.

Brno, 30. VII. [19]35

Vážený a milý příteli a pane doktore,

ze všeho, oč jste mne požádal, jsem Vám mohl vyřídít zatím jen řeč v rozhlase. Tilschová⁴⁶⁰ z Lid.[ových] Nov.[in] je na dovolené a nikdo neví, kdo vlastně dělá přílohu. Ale napíšu Vám tam z Poldovky. Píšek⁴⁶¹ si dnes pro rukopis nepřišel. Zítra však odejdu z Fakulty už asi o půl 11. a nepřijde-li do této doby, budu mu muset rukopis poslat poštou. Pojistím to ovšem na částku, kterou jste jmenoval onehdy, a bude-li poštovné dělat více, poprosím Vás, abyste ho připsal (odepsal) z mého účtu u Vás. Relace byla stanovena na začátek září, protože je všechno, kdo měl účinkovat (kytarista a ostatní) v srpnu na dovolené a relace by nešla uskutečnit. Myslím, že bude 3. září. Písně epické Vám rovněž nemohu poslat. Beru si je s sebou, opíšu je na Poldovce a pošlu Vám to všechno během několika dnů z Poldovky. Má adresa do 15. srpna: Velká Lhota u Dačic na Mor., Poldovka. Poručte mne laskavě milostivě paní a sám buďte srdečně pozdraven.

Váš Rob. Smetana

děkuje znovu za pohostinství!

P. S. Přednášku Vám pošlu rovněž, ale až s písněmi. R. S.

---

⁴⁶⁰ Jde o Marii Úlehlovou-Tilschovou (13. 7. 1896 – 9. 8. 1978), vlastním jménem Annu Marii Úlehlovou, rozená Tilschová. Jméno Marie Úlehlová-Tilschová je literární pseudonym, stejně jako zkratka M. Ú. T., kterou používala. Pracovala pro Český rozhlas a publikovala do Lidových novin.

⁴⁶¹ František Píšek možná patřil do levicové inteligence kolem Indexu.

45.

Velká Lhota u Dačic na Moravě, Poldovka, 2. VIII. 1935

Milý příteli,

neměl jsem tušení, že potřebujete svou přednášku ihned. Chtějíc ušetřit na poštovním, rozhodl jsem poslat ji teprve s písněmi, ale teď Vám ji posílám zvlášť.

O Lid.[ových] Novinách jsem Vám už psal, že Tilschová⁴⁶² je na dovolené a že z těch, kdo teď dělají Lidové noviny (dr. Šelepa,⁴⁶³ Valenta⁴⁶⁴ a Golombek⁴⁶⁵), někdo nevěděl, kdo to dělá za Tilschovou. Valenta mi dokonce se smíchem řekl, že odmítli Tilschové, když se k nim s tím obracela, dělat za ni nedělní přílohu. Přes to napíšu Šelepovi ihned, tj. zároveň s tímto dopisem. Nevadilo by však, kdybyste tam napsal i Vy!

Lituju dále, že jsem nemohl rukopis odevzdat Píškovi,⁴⁶⁶ který si pro něj do středy (do ¾ na 11, kdy jsem odcházel na dráhu) nepřišel. Poslal jsem mu to tedy poštou, pojistil ho na 5 000 Kč a měl s tím řadu nepříjemností na poště (musel jsem na poště znovu a znovu doplňovat pečeti). Zaslání rukopisu stálo 8.70 Kč a ústřížek, který je teď na věci zřejmě nejdůležitější, chovám pečlivě u sebe. Posílal jsem to ještě z Brna téměř před svým odjezdem.

Relaci, která byla stanovena na začátek září a nikoli na 3^{ho}, (ale do prvního týdne) nebylo, lze, jak jsem Vám už napsal, kdykoli před tím uskutečnit, protože nebylo kým ji

---

⁴⁶² Viz předchozí dopis.

⁴⁶³ František Šelepa (15. 2. 1887 – 4. 4. 1945), novinář, publicista a překladatel. V letech 1918–1943 byl redaktorem Lidových novin a zástupce šéfredaktora Arnošta Heinricha, od poloviny 30. let byl šéfredaktorem.

⁴⁶⁴ Edvard Valenta (22. 1. 1901 – 21. 8. 1978), český prozaik, básník a publicista. Po příležitostných zaměstnáních nastoupil v roce 1920 do brněnské redakce Lidových novin. V Lidových novinách působil v brněnské redakci i v olomoucké a pražské pobočce, nejprve jako stenograf, později redaktor a v závěru jako vedoucí redaktor kulturní a literární části a politický úvodníkář. Za finanční podpory Jana Antonína Bati cestoval po světě jako reportér a také J. A. Baťu doprovázel při jeho cestě po USA v roce 1939.

⁴⁶⁵ Bedřich Golomek (5. 2. 1901 – 31. 3. 1961), český novinář, spisovatel a prozaik. Vystupoval pod pseudonymy Karel Hrozek a Vladimír Choleva. Od roku 1930 byl hlavním redaktorem nedělní přílohy Lidových novin, od roku 1933 pak šéfredaktorem odpoledního vydání tohoto listu, po druhé světové válce se stal šéfredaktorem pražské redakce Lidových novin. Po převratu v roce 1948 z redakce Lidových novin odešel a pracoval v jedné brněnské továrně, kde se vyráběly rentgenové přístroje.

⁴⁶⁶ Zřejmě František Píšek (24. 4. 1886 – 10. 3. 1970), nepodařilo se zjistit přesné souvislosti spolupráce s Píškem. Byl však členem Československé společnosti pro dějiny věd a techniky (předseda technické sekce v Brně) a v roce 1951 byl členem vládní komise pro zřízení Československé akademie věd a jeden z jejích prvních členů.

obsadit. Jak se stalo, že Vám místo 170 Kč poslali pouze 125,- Kč, ovšem nevím. Možná že byste se to dověděl v Rj.⁴⁶⁷ přímo, kdybyste se na to dotázal.

Jinak není už nic, co bych Vám měl zodpovídat. Pro zajímavost jen poznamenávám, že budu muset zítra ráno o 6^{hod} odejít do velmi blbého města vzdáleného asi 5 km pěšky, abyste to pozítří dostal. Jinak ovšem ještě k tomu přistupuji, že nemám ani obálek, ani cokoli kloudnějšího z psacích potřeb, takže Vám píšu za velmi svízelných okolností. Zase mě pro zajímavost byste mohl vylíčit, jaký seriál nepřijemností Vás postihl. Na písničkách začnu dělat samozřejmě až zítra (tj. 3. srpna), protože jsem dva dny věnoval nicnedělání. Ale ani to, co Vám z písniček budu posílat odtud, nebude ještě všechno, protože má také ještě Ústav mnoho nového. Tak to podle svého dobrého zdání ještě odložte.

Zatím Vás srdečně zdravím.

R. Sm.

Poručte mne laskavě dámám, a příležitostně pozdravujte Boba.

46.

19. VIII.[19]35

Milý a vážený příteli,

včera v noci jsem konečně dojel a našel zde Váš dopis a lístky. Ihned Vám tedy odpovídám. Prof. Helfert je v Brně, pracuje ~~Vám~~ však ještě něco na knížce, a tak se nechtěl rozptylovat. Všechno Vám však vyřídí: Vy mu ale znovu napište.⁴⁶⁸ Součka jsem proto už nehledal. Horší je, že já nebudu moci s Vámi do Prahy. Schází mi něco, jako obvykle. Písničky Vám pošlu asi zítra. Dnes se budu muset věnovat trochu také bytu a snad zítra dopoledne Vám to na fakultě vypravím. Nenapsal jste mi, zda jste dostal odpověď od Mukařovského a zda Píšek⁴⁶⁹ dostal překlad. Nezapomeňte se mi o tom zmínit. Nejraději bych Vás však uzřel, a proto mi laskavě napište, kdy sem přijedete. Tady už je hotový podzim a jsem strašlivě smutný, že je po dovolené. Bylo tam skvěle, i když lilo. Udělal jsem tam také hodně práce,

---

⁴⁶⁷Radiojournal.

⁴⁶⁸ Zde ve smyslu Václavkova dopisu z 16. 8. 1935. Více viz „Vybrané dopisy“, dopis č. 9.

⁴⁶⁹Viz předchozí.

mám nějaké nové zápisy a i ty Vám pošlu. Vzhledem k tomu, že šetřím, napište mi laskavě, zda byste si to nechtěl vyzvednout osobně.

Poručte mne laskavě dámám a Vás srdečně zdravím. R. Sm.

47.

Brno, 22. VIII. [19]35

Milý příteli,

dnes mi v radiu na novou žádost o přeložení relace oznámili, že ji už z 5. září překládat nelze, takže ji číst nebudete moci. Jednal jsem tedy, jak Vás neošidit, a tu mi oznámili, že smlouva (100.–Kč) je jen honorář za účinkování a mimo to že bude z Prahy honorář autorský (150.–Kč každý). Vám vzhledem k tomu, že jste měl přijet, započítali 50.–Kč k prvnímu honoráři jako cestovné, a tak Vám srazí 50.–Kč (cest.) a dají to někomu z herců za přednes. Ostatní (celkem 250.–Kč) dostanete Vy. Doufám, že můžete být spokojen. Smlouvu na účinkování už mám. Vy asi také. To je vše pro dnešek.

Srdečně zdravím R. S.

27. srpna 1935

Milý příteli,

poslal jste mi své potvrzení zrovna ve chvíli, kdy prof. Souček byl ovšem na letním bytě, kdy dr. Gregor dlí v Karl.[ových] Varech a kdy prof. Helfert odjel na pohřeb Ostrčilův⁴⁷⁰ do Prahy. Je proti tomu možné, že Vy klejete na mne, ale pak si honem ještě přečtete toto: 8krát jsem volal Gregora, jednou jsem šel k němu do bytu, třikrát jsem volal k prof. Helfertovi, než jsem ho našel v Brně, jednou musel jít za ním do kavárny a celé potvrzení jsem nakonec musel napsat znovu. Máte to v nejkratším možném termínu zpět a podejte to laskavě do Prahy, protože více těch podpisů neseženeme.

Nyní mám ještě něco k relaci. Radiojournal Vás prosí, abyste ve Stud.[ijní] knihovně vypůjčil pro relaci hudebninu: Hanácká opereta z r. 1783. Jora a Manda. Slova napsal P.[áter] Mauricius, nápěv Jos.[ef] Pekárek.⁴⁷¹ Pátého září je relace a tak bych Vás prosil, abyste to laskavě poslal obratem radiu anebo mně na fakultu.

Jak se máte jinak? Je tak hezky a člověk musí sedět v Brně.

Zdraví Vás Smetana

Poručte mne laskavě dámám a pozdravujte BOBa.

⁴⁷⁰ Otakar Ostrčil (25. 2. 1879 – 20. 8. 1935), český hudební skladatel a dirigent. Ostrčil si vysloužil kritiku za svoje poslední dílo Honzovo království. Pohádková alegorie o zemi, kde vládne láska a pravda nad bohatstvím a mocí, vyvolala otázky, zda je vhodné hlásat pacifismus ve chvíli, kdy situace v Evropě a Československu začala být velmi napjatá. Ostrčil dlouhodobě pracovním přetíženo a vystavený nové novinářské štvanci v srpnu 1935 podlehl vyčerpání.

⁴⁷¹ Jora a Manda je jednoaktová česká zpěvohra v hanáckém nářečí. Jedná se o jednu z tzv. hanáckých oper či operet ze 70. let 18. století. Autorem hudby je moravský skladatel Josef Pekárek, kantor v Hněvotíně. Libreto opery napsal Josef Bulín (řádivým jménem Mauritius), kněz z premonstrátského kláštera působící na Svatém Kopečku u Olomouce. Trojan, Jan: Josef Pekárek. In: Jakubcová, Alena: *Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století*. Praha 2007; Jakubcová, Alena: *Josef Bulín*. In: Jakubcová, Alena: *Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století*. Praha 2007.

49.

Brno, 30. VIII. [19]35

Milý příteli,

odpovězte mi laskavě obratem, zda máte knihovně hanáckou operetu, o které jsem Vám psal, a zda nám ji pošlete tak, abychom mohli bez nesnází provést relaci 5. září. Děkuji Vám za zprávu [nepřečteno] a srdečně Vás zdravím. Rob. Sme.

50.

V Brně dne 1. září 1935

Milý příteli,

dnes vyřizuju množství korespondence, a tak přijdete také na řadu Vy. Oba Vaše lístky přišly stejnou poštou (což působilo do jistě míry komicky). Bohužel Vám však dnes nemohu vyřídit všechno. Mohu Vám poslat toliko začátky písně (německého znění) Na hranicích města německého. Jsou to:

- 1) Heinrich schließbeiseinerNeuvermählten, einerreichenGräfinan dem Rhein, atd.
- 2) Weintmitmir, ihrnächtlichstillenHaine, zürtnicht, ihmorschonTodtenbeine, atd.

Dále důležité jsou české písně s tímto ~~začátkem~~ ~~z~~ ~~č~~ ~~á~~ ~~č~~ ~~k~~ ~~e~~ ~~m~~: nápěvem:

- 1) Samotinká sedím u okénka, práci svou pilně vykonávám, atd.
- 2) Slyšte lidé zprávu zdrcující, která každým srdcem zachvěje atd. (Píseň o zavraždění Alžběty Rakouské v Ženevě).⁴⁷²
- 3) Když ta žába na rybníce kuňká a naříká svému osudu atd.
- 4) Na hranicích města německého, skoro u samého Berlína atd. (píseň o kopnickiádě Voigtově z r. 1906).⁴⁷³

---

⁴⁷² Píseň o Alžbětě Bavorské (24. 12. 1837 – 10. 9. 1898), rakouské císařovně známé také jako Sissi a choť Františka Josefa I. Zavražděná byla při procházce kolem ženevského přístavu italským anarchistou.

⁴⁷³ Tzv. aféra falešného hejtmana v Kopníku. Původ slova kopnickiáda vychází z události, k níž došlo 16. října 1906 v německém městě Köpenick (Kopník, dnes předměstí Berlína). Nezaměstnaný švec Wilhelm Viogt tehdy využil toho, že průměrnému obyvateli Německa stačilo vidět uniformu a jednal se slepým respektem. Voigt si proto obstaral starou uniformu a v převleku za oficíra pak na ulici posbíral

5) Po vší zemi rozlítla se zpráva o strašném polenském zločinu (Hilsneriáda).⁴⁷⁴

Více toho zatím nevím. Ale tyto písně sledujte také, kdybyste se dostal k nějakému novému materiálu. Německé předlohy si dobře prostudujte, já myslím, že je v nich opravdu klíč k české písni. Všimněte si také v této souvislosti písně (alespoň její látky) O půl noci, dřív než kohout hodinu ranní atd.

O Šumavské víscce ovšem vím, že je to původně německá píseň. Jejího autora (nedávno zemřel) Vám musím však zjistit až někde v literatuře a pak Vám pošlu také její začátek.

Jsem rád, že jste s tím dokladem k Vaší žádosti pochopil takto. Včera jsem ale na Vás nadával jako krocan já. Snad jste si toho ani nezasloužil, ale dělo se to. Připravoval jsem totiž relaci na čtvrtek a celý den odpoledne jsem seděl a psal písně, jež mají být zpívány. Vy jste si zatím seděl hezky v Olomouci, dostanete totéž co já a mně ještě čekají dvě, bůh ví jak dlouhé zkoušky v Radiu. Budu tam muset učit zpěváky zpívat a doprovázeče doprovázet a Vy si také ovšem budete sedět v Olomouci a sypat knížku za knížkou.

Starejte se laskavě o:

- 1) Anthologiikram.[ářských] písní (Mukařovský),
- 2) náš článek, který má Horák⁴⁷⁵ pro MVMČ,⁴⁷⁶
- 3) náš článek, který máme napsat o kramářské písni pro Slovo a slovesnost⁴⁷⁷ (problémy kramářské písně a možnosti bádání z toho plynoucí),
- 4) o název další písňové relace podobné této „Jak se naši bavívali atd.“

Pro zajímavost se musím ještě zmínit o důtklivé rozmluvě Helfertově, který chce, abychom v únoru odevzdali rukopis edice.

---

několik skutečných vojáků. Ti automaticky poslouchali jeho rozkazy. Voigt s jejich pomocí obsadil radnici v Koplínku, nechal uvěznit starostu a zabavil celý obsah městské pokladny. Poté se Voigt vojáků zbavil tím, že jim nařídil, aby pokladníka a starostu města odvezli do Berlína, kde je prý vyslechne armádní generál. Vilém Voigt se stal v očích veřejnosti okamžitě hrdinou, protože obyčejný člověk vyzrál svou drzou lstí nad povýšenými úřady a na pruský militarismus. Voigt byl sice odhalen a uvězněn, ale německý císař Vilém II. mu udělil milost. Česká paralela Voigta je například Babinský. Více na: <http://www.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/zprava/ecce-homo-kopnikiada--279346>, cit. 19. 9. 2017.

⁴⁷⁴Píseň o zavražděné křesťanské dívce Anežce Hružové, za jejíž vraždu byl odsouzen polenský Žid Leopold Hilsner. Velká kauza, která nebyla nikdy objasněna a do níž se zapojil i budoucí československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk.

⁴⁷⁵ Jiří Horák.

⁴⁷⁶ Moravský večerník.

⁴⁷⁷ Je recenzovaný vědecký časopis věnovaný otázkám teorie a kultury jazyka. Vychází od roku 1935, kdy byl založen jako orgán Pražského lingvistického kroužku. V současnosti vychází čtyřikrát do roka.

Nezapomínejte na mne se zprávami o tom všem a buďte zdrav.

Váš Smetana

Poručte mne dámám a pozdravujte Boba!!

Na tu krásnou novinku budu zvědav, ale snad o tom také vím. Ale znamenajte to!

51.

7. IX. 1935.

Milý příteli,

dnes došel i Váš dopis, ale zatím odpovídám jen na Vaši prosbu, týkající se Rj.⁴⁷⁸ Vaše relace začnou (jak mi právě docela nenápadně sdělil Ch.[arvát])⁴⁷⁹ až 28. října, takže se ještě dlouho neuvidíme. Děkuji Vám konec konců i za zprávy o relaci, která na mne dělala tam při vysílání technicky docela dobrý dojem.⁴⁸⁰ Jinak se to obecně líbilo a dr. Vetterl⁴⁸¹ mne vyzval, abychom toho udělali více. Tak chtěl byste pokračovat? Přemýšlejte o tématu. Mohl bych př. vybrat humor v lid.[ových] písních. Tak to je asi všechno.

Srdečně Vás zdraví a dámám

se poroučí Váš Robert Smetana

---

⁴⁷⁸ Radiojournal.

⁴⁷⁹ Zde míněn zřejmě Otakar Charvát.

⁴⁸⁰ Václavek totiž 6. září psal Smetanovi, že relaci neslyšel celou a upozornil na to, že začátek „[...] nebyl nějakým nedopatřením vysílán. Začalo se mluvit asi po dvou větách.[...]“ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8, inv. č. 618, Bedřich Václavek. Smetana proto uvedl, že slyšel všechno a technicky mu přišlo vše v pořádku, a naznačil tak poruchu na Václavkově přijímači.

⁴⁸¹ Karel Vetterl (30. 6. 1898 – 25. 11. 1979), brněnský hudební teoretik, etnograf, později profesor. Žák Vladimíra Helferta. V letech 1928–1945 pracoval v brněnském Radiojournalu, kde od roku 1931 působil jako vedoucí hudebního oddělení. V letech 1939–1942 zde působil jako ředitel. V letech 1945–1953 byl vedoucí hudebního oddělení brněnské univerzitní knihovny (později zde byl i ředitelem). V letech 1953–1971 působil v Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV v Brně.

52.

Brno, 2. X. [19]35

Vážený příteli,

dnes jsem si při úklidu všiml za plynovým měřičem v předsíni Vašeho lístku, a tak Vám hned odpovídám. Zápis koná se ještě během tohoto týdne. Pí Slávka⁴⁸² tedy musí přijet ještě do soboty anebo v sobotu. Z Prahy už mi došlo oznámení, že nám poukazují honorář, ale peníze jsem ještě nedostal. Prosím Vás, abyste měl na mysli Mukařovského, a může-li, abyste se ho dotázal po osudu té knihy (antologie kram.[ářských] písní). Jakobson tu ještě není a já budu potřebovat nějaké peníze. Buďte tedy tak laskav a nezapomínejte na to.⁴⁸³ Ostatně 5. t.[ohoto] m.[ěsíce] se shledáme. Brněnský kritik P. Fr-ae⁴⁸⁴ – psal o Vás něco zdrcujícího do L.[idových] N.[ovin].⁴⁸⁵ Víte o tom?

Váš Robert Smetana

53.

9. X. 1935

Milý příteli,

prachy jsou už tu a já nemám Vaší složenky. Přivezte mi nějaké pro pod.[obné] příležitosti s sebou! Relaci v radiu udělejte jako montáž, i když [nelze přečíst] nevím, že by za to bylo více. Ale stojí to za zjištění. Ještě je tu vedle hon.[orář] za účinkování i hon.[orář] za autorství. Fota v L.[idových] N.[ovinách] i Vaši stať jsem tam sháněl už asi 15×. Každý říká, že o tom neví, že byl na dovolené, a nikdo vlastně neví, kdo dělal ned.[ělní] přílohu. Budu to honit dále. Souč.[ek] říká, že jmenování do Ústavu dojde asi zase až k valné hromadě. Pak

---

⁴⁸² Jaroslava Václavková

⁴⁸³ Václavek 7. října 1935 odpověděl: „[...] toužebně očekávám „cosí“ od Vás, jemžto potřebujeme uhlí, ale dříve bych měl něco splatit.“ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8, inv. č. 618, Bedřich Václavek. Více viz „Vybrané dopisy Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi“, dopis č. 10.

⁴⁸⁴ Jde o Pavla Fraenkla (25. 5. 1904–5. 11. 1985). V Lidových novinách vyšel článek o Stanislavu K. Neumannovi, ve kterém pojednává i o díle Václavka s názvem: Stanislav Kostka Neumann, Praha 1935, 46. str. Autor Václavka kritizuje za ledabylý přístup k autorovi. Fraenkl byl literární historik, kritik a divadelní referent. V letech 1930–1939 působil jako koncipista archivní a knihovní služby Zemské a univerzitní knihovny v Brně. Od roku 1937 zde působil jako komisař archivní a knihovní služby.

⁴⁸⁵ Fraenkl, Pavel: Básník přechodné doby, *Lidové noviny*, roč. 43, č. 416, 21. 8. 1935, str. 9.

prosím Vás nezapomeňte na to, co jsem Vám říkal o montáži z Fričových Pamětí.⁴⁸⁶ Vy nebudete nijak zkrácen, a máte-li ambice autorské, tak to nějak vhodně nazvěte (poradce apod.) Bylo by škoda nechat někde hon.[orář], když může být!

Srdečně zdraví Váš Sm.

54.

V Brně dne 15. října 1935.

Milý příteli,

dnes mi do telefonu dělal Fischer⁴⁸⁷ napřed nezdvořilosti a pak se ušlechtilé dovolával své důvěry ke mně. A tak Vám honem posílám alespoň překlad. Na referát už bohužel, má-li překlad dojít do Olomouce zítra, nemám čas. Je totiž půl 11 v noci. Ostatně divadlo netratilo nic na lístcích, tak to snad přežije, nebude-li Index o tom referovat. Přes to Vám o začátku sezony napíšu zítra ráno v Ústavě referát a pošlu ho. Budete-li to chtít ještě vysadit, tak to udělejte pozítří. Byla tam totiž jedna sovětská věc (balet), ale o tom by se nemohlo psát bez kejků. Byla to věc vnitřně poměrně slabá.

Mrzí mne, že jsem se s Vámi nemohl v sobotu setkat. Odpoledne jsem za Vámi nemohl jít (Váš lístek jsem našel doma až večer, protože jsem od rána nebyl doma), chtěl jsem jít za Vámi večer do Dopzu,⁴⁸⁸ ale do tohoto záměru mi vlezla jiná příhoda. A teď sháním marně někoho, kdo s Vámi mluvil. Prosím Vás proto, abyste mi odepsal, komu jste odevzdal materiál k písni Moravo, Moravo, a složenky. Peníze Vám ostatně zítra pošlu poukázkou.

Ale nečertěte se na mne pro ten překlad a ostatní. Jsem před stěhováním, mám spoustu starostí s novým bytem, musím do toho dělat jednu studii, připravovat něco do

---

⁴⁸⁶ Josef Václav Frič (5. 9. 1829 – 14. 10. 1890), český spisovatel, novinář a politik. Byl častým přispěvatelem do řady časopisů a novin, např. Lumír, Květy. Ve své tvorbě se zabýval českou historií. Paměti (1884–1887) jsou čtyřdílná sbírka vracející se k vrcholnému úseku Fričova života. Frič v nich zachytil své zážitky, myšlenky a literární vývoj od raného mládí až do odchodu do vyhnanství. V nucené emigraci byl od roku 1859 do roku 1880.

⁴⁸⁷ Josef Ludvík Fischer.

⁴⁸⁸ Dnešní Kino Scala. V provozu je od roku 1929 a v průběhu doby vystřídalo řadu názvů jako například Bio Dopz či Kino Moskva. Gála, Antonín: *Historie a současnost brněnských kin*. Brno: Správa městských kin 1982, 30str.

radia, psát něco do Věstníku, dlouhý referát do Nár.[odní] Politiky, mám v bytě stolaře, hledám laciného malíře atp.

Také bych Vás byl rád přemlouval, abyste do té své relace udal mne pod jakoukoli záminkou. Jak jste se rozhodl. Můžete-li, dejte mi tam funkci, jakou chcete, jen aby z toho něco bylo. Ujišťuju Vás, že sám nebudete zkrácen ani o haléř.

Dnes jsem mluvil s Jakobsonem. Diví se, že Mukař.[ovský] nedostal od Vás žádných dopisů, protože M.[ukařovský] teď pověřoval Jakobsona znovu, aby to s námi dojednal. A odpovědi prý od Vás také nemá. Jakobson ostatně chce s Vámi mluvit. V sobotu prý bude v 6 hod. v Avionu a tu Vás prosím, abyste se nějak na to zařídil. Tam prý bychom také dojednali podrobnosti. Znovu po nás žádá článek o kramářské písni pro Slovo a slovesnost. Slíbil prý ho za nás v Praze. Tak mi napište, začnete-li s tím Vy anebo mám-li s tím začít já a poslat Vám pak svou část, abyste ji Vy doplnil.

Tak na shledanou a napište mi laskavě v sobotu na adresu fakultní. (Falkensteinerova 14)⁴⁸⁹

Srdečně zdraví Sm.

55.

V Brně dne 20. října 1935

Milý příteli,

dnes ráno se mnou mluvil řed.[itel] Dr. Jar.[oslav]Helfert a upozornil mne na místo, které vypisuje město Olomouc pro své městské museum.⁴⁹⁰ Jde o totéž místo, na které jste mne onehdy upozornil Vy na základě jakési novinové zprávy. Řed.[itel]Helfert mne prosil, abych o tom nikde nevypravoval, a tak i já prosím o totéž Vás. Hned, jakmile jsem dostal Váš dopis s ústřížkem, ve kterém bylo toto místo oznámeno, rozmýšlel jsem se, zda by to nebylo něco pro mne. Ted' o tom, když jsem byl přímo vybídnut, musím přemýšlet opravdověji. Olomouc sama by se mi nezamlouvala, ale zvykl bych si na to. Ted' běží o to, zda by toto místo stálo za uváženu. Informujte se proto prosím o této věci ze všech stran. Říkejte, že mne na to chcete upozornit Vy a zda mi to máte doporučit. Vyzvěďte laskavě také, jak by to

⁴⁸⁹ Dnes ulice Gorkého, Budova G Masarykovy univerzity.

⁴⁹⁰ Jde o místo ve Vlastivědném muzeu.

bylo placeno. Zkrátka, napište mi všechno, co budete moci zvědět. A já bych to místo vzal, kdybyste Vy mi nakonec podepsal revers, že nepůjdete z Olomouce. Zároveň budu i já hovořit o tom s prof. Helfertem. Tak nezapomeňte na mne laskavě a napište mi o tom.

Srdečně Vás zdravím.

Váš Rob. Smetana

Kdybyste mi napsal, jak je to s byty apod., byl bych Vám rovněž vděčen. Ty složenky jste mi zase nedovezl!!

56.

15. XI. [19]35 Brno

Milý příteli,

včera jsem Vám zapomněl ještě říci o jedné prosbě prof. Jakobsona. Máte prý v Olomouci *Filosofische Monatshefte*. Podle jakéhosi dopisu Masarykova⁴⁹¹ má být v nich uveřejněn – dopis je z r. 1890 – dosud neznámý referát o ruské filosofii, který mohl být otištěn buď v r. 1890 anebo v r. 1891, a to buď pod jménem Masarykovým, anebo pod pseudonymem. Prosí Vás, abyste to zjistil a oznámil mu svá zjištění; Marešova kniha, o které jsem Vám Jakobsonův vzkaz už vyřídil, se jmenuje *Přicházím z Periferie*.⁴⁹² Žádost jsem ještě nepodal, protože zatím prý věc je oddálena, nebude teď vyřízena. To je zatím vše. Večer se s Vámi asi nebudu moci setkat, protože mám tu jakýsi koncert, který bych nechtěl vynechat. Není však vyloučeno, že se přece sejdem.

---

⁴⁹¹Jde o Tomáše Garrigua Masaryka, některé své články publikoval pod pseudonymem O. Skala. Texty posílal vždy Ferdinandu Peroutkovi, šéfredaktorovi časopisu *Přítomnost*.

⁴⁹² Mareš, Michal: *Přicházím z periferie republiky*. Nově vydané v Academia 2009. Mareš (22. 1. 1893–17. 2. 1971). Pro svou svobodomyšlnost se Michal Mareš dostával do konfliktu s různými režimy. V polovině května 1945, byl na základě omylu zatčen NKVD, která třikrát fingovala přípravy na jeho popravu. Přestože byl levicového přesvědčení a po určitou dobu byl také členem komunistické strany, byl krátce po puči v 1948 zatčen a odsouzen k sedmi letům těžkého žaláře a ke ztrátě občanských práv. Zemřel v Praze 17. února 1971, ale až o dvacet let později byl rehabilitován. Po druhé světové válce psal Michal Mareš do Peroutkova týdeníku *Dnešek* reportáže, ve kterých bez autocenzury popisoval morální rozvrat, drancování a selhávání státních orgánů v československém pohraničí. Články vycházely od června 1946 do února 1947. Nově byly vydány v roce 1997 v *Revolver revue*. Vychází z: <https://vltava.rozhlas.cz/michal-mares-prichazim-z-periferie-republiky-5040402> cit. 11. 9. 2017

Zatím srdečně zdravím. Smetana

57.

20. XI. 1935

Milý příteli,

je 19 hod. a právě jsem dal na poštu žádost poslanou s přípisem děkanství a skrze jeho úřední [nelze přečíst].⁴⁹³ Na Váš dopis, který mi došel někdy kolem 22 hod. včera, dostanete repliku zítra, hlavně na [nelze přečíst] místa. Můžete-li dělat něco dále, dělejte laskavě. Zatím jsem podal jen žádost, pozítří pošlu touže cestou doklady, které mohu získat.⁴⁹⁴

Zatím srdečně zdraví Sm

Napište, kdy byste se mohl setkat s Jacobsonem! V sobotu v Avionu? V.[ladimír] H.[elfert] podepsal už protokoly.

---

⁴⁹³ Jde však o ujištění Václavka, že si Robert Smetana podal přihlášku k výběrovému řízení do Olomouckého vlastivědného muzea. Václavkovi na tom velice záleželo a podnikl několik kroků k tomu, aby měl Smetana v Olomouci dobré reference. Viz „Vybrané dopisy Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi“, dopis č. 11.

⁴⁹⁴ Týká se dokladů ke konkurzu.

58.

Brno, 27. 11. 1935

Milý příteli,

dnes jsem konečně odpoledne dostal poslední potřebný dokument, takže jsem mohl cele doplnit svou zásilku z 20., kdy jsem posílal žádost. Vysvětlete to laskavě p.[anu] dr. V.[ybíralovi] s prosbou, aby tyto ohromné potíže s vystavováním dokumentů vzal na vědomí a jimi také vysvětlil opoždění všeho. K dvěma dokladům bylo totiž třeba dokladů, které mám v [nelze přečíst], a tak jsem to musel doložit dokumenty vystavenými na základě těchto chybějících dokumentů. Abyste byl informován co nej přesněji, zdůrazňuji, že žádost s dopor.[učením] fakulty šla úředně dne 20., dnes touže cestou sedm dokladů a příloh. Budu Vám vděčen, zpravíte-li mne o tom, co zvíte Vy. Hlavně mějte na mysli, že mne doklady stály spoustu peněz a že bych je postrádal, kdyby z toho všeho nebylo nic. Taky poděkujte co nejuctivěji za mne.

*Informace, které žádáte z l.[idových] n.[ovin] Vám pošlu asi zítra.

*S Vaším dopisem jsem tu měl smůlu. Ale o tom až ústně. Napište mi laskavě, kdy přimete v sobotu a kde budete.

Srdečně zdraví Sm.

59.

Brno, 27. XI. 1935

Milý příteli,

počínal jsem si sice velmi obezřetně, věc jsem nevyšetřoval já, nýbrž kdosi daleko vhodnější, ale nevím nic.⁴⁹⁵ Buď to opravdu nevědí, nebo to nechtějí říci. Včera jsem Vám psal lístek a prosím Vás o informace a o schůzku v sobotu.

---

⁴⁹⁵ Olomouc, 24. XI. 1935: „Milý příteli, potřeboval bych, kdybyste mi mohl v Lid. Nov. zjistit toto: 7. XI. Vyšla v kult. rubrice krátká, asi 4řádková kritika o premiéře Optimistické tragedie v Ol., podepsaná šifrou car. (Den na to pak referát, podeps. V., který jsem psal já). Nemohl byste mi zjistit, kdo tuhle zprávičku dodal, kdo je to ten car?[...].“ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8, inv. č. 618, Bedřich Václavek. Revoluční hru Vsevoloda Višněvského Optimistická tragédie uvedla olomoucká činohra ve světové premiéře 5. 11. 1935. Hra byla realizovaná v překladu Františka Píška v režii Oldřicha Stibora.

60.

V Brně dne 13. prosince 1935.

Milý příteli.

Budete dnes na mne asi nadávat. Chtěl bych tomu předejít opravdu jakkoli, ale nedaří se mi to. Říkal jsem Vám posledně v kavárně, že má situace je silně nahnutá. Tehdy jsem však ještě spoléhal, že seženu nějaké peníze na fakultě. Domníval jsem se dokonce, že vymámím všechno, co bude třeba. Ale V.[ladimír] H.[elfert] mi dal jen ze svého, protože to ostatní nešlo, a to, co jsem dostal, bylo jen 200.—.Teď všude jinde jsou Vánoce. A já na druhé straně nesmím nechat dojít věci tak daleko, aby byli obtěžováni ručitelé, natož pak, aby něco musili platit. Ani nevíte, jak toužebně čekám na nějaké pozitivní zprávy z Olomouce a jak rychle bych byl v O.[lomouci]. Vy víte sám, zda jsem nyní úvěruschopným. Buďte tak laskav a přemýšlejte, zda byste mi nemohl pomoci. Uvažte, že jsem Vám toho dlužil už mnoho a že jste dosud celkem ještě o nic nepřišel. A tenkrát jsem byl bez budoucnosti. Dnes bych snad potřeboval jen 160 Kč, a tak laskavě o tom přemýšlejte. Jde ovšem jen o to, máte-li nějaké peníze uloženy. Z hotového v kapse bych toho od Vás ovšem nežádal.⁴⁹⁶

Dal jsem se opravdu plnou parou do písni. Dělán tu teď archiv Filh.[armonické] besedy⁴⁹⁷ a asi sem budu muset několikrát přijet, protože s tím asi nebudu hotov, nastoupím-li už k Novému roku.

Byla to jedna z her Tairovova divadla v Moskvě, režiséra, se kterým se Oldřich Stibor seznámil při svých cestách do Ruska. Hra byla uvedena v rámci Týdne sovětské kultury. V Olomouci tato hra sklídila úspěch, ale všeobecný věhlas získala až po svém uvedení v Praze v dubnu roku 1936. Vychází z: Návratová, Lucie: Inscenace ruských divadelních her na scéně olomouckého divadla v letech 1920–1989 (historický přehled s komentářem). Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, katedra Slavistiky, bakalářská práce. Olomouc 2014; Spurná, Helena: *Oldřich Stibor: Divadelní režisér a člověk*. Olomouc 2016.

⁴⁹⁶ Robert Smetana byl častým Václavkovým dlužníkem. V nedatovaném dopisu, na který si Smetana posléze napsal rok 1934, máme k dispozici podrobný rozpis dluhu. Více viz „Vybrané dopisy Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi“, dopis č. 12.

⁴⁹⁷ Sbor s dnes již více jak 155letou tradicí vystupuje pod názvem Brněnský filharmonický sbor Beseda brněnská.

Stále myslím na Vaše zprávy. Děkuju Vám za ně především a prosím Vás, abyste mi ihned ještě napsal, kdyby tam padlo nějaké rozhodnutí. Panu dr. B. V.⁴⁹⁸ poděkujte za mne, já mu pak ovšem také ještě poděkuju. Překvapuje, jak se o mne nyní staral. Hledte laskavě vypátrat i to.

Nezlobte se tedy na mne příliš, ale uvěřte, že toto byl jeden z nejhorších měsíců, který jsem tu snad prožil.⁴⁹⁹

Zatím srdečně zdravím. RSm.

Děkuju Vám za intervence u čl.[ánku][nepřečteno], i Losovi⁵⁰⁰ poděkujte! Dnes jsem četl, že zemřel Tomek.⁵⁰¹ Dnes jsem chtěl kondolovat, ale nevím komu. Vyšetřte mi laskavě, zda je tam ještě dr. Jarošek.⁵⁰² Poslal bych to jemu s prosbou, aby to vyřídil.

61.

V Brně dne 18. prosince 1935.

Milý příteli,

děkuju Vám ještě jednou za péči, kterou jste věnoval mé žádosti. Budu si toho vždycky vědom, i když teď někdy na Olomouc nadávám. Hlavně proto, že mne vždycky vyrušíte z klidu nějakými zprávami o nových komplikacích a novými příkazy: udělejte to a to. Taky naříkávám pro peníze. Měl jsem si od Vás vypůjčit totiž asi o padesát korun více. Tato historie s dr. Esteřákem⁵⁰³ mne stála (spolu s dotazem městské rady už zase nejméně

---

⁴⁹⁸Jde o Bohuše Vybírala

⁴⁹⁹ Smetana byl nervózní z konkurzu do muzea. Václavek mu pak pravidelně posílal zprávy o tom, jak se situace vyvíjí. Ve výběrovém řízení bylo podle zpráv z 18. 12. 1935 celkem pět uchazečů: „dr. Kandyba (Ukrajinec), dr. Svoboda, Fr. Klein, dr. Hein a dr. Smetana. Rozhodovati se bude mezi dvěma nejvážnějšími uchazeči dr. Kandybou a dr. Smetanou. Dr. Kandyba není čs. státní příslušník.“ ANM, fond Robert Smetana, k. č. 8, inv. č. 618, Bedřich Václavek.

Více viz „Vybrané dopisy Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi“, dopis č. 13.

⁵⁰⁰ Nedomluveno, ale dle katalogu fondu Robert Smetana by se mohlo jednat o JUDr. Vladimíra Lose.

⁵⁰¹Ferdinand Tomek (18. 4. 1874 – 11. 12. 1935), advokát, folklorista, sběratel a editor slováckých písní. Předseda pěvecko-hudebního spolku Žerotín Olomouc.

⁵⁰²V korespondenci Václavka o dr. Jaroškovi zmínka není.

⁵⁰³Eugen Esteřák (25. 5. 1891 – 1. 7. 1958), vystudoval právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze a v letech 1922–1939 pracoval v Olomouci jako advokát. V srpnu 1939 odešel do Polska, kde se přidal k vojenské skupině. Vychází z: Pospíšilová, Hana: Životní osudy policisty

padesát korun) spoustu dopisů a poštovního, ale doufám, že jsem ji vyřídil alespoň dobře. Děkuju také p. dr. Vybíralovi za visitku, i když mu ji vrátím nezužitkovanou. Všichni poslanci a senátoři byli totiž v tu dobu již Praze a já jsem tu stál téměř bezmocný. Pak jsem sehnal dohromady všechny č[e]s.[koslovenské] nár.[odní] soc.[ialisty]⁵⁰⁴ a s nimi se mi podařilo, že dru Esteřákovi dopsal sekretariát dnes dopoledne, takže to dostane zítra ve čtvrtek. Straníci mi říkají, že je to ještě daleko lepší, než kdyby tam byl intervenoval senátor.

Dále bych Vám rád napsal o onom dotazu, který mi poslalo presidium. Vyhlíželo to už tak, že mi místo už odhlasovali. Bylo tam asi 12 formálních dotazů, mezi nimi byly však dva, které jsem musel zodpovědět velmi opatrně. Především se mne ptali na roky, které chci započítat. Tu jsem odpověděl, že nechci léta, ale že žádám, aby mi vzhledem k těmto 7 rokům praxe „přiměřeně zkrátily anebo prominuly“ služební poměr smluvní. Pak se mne ptali, zda si činím nároky na úhradu stěhovacích nákladů. Odpověděl jsem, že nežádám, protože se domnívám, že těch nároků nemám, ale že vděčně přijmu jakýkoli příspěvek na to. Odpověď tu jsem posílal včera doporučeně (17. t.[ohoto] m.[ěsíce]).

Ještě k dopisu Esteřákovi. Psali mu, aby mou věc podporoval, a nemůže-li změnit své stanovisko, aby nepřekážel. Z celé té věci mne bolely nohy především. Lítal jsem po známých soc.[ialistech] celé dopoledne a nakonec ještě odpoledne a při tom jsem měl stále dojem, že Esteř.[ák] měl být přehlasován. A tu bych Vám rád ještě připomenul některé důvody a prosím Vás, abyste je, můžete-li, ještě upravil.

- 1) O ochraně domácího trhu práce jistě už víte a o cizinctví mého konkurenta také.⁵⁰⁵
- 2) Je vyloučeno, aby tento cizinec uměl lépe česky a německy než já.
- 3) Vytýká-li mně někdo, že jsem muzikant (jako musejník), pak mu stejnou měrou musejí vytýkat, že je archeolog. K tomu úkolu má přesně tak daleko jako já. Já však mám proti tomu ještě kancelářskou musejní praxi (tu on zaručeně nemá) a mimo to praxi z městského musea v Brně, kterou on také zaručeně nemá. Nechtějí-li tedy pánové stavět na hlavu konkurs, tak necht' přihlížejí k tomu, oč v konkursu žádají, a necht' se samozřejmě podle toho také usnášejí.

---

a zpravodajského důstojníka JUDr. Oldřicha Maláče (1910–1991). Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci 2016, str. 34.

⁵⁰⁴ Československý národní socialista.

⁵⁰⁵ Jde o Ukrajince Oleha Kandybu (1907–1944), který byl největším Smetanovým konkurentem. Kandyba byl doktor filozofie (obor pravěká archeologie a dějin umění) s šestiletou praxí v oddělení pravěku Národního muzea v Praze. Měl pozitivní doporučení a představoval velmi slibného žadatele. Jediným nedostatkem bylo, že měl cizí státní příslušnost. ANM, fond Robert Smetana, inv. č. 11, k. č. 1. Vlastní životopisy.

S mými financemi to dopadá bídňě. Musím dát vymalovat byt, musím se stěhovat (nábytek nechám ovšem v Brně), ale mám asi 10 metrů knih, v Olomouci dostanu plat až koncem ledna, dostanu-li toto místo, a teď mi schází, abych mohl zaplatit, co jsem měl zaplatit 1. prosince, 50 Kč. Můžete-li mi tyto ještě půjčit, pošlete mi je laskavě obratem.

To je vše, co Vám mohu dnes napsat. Děkuju Vám znovu a nečertěte se nad začátkem mého dopisu. Psal jsem ho pod dojmem včerejška: mých nesčetných cest po Brně, do úřednické čtvrti, odtud k divadlu, odtud na konec Kounicovy ul.[ice], tam odtud na Českou, tam odtud na fakultu, znovu na Českou poštu atd. To byl hrozný den. Při tom jsem musel napsat odpověď pokud možno mazaně, dát ji na poštu atd.

Zatím srdečně zdravím Smetana

Napište, přijedete-li v sobotu do Brna!!!!

Děkuju Vám za zprávu v N. D.!!!⁵⁰⁶

62.

V Brně dne 24. prosince 1935.

Milý příteli,

když jsem včera přišel do radia, řekl mi dr. Hrdlička,⁵⁰⁷ že bylo rozhodnuto, aby přednášku za Vás četl hlasatel, a nikoli já. Lituju tedy, že jsem Vám nemohl posloužit. Podle Vašeho přání Vám posílám teď Vaši přednášku.

Poněkud mne zneklidňuje, že mi stále, ač je už 24. v poledne, nedochází jakákoli úřední zpráva z Olomouce, neřku-li dekret. Slyšel jste dobře, když jste shledával informace pro mne o 20. t. m.?

Jinak Vám přeji všechno nejlepší k svátkům. Včera jsem si marně lámal hlavu, pěstujete-li Vy také Štědrý den, vlastně večer a s tím stromeček. Ale nedošel jsem k závěrům.

Znovu vše nejlepší přeje a těší se na BOBa R. S.

---

⁵⁰⁶ Může se jednat o Národní demokracii.

⁵⁰⁷ Ve Valouchově rejstříku nenalezen.

Novoroční přání ještě neposílám, protože se ještě uvidíme.

1936

63.⁵⁰⁸

V Olomouci dne 14. února 1936, večer

Vážení přátelé,

je na dopis sice ještě mnoho času, není celkem žádných novinek, ale mám dnes příležitost poslat Vám jeden Bařův dopis, na němž nemohu přepsat adresu jako u jiných dopisů, a tak přiložím k tomu malý dopis s několika zprávami. Zároveň Vám opíšu na zvláštním lístku výsledek z jednotlivých účtů psp.⁵⁰⁹ Účtenky Vám posílat nechci, protože se bojím ztráty a situace, která by nastala, kdyby těchto ústřizků nebylo. Mimo to se domnívám, že opis vykoná tentýž úkol.

Tedy především o Bobovi, že je vzorně hodný a náchylný k dobrému chování i tónu. Není s ním potíží, má místy vysloveně jedlické chvíle, dobře se mnou zachází a naopak dává příčin k velké chvále. Jsme vesměs zdraví a všichni bychom se slušně chovali, kdybych to nebyl dnes zkazil já tím, že jsem přišel asi o 6. hod. večer k obědu. Mám na radnici všechny možné úkoly, dnes jsem celý den ztrávil na komisích a jako průvodce ředitele památkového úřadu. Zítra budu už hodnější, protože se to nelíbí ani mně.

Kšeft jde bídne. Od milost pani na odjezdu došly dvě objednávky /1×Kapka, 1×Úkol/ a všechno bylo ovšem vzorně expedováno. Kufr na poštu je už z polovice plný, z čehož je vidět, jak pečlivě dbáme přání pánova.

Jinak Vás tu nepostrádá nikdo, nikdo se po Vás neptá, a tak je to všechno v pořádku.

Všichni Vás srdečně líbají a zdravějí.

Váš Smetana.

---

⁵⁰⁸ Smetana u Václavků bydlel do doby, než si zajistil bydlení.

⁵⁰⁹ Zřejmě se jedná o spořitelní účet.

Jo, ještě o jedné věci bych měl napsat. Trpím tu strašnou zimou, a proto jsem přijal rád pozvání milostivé paní, abych zatím, co jste v Praze, přespával u Vás. Krk mne ještě sem a tam pobolívá, ale je to lepší. O Múce⁵¹⁰ mám napsat /podle vzkazu Bobova/, že je hodná, ač to není zcela pravda. Onehdy cosi ukradla, ale nevím co.

Smetana

1. příloha. /Baťův dopis/,⁵¹¹
2. příloha, účet psp., 2 novinové výstř[ižky].

64.

V Olomouci dne 17. srpna 1936

Milý přítel,

je tedy po dovolené a já jsem tedy zase už v Olomouci. Dovolena ostatně nestála za nic, nejméně týden přšelo a ve čtvrtek jsme pobývali skoro celý den v oblacích (to slezly ony, my jsme byli pořádně na zemi jako jindy) a jen asi ve dvou dnech jsme učinili pokus slunit se, ale ani to nebylo valné. O koupání nebyla ovšem ani řeč. Věře se to však líbilo přece. Alespoň říkala, že neměla dosud tak krásných prázdnin, a říkala to několikrát. Ale tím také mohla myslit některé věci jiného druhu: u nás se totiž vařilo moc dobře, tloustli jsme a já jsem se mimo to pod tíží myšlení, jak bavit Věru, až ohýbal: chvíli jsme stříleli ze dvou pušek, chvíli jsem dal Věře nalézat chřiby,⁵¹² něco žolíka, trochu fotografování atp., ale nejlépe se Věra asi bavila s kuřaty. Ne však se živými, nýbrž s kuřaty na talíři. Chvílemi se bavila sama, hlavně tenkrát, když mi dávala docela vážně kvinde.⁵¹³ To se dělo asi dvakrát denně a jednou jsem se už opravdu považoval za svobodného.

---

⁵¹⁰ V pozůstalosti Vladimíra Václavka se dočteme, že Václavkovi měli kočku Mindu, žádné jiné zvíře neměli, je možné, že se jedná o jednu z variant kočičího jména Minda/Múca.

⁵¹¹ Dopis nenalezen, určitě se ale nejedná o slavnou továrnickou rodinu Tomáše Bati.

⁵¹² Zde není zcela jasné, co přesně Smetana pod pojmem chřiby míní. Chřiby jsou členitá vrchovina ležící v oblasti Středomoravských Karpat. Z dopisu je ale patrné, že dovolenou trávil na chalupě ve Velké Lhotě u Dačic. Smetanovo sdělení však může naznačovat, že jde o houby.

⁵¹³ Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, v. v. i.: doslovný význam slova: propuštěný ze závazků. Více na: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4302>, cit. 20. 9. 2017.

Do Olomouce jsem se ovšem vracel k smrti nerad. U nás je totiž moc krásně. To si neumíte ani představit. A přece jsem tu byl už včera večer. Nachystal jsem si pro Vás korespondenci, ale když jsem se ráno objevil na radnici, čekali tam na mne už s autem a jeli jsme do Přerova. Bouráme výstavu a tak jsem nepřišel dnes ani k svačině. Tak s tou korespondencí to nic není. Je tu pět a půl dopisů a žádný naléhavý: kšefty jdou špatně – jsou tu celkem tři objednávky a z toho jedna na Váš seznam knih 3×– a tak budu expedovat až zítra. Časopisy a noviny ukládáme, výpisy šekových kont nepošleme, objednávky vyřídíme, korektury uděláme a všechny naléhavé dopisy zodpovíme. Zkrátka, staráme se tu o Vás jako o miminka.

Jinak není nic nového. Babička mne poprosila, abych Vám napsal, že na každý Váš lístek, celkem na tři lístky, doplácí 1,– Kč trestného porta. Máte to lépe frankovat. Já jsem ty lístky viděl na vl.[astní] oči. Je to tak.

A já jedu zítra do Brna na radio. Máte tu od nich nějaké přípisy, a protože to považuju za „dopisy naléhavé“, oznámím jim, že tu budete až atd., a Vy s nimi dělejte, jak se Vám asi bude zdát nejlépe.

A teď Vám ještě vyřídím pozdravy od mých rodičů a zejména od Věry⁵¹⁴ a jdu spát.

Srdečně Vás zdraví Smetana

Přiloženo:⁵¹⁵ 7 dopisů

1 visitka

---

⁵¹⁴ Věra Placherová. Půjde o Smetanovu přítelkyni, se kterou se rozešel, když odešel z Brna. V roce 1942 se pak oženil s Miloslavou Kinclovou.

⁵¹⁵ Nenalezeno.

65.

Brno, [19]36

Vážený příteli,

potřebuju papíry s hlavičkou Indexu, popř. také razítka, pak koncept smluv. Zároveň přemýšlejte o tom, jak podpisovat dopisy insert.[ované] firmám. Bylo by to lze dělat taky tak, že bych Vám posílal veškerou korespondenci do Ol.[omouce], zde byste ji podpisovali. Na to jsme dosud nemyslíli. P. potvrdili sobotní ujednání, takže by se to mohlo spustit.

Byl jste spokojen v pondělí? Já jsem byl nešťastnou shodou okolností ještě pět minut před vysláním na prahu svého domu, došel jsem však v čas. Bojím se však, že to vinou toho bylo na poč.[átku] trochu udýcháno. Obecně se tato relace ale líbila.

Nezapomeňte tedy laskavě udělat s drem L.[osem]⁵¹⁶ smlouvu a přivést to s sebou. Jinak nic nového. Poručte mne laskavě dámám! Vám a BOBovi srdečné pozdravy. Váš R. S.

---

⁵¹⁶ Vladimír Los.

1937

66.

Milý příteli,

pokud vím, máme v seznamu zpracovávaných písní také písně Nitra, milá Nitra. Já alespoň ji stále ještě sbírám. V písních, které Vám teď posílám, jste ji však nezakládal. Bylo by proto dobře, kdybyste si ji také srovnal. Já jsem ji vyexcerpoval.

21. května 1937

Smetana

Zjistěte mi laskavě ještě den a měsíc narození Fráni Šrámka. Máte tam jistě nějakou pomůcku. Vaše Literatura je po této stránce velmi nedokonalá. Pan Slatina asi na to počká.

67.

Velká Lhota 9. VIII. [19]37

Váš lístek došel. Ale nic se nestalo. Váš materiál mám já z dob, kdy jsem si doplňoval své věci. Mám to dobře uschováno pod zámkem v museu a jediná kalamita je v tom, že teď musíte počítat s prací, až se vrátím do Olomouce (21. t. m.), zatím srdečně zdravím.

V.[ěra]Placherová

Smetana

Poldovka, 20. VIII. 1937.

Milý příteli,

mám pro Vás zprávy čím dále tím horší. Telefonoval jsem do Olomouce – protože mne stále nepovolávali – a tu mi oznámili, že nemusím jezdit, že se vrátil prof. Nešp.[or].⁵¹⁷ To byla zpráva, která by mohla pobouřit i nejmírnějšího služebníka; a pro Vás to znamená, že se dostanete k písňím až někdy kolem 30tého. V Olomouci byl zatím asi už prof. Helf[ert]. Zajímalo by mne, co od něho víte. Tady je střídavě hezky a střídavě nehezky, hlavní však je, že jsem se tu dal hezky dohromady. Jinak nic nového. Srdečně zdraví Smetana

---

⁵¹⁷ Václav Nešpor (20. 7. 1883 – 9. 9. 1973), český profesor, historik a archivář olomouckého archivu. Stal se nástupcem německého archiváře a historika Johanna Kuxe (posmrtně byly vydány knihy Dějiny správy města Olomouce – 1942 a Německé osídlení v Olomouci – 1943), od něhož převzal olomoucký městský archiv. Podle všeho neměli se Smetanou dobré vztahy.

1938

69.

Olomouc, 1. července 1938.

Vší famelii Václavků!

Nevím, měl-li jsem Vám posílat také výpisy z účtů z psp. Nechávám je raději, aby se případně neztratily, doma a jen Vám vypíšu, co a jak je na konec. Na účtu 1.027.99 je konečná pohledávka dne 30. VI. 164,55 Kč, na účet Indexu došlo toho víc dne 28. VI. (celkem 11 vplatů) a dne 20. VI. (celkem 5 vplatů) a na účtě je celkem toho dne 2. 532, 90 Kč.

Jinak objednávky chodí celkem málo, takže mnoho práce není. Konečně je tu nesnesitelné horko, což se nedá zahnat jinak než ve vaně. A dnes k tomu mám naposledy městskou radu, takže vypravím dnes jediné tuto zásilku Vám a objednávky pošlu až zítra. Mařka sem dnes přijde, ale neponese na poštu celkem nic. To je asi všechno. Zdraví

UVAŘENÝ /Á/ SMETANA.

Posílám celkem 5 došlých dopisů s přílohami.

70.

Velká Lhota 4. VII. [19]38

Z dovolené srdečně zdraví Smetanovi

Bylo by to tu velmi krásné, kdybych nemyslil pořád na písničky, o kterých se mi sem a tam dokonce také zdá. Poručení mil.[ostivé] paní a rodině.

Bez datace

71.

[nedatováno]

V.[ážený] a m.[ilý] příteli,⁵¹⁸

jsem potěšen, že Vás zase uvidím, ale je mi líto, že Vám asi nebudu moci vyhovět. Nemám totiž budíka, a od té doby, co se ode mne odstěhovala sestra, ani ložního prádla a jen asi polovičku [tvrdého] lože. Můžete-li tedy nocovat nějak příhodněji jinde, prosím Vás o to; kdyby ovšem nebylo jiného vyhnutí, také by to muselo být, ale budík byste si musel přinést s sebou. – 150.– Kč má podle informací z R.[adio] J.[ournal] ještě dojít a já s nimi alespoň počítám. Paní Slávka se jednou tázala na konkurs v R. J. na místo hlasatele. Páni tu dlouho nebyli – byli v Praze – a tak na to odpovídám teprve teď. Konkurs bude anonymní a bude o tom rozhodovat smíšená komise z Brna a Prahy. Žádostí bylo v pondělí asi 100. (Pražáci budou poslouchat v Praze a Brňáci v Brně; konkurenti budou očíslováni.) To je vše, co jsem se dověděl. Těším se na shledanou.

Váš R. Sm.

72.

[nedatováno]

Milý příteli,

já bohužel na koncert kocourkovských učitelů nepůjdu. Je to o svátcích a já budu v Brně. Chci Vás však požádat, abyste to odreferoval za mne. O tom se však ještě domluvíme. Zdraví Sm.

---

⁵¹⁸ Podle informací Josefa Kovalčuka půjde o dopis, který Robert Smetana napsal v roce 1934. V té době se od něj totiž odstěhovala jeho sestra, která odešla ke svému budoucímu muži Zdeňku Tomešovi do tzv. Žluté vily, kterou rodina Tomešových vlastnila.

73.

[nedatováno]

Vážený příteli,

děkuju Vám zatím za pohlednice a předem za to, že je dáte na poštu. Vaše výlohy Vám hradím ve známkách. K svému poslednímu lístku oznamuju, že jsem našel už průklep své práce o kram.[ářských] tiskařích. Domnívám se však, že jsem si do něho zapisoval další doplňky, které se mi scházely, když už měl vlastní rukopis prof. Souček, a že jsem si ho chtěl ponechat, abych po tom v korektuře doplnil původní znění podle těchto pozdějších záznamů. Neposílám Vám ho tedy, dokud nedostanu Vaši odpověď. Má ostatně 32 stran, takže by to byl dopis hodně nápadný a těžký. Nepsal Vám ještě nic dr. Soldán? Já jsem se domníval, že by mohl napsat co a jak.

Zatím Vám znovu srdečně děkuju. V sobotu bych se s Vámi rád sešel, ale byl bych velmi rád, kdyby to mohlo být někde, kde není lidí.

Váš Rob. Smetana

Vybrané dopisy Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi

1932

1.

Brno, 16. IX. [19]32

Milý příteli,

volal jsem dnes marně v museu, nikdo tam nešel k telefonu. Protože pak nyní musím každé volání platit, raději píši. Došla mi malá sbírečka z Lounského musea /mně osobně/, kterou byste si chtěl asi prohlédnout. Mám ji vrátit do 30. září. Jak byste si ji vyzvedl? Snad že byste se podíval jednou zase ke mně? V sobotu odpoledne budu určitě doma. Mimo to jedním s dr. Václavíkem⁵¹⁹ o zapůjčení té luhačovické rukopisné sbírky. Prostřednictvím semináře dělám ještě akci po všech dosud mlčevších nebo slibivších, ale neposlavších museích. Zúčastníte se prohlížení?

Prosil bych Vás, kdybyste mi laskavě zapůjčil brzy ty Kubínovy Kladské písně a Jindřichův Chodský zpěvník od sv. 5 dále. Kdyby nešlo jinak, napište mi lístek. V Brně budu v pondělí kolem 7 hod. Od 8h. v Akademické kav[árně].

Zdravím srdečně

BVáclavek

---

⁵¹⁹ Antonín Václavík (12. 7. 1891 – 4. 12. 1959), český etnograf a folklorista. Jeho odkaz spočívá v zachování lidových zvyků zejména v moderním pojetí muzejních sbírek spojujících přístup vědecký s vizuálním ztvárněním.

2.

Brno, 22. září 1932

Milý příteli,

posílám Vám seznam potřebné hudební literatury. Byl bych velmi rád, kdybyste mně mohl brzy zjistiti, zda z toho co máte v archivu. Hledal bych pak v Praze jen zbytek, který by nebyl zde, a to tak, že bych poslal seznam předem k zjištění do musea, než bych jel, aby to bylo trochu připravené. Teď se dám ihned do zpracovávání jedné té písně a pak Vám ji pošlu.

Dále: Dostal jsem dopis od dr. Václavíka, že tu sbírku z Luhačovic má zde v Brně prof. Černík,⁵²⁰ abych si ji vyzvedl u něho. Jakmile to učiním, dám Vám zprávu, abyste si ji mohl i Vy prohlédnout.

Zdravím srdečně

BVáclavek

Zjistěte také laskavě, máte-li v archivu:

1) Martinec:⁵²¹ Zpěvný věnec s nápěvy sebral F. M. u Pospíšila⁵²² 1865⁵²³

2) Zvonař, J. L.⁵²⁴ – Pichl, J. B.⁵²⁵: Společenský zpěvník český. J. Kober. 1871 VII. vyd.⁵²⁶

(nebo jiné).

---

⁵²⁰Josef Černík (24. 1. 1880 – 11. 1. 1969), český hudební skladatel, pedagog a sběratel lidových písní. Byl autorem řady písňových sbírek: *Zpěvy moravských kopaničářů I.* (1902), *Zpěvy moravských kopaničářů II.* (1903), *Cikánské písničky* (1910), *Slovácko-slovenské písně* (1919), *Z poradenských kopanic* (1929), *Po našem* (217 písní ze Slovácka, 1943), *Vonička lidových písní z Brněnska* (1951), *Písně z Luhačovského Zálesí*, tato sbírka však vyšla až v roce 1957.

⁵²¹František Martinec (kolem roku 1812 – 13. 3. 1879), sestavovatel starších notových společenských zpěvníků, působil jako nápověda ve Stavovském divadle. Shromáždil a v Praze u J. Pospíšila publikoval notové přílohy *Nápěvy ke Společenskému zpěvníku českému* (1852), *Nápěvy k Českému zpěvníku* (1856) a samostatný společenský zpěvník *Zpěvný věnec* (1865).

⁵²²Jan František Pospíšil (30. 5. 1785 – 8. 10. 1868), zakladatelem české knihtiskařské, knihkupecké a nakladatelské rodiny. Byl otcem Jaroslava, Ladislava a Stanislava Pospíšila. Vyučil se tiskařem u kramářského tiskaře Františka Korce v Kutné Hoře. Živil se jako písař, v roce 1808 pro něj jeho tchán zakoupil krachující Boučkovu tiskárnu v Hradci Králové. S kramářskou produkcí začal až po seznámení s Zieglerem, Klicperou a Chmelou a na jejich radu začal roku 1818 vydávat první knížky.

⁵²³František Martinec: *Zpěvný věnec* (1865), který nahradil svazky J. B. Pichal.

⁵²⁴Josef Leopold Zvonař (22. 1. 1824 – 23. 11. 1865), český hudební skladatel, hudební teoretik, pedagog a organizátor. Patřil k nejvýznamnějším postavám, které se zasloužily rozkvět českého společenského a sborového zpěvu. Od roku 1855 vydával sbírku *Varyto a lyra*. Byl spolu sestavovatelem a hudebním redaktorem Pichlova *Společenského zpěvníku českého*. Vydal *Staré hudební památky české* (4 svazky staročeských chorálů), *Základy harmonie a zpěvu* (1861), *Klavírní školu s národními písněmi* (1863), *Zpěvníček pro dívčí školy* (1864), *Vyučování zpěvu* (I–II, 1866) a *Dějiny hudby v Čechách pro Riegrův* (František Ladislav Rieger) *slovník naučný*.

3.

Brno, 23. září 1932

Milý příteli,

posílám Vám první vypracovanou píseň /texty jsem neměl kdy revidovat co do přepsání/. Prosím Vás, abyste z mých rukopisných záznamů sestavil /prozatím/ nyní texty, které jest třeba publikovati celé, pak srovnání, jakož i stručné shrnutí těchto výsledků. Snad se v mých záznamech vyznáte. Poněvadž nemáme čas hledati originály a pro tento ukázkový text není zapotřebí skutečně z nich čerpati, vezměte mnou zaznamenaný nápěv Hoškův⁵²⁷ i Rosenkrance⁵²⁸, jakoby byl vypsán z originálu. Při označování, kam nápěv patří, užívejte mého označování, např.: Společenské zpěvníky, 16, str. 360/zarámoval jsem červeně ty zpěvníky, v nichž jsou nápěvy/: nebo: Kramářské tisky 1. atd. Napište to na zvláštní papír, opíše to pak na tento.

Ježto se v pondělí stěhuji, mohl bych s Vámi o tom mluvit až v úterý. Budete-li toho potřebovat pro práci, napište mi lístek do Uhrovy 9 a já bych v úterý přišel za Vámi do musea dopoledne.

Mnoho štěstí!!!!

Zdravím BVáclavek

---

⁵²⁵ Josef Bojislav Pichl (23. 8. 1913 – 11. 3. 1888), český básník, překladatel, novinář a editor, vlastenecký organizátor. Původním povoláním byl lékař. V Pardubicích a v Praze redigoval pokrokové listy, po zákazech pracoval jako hutní lékař na Kladně a v Nýřanech, po návratu do Prahy byl až do své smrti inspektorem městského chudobince. Mezi jeho sborníky patří *Společenský zpěvník český* (1851), *Deklamace ze Schillera a jiných básníků německých* (1854), *Společenský krasořečník český* (1854).

⁵²⁶ Podrobněji: Autoři textu: Josef Bojislav Pichl, nápěvy: Josef Leopold Zvonař. Vydal: I. L. Kober, Praha 1863. Pichl, Josef, Bojislav: *Společenský zpěvník český*. Praha 1851.

⁵²⁷ Augustin Hošek (nezjištěno) byl český skladatel a upravovatel českých společenských písní. Ve většině společenských zpěvníků bývá uveden jako autor nápěvu písně „*Já jsem švarná holka z mlejna...*“, „*Já jsem švarný jonák český...*“ Podle Věry Svobodové však Hošek pouze zjednodušil a mírně upravil Rosenkrancův nápěv pro Zlatý zpěvník (I, 1847).

⁵²⁸ Václav Josef Rosenkranc (8. 6. 1797 – 3. 12. 1861), český hudební skladatel a hudebník, učitel. V letech 1835–1839 patřil společně s Františkem Škroupem k nejaktivnějším skladatelům Věnce (18 písní). Dlouhodobou popularitu získaly jeho písně „*V Čechách, tam já jsem zrozen...*“, „*Kde můj je kraj...*“, „*Sedněme si k stolu, bratři, přátelé...*“ aj. Bývalo mu připisováno autorství Hankovy písně „*Vystavím si skrovnou chaloupku...*“, ta však zlidověla s německým lidovým nápěvem.

4.

Brno, 18. VII. 1933

Milý příteli!

Co jste se tak zbrkl, že jste odejel? Ale to je Vaše záležitost. Pamatujte však, že jsem byl živě interesován i na ní!

Co se týče mé záležitosti: Zůstal jsem v Brně povolených mně 14 dní, v pátek nastupuji formálně v Olomouci a jdu hned na 3 nedělní dovolenou, kterou strávím na Novém Hrozenkově u Vsetína, č.21/až asi na posledních 6 dní v červenci, které budu na Slovensku. Podnikl jsem, co jsem mohl, a jak se mi věc objevila, vyšlo to/prvně asi ze zdejšího ředitelství a pak z ministerstva vnitra, které žádalo na min.[isterstvu] školství mé přeložení, to pak povolilo nátlaku. Tedy věc je, jak vidíte, značně komplikovaná, zejména taky prázdninami. Jestli to nevyřídí záporně, než začnou působiti všechny věci, které jsem zmobilizoval, je jakási naděje, že mi odklad poskytnou, třeba i po nějakém pobytu v O[lomouci]. Celkem však není valná a já jsem zcela připraven – vnitřně i technicky – na to, že půjdu do Olomouce, aspoň prozatím, než bych se snad rozhodl jinak.

Pro naši práci z toho plyne, že musíme počítati s tím, jak budeme spolupracovat z B.[rna] a O.[lomouce]!⁵²⁹ Není mně to zatím jasné. Prohlédl jsem opětovně právě celý stav práce a budu v ní velmi energicky pokračovati – skoro se bojím, jestli mi stačíte s tempem, když Vaše poměry jsou tak neurovnané. (Ovšem to tempo je podmíněno tím, jestli mně do toho nepřijdou věci, které nejsou v mé moci.) Zatím horlivě sbírejte zlid.[ovělé] písně u Vás, tím byste mohl naší práci hodně prospěti!! V Univ.[erzitní] knihovně zůstal jeden svazek not – nechám jej uložený na výdejně, vrátím-li se snad v srpnu nebo později do Brna. Když byste přišel Vy dříve, vyzvedněte si jej, nechám stran toho pokyn. V září hodlám asi na 4 dni do Prahy absolvovati materiál v Museu a Univ.[erzitní] knihovně, který se tam nyní objevil /asi 8 tisků!/. Pak už práci sběratelskou ukončím a začnu ihned s edicí. Budu Vám o tom psát, zpravte mne o event.[uální] změně Vašeho pobytu.

---

⁵²⁹Týká se práce na kramářských písních.

Zatím jsem se srdečným pozdravem Váš

BVáclavek

5.

Olomouc, 8. listopadu 1933

Milý příteli!

Tak se vám to tedy poštěstilo a jsem šťasten. Nicméně si jsem však vědom toho, že jsme tím také přebrali značný závazek, který musíme bezvadně splnit.⁵³⁰ Zejména o Vás mám jisté starosti, měl jsem už v Praze. Dovolte tedy, abych Vám je řekl zcela kamarádsky.

Obnos, který jste dostal, při Vaší situaci mnoho není, tj. bojím se, aby Vám z něho zůstalo tolik, abyste opravdu mohl nerušeně řadu měsíců pracovat na věci. Proto jsem Vám radil, abyste dluh chytře vyplatil hned celý najednou (mně jej zaplatit můžete a dělá zaokrouhlen – dolů – 200Kč). Zajímá mne, jak jste to udělal. Kdybyste totiž peníze zkonsumoval dříve, než uděláte podstatnou část práce, a pak se zase musil všelijak protloukat, nemohl bych Vám lidsky nic říci, a přece by to mohlo být pro mne zrovna tragické. Sám doufám totiž dáti se, počínaje příštím týdnem, úderným tempem do věci a do budoucna musíme mít tolik hotovo, aby to Ústav mohl projednat a aby se mohlo začít s tiskem. Jinak by se to totiž vleklo třeba snad rok. A naším zájmem je, aby hotová práce šla hned do tisku. Jedno mi dělá starosti, doneste mi v sobotu do kav.[árny] Stadion v ½ 17h. 1.sešit Janáčka a Váš,⁵³¹ abychom viděli, jak začínali oni. Úvod bych totiž dělal raději, až budu mít ediční práci za sebou, neboť pak budu teprve ovládat materiál. Když by bylo nutno na 1. sešitě něco předělat, dali bychom tam jen nejnnutnější věci pro vytčení hranic a způsobu, kterým jsme si práci vymezili. – Další obava moje je, že vlastně těmi 4000Kč jste vyčerpal (podle naší úmluvy počítáno) největší část všeho, co můžete z věci očekávat, ne-li vše (počítáno při 20ti arších: $20 \times 150 = 3\ 000$ + práce sběrací. Jsem ochoten uvažovati o zrušení naší úmluvy, ale stejně příliš mnoho se změnit nedá. Snad pomůže to, že z toho vyjde víc archů! Co říkáte na ty moje obavy? – Nyní ještě jedna věc praktická: Doneste mi

⁵³⁰ Jde o práci na Kramářských písničkách.

⁵³¹ Jde o Janáček, Leoš; Váša: Pavel: *Moravské písničky milostné*. Praha 1930.

potvrzení, že jste přijal ode mne 4 000 Kč, které na mé konto vyplatil Ústav[nečitelné] jako zálohu. Nemám Vám donést v sobotu svoji sbírku? Budu ji pak už stále potřebovat.

Zdravím srdečně B. V.

1934

6.

Olomouc, 12. III. [19]34

Milý příteli!

Přemýšlím pořád o Vás a po zralém uvážení (a vzteku na všelijaké pány) Vám dělám tento návrh:

- 1) Zbavte se nějak svého brněnského bytu, a to buď že jej pronajmete i s nábytkem, nebo vůbec pustíte a nábytek si někde lacino uskladníte.
- 2) Nastěhujte se prozatím na 3 měsíce k nám, i budete zadarmo bydlet, stravovat se a prát, jestliže byste byl spokojen a) s naší jednoduchou stravou b) s tím, že byste spal v pokojíku pro služku (jinak byste pracoval v mé pracovně nebo v Studijní knihovně).
- 3) Musil byste si opatřovat jen peníze na to své (nešťastné) pojištění a vedlejší výdaje, což byste snadno udělal napsáním několika článků. Tato symbiosa(vzpomeňte na tu s Halasem, o níž jsem Vám vypravoval) by se dala vybudovat ještě [nečitelné], o tom ústně. (Jaký obnos to dělá, co byste si takto potřeboval vydělat?)

Jediná má podmínka by byla, že byste se věnoval [knize]. Více, až na ty drobné výdělky,zlid.[ovělym] písním. Já bych nechal všeho a dělal taky jen je.

Můj návrh není sice řešení zásadní (dělám jen, co mohu), ale není také nejhorší. Stojí asi mezi tím řešením á la opisování not a nalezením pravidelného zaměstnání.

Neboť 1) dělal byste zl.[idovělé] p.[ísně], a kdybychom to vzali pořádně do rukou, mohlo by to na podzim být, z čehož byste už na podzim měl zase nějaký příjem;

- 2) neuštvál byste se tak, jak se štvete teď v Brně;

3) snad by Vám zbylo občas kdy i na disertaci. Rozhodně byste byl v lepším vnitřním rozpoložení a v pracovní náladě.

Zvu Vás takto zatím na 3 měsíce, počínaje třeba už do 25. t.[ohoto] m.[ěsíce]. Ale myslím, že byste mohl být u nás při nejmenším do konce července, pak měsíc doma na venkově a možná, že by to pak šlo zase ještě u nás – dokud by hlavní naše práce nebyla hotová.

Navrhuji:

- 1) akceptujte;
- 2) v 7–14 dnech sondujte znova možnost řešení lepšího;
- 3) nebude-li, ihned něco podnikněte s bytem;
- 4) zamluvte si v L.[idových] N.[ovinách] možnost co nejvíc do nich psát a taky překlady posílat;
- 5) přijedte.

Byl bych rád, kdybyste mi hned písemně sdělil své stanovisko. V sobotu mne čekejte v radiu.

Váš BVáclavěk

7.

Olomouc, 18. IV. [19]34

Milý příteli!

Jakkoli chápu Vaši situaci a souhlasím s Vaším rozhodnutím, shledávám, že jste člověk extrémů, čehož důsledky ovšem nemohu nést. Proto vezměte laskavě na vědomí:

- 1) o kramářské písni pro O.[ttův] sl.[ovník] psáti nebudu.⁵³² Nesdělíte-li mi nejdéle v sobotu, že to napíšete, jak jsem již oznámil redakci, pak oznámím, že se toho hesla vzdáváme! Jsem tak okupován¹. číslem střediska, jež chystáme, že to naprosto nemohu udělat. Nebyl bych pak to ani redakci slovníku sliboval, kdybyste to nebyl tak samozřejmě převzal!

---

⁵³² Napsal sám Smetana. Smetana, Robert: *Kramářská píseň. Ottův slovník naučný nové doby*, Dodatky, III, sv. 2, str. 821.

- 2) Požaduji po Vás, co se týče práce na sbírce zl.[idovělých] p.[ísní], jen jedno:
- a) Abyste si prohlédl písně, které jsem Vám dal, a sdělil mi, mohu-li Horákovi oznámit, že mu na podzim dodáme epické písně. Nebude-li chtít takové prohlášení dát, napíše mi, že já hotov budu, ale Vy pro své existenční těžkosti a stud. naléhavosti to nemůžete slíbit.
  - b) Abyste časem mezi prací sepsal materiál, který budete pro ediční práci na těchto písních potřebovat a snesl si jej, dokud knihovny provozují, abyste o prázdninách na tom mohl skutečně pracovat.
  - c) Abyste mi v sobotu laskavě vrátil písně, které jsem Vám v sobotu dal, když teď na nich nebudete pracovat a já jich budu potřebovat. Zároveň Vás prosím o vrácení soupisů zpěvníků (připsáno tužkou na dvou seznamech hudebnin z Č.[eských] M.[uzeí]⁵³³ a U.[niverzity] K.[arlovy] v Praze), abych si je mohl objednávat. Ježto je v sobotu zcela vyloučeno, abych přišel k Vám, doneste si to laskavě buď na koliště k Součkovi v 17 a 19 hod., nebo v ½ 8hod. do[nečitelné]7, [nečitelné] č. 4 před přednáškou Tobolkovou.⁵³⁴ Doufám, že mi vyhovíte. Bibliografii si vyzvednu později.

Doufám, že nebudete považovat toto mé psaní za matení Vašich studijních plánů, nýbrž jen za sebeobranu. Přeji mnoho štěstí a čekám do 24. VI. (do podzima ovšem ne!).

Zdravím Vás BVáclavek

---

⁵³³ Smetana psal o seznamu z českých muzeí. Více viz předchozí.

⁵³⁴ Zdeněk Václav Tobolka. Více viz předchozí.

8.

Olomouc, 29. IV. 1934

Milý příteli!

Myslil jsem, že mi dodáte sám průklep toho Vašeho článku a soupis musejí s daty o výskytu kramářských písní v nich, který chci poslati T.[obolkovi], a zatím Vy neděláte nic /totiž: doufám, že děláte, ale tohle jste neudělal/. A přece jste snad pochopil, jaký význam tato zásilka může mít pro Vaše úmysly s U.[niverzitní] k.[nihovnou]. Proto Vás prosím, abyste laskavě neotálel a poslal mi to co nejdříve. Taky já bych toho mohl moc dobře potřebovat a mimo to nesmíme ztratit příliš mnoho času, dokud to mám v živé paměti. Žádal jsem Vás, abyste mi dal seznam zpěvníků, o který jsem Vám říkal, místo něhož jste mi však dal průklep seznamu, který byl určen pro Vás. Já jsem myslil soupis not, na němž byl tužkou připsán seznam not a hlavně zpěvníků i se signaturami z U.[niverzitní] K.[nihovny] a Č.[eských] M.[uzeí] z Prahy z loňského podzimu. Svěřil jsem Vám to jednou /jsou to dva seznamy not, vždy po 2 listech/ pro Vaši kontrolu not. Teď bych to potřeboval, abych to postupně objednával.

Zdravím Vás srdečně a přeji hojně zdaru v práci.

Váš BV.

9.

Olomouc, 7. VI. 1934

Milý příteli!

Nevím, co Vás vlastně potkalo, že jste ztratil do té míry rovnováhu? Nemaje o tom ponětí, nemohu do věci naplno mluvit. Tuším, že jde o peníze. Jde-li o peníze na taxy, pak se to musí nějak spravit, proto byste přece věc neodkládal a nekazil si přes roku života, na němž můžete celou svou situaci, uděláte-li rigorosum, podstatně k lepšímu změnit. Bojím se však, že jde o nějaké Vaše skrupule, že při rigorosu nebudete excelovat nebo pod.[obně]. Pamatujte, že dnes se skvělými výsledky studují studenti, kteří na to mají. U Vás je to otázka existence a teď jde o to mít tu formalitu co nejdříve z krku! Jediná vážná překážka by byla, kdyby některý z obou rozhodujících examinátorů, tj. Helfert nebo Souček, najednou postavil

přílišné požadavky, jimž byste musil vyhovět, a proto ještě dlouho studovat. Doufám však, že o to nejde.

Závěrem tohoto prvního odstavce Vás žádám, abyste mi určitě ještě zítra, v pátek, napsal přiloženým listem, oč vlastně jde.

Vyzývám Vás už předem, abyste nepřerušoval studia. Všecko se musí spravit!

O písničkách až potom. Je ve Vašem dopise něco nelogického: Kdybyste dělal rigorózum za 6 měsíců, mohl byste přece s klidem věnovat o prázdninách měsíc písničkám, které, dokončeny Vámi, přece postupně přinesou taky několik tisíců – můžete tedy řešit fin.[ananční] situaci (dluhy) pak jimi a ne nějakou bezcennou prací pro peníze. A nějakou tu stokorunu byste si vydělal i odtud žurnalistikou nebo pod.*)

Ale o tom až později. Zatím

- 1) neberu na vědomí Vaši rezignaci ze spolupracovnictví;
- 2) čekám obratem Vaši zprávu;
- 3) věřím, že jedete plnou parou dál.

Zdravím BV.

*A na druhé straně: jste-li odhodlán prodávati své zařízení, abyste uhradil dluh Ústavu, pak by bylo rozhodně rentabilnější, abyste tak učinil pro sehnání peněz na taxy a 2 neděle klidného života potřebného ke zkoušce. Ač snad není ani toho zapotřebí.

10.

Ol.[omouc], 15. VI. [19]34

Milý příteli!

Nechtěl bych Vás vyrušovat ve studiu, ale přece Vám musím jako spolupracovníku oznámit, že je se mnou zavedeno disciplinární řízení. Doufám, že provedeno to bude až po prázdninách a že to na našem plánu prázdninové práce nic nezmění. Připravuji dále všechny podmínky pro ni.

Ježto jsem zítra naposled před prázd.[ninami] v Brně, prosím Vás, jestli byste mi mohl přinést v 17 hod (do 18 h) k Fischerovi⁵³⁵ všecko, co máte zapsáno o písni Na hranici města německého, abych mohl podle Vaší bibliografie ještě včas objednat, co bych potřeboval.

Kdybyste mi mohl přinést taky soupis největších sbírek kram.[ářských] písni, které znáte, byl bych Vám hrozně povděčen. Vyžádal bych si je na prázdniny sem!

Pro prázdniny, než byste sem jel, musil byste si opatřit:

- 1) Vzít všechny své zápisy a pomůcky písňové.
- 2) Vzít si téměř všechny věci, které byste potřeboval pro srovnávání nápěvů. Zde je té literatury minimálně. Kdybyste mi ještě teď (nebo k 15. VII.) poslal její soupis, zjistil bych Vám, co zde z ní je a co ne.

Prosil bych Vás taky, kdybyste co do odbor.[ného] katalogu v Brně v oddílech Hudba a zpěv a Národopis prohlédl, co z písňové literatury tam je od písmene CHpočínaje a sepsal mi to spolu se signaturami v soupis, který byste mi pak přivezl sem.

Míním být od 24. VII. do 2. VII. (ráno) v Novém Hrozenkově u Vsetína, pak asi do 12. VII. se toulat po Slovensku a 16. VII. se vrátit do Olomouce. Stůj co stůj pak musíte přijet, čím dřív, tím líp, protože koncem srpna asi budu už více zneklidněn tím řízením.

Zatím Vás zdravím i gratuluji už předem k doktorátu a jsem Váš

BVáclavek

11.

Nový Hrozenkov u Vsetína, 19. VI. [19]34

Milý příteli!

Byl jsem sice tak přesvědčen o tom, že budete do prázdnin doktorem, že jsem již před týdnem objednával do Olomouce kramářské písni Vás uváděl již jako Dra., ale přesto srdečně gratuluji, hlavně proto, že si nyní můžete odpočnout a pak pracovat podle svého zájmu! (Ty ostatní věci se snad už nějak rozřeší!). Pro 17. VII. je v Olomouci vše zařízeno, jen mi pak ještě napište, kdy přesně přijedete. (Ale nezapomeňte v Brně vyřídit některé ty drobnosti, které najdete v mých dopisech). Objednal jsem do Ol.[omouce] seznam asi 6

---

⁵³⁵Josef Ludvík Fischer.

velkých sbírek kram.[ářských] písní a do některých (Litovel, Přerov, Prostějov) si dojedeme. Také vše ostatní jsem připravil. Pokud je doh.[odnuto].

Zdravím Vás srdečně a přeji dobrý odpočinek Váš B. V.

12.

Ol.[omouc], 23. X. [19]34

Milý příteli,

doufám, že jste knížku od Mencáka dostal a pilně opisujete. Posílám Vám přiloženě text. Stačí ovšem podepsat pod noty 1. sloku.

Přikládám Šaldu, v sobotu vrátit!

Dal jste mi ten ruk.[opisný] slovníček od pí. Humlové? Potřebuji jej nutně pro „Kde d.[omov] můj“.

Zdravím BVáclavek

13.

Olomouc, 1. XI. 1934

Milý příteli,

velmi jste mne zklamal, když dnes nepřišly knížky (Kolísek, Strejček a Strnad). Jsem hotov s registrací slok a mohl jsem, maje dva dni, volno přikročit k analýze, a teď nemohu. Přineste mi je aspoň v sobotu. Nejhorší ale bude, jestli jich nemáte a já jich taky nenajdu!!! Pokusím se ještě hledat. Pro každý případ byste se mohl podívat do knihovny po nich a mimo to mi tam vypůjčte kritické vydání Havlíčkových básní a prósy, [nečitelné], sv. 1. a 2. My je zde nemáme a já nemohu zjistit bezpečně Havlíčkovu parodii na Rusko, jehož ohlasem je, jak

se zdá, záznam Stránské z tradice. Radio mám v 18.30, tedy od 17.30 do 18.30 budu asi volný. Vyhledejte mne u Jarníka.⁵³⁶

Zdravím srdečně Váš BV

14.

Ol.[omouc], 4. XI. [19]34

Milý příteli,

měl bych na Vás prosbu. Včera jsem jel v ½ 11 hod. večer ještě s jedním pánem taxíkem z Koliště (od kavárny Museum) ke kavárně Esplanade⁵³⁷ a pak k přerovskému peronu a zapomněl jsem v něm rukavice (takové pletené, velké). Nemohl byste dojít na stanoviště taxíků u kav.[árny] Museum a zeptat se, jestli je našli, tj. lépe: jestli by se našel ten taxík, co mne vezl?

Zapomněl jsem Vám sdělit, že mne upozornil Ota Janíčků,⁵³⁸ že velký notový archiv je v Starobrně.[ském] klášteře.⁵³⁹ Vedle nábožných věcí jsou prý tam i sbory a světské písně ještě od dob Křížkovského.⁵⁴⁰

Zdravím BV

---

⁵³⁶ Zde zřejmě půjde o Hertvíka Jarníka (12. 12. 1877 – 9. 12. 1938). Hertvík Jarník byl románský filolog a patřil k jednomu ze zakladatelů románského semináře na brněnské univerzitě. V letech 1902–1923 pracoval v Zemské univerzitní knihovně v Brně a v letech 1919–1923 byl jejím ředitelem.

⁵³⁷ Pro známého brněnského kavárníka Aloise Strompfa navrhl Ernst Wiesner jednu z nejvelkolepějších brněnských kaváren – Café Esplanade. Nacházela se na rohu ulic Rooseveltovy a Jezuitské, v domovním bloku, který byl během bombardování Brna v roce 1944 těžce poškozen a nakonec zcela zbořen při stavbě velkorosé budovy Janáčkova divadla v 60. letech. Vychází z: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c101-cafe-esplanade>, cit. 12. 11. 2019.

⁵³⁸ Nepodařilo se s jistotou dohledat, zda se jedná o Otakara Janíčka (17. 2. 1900 – 27. 6. 1942), který byl v letech 1938–1945 ve válce a odboji, stal se obětí okupace, v roce 1942 byl ve druhém stanném právu pro přípravu velezrady odsouzen k trestu smrti. Byl zaměstnán u Pragobanky a člen Tělovýchovné jednoty Olomouc.

⁵³⁹ Starobrněnský klášter se nachází na starém Brně na Mendlově náměstí.

⁵⁴⁰ Pavel Křížkovský (9. 1. 1820–8. 5. 1885) byl český hudební skladatel, sbormistr, muzikant, pedagog a katolický kněz. Byl autorem přibližně 50 skladeb duchovního charakteru.

15.

Olomouc, 6. XII. [19]34

Milý příteli,

píše mi Soldan, že heslo lid.[ových]pís.[ní] velmi pospíchá, protože v nejbližších dnech uzavírají všechna hesla až po to.⁵⁴¹ Proto jsem mu asi 3 něm.[ecká] heslíčka, která jsem měl dělat, už poslal. Proto Vás prosím, kdybyste to přes sobotu a neděli dodělal a mně poslal.

Nejhorší je, že Vám nemohu celkem nic napsat o slovesné formě l.[idových] p.[ísni] v 19. stol. Musil bych tomu probírat literaturu, pohromadě o tom celkem nikde nic není, a na to nemám teď čas. Napadají mi jen tyto věci:

- 1) že č.[eské] l.[idové] p.[ísně] v 19. stol. je jev značně původní, protože venk.[ovský] lid.[ový]zp[ě]v v té době teprve začínal být zastihován škol.[ním] vzděláním, takže po sloves.[né] stránce písně jsou značně původní. Vlivů v nich je málo (jsou to jednak písně umělé v duchu lidovém), jednak pís.[ně]kram.[ářské] epické!).
- 2) typická je uzavřená slohová forma, trochejský rytmus.
- 3) epických je mnohem méně než lyr.[ických] (procento jistě [nečitelné], že máte), na východ více epických.
- 4) pak všeob.[ecná] charakteristika formy.

Nějak to už, člověče drahý, udělejte! Zdravím BV

Viz Ottův nauč.[ný] slov.[ík]: apostrofa, pa[nečitelné], antithesa, [nečitelné].

⁵⁴¹ Heslo do Ottova slovníku naučného.

16.

1934⁵⁴²

Dr. Smetana dluží dr. Václavkovi:

Půjčeno na činži v srpnu ----- 340 Kč

Cesta na Hrozenkov a boty ----- 80 Kč

Cesta do Pačlavic ----- 26 Kč

Činže v září ----- 330 Kč

Na drobná vydání půjčeno ----- 86 Kč

Půjčeno před odjezdem ----- 60 Kč

Celkem ----- 918 Kč

40 – na cestu

958 Kč

---

⁵⁴² Datum dopsáno rukou Roberta Smetany.

17.

Olomouc, 6. VI. 1935

P[a]nu dr. J. L. Fischerovi, arch. Halabalovi a Poláškov, Rosmannovi⁵⁴³ a dr. Smetanovi!

Odjížděje na dovolenou rekapituluji znova plán dokončení knihy „Jak si zařídím byt“. Je nutno, aby kniha byla koncem června dotištěna. Výjimku může činit pouze poslední arch ilustrací v případě, že by se čekalo ještě na nějaké foto nebo byla naděje na získání nějaké firmy. Bez ohledu na to však musí býti vytištěn rejstřík firem a výrobků, jakož i obsah a zadní titul.

Textovou korekturu ilustrační části, jakož i sestavení obou rejstříků a obsahu převezme dr. R. Smetana, Brno, Stojanova 6, IV. p.[atro] v dorozumění s redaktory a autory knihy. Dr. Smetana také obstará rozeslání zvláštního obsahu knihy, který nechť pro něj dá zhotoviti a jemu zaslati Rosmann, na jednotlivé firmy/tedy musí býti obtahy pořízeny pouze po jedné straně papíru!/, na firmy zúčastněné v knize, aby si prohlédly a schválily korekturu. Zpětné zaslání korektur bude dirigovati dr. Smetana na arch. J. Poláška, Brno, ul.[ice] Joža Barvič 56, který nechť případné difference s firmami/jejich požadavky, které se nesrovnávají snad s cílem a redakcí knihy/projedná přímo s nimi tak, aby se snad firmy pak nezdráhaly platiti s odvoláním na to, že jim nebylo vyhověno. Zpět došlé korektury dodá Polášek se svými poznámkami Rosmannovi, který k nim vezme zřetel.

Všecky záležitosti, které musí býti rozhodnuty se stanoviska nakladatelova, bude rozhodovati dr. J. L. Fischer, Brno 21, Dlouhé hony 17/tel. 09068/, na něhož se v tom laskavě obracejte.

V sobotu 8. VI. prosím všechny zúčastněné, aby přišli do Avionu v 16.15, abychom se ještě stručně o věci poradili. Bude přítomen i Rosmann. Mám však čas jen do 17 hod, proto prosím o přesnost.

---

⁵⁴³ Zdeněk Rossmann (3. 9. 1905 – 8. 11. 1984), český architekt, scénograf a designér. V knize *Jak si zařídít byt* měl na starosti grafickou stránku knihy.

Prosím ještě jednou, aby všichni zúčastnění dbali toho, aby kniha byla opravdu koncem června /ne tedy: začátkem července/ úplně hotova, protože by to jinak způsobilo nakladatelství Index velkou škodu.

Se srdečným pozdravem

BVáclavek

18.

Olomouc, 12. VII. 1935

Panu dr. R. Smetanovi, Brno

Převedli jsme dnešního dne ze svého šek.[ového] konta č. 105.188 160/sto šedesát korun čsl.[československých]/ Vaším jménem na šek.[ové] konto Lidové banky, pobočky v Brně, č. konta 111.451, kteroužto částku účtujeme na konto Vašeho nároku na honorář za akvisice inserce pro naši knihu „Jak si zařídit byt“.

Prosíme o souhlasné knihování a jsme v úctě.

za Nakladatelství INDEX, Olomouc, Klicperova 18

dr. BVáclavek

19.

Olomouc, 16. VIII. [19]35

Milý příteli,

psal jsem Helfertovi ve dvou důležitých věcech a neodpovídá mně. Proto bych Vás velmi prosil, abyste zjistil, je-li v Brně nebo kdy bude. V případě, že v dohledné době (do 10 dnů!) v Brně nebude, můžete zjistit, je-li v Brně Souček?Psal jsem totiž Helf.[ertovi]

o potvrzení Ústavu⁵⁴⁴ pro mou žádost o 14denní dovolenou. Musím to zde do 10 dnů mít. Mohl byste o to přímo říci Součkovi nebo mu mám napsat? Je v Brně?⁵⁴⁵

Druhá věc je Helfertův souhlas k ujednání Indexu s Hud.[ební] Maticí⁵⁴⁶ stran vydání jeho knihy. Nenapíšete-li mně brzy, odepíši na vlastní vrub Hud.[ební] Matici kladně. Konečně bych od něho co nejdříve potřeboval asi 10–20 řádků o jeho knize, které bych mohl dát na reklamní lístek do „Jak si zařídím byt?“

Zdravím BV

20.

Olomouc, 7. X. [19]35

Milý příteli!

Mám na Vás dotaz, a protože je rázu hamižného, přikládám lístek. Hledám dělat pro R.[adiojurnál] půlhodinu Čeští básníci o SSSR. Mohu to udělat jako montáž, při níž nemluví, ale také tak, že bych říkal spojovací texty (bude to v neděli večer). Zač myslíte, že dostanu víc? Patrně, když při tom budu taky účinkovat, ne?

Toužebně očekávám „cosi“ od Vás, ježto potřebujeme uhlí, ale dříve bych měl něco splatit.⁵⁴⁷ V sobotu budu od ½ 17 v radiu v Avionu, pak mluvím na Barbussově večeru,⁵⁴⁸ ale pojedu ještě v noci domů, protože zde mají být v neděli sovětští žurnalisté! – Zeptejte se někdy, co se říká na to, že to naše jmenování do Ústavu tak dlouho nejde. A Jakobsona na kram.[ářské]pís.[ně]!

Zdravím Vás BVáclavek

Haló, co je s těmi foty v L.[idových] N.[ovinách]? Vyzvedněte mi je!

---

⁵⁴⁴ Ústav pro lidovou píseň.

⁵⁴⁵ Podrobněji v dopise Smetany Václavkovi ze dne 19. 8. 1935, č. 46.

⁵⁴⁶ Hudební matice vznikla pod Uměleckou besedou, uměleckým spolkem, který sdružoval mnohé české umělce již od roku 1863 ve třech uměleckých oborech: literárním, výtvarném a hudebním. Činnost spolku nebyla v padesátých letech 20. století akceptována komunistickým režimem a proto byla jeho činnost omezována až do roku 1972. V roce 1990 byla jeho činnost obnovena.

⁵⁴⁷ Václavek očekával honorář.

⁵⁴⁸ Henri Barbusse (17. 5. 1873 – 30. 8. 1935), francouzský prozaik, levicově orientovaný novinář a politik.

Milý příteli!

Měl byste na začátku 800 Kč, ale šlo by to rychleji vpřed než u státu. Kromě toho byste mohl vypomáhat nějakou hodinou ve Vlast.[ivědném] museu, z čehož byste měl taky něco.⁵⁴⁹ Postup bude časem upraven až do radosti. Na první vypsání se nikdo vhodný nepřihlásil (jen profesoři). Za druhé p. dr. Vyb.[íral] ještě neví [nelze přečíst]. Překážka by mohla být, kdyby se snad přihlásila zvláště odborně (tj. archeologicky) kvalifikovaná síla. Kdybyste měl doporučení od řed.[itele]Helferta (a snad ještě dr. Absolona, který je zde v kuratoriu), mohl byste to dostat (nenastane-li onen případ s tím archeologem). Dr. Vyb.[íral] prý v tom má hodné slovo a tlačil by Vás (mohl jsem mu naznačit, o koho jde). Práce je prý tam málo. (Kromě toho se hodláme my stěhovat, tak bychom si najali byt o 4 pokojích, chtěl-li byste.) (A nehnuli bychom se z Olomouce, až bychom dodělali ty písničky.) (Nebo až bychom byli docenty?)

Všechno je to celkem dobré, existenci byste měl slušnou a pro soukromou věd.[eckou] práci vhodnou. Jen jestli se odhodláte opustit Brno. Já Vám totiž ten revers, že Ol. neopustím, podepsat nemohu. Ale představte si tohle: Co když by po roce, až se přestěhujeme do nové budovy, dr. Vyb.[íral] odešel, jak chce, a mně už „důvěřovali“ na tolik, aby mi svěřili řízení knihovny? Kdož ví, jestli bych odtud zrovna pospíchal.

V naději, že bychom byli dva přednostové, zdravím Vás, těším se na Váš příchod, ale nepřemlouvám

Váš B. V.

P. S. Byl byste zde jediným kvalifikovaným hud.[ebním] kritikem!

P. S. Kdybyste se rozhodl žádat, tak to tady všechno potlačíme. Ale nejprve se musíte rozhodnout, chcete-li na to jít.

P. S. Dosud to dělal prof. Doucha,⁵⁵⁰ který je teď ředitelem gym.[násia] na Vsetíně. Dr. Vyb.[íral] a jiní prosadili zřízení řádného místa, ne jen jako se to dosud dělalo levou rukou.

Posíláme Vám 3×Hal.[abalu] Pol.[áška]. Promluvte s tou Tilschovou, ať nám o tom napíše, nejlépe nějaké říkání spíše zábavné než ref.[erát], ale hodně!

⁵⁴⁹ Podrobněji Smetanův dopis Václavkovi ze dne 20. 10. 1935, dopis č. 55.

⁵⁵⁰ František Doucha působil jako ředitel gymnázia Vsetín v letech 1935–1939.

Olomouc. 19. listopadu 1935

Milý příteli,

Váš páteční lístek mne stihl bohužel až v pondělí. Dnes pak si mne volal dr. Vybíral a ptal se mne na základě zprávy v Pozoru,⁵⁵¹ že došla jen 1 žádost na vypsané místo správce musea, co je s Vámi. Tu jsem mu teprve vylíčil, že Vám řed.[itel]Helfert⁵⁵² namluvil, že se to místo nebude obsazovat atd. Lituji, že jste nedodržel naši úmluvu čtvrtě, že žádost ještě týž den podáte. Stav je dnes ten, že jsou podány žádosti dvě, ale jak vidím, dostal byste to Vy – se vši pravděpodobností Vy – ovšem nebudete-li váhat ani okamžik a podáte-li se žádost okamžitě, přes to, že již lhůta vypršela. Dr. Vybíral se aspoň tak tváří, že by to tak dopadlo.

Nechci Vás meritorně přemlouvat a nepřemlouval jsem Vás od počátku této věci, jak víte, protože vím, co to je odejít z Brna do Olomouce. Ale Vy jste projevili úmysl sem jít a pak ovšem mám na Vás trochu dopal, že si necháte namluvit něco od řed.[itele]Helferta /jde totiž o připomínku musejní rady, která žádala, aby se pomýšlelo zároveň taky na obsazení místa pro museum přírodovědné, ale na tu se nebude dbát/ a nevěříte mým zprávám, které pro Vás zaopatřuji od pramenů. Taky mně je to nepříjemné vůči dr. Vybíralovi a konečně ještě také nějaké „zaváhání“ a dr. Vybíral o Vás také nebude mít mínění, které by mu dodávalo chuti za Vás pracovat, protože to trochu zavání po podivínství. Měla být již tento týden schůze komise, která měla věc rozhodnout, na štěstí dr. V.[ybíral] někam jede a podařilo se mu schůzi odložit. Píši Vám to proto, abyste věděl, jak to velmi pospíchá.

*Trvalo-li by shánění i těchto dokumentů dlouho, podejte žádost beze všeho a dodejte je pak v 2–3 dnech.

Tedy resumé: Buď mi napíšete obratem, že si žádost nepodáte, a já všechny své přímluvy atd. u dr. Vyb.[írala] odvolám, nebo si podáte okamžitě žádost s nějakou listinou o stát.[ní] občanství, ověř.[eným] opisem diplomu a doporučením řed.[itele]Helferta a dr. Absolona. O ostatních dokumentech napište, že je máte v min. a že je dodáte, jakmile budete k tomu vyzván. To tak úplně stačí. Rozmyslete si to dobře a jedněte energicky. Znovu připomínám, že rozhodnete-li se o místo žádat, máte je takřka jisté. Proto přestaňte být kmotr Váhal.

⁵⁵¹ Pozor, národní noviny pro zemi Moravskoslezskou. Periodikum vycházelo do roku 1938.

⁵⁵² Je myšlen Jaroslav Helfert.

Jakobsonovi podám přímo zprávu o věcech, které žádá.

Zdravím srdečně Váš BVáclavek

P. S. Průklep na vědomí Fischerovi.

P. S. Potřebuji tu [zápisovou] knihu Indexu. Předložte ji Helf.[ertovi] a vraťte mně v sobotu v Stadionu mezi 17 a 18 h. Dlužím Vám za ten oběd u pedela!

23.

Ol.[omouc], 24. XI. [19]35

Milý příteli,

potřeboval bych, kdybyste mi mohl v Lid.[ových] Nov.[inách] zjistit toto: 7. XI. vyšla v kultr.[ní] rubrice krátká, asi 4řádková kritika o premiéře optimistické tragedie v Ol.[omouci] podepsaná šifrou car.⁵⁵³ (Den na to pak referát, podeps.[al] V., který jsem psal já). Nemohl byste mi zjistit, kdo tuhle zprávičku dodal, kdo je to ten car? Mluvílo se tam, že byla premiéra za přítomnosti [nečitelné] a že ve hře vynikla hlavně sl.[ečna] Matysová. Byl bych Vám vděčen za brzké zjištění a brzkou zprávu lístkem!

Informoval jsem dr. Vyb.[írala], že je žádost podána. Schůze prý bude už asi brzy. Jinak dejte ad akta ty „urážky“, protože jich snad nebylo. BV.

---

⁵⁵³ Více viz předchozí.

24.

Olomouc, 27. XI. [19]35

Milý příteli!

Mohu Vám sdělit výsledek jednání o konkurzu na místo správce měst.[ského]mus.[ea] v Ol.[omouci]. Sešlo se 5 žádostí, z nichž 3 byly dány stranou (mezi nimi žádost, která došla asi z podnětu musejní rady od nějakého přírodopisce) a zůstaly jen Vaše a pak nějakého archeologa Ukrajince, který se odvolává na praxi v N.[árodním] M.[useu]. Bylo usneseno dopsati stran Vás řed.[itel] Helfertovi, stran toho Ukrajince dr. [nepřečteno]. Do N.[árodního]M[usea]o referenci. (Nejpozději) v pondělí prý obdrží tedy řed.[itel]Helfert dotaz o Vás. Aby mohl dr. V.[ybíral] (který, jak se zdá, opravdu obrátil původní situaci ne zcela příznivou ve Váš prospěch) řádně uplatnit tuto referenci a zajistit tak úplný úspěch (ve Váš prospěch mluví také to, že Váš soupeř nemá státního občanství), měla by obsahovat:

1. ujištění o Vaší spolehlivosti v úřadě;
2. ujištění, že dovedete samostatně vésti museum (to se nemá Helf.[ert] bát napsat, protože zde jde o malé „hotové“ uměl.[ecko]-historické museum);
3. že máte instalační praxi v několika odděleních musea (nejen v hud.[ebním] archivu);
4. že máte akviziční praxi a že jste byl iniciativní v otázce akviziční (zde by se mohl Helf.[ert] zmínit taky o tom, že jste dal popud k sbír.[ce] kramář.[ských] písní v museích, event.[uelně] že jste byl také za to navržen za člena stát.[ního] úst.[avu] pro l.[idovou] p.[íseň]).

Kromě toho by věc zcela zajistilo, kdyby jeden nebo oba Helferti poslali starostovi dr. R.[ichardu]⁵⁵⁴Fischerovi visitku s několika slovy o Vás.

Upozorňuji, že je možné, že řed.[itel]Helf.[ert] má nějak prsty v té věci s tím přírodopiscem, ale to mu můžete klidně říci, že ta věc byla dána ad acta a nepřichází v úvahu jako konkurence Vám.

Prosím Vás, abyste si to zařídil energicky. V sobotu kromě toho byste mě mohl vyhledat, abych Vám řekl, co nemohu napsat. Dr. V.[ybíral] opakoval znovu, že je to se vši pravděpodobností Vaše, že je tam minimum práce a ideální život.

---

⁵⁵⁴Richard Fischer (27. 3. 1872 – 4. 2. 1954), advokát, žurnalista, politik a člen Moravské strany pokrokové a Lidové strany pokrokové. V letech 1923–1939 byl starostou města Olomouce.

Zdravím Vás BVác

P. S. Co je s tím carem? Chci to v sobotu vědět!

25.

Olomouc, 16. XII. [19]35

Milý příteli,

v prvním kole jsme to nevybrali, ale z toho si nic nedělejte, to nevyhraje v 1. kole nad Vámi dr. Beneš (ani Němec).⁵⁵⁵ Stalo se tohle: V městské radě byla věc odsunuta a nadneseno se dotázat obou kompetentů (Vás a toho Ukrajince), jaké jsou jejich požadavky. Tento dotaz dostanete co nejdříve, odpověďte jej ihned takto: Že jakožto člověk, jenž má vysokoškolskou habilitaci, žádáte, abyste dostal normální plat, který dostávají zaměstnanci města Olomouce na začátku své služby u města (jde při tom dotazu snad o skrytou myšlenku, nebudete-li chtít, aby se Vám započítalo těch 7 let služby v museu). Pošlete rekomando.

Zdá se, že věc se pokusila intervencí dr. Lose a zdejšího advokáta dr. Esteřáka, zástupce čs. socialistů v městské radě, který je referentem pro musea a je divná povaha, která udělá spíše opak toho, oč je žádán, než [nečitelné]. Ten se začal zase pozastavovat nad tím, že jste hudebník a ten Ukrajinec má americké doporučení atd. Zdá se, že ten [to] právě pokazil. Kromě toho nebyl přítomen řed.[itel] Wojnar, který má Vaši věc hlavně v patrnosti (byl na zasedání zem.[ského] zastupitelstva). Je nyní záhodno, abyste sehnal v Brně významnou protekci od čs. socialistů. Vzpomínám na Stránského, ale dr. Vybíral Vám posílá visitku pro senátora čs. cos. Riedla (měst.[ská] rada, s kterým se jistě zná dobře Tomeš),⁵⁵⁶ se kterým je velice zadobře, ten prý mu všechno udělá. Vypravte se ihned za ním (budou ovšem asi do středy v Praze), odevzdejte (zalepenou) visitku, vyložte, že Vás dr. Vyb.[íral] jako jednatel městské musejní komise protlačuje a že by Vás chtěl za správce museí; naznačte, že dr. Esteřák je „divný člověk“ (opatrně! diplomaticky!), vyložte mu, že se dr. Esteřák mýlí v tom, že jako „hudebník“ nemáte snad kvalifikace pro musejní službu, a požádejte ho, aby intervenoval v tom smyslu u něho. Všecko musí jít rychle. Hledte, aby v pátek, kdy zasedá měst.[ská] rada, měl dr. Esteřák ráno v rukou doporučení. (Ovšem dostanete-li dopis

⁵⁵⁵ Jde o výběrové řízení do Muzea hlavního města Olomouc.

⁵⁵⁶ Václavěk upozorňuje na rodinu Tomešových. Syn brněnského starosty Karla Tomeše. Zdeněk Tomeš, si vzal za manželku Smetanovu sestru Sylvu.

s dotazem o Vašich požadavcích tak, že nebude lze na něj odpovědět do čtvrtka, tak to tak moc nepospíchá, ta intervence – ale v každém případě pospíchá).

To je snad vše. Ostatní budeme dělat zde. (Připomínám, že ten Ukrajinec dostal z Nár.[odního] musea taky moc dobré doporučení!). Teď bude dr. Vyb.[íral] telefonovat ještě vrch.[nímu] Radovi Kys[nečitelné]na město, co a jak a hlavně kdy. Myslím však, abyste pro každý případ myslel na pojistku, co, když nenastoupíte ještě v Ol.[olomouci] 1. I.[edna].

Zdravím Vás BVáclavek

P. S. dr. Vyb.[íral] byl stále obsazen a teď mi před polednem utekl, takže tam Ky[nečitelné] bude až zítra.

1938

26.

Olomouc, 4. VIII. 1938.

Milý příteli,

díky za lístek! Dobře, že jste na horách. Zde je pekelné horko. V mém chladném pokoji je už několik dnů 26 Celsia. Dovedete si představit, v jakém úboru musím pracovat. Dobře, že Vás písničky trochu znepokojují. Mám už 3 menší ep.[ické] písně hotové, čekají jen na Vás /ke dvěma hledat lid.[ové] nápěvy, udané: Zpívá se jako.../

Dnes píši Jan za chrta dán a kleju na pí. Leontinu Mašínovou, protože ten její zápis je zmatený. Chybí jí tam nápěv asi pro 3 části cyklu. Budeme jí asi musit psát. Mám už opsaného Indru a taky z Plzně už je ten materiál zde, tak si popíšete not, až přijedete. P. John Meier mě zarmoutil, protože mně dokázal, že Čím as to, že u milosti je překlad z němčiny a ne naopak, jak jsem tvrdil. A nejen Žitek zapřel, že jeho píseň je překlad, nýbrž i p. Veverka převzal starší německý nápěv /asi/ a vydal jej za svůj. Musil jsem to opravit a dnes mu to definitivně posílám. Zaslal mně tři opisy a udal spoustu literatury. Včera jsem mluvil s jedním pánem „vod vobce“ o Vás. Zdá se, že přece jen mám pravdu já, že byste to s tím museem nemusil brát tak vážně! O tom až ústně. Náš p. Možíš byl operován na slepé střevo a leží

v nemocnici. Na štěstí jsme dostali nového zřízence, takže mohl jít Hříbal na dovolenou, aniž jsem musil zavřít knihovnu.

Odpočívajte a chystajte se na pilnou práci s písničkami. Neznají u Vás někde toho „Jana“? Zapište ho!

Zdravím srdečně Vás i rodiče Váš BVáclavek

Které písničky budu mít hotové, nechám Vám rukopis s poznámkami v tresoru u Vaší sbírky.

1939

27.

1939

Milý příteli,

budte tak laskav a kupte mně k tomu aparátu 5 desek /nebo 6/. Zaplatím Vám je, když s tím přijдете.

Až tu kartotéku opíšete, odevzdejte mi ji. Uložím ji někde. Ona přece má svou cenu jako kartotéka, která se dá doplňovat. To opis nikdy nemá.

Ježto budu od neděle do středy pryč, bylo by vhodné, abyste v tu dobu pracoval již na opisování prvních nápěvů. Budu mít do té doby opsán jistě houfek textů /možná, že na 50/ a Vy byste mohl využít těch dnů k tomu, že byste si vzal domů asi 6 potřebných k tomu zpěvníku a opisoval si texty. Jinak bychom si kolidovali při práci a musel byste sedět tedy jen u nás. Doporučuji však, abyste si v sobotu odpoledne našel asi 1–2 hodiny, kdy byste s touto prací začal u nás za mé přítomnosti, než se to rozjede. Při opisu textů Vám většinou již řeším a připravuji i otázky nápěvové.

Zdravím srdečně Váš BV

Milý příteli,

- 1) Zapřísahám Vás, abyste dodělal nejdéle do čtvrtku 26. VII. (tedy do týdne) lyrické písně. Napište do těch „dějin“, co víte.⁵⁵⁷ Ostatní si nechte pro korekturu. Budete mít kopii a můžete na tom kdykoliv pracovat, doplnit to i, než to půjde do tisku.
- 2) Potřeboval bych, abyste se zase u nás stavil buď dnes (raději), nebo zítra.
- 3) Zdržel jsem se soupisem zpěvníků a excerpčí na kartotéku a potreboval bych se s Vámi o tom poradit.
- 4) Máme na poště balík z Musea. Je-li to Star.[očeský] zpěv.[ník] 1849, máme celý soupis zpěvníků a excepci předělat.

Váš BV

---

⁵⁵⁷ Zde je patrné, že dvojice počítala s vydáním všech částí světských písní včetně důležitých komentářů a studie, která měla být součástí edice.

1940

29.

Olomouc, 8. ledna 1940

Milý příteli,

hledal jsem Vás dnes marně v úřadě a slyším, že se vrátíte až 16. t. m. To jste si to dobře natáhl, ale ostatně Vám nezávidím a doufám, že lyžujete? My jsme si pobyli na Hrozenkově moc dobře, pilně jsme i s Bobem lyžovali, ale sotva jsme se v pátek vrátili, už na nás dotírají nemoci.

Šel jsem za Vámi hlavně proto, že jedu 18. t. m. do Prahy, asi na 3 dni. Datum je neposuvné, protože mám 18. t. m. v Klubu umělců přednášku o nové edici Činu „Dar“⁵⁵⁸ / je to čtvrtek, zdržím se do soboty/. Hovořili jsme o tom, že bychom měli v Praze obšlápnout některé ty věci společně, takhle to však sotva půjde. Napište mi proto ihned, jestli myslíte, že bych mohl a měl co podniknout za své přítomnosti v Praze. Budu hledět to dostat nějak do svého přebohatého programu.

Přikládám Vám dvojité články z Lidovek, který se toho týká. Včera jsem odeslal korekturu toho svého „Svazku“/„Lidová slovesnost v českém vývoji literárním“/. Snad jej budu mít do odjezdu v ruce. Horákovi jsem psal, ale nic mi ovšem! neodepsal. Jen mi poslal visitku k novému roku stejně jako já jemu/těž Hýskovi a Hýsek mně/. V kterém oddělení jsou záležitosti Ústavu? Díval jsem se dnes do schematismu, myslím, že je to IV. oddělení vysokoškolské/aspoň je tam uvedeno „záležitosti vědeckých ústavů“/. S Horákem hodlám rozhodně promluvit již o tom, co bude teď s naším rukopisem epických písní. Chtěl bych dosáhnout, aby jej přidělili k posudku někomu jinému a dali jej přese vše sázet. Kdybychom pak dostali zálohu dále, věnoval bych se silně edici lyrických písní. Třebas mám práce tolik, kolik si jen mohu přát, rád bych tohle měl jednou za sebou. Ovšem, jestli se urovnají věci s knihovnami. Pražská knihovna dosud smí půjčovat jen Němcům a není prý jisto, kdy se to urovná!

---

⁵⁵⁸ Časopis *Čin* vycházel od roku 1929 do roku 1939.

Jakmile se vrátíte, musíte mi vrátit ihned všechny slovenské zpěvníky i pražské, jsem o ně upomínán. Kromě toho nutně potřebuji ty obálky se zbývajících čtyřmi epickými písněmi, abych si mohl udělat srovnání textů v společenských zpěvnících a pak je vrátit Praze. Ta Vaše nepřítomnost mi to řádně protáhne!!!

Tak se hleďte rychle zotavit a po příjezdu přijďte ihned za mnou.

Zdravím srdečně a přeji lepšího nového roku Váš BVáclavek

30.

Olomouc, 10. ledna 1940. Dnes je mi 43 let.

Milý příteli,

to je tak, když někdo něco rozdělá a pak si udělá 25 dní prázdnou a akci nechá vězet! Dnes uveřejňuje Úlehla v L.[idových] N.[ovinách]⁵⁵⁹ připojený článek jako odpověď na můj článek. Úvod je pro naši akci dobrý, ale zatržený odstavec by se měl poopravit, aby bylo jasno, že by sbírky bylo lze opravdu vydávat tempem dobrým, kdyby se Ústavu daly síly. Protože jsem toho názoru, že by bylo lepší, abych mu neodpovídal už já, prosím Vás, abyste tak obratem učinil Vy. Napište to, pošlete dr. Fr.[antišku] Šelepovi⁵⁶⁰ do Prahy a poznamenejte, že se k diskusi hlásíte jednak jako hudebník, jednak v dorozumění se mnou odpovídáte při té příležitosti na jeden bod posledního článku Úlehlova, který by mohl uškodit myšlence urychlení prací Ústavu.

A napište:

- 1) Stručné hudební poznámky k Úlehlovu požadavku, aby se doplňoval a rekonstruoval hudební zápis Sušilův při novém vydání⁵⁶¹;
- 2) Taky stručně, ale hlavně: poopravte jeho výpočet, že by sbírka vyšla za 80–160 let.
Napište tam v podstatě asi toto:

---

⁵⁵⁹ Článek nedohledán.

⁵⁶⁰ František Šelepa (15. 2. 1887 – 4. 4. 1945), český novinář, publicista a překladatel. Od roku 1929 pracoval v brněnských Lidových novinách, kde odpovídal za obsah ranního a odpoledního vydání místo dosavadního odpovědného redaktora Pavla Váši, se kterým dvojice Václavek – Smetana pracovala. V letech 1937–1940 působil v pražské redakci, na jaře roku 1940 se do Brna opět vrátil. K 31. 3. 1943 dostal jednorozhodnutí s doporučením, abys „s ohledem na svůj zdravotní stav podnikl potřebné kroky k dosažení svého penzionování“. Definitivně z redakce odešel 31. 3. 1944. Vychází z: https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=2414, cit. 15. 4. 2018.

⁵⁶¹ Týká se práce na reedici Sušilových *Moravských národních písní*. V reedici vyšlo v roce 1941.

Úlehla patrně počítá, že všech proponovaných 9 svazků edice písní českých bude obsahovat více částí, podobně jako Janáčkovy – Vášovy Mor.[avské]pís.[ně] mil.[ostné] jsou jen první částí 5. svazku lyrických písní moravských a slezských. Tomu tak není. Z proponovaných 9 svazků obsáhnout jistě jen jeden svazek:

1. Písně ze stol. XIV. – XVII.
2. Lidové písně duchovní
3. Lidová epika z Čech, Moravy a Slezska
4. Písně taneční
5. Písně obřadní a výroční
6. Písně zlidovělé /aspoň zatím/.

Vyloučíme-li písně kramářské, které vlastně musí být před edicí teprve sebrány z knihoven a museí, pak zbývají několiksvazkové snad svazky 4. a 5., tj. lyrické písně české a lyrické písně moravské a slezské. I kdybychom počítali, že půjde vydávání stejného pomalým tempem jako dosud, trvalo by to tedy 160 let. Nemusí však trvat ani 80 let, jestliže bude mít Ústav asi dvě síly odborné, akademicky vzdělané a do práce s l.[idovými] p.[ísněmi] zasvěcené a k tomu dvě, tři síly písařské, kancelářské. Dají-li se tyto síly ihned do pořizování rejstříku slok a nápěvů všecek sbírek Ústavu a do doplnění rejstříku začátků slok a nápěvů všech dosud tištěných písní, který Ústav má, pak mohou tyto rejstříky pořídit asi za 1–2 roků. Tím bude položen základ všem dalším pracím Ústavu, které pak, připravené touto kanceláří, mohou probíhat velmi rychle/nehledě k tomu, že odborné síly by mohly převzít přímo i práce ediční, ke kterým se jiní odborníci dostávají jen mimo svou jinou práci – odtud průtahy s edicí/. Vzhledem k tomu, že na dvou svazcích/písně epické a zlidovělé – ale nevím, máme-li tohle přímo napsat kvůli Horákovi s jeho písněmi epickými/ se již pracuje že svazky písní ze sto.[letí] 14.–17., lidové písně duchovní a písně kramářské vyžadují ještě určitých příprav sběratelských, bylo by možné se soustředit na písně lyrické, taneční, obřadní a výroční a myslíme, že nijak nepřeháním, odhadneme-li, že by po absolvování oné přípravné práce mohl pak vycházet z nich jeden svazek za druhým v intervalech ročních, maximálně dvouletých. Zatím by připravila kancelář svazky ostatní, takže vyjití celé edice Ústavu by nebylo otázkou 80 nebo 160 let, nýbrž nejvýše 20–30 let. Vše záleží jen na tom, aby Ústav měl síly, které by se nemusily věnovat ničemu jinému než práci na edici. To nutno zdůraznit a opakovat, protože to nezasvěceným není dosti jasné. Jakmile by spousta prací přípravných a písařských byla absolvována kanceláří Ústavu, šla by i práce odborníků rychlým tempem vpřed. A předešlo by se také nedostatkům, o nichž u sbírky Janáčkovy – Vášovy⁵⁶² se Úlehla

⁵⁶²Janáček, Leoš; Váša, Pavel: *Moravské písně milostné*. Praha 1930.

zmiňuje, protože by přípravná práce celý písňový materiál vyčerpala a zorganizovala a vydavatelé by nemusili pracovat každý na vlastní pěst a každý znova dělat přibližně stejnou práci.

Podotkněte na konec, že tím nijak nemluvíte proti tomu, že by se mohla vydat v přetisku sbírka Sušilova.⁵⁶³

Prosím Vás, napište to ihned a pošlete! A jak se vrátíte, musíte hned napsat pro Vědu a život ten článek o zpracování lid.[ových] písni/musíme si také vypracovat pro každý případ předem postup prací Ústavu, abychom s tím mohli lidem fuchtovat před očima – po případě by se to vložilo do toho článku a podepsali bychom jej spolu/. Udělejte si náčrty k němu ještě doma! Já pak chci otisknout někde článek o zpracování písni kramářských.

Těším se na Vás a jsem Váš B.V.

Přikládám i původní článek Úlehlův. Dovezte to všecko!

31.

1940

Milý příteli,

- 1) Č[eský]N[árodní]Z[pěvník]⁵⁶⁴ má vyjít 9. dubna, nezdrží-li prý to cenzura, tedy vyjde.
- 2) Sušila⁵⁶⁵ chci zpět v červnu, jak uvidíte v příl.[oženém] prospektu, který opravte a ještě dnes odešlete (přišel expres). Korigujte jen svůj text a nápěvy. K poslední straně myslím tohle:
  - a) škrtnout slova lidových malířů,
  - b) jsou správně čísla písni?
  - c) napište jim, že posledně psali, že formát bude téměř jako původní Sušil. Pak by to ovšem dělalo 800 stran i víc a ne 600, které jsme vypočetli pro větší formát.

⁵⁶³ Zde zmínka o reedici Sušilovy sbírky Moravské národní písně. Reedice vyšla v roce 1941. Sušil, František: *Moravské národní písně*. Ed. Václavek, Bedřich; Smetana, Robert. Praha 1941.

⁵⁶⁴ První vydání *Českého národního zpěvníku* vyšlo v roce 1940 ve vydavatelství Melantrich.

⁵⁶⁵ Přípravována reedice Sušilových Moravských národních písni.

- 3) L.[idové] N.[oviny] požadují pro velikonoční číslo anketu „Vaše nejmilejší písnička“. Nechtěl byste do nich také napsat? Do 15. III.
- 4) Navrhuji, abychom se sešli na to číslování až v sobotu odpoledne, a to u nás asi po 14. hod. (Pletou se mi do práce se Sušilem jisté věci). Jen kdybyste nemohl v sobotu, musili bychom to udělat už v pátek odp. po 16. hod.

Vzkažte mně, který termín volíte?

Váš BV

32.⁵⁶⁶

Olomouc, 2. dubna 1940

Milý příteli,

1. máte v Studijní knihovně na své jméno rezervovány knihy, z nichž můžete hledat obrazovou výzdobu pro Sušila. Mluvil jsem o věci s dr. Vyb.[íralem] a od něho mám ještě několik dobrých rad, o nichž ústně.
2. včera jsem konečně dostal odpověď od Johna Meiera⁵⁶⁷ s vylíčením způsobu organisace něm.[eckého] písňového ústavu. Bude to pro nás moc dobré.

Dnes odpoledne odesílám Sušila.⁵⁶⁸ Zdravím srdečně Váš BVáclavěk

---

⁵⁶⁶ Poslední dopis, který Václavěk Smetanovi poslal před svým útekem z Olomouce.

⁵⁶⁷ John Meier (14. 6. 1864 – 3. 5. 1953), německý folklorista a filolog. Byl zakladatelem německého archivu lidové písně (DeutschesVolksliedarchiv, DVA) a švýcarského Volksliedarchiv.

⁵⁶⁸ Reedice Sušilových Moravských národních písní. Reedice vyšla v roce 1941. Viz předchozí.

33.⁵⁷⁰

Praha, 11. dubna 1940⁵⁷¹

Vážený pane doktore,

pospíchám, abych Vám podle Vašeho přání referoval o stavu Vašich věcí v pražských nakladatelstvích. Český národní zpěvník⁵⁷² jest již celý vysázen a zlomen, včera šla druhá část k cenzuře. V pondělí bude po vrácení od censury definitivně přehlédnuto konečné znění, pořízen rejstřík jmen a začátek se již bude tisknout. K tomu všemu již nebudete musit nic podnikat.

Pokud jde o Sušila,⁵⁷³ má tiskárna úvodní stránky a vysází je do soboty⁵⁷⁴ na ukázkou. Až Vám bude obtah poslán, vyřídíte jej laskavě obratem ovšem jen s poznámkami buď rázu

---

⁵⁶⁹ Dopisy se dochovaly pouze v tištěné verzi sborníku Václavkova Olomouc 1964. Tyto dva dopisy jsou přepsány jako doslovné citáty z knihy včetně poznámkového aparátu. Dvořák, Jaromír; Smetana, Robert: K soudobé problematice zlidovělých písní. Václavkova Olomouc. Ostrava 1954, str. 167–174.

⁵⁷⁰ U dopisů č. 33 a č. 34 vytvořil poznámkový aparát Robert Smetana. Autorka práce doplnila dopis č. 34 vlastním poznámkovým aparátem. Pro lepší orientaci a čitelnost je vyznačeno tučně s dovětkem „pozn. autorky“.

⁵⁷¹ 11. duben byl čtvrtek. Dopis byl psán pravděpodobně v bytě básníka Františka Nechvátala v Praze.

⁵⁷² Český národní zpěvník, jehož rukopis dokončili oba spolupracovníci v listopadu 1939, vydávalo nakladatelství Melantrich v Praze jakožto první z obou publikací, jejichž vydání sjednal s oběma spolupracovníky ředitel nakladatelství dr. Josef Träger v létě 1939 v Olomouci. Na žádost dr. Trägra, který zajel tehdy schválně za oběma spoluautory, vypracovali Bedřich Václavek a Robert Smetana pro nakladatelství Melantrich dva knižní plány: Bedřich Václavek vypracoval projekt Českého národního zpěvníku jakožto publikace, ve které měl být uplatněn především rejstřík asi 520 písní, obsažených v tehdy přístupných společenských zpěvnících, a ve které tato část knihy měla být doplněna krom nezbytného soupisu českých společenských zpěvníků apod. vhodnou antologií asi 215 českých měšťanských společenských písní a několika obrazovými přílohami. Robert Smetana vypracoval pro druhou publikaci plán jakéhosi kancionálu českých dějin, tj. plán knihy, ve které měly být sledovány české dějiny od nejstarších dob asi do poloviny 19. století na materiálu českých písní. Nakladatelství Melantrich přijalo oba knižní plány. Oba spolupracovníci mohli však realizovat jen námět Václavkův (práce na druhé publikaci byla přerušena na jaře r. 1942 zatčením Bedřicha Václavka). Český národní zpěvník (autorem titulu byl Bedřich Václavek, autorem podtitulu Zpěv české společnosti 19. století Robert Smetana) vyšel dne 18. května 1940 jako kniha o 446 stranách a 9 ilustracích v úpravě F. Muziky. Druhé vydání vyšlo po osvobození v nakladatelství Svoboda v Praze dne 8. prosince 1949 jednak jako samostatná publikace v úpravě Zd. Rossmanna v 4400 výtiscích, a jednak jako 8. svazek Sebraných spisů Bedřicha Václavka za redakce dr. R. Smetany v počtu 2000 výtisků. Písňový obsah okupačního vydání *Č[eský]N[árodní]Z[pěvník]* byl znetvořen okupační cenzurou (původní počet písní, stejně vydavateli už uzpůsobený okupačním poměrům, byl cenzurou snížen z 204 písní na 190, texty písní byly kráceny asi na 18 místech o vysoké počty strof anebo texty měněny) a mohl být v poválečném vydání rekonstruován pomocí Smetanova zachovaného cenzurního otisku.

⁵⁷³ Návrh reedice Sušilových Moravských národních písní s nápěvy do textu vřazenými podali oba spolupracovníci v posledních dnech prosince 1939 nezávisle na sobě. (Bedřich Václavek v Olomouci a

zásadního, nebo hudebního. Ostatní se udělá zde. Sazba celku pak definitivně započne, jakmile přijde papír, který se stále slibuje, ale ještě zde není, a pak až tiskárna přinajme (nebo si vypůjčí) ještě dva odborné sazeče not. Velmi pospíchá věc s ilustrační výzdobou. Je třeba vybrat celkem 16 vyobrazení, z nichž pak zde budou ještě některé po poradě s výtvarníkem vyloučeny a vyloučený počet dokreslí p. Strnadel.⁵⁷⁵ Druhou část zálohy na honorář⁵⁷⁶ obdržíte v nejbližších dnech z nakladatelství přímo.

Doufám, že jsem tím vyřídil všechny otázky, které jste k věci měli, a jsem v dokonalé úctě Váš

J. Taly⁵⁷⁷

Robert Smetana na jihozápadní Moravě) jednak jako námět pro ediční studii, vydanou před tiskem Českých světských zlidovělých písní epických, jednak jako projekt, sledující obnovení významné a v r. 1940 už dávno nedostupné folkloristické památky. O vydání této knihy se zajímalo nakladatelství Čin v Praze, se kterým byl ve spojení Bedřich Václavěk a které věnovalo vytištění Sušilovy sbírky mimořádnou péči. Rukopis reedice vypracovali oba spolupracovníci v únoru a v březnu r. 1940. Kniha, která byla tištěna zastaralou a velmi pracnou metodou sázené notace, vyšla o rozsahu 794 stran velkého formátu (21/28 cm) a se 57 obrazovými přílohami – i tříbarevnými jako třetí vydání Moravských národních písní z r. 1859 a z r. 1860 až dne 28. července 1941a byla porušena okupační cenzurou jen na jediném místě (cenzura škrtila jen píseň o německém polním maršálovi Schwerinovi z r. 1757). Neporušené znění sbírky obsahuje až zase poválečné, čtvrté vydání, připravené Robertem Smetanou a Jaroslavou Václavkovou pro nakladatelství Vyšehrad, kde vyšlo v prosinci 1951.

⁵⁷⁴ Tj. do 13. dubna 1940.

⁵⁷⁵ Antonín Strnadel, akad. malíř, který byl pověřen úpravou knihy, zařadil na konec do knihy 36 celostránkových obrazových příloh, tištěných černobílým i tříbarevným hlubotiskem. Z vlastní tvorby tam zařadil jen kresbu Večer na salaši.

⁵⁷⁶ Podle smluv uzavíraných Bedřichem Václavkem a Robertem Smetanou byla první část honoráře splatná při podpisu smlouvy, druhá při odevzdání rukopisu a třetí při vydání knihy tiskem.

⁵⁷⁷ Fingovaný podpis má všechny charakteristické rysy Václavkova rukopisu.

34.

Praha, 18. dubna 1940

Vážený pane doktore,

pospíchám, abych Vám podal zprávu o tom, co jsem se dnes dozvěděl. Především o dr. Václavkovi.⁵⁷⁸ Bude přeložen, tj. přikázán 1. červencem k Pedagogické knihovně v Praze⁵⁷⁹ (přednosta spisovatel K. J. Beneš),⁵⁸⁰ ale pracovat bude pro Ústav pro lidovou píseň. Tedy plat bude dostávat a bude veden ve stavu Pedagogické knihovny. Vznesl na něho nárok také dr. Tobolka⁵⁸¹ z Komise pro soupis prvotisků,⁵⁸² ale prof. Horák⁵⁸³ se vynasnaží, aby tam byl brán co nejméně v nárok a byl nechán Ústavu. Při té příležitosti jsem⁵⁸⁴ prof. Horákovi

---

⁵⁷⁸ Druhý z obou zachovaných dopisů Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi, napsaný ve čtvrtek dne 18. dubna 1940, se týká několika složitých společných záležitostí obou spolupracovníků – především jejich úsilí opustit Olomouc, přesídlit do Prahy a dostat se do služby Ústavu pro lidovou píseň v Praze. Oba chtěli k tomu využít převratných změn, které vyvolala u nás na podzim v r. 1938 okupace pohraničí a tzv. autonomizace Slovenska a v r. 1939 okupace zbytků ČSR. Podmínky pro spolupráci Bedřicha Václavka a Roberta Smetany byly tehdy více než kdy jindy komplikovány tím, že Bedřich Václavek byl jako ilegální pracovník KSČ přímo ohrožen odhalením ilegální komunistické organizace na Přerovsku a Olomoucku v zimě a na jaře r. 1940 a tím, že právě pro toto ohrožení byl nucen opustit Olomouc. Oba spolupracovníci byli však zvyklí připravovat se na všechny eventuality a zajišťovat možnosti spolupráce a práce, a proto se připravovali na jaře r. 1940 také na eventualitu, že Bedřich Václavek nějakou shodou okolností ujde pronásledování ze strany gestapa a že bude moci v podmínkách legální existence pokračovat ve folkloristické práci. Tehdy k tomu měla jakousi naději dokonce i okolnost, že po zatčení Václavkových ilegálních spolupracovníků v Olomouci v březnu 1940 gestapo, jak se zdálo, otálelo se zatčením Bedřicha Václavka. Za žádných okolností nelze považovat tento dopis za svědectví toho, že Bedřich Václavek žil v dubnu 1940 v regulérních či normálních poměrech a že jeho odchod z Olomouce do ilegality nebyl opodstatněn. Bedřich Václavek měl být zatčen v Olomouci až dne 10. května 1940, a když jej gestapo nezastihlo v bytě, byla zatčena jeho žena. Navíc byly vyhlídky obou spolupracovníků dostat se do Prahy velmi nestejně a to komplikovalo situaci jejich spolupráce i pro případ, že Bedřich Václavek ujde stíhání. U Bedřicha Václavka byly tyto vyhlídky podstatně příznivější, protože byl státním úředníkem, kdežto Robert Smetana jakožto městský úředník v Olomouci byl by musel být napřed přijat do státní služby a teprve poté přemístěn. Další problémem bylo, že oba spolupracovníci měli být zaměstnáni v Ústavu pro lidovou píseň, v němž tehdy nebylo vůbec úřednických míst. Všechny funkce v tomto ústavě byly tehdy bezplatné a čestné.

⁵⁷⁹ Pedagogická knihovna Komenského byla tehdy umístěna v Praze III, Letenská ulice č. 5.

⁵⁸⁰ Beneš, Karel Josef, nar. 1896, český spisovatel.

⁵⁸¹ Tobolka, Zdeněk, PhDr, nar. 1874, zemř. 1. září 1939, český historik a bibliograf.

⁵⁸² Komise pro soupis prvotisků.

⁵⁸³ Horák, Jiří, PhDr. nar. 1884, český folklorista a literární historik, profesor UK, tehdy jednatel ústředí Ústavu pro lidovou píseň, který pravděpodobně podal Bedřichu Václavkovi, tehdy už dlouho pronásledovanému všemi režimy, žijícímu v Olomouci od 1. září 1939 na trvalé dovolené, pomocnou ruku a zařídil jeho přemístění do Prahy, jak pro to svědčí celý kontext dopisu.

⁵⁸⁴ Bedřich Václavek píše na tomto místě o sobě jako o druhé osobě.

připomněl Váš společný návrh,⁵⁸⁵ který jste svého času napsali dr. Tobolkovi (a snad i Ústavu?), aby totiž Ústav, Komise pro soupis prvotisků, Museum a Universitní knihovna společně podnikly bibliografický soupis kramářských tisků (komise je teď chce právě zpracovávat) a založily fonotéku všech kramářských tisků, která by se pořídila pro všechny tyto ústavy najednou. Prof. Horák řekl, že se vynasnaží, aby práce dr. Václavka pro Komisi byla omezena jen na tuto věc. Dr. Václavek má v této věci mu napsat krátké memorandum, jak si věc představuje. Měl jsem také štěstí s praktickou stránkou věci, neboť jsem již našel dr. V-ovi,⁵⁸⁶ krásný nedrahý byt na Hanspaulce.⁵⁸⁷

Pokud jde o rukopis epických písní zlidovělých,⁵⁸⁸ vrací jej prof. Horák dr. V-ovi s tím, abyste zbývajících pět písní dodělali do konce května a zaslali mu pak, aby se pro tisk rukopisu, jehož předložení v mšanu⁵⁸⁹ bylo oznámeno, našly včas prostředky a věc mohla jít hned do tisku. Musíte se tedy přičinit, aby se tak stalo. Prof. Horák klade na tuto věc velký důraz. Žádá, aby se napsal v čelo prvního sešitu krátký úvod,⁵⁹⁰ který by čtenáři ukázal především, na jak širokém základě bylo podniknuto sbírání materiálu pro sbírku, a pak, jak bude sbírka učleněna (epické, lyrické a vlastenecké). Celkem asi 6 stran. Jinak se v úvodu má odkázat na to, že obšírněji bude o všech těchto věcech pojednáno v doslovu. Vzhledem ke zkušenostem, které se udělaly s censurou při ČNZ,⁵⁹¹ předpokládá prof. Horák, že by šly do tisku písně epické a brzy po nich písně lyrické (to bude pak taky spěchat), kdežto po nich by začaly vycházet epické písně, které prý prof. Horák má již z největší části připravené,⁵⁹² a písně vlastenecké by se odsunuly na pozdější dobu, aby se předešlo cenzurním zásahům do edice.⁵⁹³

---

⁵⁸⁵ Návrh vypracovali oba spolupracovníci v souvislosti s článkem jak katalogizovat kramářské písně v r. 1935. Katalogizační návod byl uveřejněn v r. 1938 v Slovanské knihovně, v publikaci vydané na počest šedesátin Jana Emlera.

⁵⁸⁶ Tj. Bedřich Václavek. Byt si Václavek našel sám.

⁵⁸⁷ Byt v okolí Hanspaulky.

⁵⁸⁸ Rukopis edice českých zlidovělých písní epických byl vypracován dvojmo. Bedřich Václavek měl s sebou v Praze exemplář svůj a ten byl za okupace ztracen.

⁵⁸⁹ **Mšano, kdysi běžná zkratka pro ministerstvo školství a národní osvěty, pozn. autorky.**

⁵⁹⁰ Jde bezesporu o Úvodní slovo datované 30. března 1940, které je otištěno v tomto sborníku na s. 163–166.

⁵⁹¹ **ČNZ, bibliografická zkratka pro Český národní zpěvník, pozn. autorky.**

⁵⁹² Šlo o edici epických písní lidových (nikoli zlidovělých); edice koncipovaná přibližně v podobě Janáčkových a Vášových Moravských písní milostných.

⁵⁹³ Všechny tyto plány bylo třeba opustit, když se 10. května 1940 ukázalo, že olomoucké gestapo stíhá Bedřicha Václavka, a když zatklo jako rukojmí jeho manželku; Bedřich Václavek musel tehdy změnit celý svůj život, tj. opatřit si nepravé dokumenty, změnit svůj zevnějšek a přeorientovat celou svou činnost jiným směrem a doslovně změnit se v jinou osobu. Vydání Českých světských písní zlidovělých písní epických muselo být definitivně odloženo na dobu po osvobození, oba exempláře rukopisů bylo třeba na tuto dobu zajistit ve vhodných úkrytech a deponovat nezpracovaný a dokumentační materiál pro edici zlidovělých písní lyrických Ústavu pro lidovou píseň v Praze. S odchodem do ilegality změnil

Po stránce personální v Ústavu byl prof. H. přinucen mšanem, aby převzal funkci předsedy ústředí,⁵⁹⁴ prof. Hutter⁵⁹⁵ má být místopředsedou a dr. V.⁵⁹⁶ jednatelem, takže by tito tři tvořili presidium, které by mohlo všechny věci krátkou cestou řídit. Až se tyto věci provedou, bude doplněn o některé osobnosti (Axman⁵⁹⁷) a několik jiných českých odbor⁵⁹⁸ a na schůzi, která se pak svolá, by se uvedly do pořádku i věci osobní odboru moravského. Padl návrh, aby byl do moravského odboru přibrán řed. Kunc⁵⁹⁹ a byl udělán předsedou. K tomu má prof. H. malý dotaz, který byste asi mohl zodpovědět Vy. Zdá prý se mu, že mezi prof. Helf.⁶⁰⁰ a Kuncem byly nějaké diference, a on by nerad, aby to snad jednou H. cítil jako čin proti sobě. Jestliže to však byly spíše spory ryze muzikantské a ne osobní, pak by to věci nevadilo. Jestli to nevíte, poradte se u známých a napsali byste pak s dr. V. prof. H-ovi, co vyzvíte. Na chůzi by se pak doplnil i výbor moravský. Druhým (snad místopředsedou) by prý

Bedřich Václavěk ovšem i své pracovní styky s Ústavem pro lidovou píseň, přerušil je a vším tím padly plány Václavkovy na zaměstnání v Praze a na jednání v Ústavě. Dále odcitujeme zmíněnou poznámku č. 2: Strojopis Úvodního slova z 30. března 1940 našel muzikologický spolupracovník Bedřicha Václavka v r. 1962 v odložených písemnostech. Vše na tomto dokumentu svědčí pro to, že Úvodní slovo napsal Bedřich Václavěk sám a že je zaslal Robertu Smetanovi jako koncept k doplnění. Úvodní slovo je psáno tímž strojem jako oba Václavkovy pražské dopisy z 11. a 18. dubna 1940 a tato okolnost nasvědčuje tomu, že bylo napsáno nikoli v Olomouci, nýbrž v Praze. Tuto domněnku potvrzuje dvojice chyb v datech (Bedřich Václavěk neměl při psaní Úvodního slova po ruce svou knihovnu a psal celý spis z paměti) a podporuje ji i okolnost, že proti zvyklostem obou vydavatelů není u data Úvodního slova uvedeno místo; je pravděpodobné, že Bedřich Václavěk nechtěl tu uvést Prahu, kde se už zpola skrýval, a že by u datování Úvodního slova byla uvedena Olomouc, kdyby je byl psal doma. Zmínka o Doslovu v edici nasvědčuje tomu, že Úvodní slovo souvisí bezprostředně s dopisem Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi z 18. dubna 1940, že Úvodní slovo bylo napsáno přímo z podnětu prof. Jiřího Horáka a na jeho výslovnou žádost v zájmu urychleného vydání zlidovělých písní epických ještě v r. 1940; Úvodní slovo odpovídá požadavku Horákovu přesně i rozsahem. Bylo podle všeho Bedřichem Václavkem antedatováno.

⁵⁹⁴ Původní předseda ústředního výboru Státního ústavu pro lidovou píseň v ČSR v Praze prof. Dr. Zdeněk Nejedlý byl v této době (od 15. března 1939) v emigraci v SSSR, takže předsednická funkce musela být obsazena znovu.

⁵⁹⁵ Hutter, Josef, PhDr., 1894–1959, od r. 1934 profesor hudební vědy na UK.

⁵⁹⁶ Tj. Bedřich Václavěk.

⁵⁹⁷ Axman, Emil, PhDr., 1887–1949, český hudební skladatel, od r. 1913 hudební archivář Národního musea v Praze.

⁵⁹⁸ Státní ústav pro lidovou píseň v ČSR byl organizován jako instituce bez vlastních zaměstnanců, složená z pracovních výborů. V čele celého ústavu stál ústřední výbor, složený ze zástupců českého pracovního výboru v Praze, moravskoslezského pracovního výboru v Brně, slovenského pracovního výboru v Bratislavě a z německého pracovního výboru sídlícího v Praze.

⁵⁹⁹ Kunc, Jan, 1883, brněnský hudební skladatel, od r. 1923 ředitel Státní hudební a dramatické konservatoře v Brně, sběratel, upravovatel a vydavatel lidových písní.

⁶⁰⁰ Helfert, Vladimír, PhDr., 1886–1945, od r. 1926 profesor hudební vědy na Universitě Masarykově v Brně, jeden z blízkých spolupracovníků Bedřicha Václavka v Brně, byl za své politické smýšlení i neohrožené vystupování proti fašismu perzekvován už za tzv. II. republiky, dne 17. listopadu 1939 zatčen gestapem v Brně a vězněn. Vl. Helfert zemřel krátce po svém osvobození z Terezína dne 18. května 1945 v Praze. Mezi Vlad. Helfertem a Janem Kuncem nebylo sice zjevných diferencí, ale ani styků. Při výměně osob vyvolané okupačními poměry v našem veřejném životě byla opatrnost prof. Horáka na místě.

snad mohl být prof. Váša⁶⁰¹ a třetím (jednatelem?) Vy.⁶⁰² To by znamenalo, že byste Vy tři byli zároveň zástupci mor. Odboru v ústředním výboru, jezdili do Prahy na schůze atd. To vše jsou, pokud jde o moravský odbor, zatím pouze návrhy, protože odbor je autonomní a musel by si tyto věci s konečnou platností vyřídit sám.

O Vaší⁶⁰³ věci jsem s nimi mluvil obšírně, mnohem obšírněji než minule. Prof. H. říkal, že on do mšana nemůže přijít s „mocenskými“ požadavky, jako by mohl přijít např. někdo z Národního souručenství.⁶⁰⁴ On prý pouze ze stanoviska Ústavu předložil Vaši věc v mšanu jako požadavek a byl s ním odbyt z důvodu, který již znáte.⁶⁰⁵ Říká, že fakt, že přijímá min. spravedlnosti, nemusí být ještě závažný pro mšano, v jehož oboru prý je mnohem větší nadbytek lidí. Souhlasí však, abyste podnikli kroky, které jste podniknout hodlal (Š. – Str.⁶⁰⁶), a on by té věci naprosto přál, a kdyby byl Ústav dožádán o dobrozdání, podá dobrozdání, že jste pro práci v Ústavu jedinečně kvalifikován, tedy specialista, jehož nelze nahradit jinou osobou, a bude věc velmi podporovat. Tu mocenskou věc, aby byla prolomena zásada a pohnuta vláda, resp. mšano aby Vás převzalo do stát. služby, byste ovšem musil prosadit prostřednictvím Š – Str. Myslím, že by tomu upřímně přál, jen nevidí, že by měl, i jako designovaný předseda Ústavu, tolik moci, aby to sám prosadil. Bylo by tedy dobře, abyste sledoval dál tuto věc přes Š. – Str., a jim se může říci, že by si Vás Ústav přál a že by tedy zastávali i věc Ústavu, kdyby se o Vaše jmenování přičiňovali. Jde o to, aby provedli tuto mocenskou intervenci a pomohli mšano, aby si vyžádalo posudek Ústavu, jestli je Vaše jmenování opravdu nutné. Dostane se mšanu kladné odpovědi. Ona je ta věc komplikována také tím, že ani dr. V.⁶⁰⁷ nebude předsazen přímo do Ústavu, jak jste viděl shora, nýbrž bude přikázán knihovně a pracovně zase přikázán teprve Ústavu. Také u Vás by se musila najít nějaká podobná formule. Kam by to mělo být, to byste musil objevit Vy sám. Ony prý se tyto

---

⁶⁰¹Váša, Pavel, 1874–1954, středoškolský profesor v Brně, filolog, redaktor Lidových novin, spolu s Leošem Janáčkem vydavatel Moravských písní milostných, I, 1930.

⁶⁰² Robert Smetana byl v r. 1941 ministerstvem školství a osvěty v Praze sice jmenován členem moravskoslezského pracovního výboru Ústavu pro lidovou píseň v Brně, k plánovanému obsazení funkcí však už nedošlo.

⁶⁰³ Tj. plánu Roberta Smetany opustit zaměstnání v Olomouci, přesídlit s Bedřichem Václavkem do Prahy a věnovat se nadále jen písňové folkloristice. Šlo o společný plán staršího data z doby Smetanova přesídlení z Brna do Olomouce v r. 1935.

⁶⁰⁴ Národní souručenství, vedle fašistických organizací jediná česká politická organizace v době okupace.

⁶⁰⁵ Smetana se odvolával na to, že za tak mimořádného pohybu osob, jaký si vynutila okupace, by bylo možno přijmout i jej do státní služby a takto profesionalizovat činnost Ústavu pro lidovou píseň. Poukazoval při tom na praxi jiných ministerstev, na začleňování důstojníků do civilní služby apod.

⁶⁰⁶ Zkratky jmen, která dnes už nelze určit. Šlo pravděpodobně o intervenční cestu, která byla oběma spolupracovníkům doporučena dnes už neznámým kým. Robert Smetana se domáhal příslušné intervence jinou cestou, pomocí svých známostí muzikologických.

⁶⁰⁷ Dr. V. = Bedřich Václavek.

formální věci velmi dodržují. Paní H.⁶⁰⁸ mne vypravovala při té příležitosti, že podobná potíž byla také, když místo ní, která byla osobní knihovnicí TGM,⁶⁰⁹ měla být z bratislavské knihovny přeložena na toto místo její sestra, že se ani TGM nepodařilo to zařídit tak, aby byla přeložena přímo do jeho osobní knihovny do Lán, nýbrž musila být také nejprve přikázána kterémusi pražskému ústavu a pak dána pro onen účel k dispozici. Myslím, že jsem Vám to vypsal jasně a že věc nevypadá beznadějně. Vedte tu návštěvu Str. v evidenci a hleďte, aby se podvolil se věci ujmout. Dá se při tom taky apelovat na obecný dnes zájem o folklor a na to, že je to v zájmu urychlení těchto prací. H. by tomu byl upřímně rád, a co bude v jeho moci, udělá.⁶¹⁰

Jinak jsem s ním dohovořili, že mu předložíte s dr. V.⁶¹¹ plán prací ústavu, celkový i aktuální. Má prý již k tomu také své poznámky, které dá opsat a dr. V-ovi zašle. O zařazení položky na věcné výdaje Ústavu se postará, vynasnaží se také, aby z přebytečných sil byl dán Ústavu ještě nějaký středoškolař (tj. se středoškolským vzděláním) jako pomocná síla. Položka na Vás by se do rozpočtu Ústavu nemusila dávat, protože byste podobně jako dr. V. nebyl přímo zaměstnancem Ústavu. Říkal také, že se stará o lepší místnosti. Nechtěl ani říci kde, ale kdyby se to podařilo, pak by měl Ústav krásné čtyři místnosti k dispozici. Dr. V. nastoupil práci v Ústavu až 1. X. (H. si to spletl s 1. IX. a smluvil to takto). V mšanu sice prý říkali, když měl tak dlouho volno,⁶¹² proč má nastupovat tak pozdě, ale on to vysvětlil, že i vydání Sušila je v zájmu Ústavu atd. a tak prý to prosadil.

To je asi zatím všechno. Budete se asi moci již příští týden dohovořit s dr. V. ústně.⁶¹³ Pokud jde o ostatní věci, v Činu⁶¹⁴ ještě pořád neměli tu pokusnou sazbu připravenou. Snad zítra, podívám se tam. ČNZ se již tiskne. Censura vzala celkem 14 celých písní a mnoho jednotlivých sloh. Stran těch bude vždycky v údajích, odkud je píseň vzata, poznamenáno, že z písně se otiskují např. slohy 1, 5 a 7. Horší je to s několika místy, kde se musila nahrazovat jednotlivá slova. Nedalo se nic dělat, musila se nahradit. Censurní exemplář⁶¹⁵ si budete moci

---

⁶⁰⁸ Horáková, Anna, PhDr., choť prof. Jiřího Horáka.

⁶⁰⁹ TGM – president ČSR Masaryk.

⁶¹⁰ Smetanův pokus o přesídlení z Olomouce do Prahy a o přechod do služeb Ústavu pro lidovou píseň byl nakonec po jeho muzikologické intervenční linii definitivně zamítnut důvěrnou instrukcí tlumočenou prý z nejvyšších míst, že žádný Čech nesmí místo ve veřejné službě, které zastává, vydat dobrovolně Němcům. Robert Smetana zastával v Olomouci místo pracovníka v knihovně a archivní službě v městských službách.

⁶¹¹ Dr. V. = Bedřich Václavek

⁶¹² Bedřich Václavek byl odstraněn z knihovnické služby ve Studijní knihovně v Olomouci už dne 1. září 1939 a žil od této doby na trvalé dovolené.

⁶¹³ K předvídanému setkání už nedošlo.

⁶¹⁴ Nakladatelství Čin, které vydávalo reedici Sušilovy sbírky Moravských národních písní.

⁶¹⁵ Kartáčkový otisk celého dokončeného díla pořízený pro potřeby cenzury. Viz závěr pozn. 2.

prohlédnout. Zůstalo tedy 190 písní. První archy se již tiskou, zítra dojednám záležitosti s výtisky redakčními a autorskými, doufám, že k Vaší spokojenosti.

Zatím Vás srdečně zdravím Váš

Jaroslavský⁶¹⁶

P.S. Budete musít uvažovat, jak doplnit do odeslání rukopisu chybějící partie, asi tři zápisy a pak ta resumé o hudební stránce každé písně. Chybí, pokud jsem viděl, asi tři, to se musí stůj co stůj doplnit. Myslím, že se to dá udělat i bez té velké práce srovnávací,⁶¹⁷ sotva kdo na to přijde, že se to mělo udělat. Rukopis přehlédne Horák a Hutter. Musí však být docela hotov. – Mluvili jsme taky o Boh. Jindrovi,⁶¹⁸ že by se mohl přibrat za člena Ústavu. H. by rád věděl, jaký je to člověk po stránce charakterové. Doufám, že ho znáte – o tom až ústně.

Dnes zajdu do L. N. a dozvím se, co Vám odpověděli na Váš návrh.⁶¹⁹ Když souhlasí, tak to hned udělejte.

---

⁶¹⁶ Václavkův krycí podpis prozrazuje zřetelně Václavkovu ruku.

⁶¹⁷ Bedřich Václavek měl tu na mysli Smetanovy rozpaky nad vydáním Českých světských zlidovělých písní epických s neurčeným a nesrovnaným nápěvovým materiálem.

⁶¹⁸ Indra, Bohuslav PhDr., 1891–1961, pův. důstojník z povolání, sběratel lidových písní na Šumpersku, autor knižní studie o Havlíčkových pracích o verši v Studiích Pražského lingvistického kroužku, 1939, Praha, 1939, 228 str. – Dotaz prof. Horáka je příznačný pro společenské a politické poměry v tzv. protektorátě.

⁶¹⁹ Buď dnes už neznámá záležitost týkající se pražské redakce Lidových novin anebo návrh na vydání tzv. Rittersberkovy sbírky v Evropském literárním klubu. Návrh byl v této době projednán a nakonec (dne 29. června 1940) zamítnut.

Soupis korespondence

Robert Smetana Bedřichu Václavkovi

1. Na Poldovce, 12. 7. 1933, /manuskript/, PNM Praha
2. Na Poldovce, 1. 8. 1933, /strojopis/, PNM Praha
3. Brno, 19. 10. 1933, /strojopis/, PNP Praha
4. Brno, 3. 11. 1933, /strojopis/, PNP Praha
5. Brno, 8. 11. 1933, /strojopis/, PNP Praha
6. Brno, 6. 1. 1934, /strojopis/, PNP Praha
7. Brno, 17. 1. 1934, /strojopis, manuskript/, PNP Praha
8. Bez datace, [leden 1934], /strojopis/, PNP Praha
9. Brno, 17. 4. 1934, /strojopis/, PNP Praha
10. Brno, 20. 4. 1934, /strojopis/, PNP Praha
11. Brno, 28. 4. 1934, /strojopis/, PNP Praha
12. Brno, 30. 4. 1934, /strojopis, manuskript/, PNP Praha
13. Brno, 23. 5. 1934, /manuskript/, PNP Praha
14. Brno, 5. 6. 1934, /strojopis/, PNP Praha
15. Brno, 7. 6. 1934, /manuskript/, PNP Praha
16. [Brno, červen 1934], /manuskript/, PNP Praha
17. Velká Lhota u Dačic, 5. 7. 1934, /manuskript/, PNP Praha
18. [Brno], 16. 7. 1934, /manuskript/, PNP Praha
19. Brno, 17. 10. 1934, /strojopis/, PNP Praha
20. Brno, 25. 10. 1934, /strojopis/, PNP Praha
21. Brno, 6. 11. 1934, /strojopis/, PNP Praha
22. Brno, 13. 11. 1934, /manuskript/, PNP Praha
23. Brno, 15. 11. 1934, /strojopis/, PNP Praha
24. [Brno], 9. 12. 1934, /manuskript/, PNP Praha
25. Brno, 10. 1. 1935, /strojopis/, PNP Praha
26. Brno, 15. [1.] 1935, /manuskript/, PNP Praha
27. [Brno], 23. 1. 1935, /strojopis, manuskript/, PNP Praha
28. Brno, 8. 2. 1935, /strojopis/, PNP Praha

29. [Brno], 19. 2. 1935, /strojopis, manuskript/, PNP Praha
30. Brno, 24. 2. 1935, /strojopis/, PNP Praha
31. [Brno], 28. 2. 1935, /manuskript/, PNP Praha
32. Brno, 3. 3. 1935, /strojopis/, PNP Praha
33. Brno, 3. 3. 1935, /strojopis/, PNP Praha
34. Brno, 5. 3. 1935, /strojopis/, PNP Praha
35. Brno, 19. 3. 1935, /strojopis/, PNP Praha
36. Brno, 23. 3. 1935, /manuskript/, PNP Praha
37. Brno, 25. 4. 1935, /manuskript/, PNP Praha
38. Moravská Ostrava, 15. 5. 1935, /strojopis/, PNP Praha
39. Brno, 23. 5. 1935, /strojopis/, PNP Praha
40. Brno, 7. 7. 1935, /strojopis/, PNP Praha
41. Brno, 12. 7. 1935, /strojopis/, PNP Praha
42. Brno, 15. 7. 1935, /strojopis/, PNP Praha
43. Brno, 18. 7. 1935, /manuskript/, PNP Praha
44. Brno, 30. 7. 1935, /strojopis/, PNP Praha
45. Velká Lhota u Dačic, Poldovka, 2. 8. 1935, /manuskript/, PNP Praha
46. [Brno], 19. 8. 1935, /strojopis/, PNP Praha
47. Brno, 22. 8. 1935, /strojopis/, PNP Praha
48. [Brno], 27. 8. 1935, /strojopis/, PNP Praha
49. Brno, 30. 8. 1935, /manuskript/, PNP Praha
50. Brno, 1. 9. 1935, /strojopis/, PNP Praha
51. [Brno], 7. 9. 1935, /strojopis/, PNP Praha
52. Brno, 2. 10. 1935, /strojopis/, PNP Praha
53. [Brno], 9. 10. 1935, /manuskript/, PNP Praha
54. Brno, 15. 10. 1935, /strojopis/, PNP Praha
55. Brno, 20. 10. 1935, /strojopis/, PNP Praha
56. Brno, 15. 11. 1935, /strojopis/, PNP Praha
57. [Brno], 20. 11. 1935, /manuskript/, PNP Praha
58. Brno, 27. 11. 1935, /strojopis/, PNP Praha
59. Brno, 27. 11. 1935, /manuskript/, PNP Praha
60. Brno, 13. 12. 1935, /strojopis/, PNP Praha
61. Brno, 18. 12. 1935, /strojopis/, PNP Praha

62. Brno, 24. 12. 1935, /strojopis/, PNP Praha
63. Olomouc, 14. 2. 1936, /strojopis/, PNP Praha
64. Olomouc, 17. 8. 1936, /strojopis/, PNP Praha
65. Brno, 1936, /strojopis/, PNP Praha
66. 21. 5. 1937, /strojopis/, PNP Praha
67. Velká Lhota, 9. 8. 1937, /manuskript/, PNP Praha
68. Poldovka, 20. 8. 1937, /manuskript/, PNP Praha
69. Olomouc, 1. 7. 1938, /strojopis/, PNP Praha
70. Velká Lhota, 4. 7. 1938, /manuskript/, PNP Praha
71. Bez datace, /manuskript/, PNP Praha
72. Bez datace, /strojopis/, PNP Praha
73. Bez datace, /strojopis/, PNP Praha

Vybrané dopisy Bedřicha Václavka Robertu Smetanovi

1. Brno, 16. 9. 1932, /strojopis/, ANM Praha
2. Brno, 22. 9. 1932, /strojopis, manuskript/, ANM Praha
3. Brno, 23. 9. 1932, /strojopis/, ANM Praha
4. Brno, 18. 7. 1933, /strojopis/, ANM Praha
5. Olomouc, 8. 11. 1933, /manuskript/, ANM Praha
6. Olomouc, 12. 3. 1934, /manuskript/, ANM Praha
7. Olomouc, 18. 4. 1934, /manuskript/, ANM Praha
8. Olomouc, 29. 4. 1934, /strojopis/, ANM Praha
9. Olomouc, 7. 6. 1934, /manuskript/, ANM Praha
10. Olomouc, 15. 6. 1934, /manuskript/, ANM Praha
11. Nový Hrozenkov u Vsetína, 19. 6. 1934, /manuskript/, ANM Praha
12. Olomouc, 23. 10. 1934, /manuskript/, ANM Praha
13. Olomouc, 1. 11. 1934, /strojopis/, ANM Praha
14. Olomouc, 4. 11. 1934, /manuskript/, ANM Praha
15. Olomouc, 6. 12. 1934, /manuskript/, ANM Praha
16. 1934, /manuskript/, ANM Praha

- 17.** Olomouc, 6. 6. 1935, /strojopis/, ANM Praha
- 18.** Olomouc, 12. 7. 1935, /strojopis/, ANM Praha
- 19.** Olomouc, 16. 8. 1935, /manuskript/, ANM Praha
- 20.** Olomouc, 7. 10. 1935, /manuskript/, ANM Praha
- 21.** Olomouc, 21. 10. 1935, /manuskript/, ANM Praha
- 22.** Olomouc, 19. 11. 1935, /strojopis, manuskript/, ANM Praha
- 23.** Olomouc, 24. 11. 1935, /manuskript/, ANM Praha
- 24.** Olomouc, 27. 11. 1935, /manuskript/, ANM Praha
- 25.** Olomouc, 16. 12. 1935, /manuskript/, ANM Praha
- 26.** Olomouc, 4. 8. 1938, /strojopis/, ANM Praha
- 27.** 1939, /strojopis/, ANM Praha
- 28.** 20. 7. 1939, /manuskript/, ANM Praha
- 29.** Olomouc, 8. 1. 1940, /strojopis/, ANM Praha
- 30.** Olomouc, 10. 1. 1940, /strojopis/, ANM Praha
- 31.** 1940, /manuskript/, ANM Praha
- 32.** Olomouc, 2. 4. 1940, /strojopis/, ANM Praha
- 33.** Praha, 11. 4. 1940, opis ze sborníku Václavkova Olomouc, ed. Dvořák, Jaromír; Smetana, Robert: K soudobé problematice zlidovělých písní. Václavkova Olomouc. Ostrava 1954, str. 167. Poznámkový aparát str. 170–174.
- 34.** Praha, 18. 4. 1940, ed. Dvořák, Jaromír; Smetana, Robert: K soudobé problematice zlidovělých písní. Václavkova Olomouc. Ostrava 1954, str. 168–169. Poznámkový aparát str. 170–174.

Závěr

V předložené práci jsme sledovali životní etapu Roberta Smetanu v kontextu jeho folkloristického odkazu, edice ČSPZ a ke vztahu k Bedřichu Václavkovi. Jako nejobektivnější cesta k poznání vědeckého odkazu Roberta Smetany, a potažmo Bedřicha Václavka, bylo zvoleno kritické zpracování korespondence, kterou Smetana vedl se svým vědeckým kolegou Bedřichem Václavkem. Samotnou edici korespondence předjímá studie, která se opírá o historickou reflexi dokumentů, archivních pramenů, vzpomínek pamětníků a o současnou vědeckou odezvu na problematiku vědeckého odkazu dvojice Smetana–Václavek. Díky obsáhlému heuristickému průzkumu jsme vyzorovali, že navzdory jiným Smetanovým pracovním a vědeckým odbočkám, folkloristika zřetelně formovala jeho vědecké zaměření a explicitně se nabízela dalším aktivitám, které v souvislosti se Smetanou registrujeme. Význam zpracované korespondence proto spatřujeme ve dvou rovinách – ve vztahu k osobnosti Roberta Smetany a k problematice ČSPZ. Dostupný pramenný materiál velmi jasně odrazil Smetanu jako člověka a upozornil na složitou sociální a politickou situaci konkrétní doby.

Brněnské období Roberta Smetany zasahuje do let 1923–1935. Tato etapa je spojena i s tzv. Velkou hospodářskou krizí, která svým způsobem mohla v životě Smetany sehrát důležitou roli. Smetana několikrát ve svých pamětech uvedl, že nejvíce se odrazila na odměnách za nárazově vykonanou práci nebo měla vliv na zrušení smluvených zaměstnání uprostřed pracovního procesu apod. Dokumentační materiál ale odhalil, že hlavním důvodem Smetanovy pracovní neúspěšnosti byla především nedokončená studia. Ostatně to dokládá i korespondence, kterou Smetana vedl s Vladimírem Helfertem. V ní Helfert v roce 1930 Smetanu jednoznačně informoval, že stálé zaměstnání mu z důvodu neuzavřeného studia nabídnout nemůže. Zároveň zmiňuje, že ve stejném roce, tedy v roce 1930, byl Jan Racek pověřen správou archivu Moravského zemského muzea v Brně a Karel Vetterl od roku 1928 pracoval v hudebním oddělení Moravského zemského muzea v Brně, pak v hudebním oddělení brněnského rozhlasu. Oba muži byli kolegové a spolužáci Roberta Smetany, kterým po absolvování hudební vědy Vladimír Helfert pomohl rozběhnout profesní kariéru. Brzy nato, kdy Smetana svá studia dokončil, získal na sklonku roku 1935 místo v olomouckém muzeu, kam na začátku roku 1936 nastoupil. Nutno podotknout, že i za výrazného přispění Vladimíra Helferta. Olomouc pak nabídla

Smetanovi obživu, vědecké uplatnění, možnost osobního rozvoje, ale i významné společenské postavení. Olomoucké období Roberta Smetany, tak představuje zásadní milník v životě tohoto vědce, který zde působil v letech 1936–1982.

Korespondence výslovně čtenáře nenavádí a nezmiňuje konkrétní úkoly při práci na ČSPZ. Jsou v ní řešeny dílčí otázky, doplňkový materiál a potřeba dokončit několik publikací, které předjímaly samotnou práci na ČSZP. Zmiňuje i vedlejší aktivity obou mužů, například spolupráci Václavka a Smetany s předními českými architekty Jindřichem Halabalou a Josefem Poláškem. Proto je třeba upozornit, že předložená korespondence je především osobní zповědí Roberta Smetany. Zpracovaná korespondence upozornila nejen na pracovní postupy, ale na to, kdo celý sběr a práci řídil. Z dopisů je patrné, že to byl Bedřich Václavek. Z důvodu, že dochovaná korespondence končí rokem 1940, již neznáme a nedovíme se, jak fungovala dál a co bylo jejím obsahem. Nicméně chybějící část korespondence se dnes jeví jako ta nejdůležitější. Předpokládáme totiž, že v ní byly konkrétněji řešeny úkoly k dopracování a vydání ČSPZ. Dnes jsme sice schopni hodnotit způsob práce na sběru a vydání ČSPZ a stejně tak můžeme upozornit na jejich nedostatky, zároveň ale kvůli chybějící dokumentaci a smrti jednoho z autorů vyvstávají další otázky, na které dnes jednoznačnou odpověď již nenajdeme. Mezi zásadní otázky patří především to, jak vypadala a jaká byla obsahová náplň utajené korespondence. Byly to ČSPZ? Jakým způsobem a kde probíhala kompletace sebraného materiálu? Pokud by Václavek válku přežil, ale materiál by se nacházel v takovém stavu, jaký byl Smetanovi k dispozici po válce, jak by dnes vypadaly ČSPZ? Byly by dopracovány? Nevznikl by pouze katalog? Reagoval by Václavek na technologický pokrok, o kterém sám hovořil? Jak by se odrazila politika a s ní související situace v Československu v práci na ČSPZ a popřípadě na samotném Václavkovi? Vydržela by spolupráce Roberta Smetany a Bedřicha Václavka?

Význam zpracované korespondence spatřujeme i v dalších rovinách. Je to jak v kontextu historické reflexe doby, tak současného aktuálního zájmu české hudební folkloristiky, zároveň ale i v kontextu sociologickém. Tuto rovinu zastupují otázky týkající se dopracování či navázání na práci Václavka a Smetany, nebo zda se jejich práce odrazila i v jiných vědních disciplínách a oborech či v zahraničí. Dnes můžeme ČSPZ chápat pouze jako vědecké torzo neuspořádaných jevů. To zejména z důvodu, že jsou nedopracované. Hledat jejich současný odraz v jiných disciplínách nebo dokonce v zahraničí je proto prakticky nemožné. V tomto smyslu hovoříme ale pouze o významu celé edice, nikoli o dílčích výstupech Smetany a Václavka či týmu KBV. V návaznosti na tyto skutečnosti jsme našli

práci Věry Svobodové, která se problematikou nedokončených folkloristických odkazů sice přímo nezabývala, ale předmětem jejího zájmu byla otázka inovace původního dokumentačního materiálu, a význam českých společenských zpěvníků a jejich současná reflexe—a to právě v kontextu pozůstalosti Václava Pletky a odkazu Bedřicha Václavka a Roberta Smetany. I na základě této práce a díky mnohaletému časovému odstupu se domníváme, že nejvhodnějším řešením pro důstojné dopracování odkazu Smetany a Václavka by byl katalog, resp. počítačová databáze všech písní, která by moderním způsobem umožňovala využívat získaná data. Práce Václavka, Smetany, ale i Pletky a dalších členů KBV by se tak dočkala patřičného docenění. A to i přesto, že se tento způsob dokončení práce Robertu Smetanovi nezamlouval. Odmítl totiž přistoupit k jednoduché cestě uzavření projektu ČSPZ, která postrádala doklady o proměnách lidové tvořivosti a o jejím zezpěvnění v lidovém prostředí.

Otevření problematiky dokončení práce na ČSZP proto bylo na místě z důvodu, že každá oblast poznání či výzkumu si po určitém čase zaslouží návrat nebo revizi jednotlivých vědeckých stanovisek. Díky komparativním přístupům a možnostem, které se současnému badateli nabízejí, představuje práce nový pohled na zkoumanou problematiku. Prostřednictvím konfrontací názorových stanovisek všech hlavních účastníků projektu ČSZP – tedy Václavka, Smetany a Pletky, jsme předložili několik tezí, jak by bylo možné v práci na ČSPZ pokračovat i po Václavkově smrti. Bedřich Václavek mluvil o důležitosti řešit vědeckou problematiku podle aktuálních možností, hovořil o potřebě reakce na společenské změny, na změny pramenů, na způsob jejich uchovávání apod. Robert Smetana, který se po válce stal hlavním řešitelem práce na edici ČSPZ, se po celou dobu práce snažil neměnit původně stanovené postupy, stejně tak časovou osu bádání, ale především samotný výstup práce – tedy dopracovat celou trilogii. Taktéž byla podrobně prezentována pracovní koncepce Václava Pletky. Ten na základě zhodnocení dosavadního materiálu konstatoval, že jediná možnost, jak důstojně dokončit práci na ČSPZ, bylo vytvoření katalogu. Střed principů Smetany a Pletky pak vedl k hlavní kolizi práce na projektu ČSPZ. Jsme přesvědčeni, že každé vědecké dílo má být etapizováno. Vzhledem k dlouhé době práce na ČSPZ docházelo k postupnému prodlužování zkoumaných vývojových etap jednotlivých písní. Neustále se tak rozšiřovala oblast poznání, která ve svém výsledku narostla do neuchopitelné velikosti, a stala se tudíž nedopracovatelnou.

Seznam zkratk

ANM	Archiv Národního muzea
AUP	Archiv Univerzity Palackého
ČSAV	Československá akademie věd
ČSPZ	České světské písně zlidovělé
KBV	Kabinet Bedřicha Václavka
MZM	Moravské zemské muzeum
NA	Národní archiv
PNP	Památník národního písemnictví
SOKA	Státní okresní archiv Olomouc
StB	Státní bezpečnost
UP	Univerzita Palackého
VO	Václavkova Olomouc

Prameny a literatura

Prameny

Archiv Národního muzea Praha (ANM)

Archiv Univerzity Palackého v Olomouci (AUP)

Moravské zemské muzeum Brno (MZM)

Národní archiv Praha (NA)

Památník národního písemnictví Praha (PNP)

Státní okresní archiv v Olomouci (SOkA)

Literatura

Beránková, Helena: Fotografické stopy ztracené identity. Rukopis. Zasláno elektronicky 27. 4. 2018

Blüml, Jan: Dějiny moderní populární hudby v Olomouci se zaměřením na období 1945–1989. Disertační práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. Olomouc 2014

Černý, Miroslav, K.: Robert Smetana – historik hudby. In: Kritické edice hudební památek VII. Hudba v Olomouci. Historie a současnost II. In honorem Robert Smetana. Ed. Alena Burešová. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2004

Doláková, Markéta: Robert Smetana a jeho působení v oblasti muzejnictví a památkové péče v Olomouci v letech 1936–1946. Diplomová práce, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2011.

Drdová, Jana: Diskuse o socialistickém realismu v meziválečném Československu. Disertační práce. Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2017

Dvořák, Jaromír; Filip, Zdeněk; Lón, František: *Bedřich Václavek v Olomouci a jeho boj proti fašismu*. Olomouc 1960

Dvořák, Jaromír; Lón, František; Filip, Zdeněk: *Bedřich Václavek v Olomouci a jeho boj proti fašismu*, Olomouc, 1960

Dvořák, Jaromír; Smetana, Robert: *K soudobé problematice zlidovělých písní*. Václavkova Olomouc. Ostrava 1954

Ed. Burešová, Alena: Kritické edice hudebních památek VII. Hudba v Olomouci. Historie a současnost II. In honorem Robert Smetana. Univerzita Palackého v Olomouci, 2004

Ed. Dvořák, Jaromír: *Bedřich Václavek*. Deník 1921–1922. Olomouc 1962

Ed. Kopáš, Radim; Schwarz, Josef: *Jan Jeník z Bratřic: Když jsem šel okolo vrat...* Praha 2009

Ed. Kovalčuk, Josef: *Hudební život v meziválečném Brně ve vzpomínkách Roberta Smetany*. Brno 2014

Ed. Křupková, Lenka: *Musicologica Olomucensia*. In honorem Alena Burešová, AUPO, č. 26, 2017.

Fiala, Jiří: České písně kramářské. Kritické edice hudební památek VII. Hudba v Olomouci. Historie a současnost II. In honorem Robert Smetana. Ed. Alena Burešová. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2004

Fiala, Jiří: Václav Jaromír Pícek a literární historie. In: *Česká literatura*, vol. 33, no. 3, 1985, str. 251–257

Fiala, Jiří: *Václav Jaromír Pícek*. Olomouc 1989

Fiala, Jiří a kol.: *Univerzita v Olomouci (1573–2013)*. Olomouc 2013

Fialová, Ivana: Robert Smetana – život a dílo. Diplomová práce, Pedagogická fakulta, Olomouc 1992

Forkel, Nikolaus: *Allgemeine Geschichte der Musik*, 2 svazky. Lipsko 1788–1801

Fukač, Jiří; Poledňák, Ivan: *Hudba a její pojmoslovný systém. Otázky stratifikace a taxonomie hudby*. Praha 1981.

Fukač, Jiří; Vysloužil, Jiří; Macek, Petr: *Slovník české hudební kultury*. Praha 1997

Gabriel, Jiří. J. L. Fischer v letech 1945–1948. 1. část. In: *Studia philosophica*, 59, 2012, č. 1, str. 72j

Halabala, Jindřich, Polášek, Josef; Rossmann, Zdeněk: *Jak si zařídím byt... Levně, moderně, hygienicky*. Olomouc, Index 1935

- Hanslick, Eduard: *O hudebním krásnu*. Praha 1973
- Helfert, Vladimír: *O české hudbě*. Praha 1957
- Helfert, Vladimír: Periodizace dějin hudby. Příspěvek k otázce logiky hudebního vývoje. In: Vladimír Helfert. *Vybrané studie I* (red. František Hrabal), Praha 1970
- Helfert, Vladimír; Sosnar, Jura: *Hovory Tužkou. Listy spoluvězněnému příteli. Moje literární plány. (1941–42)*. Praha 1956
- Hostinský, Otakar: *O umění. Výbor vědecký prací a studií*. Praha 1956
- Hostinský, Otakar: *Z hudebních bojů let sedmdesátých a osmdesátých. Výbor z operních a koncertních kritik*. Praha 1986
- Hostinský, Otakar: *O hudbě. Výbor vědecký prací a studií*. Praha 1961
- Karbusický, Vladimír: Pojem zlidovění a typy zlidovělých písní české společnosti, In: *Václavkova Olomouc 1964*, Ostrava 1965, str. 53–64
- Karbusický, Vladimír; Pletka, Václav: České písně zlidovělé. *Hudební rozhledy*, r. 10, č. 15, str. 636
- Karbusický, Vladimír; Pletka, Václav: *Dělnické písně I, II*. Praha 1958
- Karbusický, Vladimír; Pletka, Václav: Výzkum a dokumentace současného folklóru. *Český lid*, č. 3, r. 47, 1960, str. 99–111
- Kol. autorů: *Index vzpomínkový sborník Bedřicha Václavka 1897–1957*. Brno 1957
- Krejčířová, Dagmar: *Kapitoly dějin Katedry hudební vědy a výchovy na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci*. Diplomová práce, Pedagogická fakulta, Olomouc 1986
- Křesťan, Jiří: *Zdeněk Nejedlý. Politik a vědec v osamění*. Praha 2012
- Lissa, Zofia: K současným problémům periodizace světových hudebních kultur. *Hudební věda*, č. 2, r. X, 1973, str. 100–110
- Macek, Petr: *Směleji a rozhodněji za českou hudbu! „Společenské vědomí“ české hudební kultury 1945–1969 v zrcadle dobové hudební publicistiky*. Praha 2006
- Med, Jaroslav: *Literární život ve stínu Mnichova (1938–1939)*. Praha (dotisk) 2011

Med, Jaroslav; Mojmír J. Weimann: *Bedřich Václavek a Vysočina*. Havlíčkův Brod 1962

Návratová, Lucie: Inscenace ruských divadelních her na scéně olomouckého divadla v letech 1920–1989 (historický přehled s komentářem). Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, katedra Slavistiky, bakalářská práce. Olomouc 2014;

Pivoda, Ondřej: Vladimír Helfert, zakladatel Hudebního archivu Moravského zemského muzea. In: *Musicologica Brunensia*, č. 2, r. 51, Brno 2016

Pletka, Václav: Poznámky k úkolům české folkloristiky. In: *Václavkova Olomouc 1960*

Pletka, Václav: Současný stav a perspektivy strojového zpracovávání etnografických a folklorních materiálů v ČSSR. In: *Český lid*, č. 4, r. 51, 1964, str. 193–201

Pletka, Václav: Význam odkazu Bedřicha Václavka pro další rozvoj marxistické folkloristiky. *Český lid* 6, 1971

Pletka, Václav: Význam Václavkových „Českých světských písní zlidovělých“ v naší folkloristice a problém dokončení jejich edice z hlediska současných potřeb, In: *Václavkova Olomouc 1964*, Ostrava 1965, str. 29–51

Pospíšilová, Hana: Životní osudy policisty a zpravodajského důstojníka JUDr. Oldřicha Maláče (1910–1991). Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci 2016

Smejkal, Bohuslav: *Bedřich Václavek a Zemská a Univerzitní knihovna v Brně*. Brno 1977

Smetana, Robert: *Český národní zpěvník*. Praha 1940, 2. vydání Praha 1949

Smetana, Robert: K otázce Václavkových „Českých světských písní zlidovělých“. Teze k teorii českých světských písní zlidovělých. In: *Václavkova Olomouc 1960*, Praha 1961, str. 11–44.

Smetana, Robert: Kramářská píseň. *Ottův slovník naučný nové doby*, Dodatky, III. sv. 2, 1935, str. 821–822

Smetana, Robert: O demokratickou hudební vědu, *Hudební rozhledy*, r. 6, č. 2–3, 1953, str. 90–97.

Smetana, Robert: Smetanova Vltava a její melodická tematika. *Hudební věda* 16, č. 3, 1979, str. 195–219.

Smetana, Robert: Tiskaři a nakladatel českých písní kramářských. *Časopis Matice Moravské*, r. 58, 1934, str. 296

- Smetana, Robert: *O místo a význam Dvořákova skladatelského díla v českém hudebním vývoji*. Praha 1956
- Smetana, Robert: Hudební vývoj a jeho členění. Teze k periodizaci dějin hudby. *Hudební věda* 9, č. 3, 1972, str. 195–224
- Smetana, Robert: Úvodem k jednání folkloristů. In: *Václavkova Olomouc 1964*, Ostrava 1965, str. 5–6, 9–21, 123–147.
- Smetana, Robert; Václavek, Bedřich: *České písně kramářské*. 1. vyd. Franštišek Borový 1937, 2. vyd. Svoboda 1949
- Smetana, Robert: *O nový český hudební život*. Olomouc 1947.
- Smetana, Robert; Václavek, Bedřich: *České písně kramářské*. Praha 1937
- Smetana, Robert; Václavek, Bedřich: *Jak katalogizovat kramářské písně*. Kapitoly knihovědné a knihovnické Janu Emlerovi k šedesátce. *Slovanská knihověda*, r. V, 1938, str. 1937–143
- Souček, Stanislav: *Domnělá píseň pražských vyhnanců na Slovensko a její slovenské příbuzenstvo*. Brno 1923
- Spurná Helena: *Oldřich Stibor (1901–1943)*. Olomouc 2015
- Stýskal, Jiří: Bohuš Vybíral, In: Pavel Urbášek (red.), *Zakladatelé a pokračovatelé. Památník osobností obnovené univerzity*, Olomouc 1996, s. 243–245
- Svobodová, Věra: České společenské zpěvníky jako kulturní fenomén druhé poloviny 19. století a první poloviny 20. století. Pohled na problematiku společenských zpěvníků na základě vytvořené počítačové databáze rozsáhlého souboru nově dostupných pramenů. Rigorózní práce, Filozofická fakulta, Ústav etnologie. Univerzita Karlova, Praha 2009
- Štěrbová, Alena: Literárněvědná bohemistika na Filozofické fakultě UP v Olomouci v letech 1946 – 2006. In: *Studia Bohemica*. AUPO, č. 91, 2007. Ed. Pořízka, Petr. Univerzita Palackého v Olomouci, str. 47–60
- Šubrtová, Alena; Běličová, Milena: *Robert Smetana (1904–1988)*. Archiv Národního muzea, inv. č. 153, NAD č. 323. Praha 1992–1993
- Traxler, Jiří: Jubilant Václav Pletka. In: *Český lid*, č. 3, r. 81, 1994, str. 250–251. Časopis Cyril, r. L, 1924

- Traxler, Jiří: *Písně krátké Jana Jeníka Rytíře z Bratřic*. I, II. Praha 1999–2010
- Tyrrell, John: *Janáček. Years of a Life*. Volume I, II. London 2006, 2007.
- Tyllner, Lubomír; Vejvoda, Zdeněk: *Česká lidová píseň. Historie, analýza, typologie*. Praha 2019
- Urbášek, Pavel: *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech tzv. normalizace*. Olomouc 2008
- Václavek, Bedřich: *Juvenilie*, Praha 1978, sestavil František Valouch
- Václavek, Bedřich: *Kritické stati z třicátých let*. Praha 1975
- Vičar, Jan a kol.: *Hudba v Olomouci 1945–2013*. Olomouc 2014
- Vlašín, Štěpán: *Bedřich Václavek*, Praha 1979
- Zahrádka, Jiří: *Divadlo nesmí být lidu komedií: Leoš Janáček a Národní divadlo v Brně*. Brno 2012
- Zatloukal, Pavel: Jaromír Dvořák aneb Rozkvět salonního komunismu v Olomouci. In: *Skleník. Kapitoly z dějin olomoucké výtvarné kultury 1969–1989*. Ed. Daněk, Ladislav; Zatloukal, Pavel. Olomouc 2009.

Internetové zdroje

<http://muzeum-straznice.webnode.cz/osobnosti-straznicka/>

<http://www.spalicek.net>

<http://www.narodopisnaspolecnost.cz/index.php/virtualni-badatelna/digitalizovane-casopisy/item/35-narodopisny-sbornik>

<http://www.matice-moravska.cz/historie-a-soucasnost>

<https://www.databazeknih.cz/zivotopis/fedor-soldan-40465>

<https://www.marxists.org/glossary/people/b/u.htm#bukharin-nikolai>

<http://www.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/ zprava/ecce-homo-kopnikiada--279346>

http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Divadlo_hudby

<http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=2052>

<https://www.encyklopedie.brna.cz/home-mmb/>

<https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/nemckx.html>

<https://legacy.blisty.cz/art/20667.html>

http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Divadlo_hudby

<http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=2052>

<http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/>

Jiránek, Jaroslav: *Problém systémového uchopení hudby jako jevu sociálně historicky rozrůzněného*. [online.] Živá hudba, 1983, str. 225–236. [cit. 2. 2. 2016]. Dostupné z:

<http://www.ziva-hudba.info/article.php?id=231>

Stručný biografický slovník ke kulatému stolu. Česká sociologie 1965–1989.

<http://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2004/05/15.pdf>

Shrnutí

Hlavním cílem předložené disertační práce bylo zpřístupnit doposud nepublikovanou a neznámou korespondenci Roberta Smetany a Bedřicha Václavka. Jádrem práce je kritická edice korespondence. Ta upozorňuje, mimo jiné, na vědeckou spolupráci obou mužů, která vedla k vydání prvního dílu edice České světské písně zlidovělé, Písně epické. Práce ve svém teoretickém pojednání podrobně představuje oba muže, objasňuje příčiny vzniku spolupráce, jejich cíle a zvolené pracovní metody. V neposlední řadě se pokouší odpovědět na otázku, proč nedošlo k dokončení, původně velmi ambiciózního, díla České světské písně zlidovělé.

Резюме

Основная диссертации состояла в том, чтобы сделать доступной до сих пор неопубликованную и неизвестную переписку Роберта Сметаны и Бедржиха Вацлавека. Суть работы - критическое издание корреспонденции. Это привлекает внимание, среди прочего, к научному сотрудничеству обоих людей, что привело к публикации издания Популярных чешских светские песни. В его теоретической части, работа представляет обоих мужчин в деталях, разъясняет причины сотрудничества, их цели и выбранные методы работы. И последнее, но не менее важное: он пытается ответить на вопрос, почему работа Популярных чешских светские песни, которая была очень амбициозная, не была завершена.

Summary

The main goal of the dissertation was to make available the hitherto unpublished and unknown correspondence of Robert Smetana with Bedřich Václavek. The core of the work is a critical edition of correspondence. It draws attention, among other things, to the scientific cooperation of the two men, which led to the publication of the edition of the Czech secular folk songs. The work presents both men in detail, clarifies the causes of cooperation, their goals and the chosen working methods. Last but not least, it tries to answer the question why the work, which was originally very ambitious, was not completed.

Anotace

Jména autora:	Mgr. Pavlína Přibilová
Školící pracoviště:	Katedra muzikologie, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci
Název disertační práce:	Kritická edice korespondence Roberta Smetany s Bedřichem Václavkem. Příspěvek k vydání Českých světských písní zlidovělých.
Školitel:	Doc. PhDr. Eva Vičarová, Ph.D.
Počet stran:	223
Počet příloh:	4
Klíčová slova:	Robert Smetana, Bedřich Václavek, Václav Pletka, České světské písně zlidovělé

Charakteristika práce: Hlavním cílem disertační práce bylo zpřístupnit doposud nepublikovanou a neznámou korespondenci Roberta Smetany s Bedřichem Václavkem. Jádrem práce je kritická edice korespondence. Ta upozorňuje, mimo jiné, na vědeckou spolupráci obou mužů, která vedla k vydání edice České světské písně zlidovělé. Práce ve svém teoretickém pojednání podrobně představuje oba muže, objasňuje příčiny vzniku spolupráce, jejich cíle a zvolené pracovní metody. V neposlední řadě se pokouší odpovědět na otázku, proč nedošlo k dokončení, původně velmi ambiciózního, díla České světské písně zlidovělé.

Аннотирование

Имя автора:	Mgr. Павлина Пршибилова
Учебный отдел:	Факультет музыковедения, факультет искусств, Университет Палацкого в Оломоуце
Название диссертации:	Критическое издание переписки Роберта Сметаны с Бедржихом Вацлавеком. Вклад в публикацию произведения <i>České světské písně zlidovělé</i> [Популярные чешские светские песни]
Руководитель:	Doc. PhDr. Ева Вичарова, Ph.D.
Количество страниц:	223
Количество вложений:	4
Ключевые слова:	Роберт Сметана, Бедржих Вацлавек, Вацлав Плетка, Популярные чешские светские песни,
Характеристики диссертации:	Основная диссертации состояла в том, чтобы сделать доступной до сих пор неопубликованную и неизвестную переписку Роберта Сметаны с Бедржихом Вацлавеком. Суть работы - критическое издание корреспонденции. Это привлекает внимание, среди прочего, к научному сотрудничеству обоих людей, что привело к публикации издания Популярные чешские светские песни. В его теоретической части, работа представляет обоих мужчин в деталях, разъясняет причины сотрудничества, их цели и выбранные методы работы. И последнее, но не менее важное: она пытается ответить на вопрос, почему работа Популярные чешские светские песни, которая была очень амбициозная, не была завершена.

Annotation

Author's name:	Mgr. Pavlína Přibilová
Supervising research establishment:	Department of Musicology, Faculty of Arts Palacký University Olomouc
Dissertation title:	The critical edition of correspondence of Robert Smetana with Bedřich Václavek. Contribution to the edition of <i>České světské písně zlidovělé</i> [Czech Secular Folk Songs]
Supervisor:	doc. PhDr. Eva Vičarová, Ph.D.
Number of pages:	223
Number of attachmens:	4
Keywords:	Robert Smetana, Bedřich Václavek, Václav Pletka, Czech secular folk songs

Dissertation characteristics: The main goal of the dissertation was to make available the hitherto unpublished and unknown correspondence of Robert Smetana with Bedřich Václavek. The core of the work is a critical edition of correspondence. It draws attention, among other things, to the scientific cooperation of the two men, which led to the publication of the edition of the Czech secular folk songs. The work presents both men in detail, clarifies the causes of cooperation, their goals and the chosen working methods. Last but not least, it tries to answer the question why the work, which was originally very ambitious, was not completed.

Jmenný rejstřík

A

Absolon	173
Adámek, Karel Václav	94
Ambros Vladimír	11
Axman Emil	11, 190

B

Babický	134
Babler Otto František (Franjo)	28, 127
Bach Johann Sebastian	19
Bakala Bedřich	11
Barbusse Henri	172
Bartocha Rostislav	90
Bartoš František	36, 93, 96
Bartoš Josef	32
Bartošová Marie	43
Baťa Jan Antonín	129, 147
Barvič	17
Barvič Joža	170
Bavorská Alžběta	133
Bayer (Bajer) František	118, 119, 120
Běličová Milena	9, 206
Began	120
Bek Josef	11
Benda Jiří	20
Beneš	176
Beneš Karel, Josef	188
Beránková Helena	3, 11, 17, 49, 202
Blake William	127
Blažek Vilém	20
Blažek Zdeněk	11
Bláha Arnošt	122
Blešová Štěpánka	13
Blüml Jan	35, 202
Bohanes Antonín	112
Borovský Karel Havlíček	105, 107, 166, 193
Borový František	15, 89, 206
Böhm Jaroslav	24
Bořkovec Pavel	34
Božánek	115, 117
Brandl Vincenc	93
Bruno Giordano	96
Bubera	127
Bucharin Nikolaj Ivanovič	81, 121, 122
Bulín Josef, Mauritius	132
Burešová Alena	3, 12, 13, 34, 39, 70, 71, 202, 203

C	
Claudela	127
Col Rudolf	32
Č	
Černík Josef	156
Černušák Gracián	17, 18, 21, 103
Černý Miroslav K.	202
Čupr Karel	116
D	
Daně Ladislav	68
Dohnalová	43
Doláková Markéta	12, 24, 202
Doucha František	173
Drdová Jana	14, 202
Dvořák Antonín	14, 19, 35, 36, 92, 206
Dvořák Jaromír	14, 30, 34, 59, 68, 69, 186, 197, 202, 203, 207
Dvořák Zdeněk	43
E	
Eisler Hanns	104
Emler Jan	15, 73, 89, 189, 206
Esteřák Eugen	24, 143, 144, 177
Engels Friedrich	121
F	
Fallada Hans	45
Fiala Jiří	3, 12, 48, 203
Fialová Ivana	13, 34, 203
Fierlinger Zdeněk (Zdenko Jindřich Eugen Maria Fierlinger)	32
Fibich Zdeněk	34, 38, 92
Filip Zdeněk	14, 34, 202
Firkušný Leoš	103
Firkušný Rudolf	103
Fischer Josef Ludvík	32, 33, 34, 76, 101, 103, 106, 107, 111, 112, 116, 126, 137, 165, 170, 175, 176, 203
Fischer Richard	25, 176
Fischer Vladimír	103
Flordová Milena	15
Florian Josef	113
Forkel Nikolaus	203
Fraenkle Pavel	136
Frank Leonhard	45
Frinč Josef Václav	137
Frolec Václav	94
Fučík Julius	91
Fukač Jiří	203
G	
Gabriel Jiří	101, 111, 203
Gála Antonín	137

Golomek Bedřich	11, 129
Gottfried Keller	45
Gregor Alois	89
Gregor Vladimír	10, 11, 89, 91, 132
Gurh Karel	24
H	
Hanka	157
Halabala Jindřich	15, 21, 76, 110, 113, 118, 170, 203
Halas František	45, 75, 160
Hanslick Eduard	203
Haydn Joseph	18, 19
Heydrich Reinhard	28
Hein	24, 143
Heinrich Arnošt	129
Helfert Jaroslav	11, 15, 17, 21, 23, 34, 76, 92, 138, 173, 174, 176
Helfert Vladimír	11, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 34, 46, 76, 84, 85, 92, 100, 102, 110, 112, 113, 114, 115, 117, 130, 132, 134, 138, 139, 142, 151, 163, 171, 172, 175, 176, 190, 198, 202, 204
Helfertová Blažena	11, 74
Hérakleitos	96
Hilsner Leopold	134
Hodyk (Hodík)	27, 28
Homolka František	48
Horák Jiří	10, 76, 86, 95, 119, 129, 134, 162, 181, 183, 188, 189, 190, 192, 193
Horáková Anna	192
Hostinský Otakar	14, 15, 48, 54, 204
Hošek Augustin	157
Hrabal Bohumil	107
Hrbek Jaromír	38
Hrdina František	15, 42, 43, 44, 75, 203
Hrdlička	145
Hrobský Karel Emanuel	17
Hrozek Karel	129
Hrůzová Anežka	134
Hřivna František	42
Hříbal	179
Hudec Vladimír	34, 38
Humlová	89, 102, 104, 106, 107, 115, 127, 166
Hutter Josef	119, 190, 193
Hýsek Miloslav	102, 105, 181
Ch	
Charvát Otakar	105, 135
Chmela	156
Choleva Vladimír	129

I	
Indra Bohuslav	193
Indrová Jaroslava	29
J	
Jakobson Roman	76, 124, 125, 136, 138, 139, 172, 175
Jakubcová Alena	132
Jakubec Jan	45, 46, 48
Janáček Leoš	17, 18, 19, 51, 95, 103, 159, 183, 189, 191, 207
Janáčková Zdeňka	18
Janáčková Irena	56
Janíček, Otakar	167
Jarník Hertvík	167
Jaroslavský	75, 193
Jaroš Karel	87
Jarošek	143
Jařab Josef	33
Jeník Jan z Bratřic	15, 87, 203, 207
Jilemnický Petr	42
Jiránek Jaroslav	208
Jirát Vojtěch	65
Jungbauer Gustav	51
K	
Kábová Hana	45, 47
Kaltofen Richard	42
Kandyba Oleh	24, 143, 144
Kapoun Karel	42
Karas František	102
Karbusický Vladimír	56, 57, 62, 65, 204
Kašparová Jiřina	32
Kašpařík Karel	109
Keller Gottfried	45
Kilian Bohuslav	105, 107
Klauber	117
Klein František	24, 143
Klicpera	41
Klusák Jan	34
Kočí Bedřich	21
Kober Ignác Leopold	156, 157
Kohoutek Ctirad	10, 11
Kolísek	166
Komenský Jan Amos	102
Kopáš Radim	15, 87, 203
Kopečková Michaela	3
Korec František	156
Kovalčuk Josef	3, 11, 12, 16, 29, 38, 39, 78, 96, 103, 153, 203
Kovalčuková Hana	78
Kovářová Stanislava	32
Kranžalov Dimitr	68

Krejčířová Dagmar	13, 33, 204
Křesťan Jiří	14, 204
Křížkovský Pavel	167
Křupková Lenka	34, 203
Kux Johann	151
Kubelík Rafael	11
Kubis Adolf	25
Kunc Jan	190
Kvapil Jaroslav	11
Kvapil Josef Šofferle	11, 33, 68, 69
L	
Lédl František	31
Lejsek František Květoslav	20
Lenhart Otakar	109
Lissa Zofia	204
Lón František	14, 28, 29, 31, 38, 202
Los Vladimír	143
Lyko Petr	143
M	
Macek Petr	14, 204
Mádl Karel Boromejský	108
Majerová Marie (Bartošová)	43
Mahen Jiří	101, 112
Mácha Karel Hynek	45, 127
Maláč Oldřich	144, 205
Mann H.	45
Mareš Michal	139
Martinec František	156
Masaryk Tomáš Garrigue	134, 139, 192
Mašíňová Leontina	102, 113, 124, 125, 178
Matysová	175
Med Jaroslav	13, 14, 40, 41, 204, 205
Meier John	48, 178, 185
Mencák	166
Měrka Pavel	29
Michalík Rudolf	27, 28
Mikovec Ferdinand Bedřich	105
Milén Eduard	92
Mozart Wolfgang Amadeus	19, 36
Možíš	178
Mukařovský Jan	76, 81, 125, 135, 136, 138
N	
Návratová Lucie	142, 205
Nechvátal František	42, 186
Nejedlý Vít	41
Nejedlý Zdeněk	14, 32, 33, 41, 49, 101, 119, 151, 190, 204
Nešpor Václav	151
Neumann František	17, 92
Neumann Stanislav Kostka	45, 91, 101, 136

Nickmann Eduard	43
Nohele Jaroslav	109
Nosovský Karel	97
Nováček Zdenko	103
Novák Arne	42, 44, 46
Novák Vítězslav	34
Nováková Eva	3
Novotný	17
Novotný Miloslav	65, 86
Novotný Pepek	112
O	
Obrátil Karel Jaroslav	76, 87
Očadlík Mirko	30, 65
Olšanský Jaroslav	87
Ondrouška Ladislav	78
Ondroušková Jitka	78
Opletal Jan	32
Ostrčil Otakar	132
P	
Pazdírek Oldřich	17, 18
Pekárek Josef	132
Peroutka Ferdinand	139
Píček Václav Jaromír	12, 48, 203
Pichl Josef Bojislav	156, 157
Píšek František	128, 129, 130, 141
Pivoda Ondřej	205
Placherová Věra	148, 150
Plavec Josef	11, 102
Pletka Václav	7, 11, 13, 34, 35, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 74, 204, 205, 206
Pogoda Rudolf	35
Pokorný Timik	27
Polášek Josef	15, 21, 76, 113, 115, 118, 170, 203
Poledňák Ivan	34, 203
Pospíšil Jan František (Franc)	111, 156
Pospíšil Ladislav	156
Pospíšil Stanislav	156
Pospíšilová Hana	143, 205
Pražák Albert	102
Pražák Vilém	102
Procházka J.	35
Purkyně Jan Evangelista	10, 31
R	
Racek Jan	11, 112, 198
Rejlová Libuše	75
Rieger František Ladislav	156
Rilke Mainer Maria	127
Rosenkranc Václav Josef	157

Rossmann Zdeněk	15, 80, 170, 186, 203
S	
Sayer Derek	108
Sedlák Bohuš	32, 112
Schafer Teodor	18
Schwarz Josef	15, 87, 203
Schwerinov	187
Skala O.	139
Skutil Jan	110
Smejkal Bohuslav	14, 205
Smetana Bedřich	17, 19, 36, 92
Smetana František	16, 18
Smetana Robert	6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20–58, 60, 61, 63, 64, 68, 69, 70–81, 83–194, 196, 198, 199, 200, 205, 206, 209–210, 211–213
Smetanová Anna Marta (roz. Kadlecová)	16
Smetanová Miroslava (roz. Kinclová)	27, 28, 41, 148
Smetanová Sylva	16, 125, 153, 177
Smysl Břetislav	68
Slatina	150
Soldán Fedor	76, 93, 96, 108, 154, 168
Sochor Stanislav	24
Sosnar Jura	15
Souček Stanislav	10, 15, 17, 19, 20, 21, 49, 50, 76, 84, 92, 95, 97, 100, 103, 105, 110, 112, 132, 154, 163, 171, 172, 206
Spurná Helena	14, 142, 206
Stalin Josif Vissarinovič	122
Stibor Oldřich	141, 142, 206
Stibor Václav	31
Stejskalová Marie	18, 19
Stösslová Kamila	19
Strejček Karel	102, 166
Strnadel Antonín	166, 187
Strompf Alois	167
Stýskal Jiří	15, 38, 90, 206
Sušil František	6, 46, 55, 73, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 192
Sutnar Jaroslav	22, 81, 89, 90, 220
Súček	41, 43, 44
Svoboda, dr.	24, 143
Svoboda Jan	42
Svoboda Ludvík	58
Svobodová Věra	12, 64, 65, 157, 200, 206
Š	
Šajner Donát (Jaroslav)	43
Šalda František Xaver	44, 166

Šašek Jan František	93
Šelepa František	129, 182
Škroup František	157
Šrámek Fráňa	150
Štědroň Bohumír	103, 112
Štěrbová Alena	12, 206
Šubrtová Alena	9, 206
T	
Taly J.	74, 187
Teige Karel	91
Teichamann Stanislav	28
Telesius (Telesio) Bernardus	96
Thon Jan	26
Tichák Milan	25
Tobolka Zdeněk Václav	97, 98, 162, 163, 188, 189
Togner Richard	32
Tomek Ferdinand	143
Tomeš Karel	16, 18, 153, 177
Tomeš Zdeněk	16, 18, 103, 125, 153, 177
Träger Josef	186
Trapl Miloš	32
Traxler Jiří	13, 15, 87, 206, 207
Trojan Jan	132
Tyl Josef Kajetán	105
Tyllner Lubomír	12, 53, 54, 57, 207
Tyrrell John	19, 207
Ú	
Úlehla Vladimír	182, 183
Úlehlová-Tilschová Marie	128, 129
Urbášek Pavel	15, 37, 90, 207
V	
Václavek Bedřich	6, 7, 9, 13, 14, 15, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 30, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 59, 64, 66, 68, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 92–155–196, 198, 199, 200, 204, 205, 206, 207, 209, 210, 211, 212, 213
Václavek František	14, 40, 207
Václavek Vladimír, Bob	11, 13, 14, 41, 43, 44, 78, 104, 105, 107, 108, 109, 111, 120, 127, 130, 132, 135, 145, 146, 149, 147
Václavík Antonín	155, 156
Václavková Jaroslava (Nickmannová)	10, 11, 14, 28, 29, 41, 43, 44, 55, 63, 66, 67, 74, 109, 119, 120, 136, 153, 187
Václavková Františka (Matyášová)	13, 40
Valenta Edvard	129
Valouch František	145
Vančura Vladislav	43
Vanický Jaroslav	65

Vaníčková Miroslava	70
Vařeka Josef	94
Váša Pavel	51, 90, 159, 183, 189, 190, 191
Vašek Otakar	28
Vaško Eman	42
Vejvoda Zdeněk	12, 53, 54, 207
Vetterl Karel	56, 135, 198
Vičar Jan	13, 33, 207
Vičarová Eva	3, 12, 211, 213
Viogt Wilhelm	133, 134
Víra	113
Višněvskij Vsevolod	41
Vlašín Štěpán	14, 14,207
Volf František	97
Vybíral Bohuš	12, 15, 22, 23, 24, 76, 82, 90, 115, 118, 143, 144, 173, 174, 175, 176, 177, 206
Vysloužil Jiří	38, 148, 203
Vyvozilová Jitka	13
W	
Wassermann Jakob	45
Wehak	120
Weil Jiří	41
Weimann Mojmír J.	14, 40, 205
Weiskopf Franz Carl	45
Wiesner Ernst	167
Wojnar	177
Wolker Jiří	35
Z	
Zahrádka Jiří	19, 95, 207
Zeman Martin	96
Zeman Zbyněk	122
Zenkl Luděk	11
Zelený Jindřich	45
Zatloukal Pavel	68
Zíbrt Čeněk	48
Ziegler	156
Zich Otakar	19, 119
Zvonař Josef Leopold	156, 157, 220

Obrazové přílohy
